

Dr. Hammudah Abdalati

ŽVILGSNIS Į ISLAMĄ

**“Islam in Focus”
Dr. Hammudah Abdalati**

Lietuvos musulmonų Jaunimo Bendrija

إدارة الأوقاف
المصارف الوقفية

إدارة الشؤون الإسلامية

حقوق الطبع محفوظة لدى "الندوة العالمية للشباب الإسلامي"

Copyright reserved ; Autorinè teisè;

World Assembly Of Muslim Youth (WAMY)

طبع على نفقة إدارة الأوقاف " المصارف الوقفية "
" إدارة الشؤون الإسلامية - دولة قطر "
(يوزع مجاناً)

" Printed at the expense of Awqaf Department "
" Islamic Affairs Department - Qatar "
(For free distribution)

Leidinyš išspausdintas Kataro Aukaf ir
Islamo Reikalų Departamento lėšomis
(Leidinyš platinamas nemokamai)

ISBN 9955-9658-6-X
UDK 29 Žv-11

Redaktoriaus įžanga

«Žvilgsnis į islamą»-tai daktaro H. Abdalati bandymas lietuvių skaitytojui priartinti islamiškąsias tiesas, apie kurias kol kas mes žinome, deja, labai nedaug. Iš tiesų, tai, ką mes žinome apie islamą (arba galvojame, kad žinome), yra TV laidų apie tarptautinį terorizmą fragmentai arba, tarkim, jūreivių pasakojimai apie tai, kad “rytuose nė su žiburiu nerasi išgerti degtinės”. H. Abdalati paaiškina mums tikrąsias priežastis, kodėl musulmonai negeria alkoholio arba kad jie su terorizmu neturi nieko bendro. Visi pavyzdžiai ir komentarai šioje knygoje remiasi musulmoniškąja teologija, Šv. Korano vertimais (kuris, beje, iki šiol nepasiekiamas lietuviškajam skaitytojui-jam vis dar tenka naudotis rusiškais ar angliškais vertimais), taip pat šios pačios didžiausios, išskyrus krikščionybę, religijos dvasiniais ir moraliniais principais.

Daktaro H. Abdalati knyga be jokių išsisukinėjimų ir gana aiškiai kalba apie musulmoniškąją teisę, egzistuojančius įstatymus, papročius ir tarpusavio bei bendradarbiavimo su kitais žmonėmis sąsajas. Autorius išsamiai išdėsto penkis islamo pagrindus remdamasis Šv. Korano ištraukomis ar chadisų tekstais. Taipogi jis paliečia musulmoniškojo gyvenimo kasdienybę, musulmono pareigas Dievui, šeimai ir artimiesiems.

Dr. H. Abdalati knyga labai lengvai skaitoma, pateikta medžiaga nesunkiai įsisavinama, kadangi čia nėra “tamsių”, neaiškių vietų. Gali būti, kad perskaitęs šią knygą skaitytojas pats savęs paklaus: “Ar aš iki pat šiol teisingai supratau islamą? Ar visa tai, ką iki šiol teko girdėti apie islamą, yra tiesa? Ar iš tiesų ši religija europiečiui tokia jau pavojinga ir nepriimtina?”

Šis dr. H. Abdalati darbas skirtas ne vien tik siauram asmenų ratui-ši knyga skirta visiems, kurie domisi islamu: jo istorija, papročiais, įstatymais ir paprastų musulmonų gyvenimo pavyzdžiais.

CLANDESTINUS, (poetas, rašytojas)

Autoriaus pratarė

Pagrindinis šio darbo tikslas yra supažindinti eilini skaitytoją su svarbiausiais Islamo pagrindais. Akivaizdu, kad šioje knygoje nėra siekiama plačiai ir išsamiai pristatyti Islamą. Tiesiog mėginama padėti išsilavinusiam, bet kasdieniškai mažančiam paprastam žmogui deramai įvertinti islamiškuosius principus. Tikimasi, kad, kilus pradiniam susidomėjimui, jis galės savarankiškai siekti įgyti išsamesnių žinių.

Vakarų pasaulio musulmonams, o ypač nuošaliuose vietovėse gyvenančiam jaunimui, iškyla daugybė kompleksinių problemų, kadangi aplinkybės čia nėra palankios Islamui. Radijo ir televizijos laidos, naujienos, žurnalai, kino filmai ir netgi mokykliniai vadovėliai-visi šie dalykai iškraipo Islamą, kartais tai atlikdami ne taip jau ir nekaltai. Taip pat kai kurios entuziastingai nusiteikusios grupuotės bando pasinaudoti tokia pažeidžiama musulmonų padėtimi, mėgindamos juos pritraukti į savo dominuojančias grupes ar sektas. Kita vertus, yra daugybė žmogaus dėmesį patraukiančių gyvenimo pagundų, kurios suklaidina žmones, išvesdamos juos iš teisingo religijos kelio. Tai pakankamai pavojinga: ir pavojingiausia, žinoma, lengvai paveikiamiems jauniems musulmonams bei pačiam Islamui-religijai, kuri itin sunkiai suprantama šioje (Vakarinėje) pasaulio dalyje. Todėl musulmonai ir stengiasi supažindinti savo vaikus su religijos tiesomis ir principais, tačiau diskutuotina, kiek šios pastangos yra naudingos ir veiksmingos Islamui nepalankioje aplinkoje.

Kas tuomet vyksta? Kokia yra šios sudėtingos situacijos pasekmė? Reikia nuoširdžiai prisipažinti, kad vaizdas yra miglotas, tačiau ne visai beviltiškas. Kai kurie nepalankios aplinkos aukomis nekaltai tapę musulmonai užsisklendžia ir pasidaro abejingi, jaučia gėdą ir baimę bei iš visuomenės kylanti įtarumą. Dėl to jie negali būti naudingi savo visuomenei bei patys gauti iš jos naudos. Kiti tiesiog plaukia pasroviui, kad būtų

madingi ir priimtini. Tačiau šios dvi grupės į visuomenės gyvenimą neįneša jokio indėlio, taip pat ir iš jos jie negauna jokio atlygio. Tokie „musulmonai“ gali tapti netgi nepatraukliais ir griauančiais, negarbingais, nepasižyminčiais jokia religine morale asmenimis.

Šalia šių abejingų, atsitraukusių ir pataikaujančių musulmonų yra kiti, nė kiek ne geresni, musulmonai. Jie tikriausiai žavisi efektyviomis aukšto lygio tam tikrų religinių grupių organizacijomis arba atitinkamų pasaulietinių brolių puoselėjamu plačiai paplitusiu socialiniu bendradarbiavimu. Dažniausiai tokie individai laikomi marginalais ar paprasčiausiai visuomeniškais žmonėmis.

Pagal populiarią modernios visuomenės koncepciją, juos galima traktuoti kaip minioje pasiklydusias sielas. Jie vienijasi ne dėl to, kad yra visiškai susipažinę su vienos ar kitos grupės tikėjimu, ir ne dėl to, kad jaučia nesavanaudišką meilę žmonijai- jie verčiau vienijasi todėl, kad neteisingai įvertina savo pačių Islamišką paveldą. Gyvendami nemusulmoniškoje aplinkoje, jie gali neįgyti reikiamų žinių ir drąsos būti musulmonais. Jei tokie „musulmonai“ pasižymi bent mažiausiu religiniu interesu, jie nenukrypsta nuo Islamo kelio, kuris sietinas su aukščiausiu religinės raidos lygmeniu ir žmonių aspiracijomis. Dar daugiau: jei jiems tikrai rūpi dvasinė ir moralinė žmonijos gerovė, jie suras didžiausią pasitenkinimą Islame. Taigi, prisijungdami prie bet kurios kitos grupės, jie parodo tik paviršutinišką susidomėjimą ir tampa blogais pasekėjais. Galiausiai norisi pabrėžti, kad, praradami kontaktą su draugais musulmonais, jie lieka marginalais savo naujose draugijose.

Pastarųjų metų bendros situacijos rezultatų analizė atskleidžia jų apgailėtinumą ir žalą visoms aptartoms grupėms. Musulmoniškojo tikėjimo pagrindų praradimas yra didelis garbingo tikėjimo pagrindų praradimas. Tikras musulmonas gali efektyviausiai prisidėti prie atsakingos pilietybės ir universalios taikos, savitarpio supratimo ir žmonių brolystės, laisvės ir sąmoningumo bei žmogiškojo orumo palaikymo realizavimo. Visi

šie principai yra Islamo dalis. Jie musulmonui yra tarsi įsakymas. Jei turintis laikytis šių principų musulmonas tampa vis abejingesnis, reiškia, kad žmonija neteks jo moralinio indėlio, o tai nemažas praradimas.

Musulmonai turi gerą priežastį tikėti, kad jų Knyga, Šlovingasis Šv. Koranas, yra Mokytojo Knyga apie Apreiškimą ir Religinės Tiesos Standartas. Jie taip pat tiki, kad Islamas dar kartą patvirtino Amžinąją Dieviškąją Žinią ir užgesino religinius ginčus taip, kad žmogus gyvenime gali imtis kūrybinės konstruktyvios veiklos. Tai nereiškia, kad musulmonai atskiria save nuo likusiųjų žmonijos narių. Jie nesistengia nei primesti Islamo, nei skirstyti žmonių giminės į žemesniuosius ir aukštesniuosius rangus. Jie nesilaiko išrinktųjų ir pasmerktųjų tautų koncepcijos ir nepitaria Pasirinktųjų bei ne-išrinktosios tautos atstovo doktrinai. Jie verčiau turi pavedimą perteikti Dieviškąją Žinią ir atiduoti savo privalomą indėlį žmonijai. Kitais žodžiais tariant, musulmonai negali būti abejingi, išskirtiniai ar arogantiški. Jiems pavesta atsakinga pareiga suprasti visas gyvenimo realijas ir ištiesti rankas visiems žmonėms, nepaisant jų klasės, tikėjimo, rasės ar tautybės. Gėris, kurį jie gali skleisti, ir patarnavimai, kuriuos jie atlieka, visiškai materializuojasi tik tada, kai jie pritaiko Islamą praktikoje ir bendradarbiauja su kitais žmonėmis malonios, žmoniškos Islamo dvasios fone.

Įvertindami šias aplinkybes, mes galime naujai pristatyti Islamą. Mes nekeliamo tikslo paversti musulmonus fanatikais ar siaurapročiais žmonėmis, kadangi Islamas stipriai priešinasi tokiems dalykams. Mes siekiame supažindinti musulmonus su Islamo tiesa ir pateikti jiems dvasinį supratimą apie visatą bei moralinį požiūrį apie žmogaus padėtį. Jei tai bus suvokta, jie taps atsakingais atitinkamų šalių piliečiais, gerbiama žmonių atstovais ir Dievą išpažįstančiais žmonėmis.

Ar šis mano pateiktas paveikslas reiškia pesimistinį požiūrį į Islamo ateitį moderniaame pasaulyje? O gal jame drąsiai išsakomas nusivylimas ir beviltiškumas? Galbūt jis iliustruoja musulmonų pralaimimą dvasinę kovą Naujame pasaulyje? Tikrai

ne. Pesimizmas ir nusivylimas prieštarauja Islamo dvasiai ir yra nesuderinami su tikėjimu į Dievą. Islamo ateitis-žmonijos ateitis, ir, jei žmonija turi ateitį-o aš suprantu, kad ji ją tikrai turi,-yra sudaromos sąlygos šviesiai Islamo ateičiai. Dvasinė kova, kurią musulmonai kovoja šiandien, nėra pralaimėta kova, nors progresas atrodo esąs lėtas. Jei musulmonai dėl kokių nors priežasčių pralaimės savo dvasinę kovą, žmonija patirs neatlyginamus nuostolius.

Šio įvado prasmė-nupiešti realistinę tokios situacijos, kurioje atsidūrė Naujojo pasaulio musulmonai, paveikslą. Jis įspėja tėvus ir vaikus apie artėjančius pavojus bei praradimus, kuriems dar galima užkirsti kelią. Visiems, kurie yra suinteresuoti dvasine žmonijos gerove, primenama, kad jie turi būti budrūs ir pasirengę susidaryti naują požiūrį apie žmoniją ir jos problemas.

Allaho valiai mes paliekame savo brolius musulmonus, Juo mes neribotai pasitikime ir tikime, kad ne veltui mums skirti šie posakiai:

“Aš tik trokštu pagelbėti jums pagal savo jėgas; ir mano sėkmė (vykdant užduotį) gali ateiti tik iš Dievo. Juo aš tikiu ir tik į Jį aš kreipiuosi.” (Šv. Koranas, 11:88).

Dr. Hammudah Abdalati

I skyrius

Ideologinis islamo pagrindas

Allahas (Dievas)

Dievo pažinimas ir tikėjimas Juo sudaro patį Islamo pagrindą¹. Dėl subjekto svarbos būtina nuodugni ir aiški diskusija. Tiems, kurie jau šiek tiek yra susipažinę su Islamu, tai gali pasirodyti per daug paprasta ir nuobodu. Tokiu atveju prašome jų neprarasti kantrybės ir įvertinti šio dalyko svarbą. Kai kurie žmonės, remdamiesi mokslu, o kartais tiesiog patirtimi, dėl supratimo stokos yra linkę abejoti Dievo sąvoka. Toks požiūris atspindi šių žmonių siaurą intelektą. Aišku, kad jiems būtinas intelektualinis mokymas. Mano susirūpinimas nebus susijęs su šių žmonių poreikiais, bet jis bus neatskiriamas nuo jų situacijos. Tai paaiškins, kodėl apie tokius diskutuotinus dalykus kalbama paprastai ir suprantamai, tarsi jie būtų skirti vaikams, o ne suaugusiems. Antra vertus, šio darbo tikslas yra išaiškinti jauniems musulmonams tikrąją Islamiškąją Dievo sąvoką. Tuo pačiu norime parodyti, kad kitų religijų atstovai islamiškąją Dievo sąvoką suvokia iškreiptai. Dėl šios priežasties šiame veikale pateikiami paprasti ir netgi šiek tiek primityvūs pavyzdžiai.

¹ Dievo egzistavimo klausimas neramino didžiuosius protus daugelį amžių. Tikintys Dievu linko sutikti, kad ribotas ir baigtinis žmogaus protas negali įrodyti Neapibrėžtos Begalybės, kuri yra Dievas. Jis (protas) gali tik iliustruoti arba parodyti smalsiam žmogui Jo buvimą. Tiems, kurie Dievą neigė, teko remtis mokslu, filosofija ar specialiomis žinojimo teorijomis. Jų argumentai kartais yra nepritaikomi, kartais neatitinkantys esmės, kartais pernelyg bendri, o kartais visai nesuvokiami. Tačiau laisva išstobulinta mintis visada randa kelią pas Dievą. Nesėkmingos pastangos Jį rasti dar nereiškia, kad to negalima padaryti. Realybės neigimas dar nepadarо jos nerealia. Dėl įdomaus palyginamojo požiūrio galima, pavyzdžiui, žiūrėti Jacques Maritain, „Požiūriai į Dievą“ („Approaches to God“). (New York: The Macmilian Company, 1954); Muhammad Zafrulla Khan, „Islam: Jo reikšmė moderniam žmogui“ („Islam: Its Meanings for Modern Man“) (New York: Harper&Row, 1962); John Hick, ed. „Dievo egzistavimas“ („The Existence of God“) (New York: The Macmilian Company, 1964).

Būtent paprasti argumentai gali priversti suaugusiuosius susimąstyti.

Jei apsidairysime aplink, tai pamatysime, kad kiekviena šeima turi savo galvą, kiekviena mokykla-direktorių, kiekvienas miestas ir miestelis-savo merą, kiekviena provincija-valdytoją, kiekviena tauta-vadovą. Kiekvienas darbas turi savo tikrąjį kūrėją, kiekvienas meno kūrinys yra talentingo menininko darbo vaisius. Be abejonės, tai nenumalšina žinių alkio ir noro sužinoti apie nepaprastus pasaulio kūrinius. Vieni nuolatos stebisi gamtos grožiu ir žavesiu: nesibaigiančiais ir neaprėpiamais dangaus horizontais, nenutrūkstama dienos ir nakties kaita, saulės ir mėnulio keliu dangumi, žvaigždėmis, gyvą ir negyvą gamtą, nesibaigiančiais visatos procesais ir iš kartos į kartą besitęsiančiu žmogaus vystymusi, karta po kartos. Nuolatos stebimės, trokštame sužinoti, kas sukūrė pasaulį, kuriame gyvename ir nepaliaudami juo džiaugiamės.

Ar galime rasti nepaprastą visatos paaiškinimą? Ar yra koks nors įtikinamas egzistavimo paaiškinimas? Akivaizdu, kad jokia šeima negali visiškai funkcionuoti be atsakingos šeimos galvos, joks miestas neišsilaikytų be administracijos, jokia valstybė neišgyventų be savo valdovo. Pastebėjome, kad niekas neatsiranda iš niekur. Dar daugiau: pasaulis egzistuoja ir funkcionuoja per amžių amžius tuo pačiu ritmu. Ar galima teigti, kad visa tai tik atsitiktinumas? Ar galima aiškinti žmogaus ir pasaulio egzistavimą kaip savaiminį dalyką?

Jei žmogus tapo žmogumi atsitiktinai, jo visas gyvenimas turėtų būti grindžiamas tais pačiais atsitiktinumais, o gyvenimas tokiu atveju būtų bereikšmis. Tačiau nė vienas jautrus žmogus negali savo gyvenimo laikyti bereikšmiu. Gyvenimas be prasmės turėtų būti vertas pasigailėjimo. Kiekvienas protingas žmogus savo gyvenimui nori suteikti kuo didesnę prasmę, sutvarkyti jį pagal tam tikrą tvarką. Individai, grupės ir net valstybės planuoja savo veiksmus turėdami konkretų norimą tikslą. Svarbiausia, kad žmogus nuolatos apgalvotai planuoja ir gali džiaugtis šio darbo rezultatais.

Žmonija atstovauja tik labai mažai visos visatos daliai. Taigi, jeigu žmogus planuoja ir vertina šią tvarką, visatos ir jo paties išlikimas turi būti pagrįstas griežta pasaulio tvarka. Tai reiškia, kad yra Didysis Kūrėjas, egzistuojantis už mums suprantamo materialaus pasaulio ribų. Egzistuoja Nepaprastas Protas, kuris sustato daiktus į savo vietas, kad šie atliktų savo paskirtį. Didžiausias šio pasaulio stebuklas ir gyvenimo paslaptis yra per daug nepaprasti, kad galėtų tvarkytis vadovaudamiesi tik atsitiktinumo dėsniais.

Pasaulyje turi veikti Didžioji Jėga, kuri palaiko tvarką. Už nepaprasto gamtos grožio turi būti ir Didysis Kūrėjas, kuris sukuria meną iš mažų stebuklingų gabalėlių, taip pat sukuria ir tam tikrus daiktus, kurie reikalingi mūsų gyvenime. Ši Jėga yra stipriausia iš visų jėgų, o Kūrėjas yra kūrybingiausias iš visų kūrėjų. Tikintys tiesa ir šviesiausieji žmonės žino ir pripažįsta didįjį Kūrėją ir vadina Jį Allahu arba Dievu. Jis nėra nei saulė, nei mėnulis, nei žvaigždės, nes visi šie dalykai yra kontroliuojami kažkieno sukurtos nepaprastos sistemos. Jis skiriasi nuo visų šių dalykų, nes Jis yra jų Kūrėjas ir Valdytojas. Visi žinome, kad niekas negali atsirasti iš niekur, ir nuostabūs pasaulis neatsirado savaime iš niekur. Nuolatinė nuosaiki pasaulio kaita sukūrė tai, ką dabar turime, o kiekvienas kūrinys turi turėti savo kūrėją.

Sutvėrėjas, Šviesuolis, Kūrėjas ir žmogaus Aprūpintojas, Aktyvioji Jėga, Efektyvioji Galia gamtoje-tai galima pavadinti Allahu arba Dievu. Tai visų paslapčių Paslaptis ir viso pasaulio Vyriausiasis.

Šventasis Koranas, Tiesos Dievo Knyga, sako:²

² Geras kūrinys negali būti pilnai išverstas į kurią nors kitą kalbą. Taip yra ir Šv. Korano atveju. Knyga, kuri kėlė ir vis dar tebekelia iššūkį vietiniams arabų kalbos ir literatūros žinovams ir įrodo jų nesugebėjimą sukurti kažką panašaus, nors ir į trumpiausią Šv. Korano skyrių. Jokia kita forma neįmanoma perteikti Šv. Korano reikšmės, grožio ir žavesio. Paašškėja, kad nėra nei vieno tinkamo idealaus Šv. Korano vertimo, net jei jis ir yra įmanomas. Bet yra skirtingomis kalbomis parašyta žmogaus interpretacija, kuri praranda originaliosios Dievo Knygos įtaigą. Dėl šių priežasčių,

„Tai yra Dievas, kuris sukūrė jums naktį, kad galėtumėt pailsėti, ir dieną, kad matytumėt. Iš tikrųjų Allahas yra pilnas malonės ir dosnumo žmonėms. Bet daugelis žmonių Jam nedėkoja. Toks yra Allahas-jūsų Dievas, visų daiktų kūrėjas. Nėra kito Dievo, tik Jis,-tai kodėl jūs nuo Jo nusisukat? Taigi yra atstumiami tie, kurie neigia Dievo ženklus. Dievas yra tas, kuris sukūrė jums Žemę kaip poilsio vietą ir dangų kaip pastogę ir suteikė jums nuostabius pavidalus bei pateikė jums šviežią ir švarų maistą,-toks yra Dievas, jūsų Viešpats. Tebūnie pašlovintas Allahas, pasaulių Valdovas. Jis yra Gyvas ir nėra jokio kito dievo, tik Jis. Tad šaukitės Jo ir būkit atsidavę savo tikėjimui Juo. Garbė Allahui, pasaulių Valdovui.“ (Šv. Koranas, 40:61-65)

„Tai yra Dievas, kuris sukūrė jums jūrą, kad ja galėtumėte plaukioti laivai pagal Jo įsakymą, kad galėtumėte ieškoti Jo gėrybių ir kad būtumėte Jam dėkingi. Ir Jis padarė Jums pavaldžiu viską, kas yra danguje ir žemėje, viską, kas iš Jo išeina. Visame tame yra ženklai tiems, kurie susimąsto.“ (Šv. Koranas, 45:12-13)

Pasaulio Valdovas ir visatos Kūrėjas yra Allahas (Dievas). Jis yra be galo Didis ir skiriasi iš visų kitų būtybių. Žmogus Jį gali pažinti tik per maldą ir apmąstymus.

Jis gyvuoja visais laikais, Jo didi jėga veikia visame pasaulyje. Žmogus turi tikėti Jo buvimu, nes viskas šiame pasaulyje liudija Jo egzistavimą. Tikėjimas Dievu ir Jo jėga, valdančia visą žmoniją, gali paaiškinti pačius netikėčiausius pasaulio stebuklus. Tai pats paprasčiausias kelias susikurti tikrą žinojimą ir dvasinį pasaulį, atrasti teisingą kelią, vadovautis geru elgesiu ir morale. Tai tiesiausias kelias į laimę ir klestėjimą.

Kai žmogus tiki Dievo egzistavimu, jis turi žinoti Jo savybes ir Jo vardus. Apskritai kalbant, kiekviena tobulybė ir

kabutės nėra naudojamos naudojant išverstas citatas iš Šv. Korano.

absolūtus gėris priklauso Jam. Jis neturi jokių trūkumų ar defektų. Kiekvienas turi tikėti tuo, kas parašyta:

1. *“Sakyk: Dievas yra Vienas. Jis yra Amžinas. Jis negimė ir nepagimdė. Ir nėra Jam prilygstančių”*. (Šv. Koranas, žr. 112:1-5).

2. *“Jis Gailestingas ir Užjaučiantis, Saugotojas ir Tiesos kelrodis, Tiesa ir Aukščiausiasis Valdovas, Kūrėjas ir Sergėtojas, Pirmas ir Paskutinis, Girdintis ir Užjaučiantis, Žinantis ir Nuostabus. Stiprus ir Galingas”* (Šv. Koranas, žr. 57:1-6, 59:22-4).

3. *“Jis Mylintis ir Suprantantis, Dosnus ir Labdaringas, Turtingas ir Nepriklausomas, Atleidžiantis ir Dovanojantis, Kantrus ir Vertinantis, Unikalus ir Saugus, Tiesa ir Taika.”* (Šv. Koranas, žr. 3:31; 11:6; 35:15; 65:2-3).

Kiekvienas Dievo vardas ir apibūdinimas yra paminėti įvairiose Šventojo Korano vietose. Visi džiaugiamės Dievo gailestingumu ir rūpestingumu, kuris yra toks mylintis ir malonus savo kūriniam. Neįmanoma įvertinti, kiek gėrio Jis yra mums padaręs. (Šv. Koranas, žr. 14:32-34; 16:10-18).

Dievas yra Galia ir Valdžia, tačiau Jis yra šalia paprastų dievobaimingų žmonių; Jis atsako Jam besimeldžiantiesiems ir jiems padeda. Jis myli žmones, kurie myli Jį, ir atleidžia jų kaltes. Jis duoda žmonėms laimę ir taiką, žinias ir sėkmę, gyvenimą ir saugumą. Jis visada priima tuos, kurie nori būti santarvėje su Juo, ir niekada Jų neatstumia. Jis moko žmones būti gerais, daryti gerus darbus ir šalintis blogio. Tai todėl, kad Jis toks Geras ir Mylintis. Jis skatina ir toleruoja tik gerus ir teisingus dalykus. Jo Gailestingumo vartai visada atviri visiems, kurie nuoširdžiai trokšta jo Globos ir Saugumo (Šv. Koranas, žr. 2:186; 50:16).

Dievo meilė savo kūriniam yra neaprėpiama, žmogaus vaizduotė nepajėgia jos suvokti. Negalime išmatuoti ar suskaičiuoti Jo pagalbos. Jis kuria mus ir rūpinasi mumis ne tik

nuo gimimo, bet ir iki jo. Jis padaro mus tobulais kūriniais ir suteikia visus gebėjimus, kurie reikalingi mums augant. Jis padeda mums, kai patys nesugebame sau padėti. Jis kuria žmogaus protą, sielą ir sąžinę, kad šis būtų geras ir teisingas, bei jausmus, kad būtų jautrus ir žmoniškas.

Dėl Jo gailestingumo mes turime tikrąjį žinojimą ir matome tikrąją šviesą. Jis Maloningas, sukūrė mus gražiausio pavidalo, aprūpino saule ir mėnuliu, sausuma ir jūra, žeme ir dangumi, augalais ir gyvūnais. Jis, Didysis Kūrėjas, sukūrė tai ir daug daugiau mūsų visų gerovei. Sukūrė viską, kas reikalinga mūsų gyvenime, davė žmogui orumą ir intelektą, garbę ir pagarbą, nes žmogus pats geriausias Dievo kūrinys, paskirtas būti Jo vietininku žemėje. Dievo gailestingumas davė mums viltį ir taiką, drąsą ir pasitikėjimą. Tai leidžia mums įveikti savo sielvartą ir širdgėlą, nepasiduoti sunkumams ir pasiekti laimę ir sėkmę. Dievo gailestingumas sumažina stresą, skausmą, palengvina ligas, mažina nusivylimą. Trumpai tariant, Dievo gailestingumas veikia visur ir visose gyvenimo situacijose. Kai kurie žmonės to gali neatpažinti, nes į tikėjimą kreipia per mažai dėmesio. Bet tai tikra -mes galime tai pajauti širdimis ir įvertinti savo protu.

Mylintis Gailestingasis Dievas niekada mūsų nepamiršta, nepalieka, neignoruoja mūsų, kai nuoširdžiai šaukiamės Jo. Savo Gailestingumu ir Meile Jis mums rodo Teisingą kelią ir siunčia mums pranašus ir mokytojus, knygas ir apreiškimus-viską, kas skirta mums pagelbėti ir vadovautis.

Paskutinis Dievo pasiuntinys yra Muhammadas, o svarbiausia ir autentiškiausia Dievo knyga yra Šv. Koranas. Tradicinis Muhammado ir Šv. Korano mokymas yra apie Dievo Atlaidumą ir Gailestingumą. Jei asmuo padaro nuodėmę ar jo elgesys yra netinkamas, jis nusižengia Dievo įstatymui, ižeidžia Dievą, nusižengia savo garbingam egzistavimui. Tačiau jei jis gailisi, nuoširdžiai prašo atleidimo, atgailauja dėl savo poelgio ir trokšta atsigręžti į Dievą, tai Dievas tuojau atsisuka ir jam atleidžia. Netgi tie, kurie atmeta Dievą ar Jo Malonybę, gali

tikėtis jo atleidimo. Tokiu atveju jie turi suprasti savo klaidingą požiūrį ir atsigręžti į Dievą. Štai ką sako Šv. Koranas:

„Sakyk:., O jūs, Mano tarnai, kurie nusidėjo prieš savo sielas! Nenusivilkite Dievo Malone: Dievas atleidžia visas nuodėmes, jis visų Atlaidžiausias, Gailestingiausias. Ir nusilenkite prieš savo Viešpatį, ir pakluskite Jam, mat tada, kai būsite nubausti, jums jau bus neįmanoma padėti.““ (Šv. Koranas, 39:53-54)

Suteikdamas visas šias malones, maloningasis Dievas nereikalauja iš mūsų nieko, Jis nieko neprašo mainais. Mes negalime Jam niekuo atsilyginti, įvertinti neišmatuojamą Jo gailestingumą ir dosnumą. Viskas, ko Jis nori už tai, yra prašymas būti geriems, dėkingiems ir branginti Jo dovanas, sekti jo patarimais, paklusti Jo įstatymams, gerumo ir nuostabių savybių apraiškai, būti Jo nuoširdžiu ir teisingu tarnu šioje žemėje. Jis nenori mūsų paversti vergais, nes Jis Vienintelis, kuris suteikia mums kilnumą ir šlovę. Jis nenori pavergti mūsų, nes Jis Vienintelis, kuris išlaisvina mus nuo baimės ir prietaringumo. Jis netrokšta pažeminti mūsų, nes Jis Tas, kuris sukūrė mus, išaukštino mus iš kitų savo kūrinių tarpo. Taigi, nors Jis mus valdo ir teisia, Jis taip pat leidžia mums naudotis visomis sukurtomis gėrybėmis. Jis padeda mums džiaugtis savo gyvenimu taikoje ir pritekliuje, vieniems su kitais gyvenant brolybėje ir bendradarbiaujant džiaugtis gėrybėmis, kurios mums suteiktos, kad visame tame pajustume Jo maloniausią draugiją ir priimtume patikimą priartėjimo prie amžinosios laimės būdą.

Yra daugybė būdų pažinti Dievą, ir daug ką galima papasakoti apie Jį. Didžiausi ir įspūdingiausi pasaulio stebuklai yra tarsi atverstos knygos, kuriose galima skaityti apie Dievą. Be to, Dievas pats ateina mums į pagalbą per daugybę pranašų ir apreiškimų, siųstų žmonėms. Iš šių pranašų ir apreiškimų mes sužinome viską, ką mums reikia žinoti apie Dievą. Taigi apmąstydami gamtos reiškinius, girdėdami pranašų žodžius ir skaitydami Dieviškuosius apreiškimus, gauname įtikinamiausias žinias apie Dievą ir randame tiesiausią kelią pas Jį.

Baigdami šią diskusiją iliustruosime Šv. Korano ištraukomis: Allahas liudija, kad nėra daugiau dievų, išskyrus Jį. Tai liudija angelai ir tie, kurie žiniomis apdovanoti: Jis-Teisingumo Palaikytojas; nėra kito dievo, tik Jis, Galingas, Protingas (Šv. Koranas, 3:18). Allahas yra visa ko Kūrėjas, ir būtent Jis yra visa ko Tvarkytojas. Jam priklauso dangaus ir žemės raktai. (Šv. Koranas 39:62-63). Allahas-pirminių kūrinių Kūrėjas; vėliau (kai kūrinys jau pradingsta), Jis pakartoja kūrinį; vėliau jūs sugrišite pas Jį (Šv. Koranas 30:11). Tik Jam priklauso viskas, kas yra danguje ir žemėje. Visi Jam yra nuolankūs. Allahas-pirminių kūrinių Kūrėjas; vėliau (kai kūrinys jau pradingsta), Jis pakartoja kūrinį; Viską pakartoti Jam yra lengviausia. Vien tik Jam-aukščiausios palyginimų pakopos tiek danguje, tiek žemėje. Jis yra Galingas ir Išmintingas (Šv. Koranas 30:26-27).

Islamo reikšmė

Žodis *islamas* yra kilęs iš arabiškos šaknies SaLaMa, kurios viena iš reikšmių yra "taika, grynumas, nuolankumas, paklusnumas". Religiniame kontekste žodis *islamas* reiškia nuolankumą Dievo valiai ir paklusnumą Jo įstatymams. Ryšys tarp religinės ir tikrosios šio žodžio reikšmės yra stiprus ir neabejotinas. Tik tarp nuolankumo Dievo valiai ir paklusimo Dievo įstatymui yra stipri jungtis.

Kai kurie pašaliečiai vadina mūsų religiją „mahometonizmu“ ir Islamo išpažintojus priskiria „mahometonams“. Musulmonai griežtai atmeta tokių terminų vartojimą. Jeigu mūsų tikėjimą vadinsime „mohometonizmu“, o save „mohometonais“, tai jau bus klaida. Klaidinga pavadinti religiją mirtingojo žmogaus Muhammedo vardu. Islamas nėra dar vienas „izmas“, tarsi judaizmas, induizmas, marksizmas ir t.t. Kitas klaidingas požiūris tai, kad pašaliečiai musulmonus, kuriuos dar vadina „mahometonais“, gali laikyti Muhammedo garbintojais ar tikinčiais juo taip pat, kaip pavyzdžiui, krikščionys tiki Jėzumi. Žodis „mahometonizmas“ gali klaidinti pašaliečius: jie gali

suprasti, kad Muhammedas sukūrė šią religiją, todėl ją pavadino jo vardu. Visi šie prasimanymai yra klaidinantys ir neteisingi. Islamas nėra tik dar vienas „izmas“. Musulmonai nėra tokie pat Muhammedo garbintojai kaip krikščionys, žydai, induistai, ir t.t., garbinantys savo vadovus. Musulmonai garbina tik Vieną Dievą. Muhammedas buvo tik paprastas mirtingasis, Dievo pasiuntinys, skleidęs Dievo Žodį ir gyvenęs pavyzdinę gyvenimą. Jis matomas istorijoje kaip idealus dievobaimingo žmogaus pavyzdys. Jis gyveno patį garbingiausią, kokį tik žmogus gali nugyventi, gyvenimą, kupiną dorybių ir tobulumo. Dar daugiau-musulmonai nemano, kad Muhammedas buvo Islamo įkūrėjas-jis tik atgaivino jį paskutinėje religinės raidos stadijoje.

Tikrasis religijos kūrėjas yra niekas kitas, kaip pats Dievas, o Islamo pradžia siekia Adomo laikus. Islamas egzistavo vienu ar kitu pavidalu nuo pradžių pradžios ir egzistuos iki pasaulio pabaigos.

Tikrasis religijos vardas yra Islamas, o tie, kurie juo seka, vadinami musulmonais. Egzistuoja klaidingas požiūris, kad islamas, arba nuolankumas Dievo valiai, kartu su paklusimu Dievo įstatymui, nereiškia asmeninės laisvės praradimo ar visiško savęs išsižadėjimo. Kiekvienas, kuris taip mano, jau nebesupranta tikrosios Islamo prasmės ir Dievo sąvokos Islame. Dievo sąvoka Islame apibūdina Jį kaip Gailestingiausią ir Maloningiausią, labiausiai Mylintį ir labiausiai besirūpinantį žmonių gerove, pilną išminties ir globos Savo kūriniams. Jo Valia, lygiai taip pat kaip ir Geranoriškumo ir Dosnumo Valia ar įstatymai, yra nukreipta į rūpinimąsi žmonija.

Kai civilizuoti žmonės laikosi savo šalies įstatymo, jie suvokia esą garbingi piliečiai ir sąžiningi garbingos visuomenės nariai. Neatsakingas žmogus pasakytų, kad tokie žmonės, paklūsdami įstatymams, praranda savo asmens laisvę. Nė vienas racionalus žmogus netikės, kad tokie įstatymų gerbėjai yra fatališki ir bejėgiai. Panašiai ir tas žmogus, kuris priima Dievo įstatymą, suvokiamą kaip gera Valia, ir kuris paklūsta Dievo įstatymui, kuris yra geriausias įstatymas, nepraranda savo

individualios laisvės. Paklusimas įstatymui nepadaro žmogaus fatališku ir bejėgiu. Jis apsaugo savo teises, tuo pačiu sumaniai gerbdamas ir kitų teises, džiaugiasi didele atsakomybe ir kūrybinga laisve. Paklusimas Dievo valiai nepanaikina ir nesumažina asmens laisvės. Priešingai, jis netgi suteikia neišmatuojamą laisvės pojūtį, išvaduoja mintis nuo apgaulės ir pripildo jas tiesos; išlaisvina sielą nuo nuodėmės, netiesos ir silpnumo, pripildydamas gėrio ir tyrumo, nuo tuštumo ir šykštumo, nuo pykčio ir įtampos, nuo baimės ir nesaugumo. Jis išlaisvina žmogų nuo atsidavimo klaidingiems dievams ir žemiems troškimams, atveria jam gėrio ir pranašumo horizontus.

Nuolankumas Dievo Valiai ir paklusimas Jo įstatymui yra geriausias kelrodis į taiką ir harmoniją. Tai leidžia žmogui susitaikyti ne tik su savimi, kaimynu, bet ir su Dievu. Tai sukuria harmoniją tarp visų gamtos elementų. Pagal Islamą, visas pasaulis, kiekvienas jo fenomenas, kaip ir žmogus, yra valdomas Dievo sukurtų įstatymų. Tai priverčia fizinį pasaulį paklusti Dievui, Jo tvarkai ir dėl to jis tampa visiško atsidavimo Dievui būsenos arba, kitaip sakant, tampa musulmonu. Fizinis pasaulis pats neturi pasirinkimo. Jis savaime seka savo esmę, paklūsta Kūrėjui, Islamiškajai tvarkai. Vienintelis žmogus yra išskirtas ir apdovanotas protu ir galia daryti sprendimus, jis yra kviečiamas būti nuolankiu Dievo valiai ir paklusti Jo tvarkai. Kai jis pasirenka nuolankų Dievo valios kelią, sukuria harmoniją tarp savęs ir visų gamtos elementų, kurie visi pasiduoda Dievo malonei, jis susilieja su tiesa ir harmonija, su visomis visatos dalelėmis. Bet jei jis pasipriešins, bus atskirtas nuo tiesos kelio ir viso pasaulio. Dar daugiau, jis bus nubaustas ir užsitrauks Tvarkos Kūrėjo nemalone.

Kadangi Islamas reiškia nuolankumą gerajai Dievo valiai ir paklusimą Jo teisingajam įstatymui ir kadangi tai yra pagrindinis Dievo pasiuntinių skelbiamas žodis, tai musulmonai pripažįsta visus be išimties iki Muhammedo buvusius Dievo pranašus. Jie tiki, kad visi Dievo pranašai ir jų pasekėjai buvo

musulmonai, o jų religija buvo Islamas, vienintelė tikroji Dievo religija (Šv. Koranas, 2:128-40; 3:78-85; 17:42-4; 31:22; 42:13).

Apžvelgiant šią diskusiją, būtų naudinga paminėti mano pranešimą, kuris 1972m., gruodžio 4d. pasirodė „Stebėtojo pranešime“ („Observer dispatch“) Utikoje.

Pranešimas išspėja, į kokią gausybę klaidų ir nesusipratimų turime atkreipti dėmesį.

Ypač sukrečia vienas straipsnis (O.D., lapkritis. 25). Jis sukelia simpatiją neinformuotai visuomenei ir gailėstį daugeliui mokytojų ir pamokslininkų. Jis kviečia kiekvieną geros valios supratingą žmogų paisyti savo moralinių išpareigojimų. Marcus Eleasun pranešė iš Izraelio okupuotos Jordanijos, kad musulmonai, be kitų dalykų, „garbina Abraomą kaip Ibrahimą...“ Neįtikėtina, kad šiais laikais mūsų mažame pasaulyje išpažįstama ir spausdinama, jog musulmonai garbina Ibrahimą ir kad šios žinios ateina iš tikrai svarių šaltinių bei yra pateikiamos visuomenei. Per amžius dauguma vakariečių išlaikė ir propagavo idėją, kad musulmonai garbino Muhammedą, kurio religiją vadino mahometonizmu, ir kurio pasekėjai Vakaruose buvo žinomi kaip mahometonai. Tada vakariečiams tampa akivaizdu, kad musulmonai išpažino Allahą kaip dievybę. Dabar dar atsiranda naujas atradimas, kad jie garbino Abraomą kaip Ibrahimą.

Faktas yra tas, kad musulmonai niekada negarbino Muhammedo ar kurio nors kito žmogaus. Jie tik tikėjo, kad Muhammedas buvo mirtingas kaip ir begalės prieš jį buvusių pranašų ir kad jo didžiausia dovana žmonijai, tai jog jis sugebėjo pasiekti aukščiausią pranašavimo lygmenį.

Musulmonai tiki, kad Muhammedas buvo paskutinis, bet ne vienintelis pranašas, kuris sutvirtino ir padarė nemirtingą amžinąją Dievo žinią žmonijai. Šią žinią Dievas siuntė daugeliui pranašų įvairiose šalyse skirtingais laikais. Įskaitant Abraomą, Ismaelį, Isaaką, Dovydą, Mozę, Jėzų ir Muhammedą (telydi juos taika). Kas svarbiausia tai, kad musulmonai tiki jais visais nė vieno iš jų nediskriminuodami.

Dėl savo universalaus požiūrio ir kosmopolitinės orientacijos musulmonai mano, jog yra neteisinga juos vadinti mahometonais, o tikėjimą įvardinti kaip mahometonizmą. Implikacijos yra nemalonus ir daromas dėl rimtos priežasties. Musulmonai negalvoja apie save kaip apie rasinę ar etninę grupę, turinčią

išskirtinį monopolį. Jų religija nėra pavadinta žmogaus ar vietovės vardu: ji yra transcendentinė ir nepavaldi laikui.

Tikrasis religijos pavadinimas yra Islamas ir jo pasekėjai vadinami musulmonais. Religijos kontekste žodis Islamas reiškia atsidavimą Dievo valiai ir paklusimą jo įstatymams. Dievo valia Šv. Korane apibrėžiama kaip naudinga ir teisinga. Kiekvienas žmogus, kuris paklūsta, dėl to yra musulmonas pagal moralinį Islamo teigimą. Šv. Koranas pašaukia Abraomą ir kitus tikrus musulmonų pranašus ir sujungia jų religijas po vienu ir tuo pačiu pavadinimu-Islamu. Taigi musulmonai nėra vien tik Muhammedo pasekėjai: jie taip pat seka Abraomu, Moze ir visais kitais Dievo pasiuntiniais.

Pagaliau žodis "Allahas" Islame paprasčiausiai, bet kartu ir labiausiai empatiškai, reiškia Vienintelį ir Amžiną Dievą, visatos Kūrėją, viešpačių Viešpatį ir visų karalių Karalių. Vienintelė neatleistina nuodėmė Islame yra tikėti, kad egzistuoja dar kokia nors kita dievybė. Labiausiai įprasta musulmonų kasdieninė malda: „Vardan Allaho Maloningojo ir Gailestingąjo“.

Islamo pagrindai

Tikras atsidavęs musulmonas išpažįsta šiuos tikėjimo pagrindus:

1. Vienas Dievas

Tikras musulmonas tiki į vieną Dievą, Aukščiausią ir Amžiną, Begalinį ir Galingą, Gailestingą ir Užjaučiantį Kūrėją bei Aprūpintoją. Šis tikėjimas yra tikras, kai visiškai pasitikima ir tikima Dievu, kai atsiduodama jo valiai ir pasikliaunama Jo pagalba. Tikėjimas užtikrina žmogaus kilnumą ir išgelbsti jį nuo baimės bei nevilties, nuo kaltės ir sumišimo. Skaitytojas yra kviečiamas prisiminti ankščiau aptartą žodžio *islamas* reikšmę.

2. Visi pranašai

Tikras musulmonas tiki visais Dievo pranašais, nė vieno iš jų neišskirdamas. Kiekviena tauta turi Dievo siųstą pranašą. Šie pranašai buvo didieji gėrio mokytojai ir tikrieji teisingumo šalininkai. Jus Dievas pasirinko žmonijai mokyti ir perduoti jai Dieviškąją žinią. Jie buvo atsiųsti skirtingais istoriniais laikotarpiais. Kiekviena žinoma tauta turėjo vieną ar daugiau pranašų. Tam tikromis epochomis Dievas siuntė du ar netgi ir daugiau pranašų tuo pačiu metu vienai tautai. Šventajame Korane minimi dvidešimt penkių pranašų vardai, ir musulmonai tiki jais visais, laikydami juos įgaliotais Dievo pasiuntiniais. Visi pranašai, išskyrus Muhammedą, yra žinomi kaip nacionaliniai arba vietiniai. Bet jų religija buvo iš esmės ta pati ir ją vėliau pavadino ISLAMU, kadangi ji atėjo iš Vieno ir to Paties Šaltinio, vadinamo Dievu ir tarnauja vienam ir tam pačiam tikslui-nukreipti žmoniją į Tiesų Dievo Kelią. Be išimties, visi pranašai buvo mirtingi žmonės, apdovanoti laime išvysti Dievo apreiškimus ir paties Dievo pasirinkti atlikti tam tikroms užduotims. Tarp jų Muhammedas yra Paskutinis Pranašas. Kaip ir kiti Islamo įsitikinimai, tai yra tikra ir logiška tiesa. Taip pat yra naudinga paminėti tokių didžiųjų pranašų kaip Nojus ir Abraomas, Ismaelis ir

Mozė, Jėzus ir Muhammedas vardus [tegul juos lydi Viešpaties taika ir palaiminimas]. Šv. Koranas vadovauja musulmonams, taigi:

“Mes tikime į Dievą, į mums duotą apreiškimą ir į Abraomą, Ismaelį, Isaaką, Jokūbą bei jo palikuonis; ir tuo, kas buvo duota Mozei ir Jėzui, ir tuo, kas buvo duota visiems Viešpaties pranašams. Nė vieno iš jų mes neišskiriame ir nusilenkiame Dievui” (Šv. Koranas, 2:136; 3:84; 4:163-5; 6:84-7).

Be to, Šv. Korane aiškiai teigiama, kad Islamo, kaip religijos, žinia (misija) yra ankstesniųjų apreiškimų kulminacija. Dievas sako:

Ta pati religija, kurią Jis sukūrė jums, kaip ir ta, kurią Jis įsakė Nojui-kurią Mes su įkvėpimu siuntėme tau bei kurią įsakėme Abraomui, Mozei ir Jėzui: Jūs turite išlikti tvirti tikėjime ir jo neskaldyti; tiems, kurie išpažins kitus dievus nei Allahas, sunkus bus (kelias), kuriuo tu juos šauki. Allahas pasirenka tuos, kurie Jam patinka ir nukreipia į Save tuos, kurie į Jį atsisuka (Šv. Koranas, 42:13).

3. Dievo apreiškimai (šventi raštai)

Pripažindamas ankstesniąją sąvoką, tikras musulmonas tiki visais Dievo šventais raštais ir Jo apreiškimais. Jie yra kelrodė šviesa, kuri buvo apreiškta pranašams, kad jie parodytų žmonėms Tikrąjį Kelią į Dievą. Šv. Korane yra speciali užuomina į Abraomo, Mozės, Dovydo ir Jėzaus knygas. Bet labai seniai, dar prieš tai, kai Allahas apreiškė Muhammedui Šv. Koraną, kai kurios iš minėtųjų knygų ir apreiškimų buvo prarastos arba sugadintos, kitos pamirštos, apleistos ar paslėptos. Vienintelė autentiška ir išbaigta šiandien egzistuojanti Dievo knyga yra Šv. Koranas. Iš principo musulmonai tiki ankstesnėmis knygomis ir apreiškimais. Bet kur yra jų baigtinės originalios versijos? Jos vis dar gali gulėti Negyvosios jūros dugne. Taip pat ilgainiui gali būti

atrasta daugiau rankraščių. Ar informacija apie jas taps prieinamesnė, kai krikščionių ir žydų archeologai viešai paskelbs apie visus originalius kasinėjimų Šventojoje žemėje radinius? musulmonams tokios rūšies problema neegzistuoja. Šv. Koranas yra ir užbaigtas, ir patikimas. Jam nieko netrūksta ir nieko daugiau iš jo nesitikima. Juo neabejojama, nė vienas rimtas mokslininkas nerizikavo jo užginčyti. Perteikdamas Šv. Koraną, Dievas išipareigojo jį apsaugoti nuo tolesnio taisymo ir įvairiausio iškraipymo. Todėl jis yra duotas musulmonams kaip standartas ar kriterijus, pagal kurį vertinamos visos kitos knygos. Taigi viskas, kas sutinka su Šv. Koranu, yra priimama kaip Dieviškoji tiesa, ir viskas, kas nuo jo skiriasi, yra atmetama. Dievas sako: „Iš tiesų Mes atsiuntėme Šv. Koraną ir Mes (užtikrintai) jį saugome“ (15:9; 2:75-9; 5:13-14,41,45,47; 6:91; 41:43).

4. Dievo angelai

Tikras musulmonas tiki Dievo angelais. Jie yra visiškai dvasiškos nuostabios būtybės, kurių prigimtis nereikalauja maisto, gėrimo ar miego. Jie neturi fizinių troškimų ar bet kokių materialių poreikių. Jie leidžia savo dienas ir naktis tarnaudami Dievui. Jų yra daug ir kiekvienas iš jų turi tam tikrą pareigą. Jei mes negalime matyti angelų plika akimi, dar negalime paneigti jų buvimo. Pasaulyje yra daugybė dalykų, kurie yra nematomi akimis ar neįjuntami kitais pojūčiais, bet mes vis tiek tikime jų buvimu. Yra vietų, kurių mes niekada nematėme, ir tokių daiktų, kaip dujos ir eteris, kurių negalime pamatyti savo akimis, užuosti ar paliesti, paragauti ar išgirsti, bet mes pripažįstame jų buvimą. Tikėjimas angelais kyla iš islamiškojo įsitikinimo, kad žinios ir tiesa nėra visiškai apribotos jutimo teikiamomis žiniomis ar tiesiog jutiminiu suvokimu (16:49-50; 21:19-20. Žiūrėti į nuorodas, pateiktas 2 skirsnyje).

5. Paskutinioji Diena, Paskutiniojo Teismo Diena

Tikras musulmonas tiki Paskutiniąją Dieną, Paskutiniojo Teismo Dieną. Šis pasaulis vieną dieną sulauks pabaigos, ir mirusieji prisikels paskutiniam ir teisingam teismui. Viskas, ką mes darome šiame pasaulyje, kiekvienas ketinimas, kurį turime, kiekvienas žingsnis, kurį žengiame, kiekviena mintis ir kiekvienas žodis, kurį ištariame, yra užfiksuojami ir išsaugomi. Paskutiniojo Teismo Dieną į juos bus atsižvelgta. Turintieji gerus aprašymus, bus dosniai apdovanoti ir šiltai laukiami Dievo Rojuje, kai tuo metu blogai besielgusieji bus nubausti ir įmesti į Pragarą, nepaisant to, kad Dievo Gailestingumas ir Malonė jų neatstumia. Tikrasis Rojaus ir Pragaros apibūdinimas žinomas tik pačiam Dievui. Šv. Koranas ir Muhammedo Tradicijos pateikia Rojaus ir Pragaros aprašymus, bet jų negalima suprasti pažodžiui. Rojuje, kaip sako Muhammedas, yra dalykų, kurių nė viena akis nematė, nė viena ausis negirdėjo ir niekieno protas negalėtų suvokti. Musulmonai tiki, kad bus atlyginta už gerus darbus ir nubausta už bloguosius. Dėl to yra Paskutiniojo Teismo Diena ir paskutinis sąskaitų suvedimas.

Jeigu kai kurie žmonės mano, kad jie yra pakankamai apsukrūs išvengti pasaulietinės bausmės už savo piktadarystes, jie labai smarkiai klysta, nes Paskutiniojo Teismo Dieną šie žmonės išsisukti nebegalės. Už jų nugaros nebestovės nė vienas advokatas. Visi jų darbai yra matomi Dievo ir bus suskaičiuoti jo pasiuntinių. Gerus darbus darantys dievobaimingi žmonės, kurie šiame laikiname pasaulyje negauna jokio atlygio, bus apdovanoti Paskutiniojo Teismo Dieną. Absolūtus teisingumas bus įvykdytas.

Tikėjimas Paskutiniojo Teismo Diena yra paskutinis raminantis atsakymas į daugelį sudėtingų šio pasaulio problemų. Yra nuodėmės darančių ir Dievą paliekančių žmonių, kurie įsitraukia į nemoralias veiklas ir sėkmingai vykdo savo biznį bei klesti gyvenime. Ir yra dorybingų ir Dievą mylinčių žmonių, kurie kol kas gauna mažesnę atlygį už savo nuoširdžias pastangas bei

labiau kenčia dabartiniame pasaulyje. Tai sunkiai suprantama ir nesuderinama su Dievo Teisingumu. Jei kaltieji gali išvengti šio pasaulio įstatymų nenukentėję ir dar įgyti daugiau naudos, kas tada lieka doriesiems? Kas paskatins moralumo ir kilnumo motyvus? Turi būti būdas, kaip atlyginti už kilnumą ir pažaboti blogį, tačiau tai nėra daroma žemėje ir nėra daroma dažnai ir staiga-tai įvyks vieną dieną, kuri bus Paskutiniojo Teismo Diena. Pasaulyje nesiekama skatinti neteisybę ir toleruoti blogį. Paskutiniojo Teismo Diena reikalinga ne tam, kad nuramintų skurdžius ar paguostų jų išnaudotojus. Jos artinimasis visiems, kurie išklydo iš tiesos kelio, primena, kad Dievo teisingumas anksčiau ar vėliau įvyks (žiūrėti ankstesnes nuorodas).

6. Amžinas Dievo žinojimas

Tikras musulmonas tiki amžinomis Dievo žiniomis, Jo galia planuoti ir įvykdyti Savo planus. Dievas nėra nei abejingas šiam pasauliui, nei neutralus. Jo žinojimas ir galia veikia visuomet, palaikydami tvarką Jo didžiulėse valdose ir išlaikydami visišką vadovavimą Jo kūriniais. Jis yra Išmintingas ir Mylintis, ir kad ir ką jis bedarytų, visada kelia gerus tikslus. Jei šis tikėjimas Dievo geranoriškumu yra įsitvirtinęs mūsų mintyse, turime gera valia priimti viską, ką Jis daro, nors ir negalime visko suprasti ar esame įsitikinę, kad tai yra blogai. Mes turime tvirtai tikėti Dievu ir priimti viską, ką Jis daro, kadangi mūsų žinios yra ribotos, ir mūsų mąstymas remiasi individualiais asmeniniais apmąstymais, o Jo planavimas grįstas begalinėmis žiniomis.

Šitai nepadaro žmogaus fatališku ir bejėgiu, o tik nubrėžia skiriamąją liniją tarp Dievo rūpesčio ir žmogaus atsakomybės. Kadangi iš prigimties mes esame baigtiniai ir riboti, turime baigtinį ir ribotą galios ir laisvės kiekį. Mes negalime daryti visko, ir Jis maloningai mums leidžia būti atsakingais tik už tuos dalykus, kuriuos darome. Dalykai, kurių mes negalime padaryti, arba dalykai, kuriuos Jis daro pats, nėra įtraukti į mūsų atsakomybės lauką. Jis yra teisingas ir davė mums ribotą galią suderinti baigtinę prigimtį ir ribotą atsakomybę. Kita vertus,

amžinas Dievo žinojimas ir galia vykdo Jo planus, nedraudžia mums planuoti tiek, kiek leidžia mūsų pačių ribota galia. Priešingai, Jis skatina mus mąstyti, planuoti ir sklandžiai pasirinkti, bet jei reikalai nesiklosto taip, kaip planavome ar norėjome, neturėtume prarasti tikėjimo ir pasiduoti psichinei įtampai ir jaudinimuisi. Mes galime vis iš naujo bandyti, ir jei rezultatai nebus pakankamai geri, tai bent jau žinosime, kad padarėme viską ir negalime būti atsakingi už rezultatus, kurie nepriklauso nuo mūsų galimybių, o yra paties Dievo valioje. Musulmonai šią tikėjimo tiesą vadina *kada' ir kadar*, kuri paprasčiausiai reiškia, kad amžinas Dievo žinojimas numato įvykius, ir kad tie įvykiai vyksta priklausomai nuo tikslo Dievo žinojimo (Šv. Koranas, žr., 18:29; 41:46; 53:33-62; 54:49; 65:3; 76:30-1).

7. Gyvenimas - kilnus tikslas

Tikras musulmonas tiki, kad Dievo kūryba yra prasminga, ir kad gyvenimas turi už žmogaus fizinius poreikius bei materialias veiklas aukštesnį kilnų tikslą. Gyvenimo tikslas-garbinti Dievą. Tai nereiškia, kad mes turime praleisti savo gyvenimą atsiskyre nuo pasaulio ir tik mąstydami. Garbinti Dievą-tai Jį pažinti, mylėti, paklusti Jo įsakymams, vykdyti Jo nurodymus kiekvienoje gyvenimo situacijoje, tarnauti Jam darant gerus darbus ir saugantis blogio; būti teisingam Jam, sau ir savo artimiems žmonėms. Garbinti Dievą-tai gyventi gyvenimą, o ne nuo jo bėgti. Trumpai tariant, garbinti Dievą reiškia pripildyti save Jo aukščiausių bruožų. Tai nėra nei paprastas teiginys, nei supaprastinimas. Jis labiausiai visapusiškas ir apibendrinantis. Jei gyvenimas turi tikslą ir jei žmogus yra sukurtas tarnauti tam tikslui, jis negali išvengti atsakomybės. Jis negali neigti savo buvimo ar ignoruoti svarbiausią jam skirtą vaidmenį. Užkraudamas žmogui atsakomybę, Dievas suteikia ir reikalingą pagalbą. Jis apdovanoja žmogų protu ir galia, kad jis galėtų pasirinkti savo elgesio kryptį. Taigi žmogui yra patikėta visiškai tarnauti savo egzistavimo tikslui. Jei jis nesugebėtų to padaryti

[netinkamai pasielgtų su savo gyvenimu ar apleistų savo pareigas], jis turėtų atsakyti Dievui dėl netinkamų savo poelgių (Šv. Koranas, žr., 21:17-18; 51:56-8; 75:37).

8. Žmogus džiaugiasi itin aukšta padėtimi

Tikras musulmonas tiki, kad žmogus džiaugiasi itin aukšta padėtimi visų žinomų gyvų kūrinių hierarchijoje. Jis užima išskirtinę poziciją, nes jis vienintelis, kuris buvo apdovanotas racionaliais sugebėjimais ir dvasiniais siekimais bei galia veikti. Bet kuo daugiau jo rangas kyla, tuo labiau didėja atsakomybė. Norėdamas pakelti savo atsakomybę, žmogus privalo turėti šiek tiek galios ir valdžios ir būti bent jau potencialiai apdovanotas garbe ir sąžiningumu. Tai ir yra žmogaus statusas Islame-ne mirčiai pasmerktas kūrinys, bet kilni būtybė, galinti potencialiai siekti gėrio ir taurių siekių. Faktas, kad Dievas pasirenka savo pasiuntinius iš žmonių, įrodo, jog žmogus yra patikimas ir galintis, ir kad jis sugeba įgyti neaprėpiamus gerumo lobius (Šv. Koranas, 2:30-4; 6:165:7:11:17:70-2, 90-5).

9. Kiekvienas žmogus yra gimęs „musulmonu“

Tikras musulmonas tiki, kad kiekvienas žmogus yra gimęs „musulmonu“. Tai reiškia, kad kiekvienas gimimas priklauso nuo Dievo valios, Jam realizuojant savo planus ir priklausomai nuo Jo Įsakymų. Taip pat kiekvienas žmogus paklūsta dvasinėms galioms ir intelektualiams polinkiams, kurie gali jį padaryti geru musulmonu, jei tik jis domisi Islamu ir yra linkęs tobulinti savo prigimtį. Daugelis žmonių gali lengvai priimti Islamą, jei jis tinkamai pristatomas, kadangi ši religija yra Dieviškoji formulė tiems, kurie nori patenkinti savo moralinius bei dvasinius poreikius gyventi sklandų asmeninį, socialinį, tautinį ar tarptautinį gyvenimą. Taip yra todėl, kad Islamas yra universali Dievo, žmogaus Kūrėjo, žinančio, kas yra geriausia žmogaus prigimčiai, religija (Šv. Koranas, 30:30; 64:1-3; 82:6-8).

10. Kiekvienas žmogus gimsta be nuodėmės

Tikras musulmonas tiki, kad kiekvienas žmogus gimsta be nuodėmės ir be paveldėtų nedorybių. Žmonės yra tarsi tuščios knygos. Pasiekę brandą, jie tampa atsakingi už savo poelgius ir ketinimus, jei jų vystymasis yra normalus ir jeigu jie yra protiškai sveiki. Žmonės yra ne tik laisvi nuo nuodėmės, kol jie ją padaro, bet jie taip pat laisvi elgtis pagal savo planus, už kuriuos patys ir atsako. Ši dvejopa laisvė-laisvė nuo nuodėmės ir laisvė atlikti efektyvius dalykus-atiskiria musulmonų sąžinę nuo sunkios įgimtos nuodėmės naštos. Ji neapsunkina jo/jos sielos ir proto nereikalinga gimtosios nuodėmės doktrina.

Ši Islamo laisvės koncepcija yra grindžiama Dievo teisingumo ir individualios tiesioginės atsakomybės Dievui principais. Kiekvienas žmogus turi nešti savo paties naštą ir atsakyti už savo veiksmus, kadangi negalima prisiimti svetimų nuodėmių. Dėl to musulmonas tiki, kad Adomas padarė pirmąją nuodėmę ir yra pats už ją atsakingas. Manymas, kad Dievas negalėjo atleisti Adomui ir turėjo perkelti jo nuodėmę kitiems bei keliant prielaidą, kad Adomas nesimeldė, kad jam būtų atleista, ar meldėsi, bet be atsako, būtų pakankama, kad paneigtume Dievo Gailestingumą ir Teisingumą bei Jo sąvybę atleisti ir atleidimo galią. Priimant minėtą hipotezę, būtų išūliai nepaisoma kolektyvinės sąmonės ir pažeidžiama Dievo sąvoka (žr., 9 skirsnyje, taip pat Šv. Korane, 41:46; 45:15; 53:31-42; 74:38, ir tolesniame skyrelyje „Nuodėmės sąvoka“).

Remdamiesi šiais racionaliais pagrindais ir autoritetingu Šv. Korano tvirtinimu, musulmonai tiki, kad Adomas suprato, ką buvo padaręs, ir meldė Dievą atleidimo, kaip kad būtų daręs kiekvienas sąmoningas nusidėjėlis. Taip pat dėl to paties musulmonai tiki, kad Gailestingas ir Atlaidus Dievas dovanojo Adomui (Šv. Koranas, 2:35-7; 20:117-22). Taigi musulmonai negali priimti doktrinos, kad Adomas ir visa žmonių giminė buvo pasmerkti, ir jiems nebuvo atleista iki Jėzaus atėjimo atpirkti jų nuodėmių. Dėl tos pačios priežasties musulmonai

negali vertinti krikščionių tikėjimo dėl dramatiškos Jėzaus mirties ant kryžiaus kaip išperkančios visos žmonijos nuodėmės.

Čia skaitytojas privalo būti perspėtas dėl neteisingų išvadų. musulmonai netiki, kad Jėzų nukryžiuoja jo priešai, nes nukryžiuavimo doktrinos pagrindai prieštarauja Dieviškajam Gailestingumui ir Teisingumui bei žmogaus protui ir kilnumui. Toks netikėjimas šia doktrina nesusilpnina musulmonų pagarbos Jėzui ir nepanaikina aukšto Jėzaus statuso Islame bei nesudrebina musulmonų tikėjimo Jėzumi kaip išskirtiniu Dievo pranašu. Priešingai, atmesdami šią doktriną, musulmonai priima Jėzų su didesne pagarba ir vertina jo autentišką žinią kaip svarbią Islamo dalį. Taigi vėl galima būtų teigti, kad, būdamas musulmonu, asmuo privalo priimti ir gerbti visus Dievo pranašus, nė vieno neišskirdamas. (Bendras Jėzaus statusas Islame bus aptariamas V skyriuje).

11. Žmogaus išsigelbėjimas per Dievo pamokymus

Tikras musulmonas tiki, kad žmonija turi suprasti savo išsigelbėjimą per Dievo pamokymus. Tai reiškia, kad tam, kad būtų išgelbėtas, žmogus turi suderinti tikėjimą su veiksmu, įsitikinimus su praktika. Tikėjimas be veiksmo yra nepakankamas, kaip ir veiksmas be tikėjimo. Kitais žodžiais tariant, nė vienas žmogus nebus išganytas, jei jo tikėjimas netaps pastebimas jo gyvenime, ir jo įsitikinimai nebus regimi. Tai visiškai suderinama su likusiomis Islamo tikėjimo sąvokomis ir rodo, kad Dievui nepakanka žodinio garbinimo: nė vienas tikras tikintysis negali būti abejingas praktiniams tikėjimo reikalavimams. Taip pat nė vienas žmogus negali veikti kito žmogaus vardu ar įsiterpti tarp jo ar jos ir Dievo (Šv. Koraną, 10:9:18:30; 103:1-3).

12. Žmogus tampa atsakingas už jį pasiekusią Tiesą

Tikras musulmonas tiki, kad Dievas žmogaus nelaiko atsakingu tol, kol neparodo jam Tikrojo Kelio. Štai todėl Dievas siuntė daugybę pranašų ir apreiškimų ir aiškiai atskleidė, kad

nebaus nedavęs suprantamų nurodymų ir neatsiuntęs aiškaus išpėjimo. Taigi žmonės, kurie niekada nesusidūrė su Dievo apsisireiškimu ar pranašu arba yra psichiškai nesveiki, nėra kaltinami nepaklusimu Dievo taisyklėms. Tokie žmonės bus atsakingi tik už tai, ką jų išmintis pataria daryti. Bet žmonės, kurie sąmoningai pažeidžia Dievo įstatymą ar išklysta iš Tikrojo Tiesos Kelio, bus nubausti už savo blogus darbus, nebent Dievas jiems atleis (Šv. Koranas, 4:165; 5:16,21; 17:15).

Šis dalykas labai svarbus kiekvienam musulmonui. Pasaulyje yra daug žmonių, kurie niekada negirdėjo apie Islamą ir nieko apie jį nežino. Tokie žmonės gali būti sąžiningi ir tapti gerais musulmonais, jei suras kelią į Islamą. Jei jie nežino ir neturi galimybės žinoti, jie yra nekalti nebūdami Musulmonais. Musulmonai, kurie gali šiuos žmones supažindinti su Islamu, taps atsakingi už jų palenkimą Islamo pusėn ir supažindinimą, kas yra Islamas. Taigi kiekvienas Musulmonas visame pasaulyje turi ne tik propaguoti Islamą, bet svarbiausia-gyventi pagal jį (žr., Šv. Koraną, 3:104; 16:125).

13. Žmogus gali būti pataisytas

Tikras Musulmonas tiki, kad Dievo sukurta žmogaus prigimtis yra labiau gera nei bloga, ir kad sėkmingo pasitaikymo tikimybė yra didesnė už beviltiškos nesėkmės tikimybę. Šis tikėjimas kyla iš fakto, kad Dievas skyrė žmogui tam tikras užduotis ir atsiuntė pranašus, liudijančius mokymo apreiškimus. Jei žmonija būtų iš prigimties beviltiška ir nepasiduodanti pokyčiams, kaip tada absoliučiai išmintingas Dievas galėtų skirti atsakomybę ir pakviesti saugotis tam tikrų dalykų? Kaip Dievas galėtų tą padaryti, jei mes visi būtume beviltiški? Faktas, kad Dievas rūpinasi ir domisi žmogumi, patvirtina, kad pastarasis nėra nei bejėgis, nei beviltiškas, bet labiau suprantantis ir linkęs į Dievą nei bet kas kitas. Tikint Dievu ir pasitikint žmogumi, net ir šiais laikais gali vykti stebuklai. Norint viską teisingai suprasti, reikia atidžiai studijuoti atitinkamas Šv. Korano ištraukas ir apmąstyti jų reikšmę.

14. Aklai priimamas tikėjimas yra ne pilnas

Tikras musulmonas tiki, kad tikėjimas nėra išbaigtas, jei jis yra priimamas aklai, nekeliant jokių klausimų-nebent tikintysis juo pagrįstai patenkintas. Jei tikėjimas įkvepia veiksmui, ir jei tikėjimas ir veiksmas veda į išsigelbėjimą, tada tikėjimas turi būti grindžiamas tvirtais įsitikinimais be jokios apgavystės ar prievartos. Kitais žodžiais tariant, asmuo, kuris vadina save Musulmonu dėl savo šeimos tradicijos ar priima Islamą prievarta arba aklai mėgdžiodamas, Dievo akyse nėra visiškai Musulmonas. Musulmonas turi kurti savo tikėjimą remdamasis įsitikinimais, neleidžiančiais kilti abejonėms ar netikrumui. Jei jis nėra tikras dėl savo tikėjimo, Dievas jį kviečia atverti prigimties knygą, naudoti suteiktas mąstymo galias ir apmąstyti Šv. Korano mokymą. Jis privalo ieškoti nenuginčijamos tiesos tol, kol ją suras. Ir jis būtinai ją ras, jei tik yra pakankamai gabus ir rimtas (žr., Šv. Koraną, 2:170; 43:22-4).

Štai todėl Islamas reikalauja stiprių įsitikinimų ir prieštarauja aklam sekimui. Kiekvienas asmuo, kuris yra deramai vertinamas kaip nuoširdus ir uolus tikintysis, turi paklusti Islamui, kuo plačiau pasitelkdamas savo gabumus. Bet jei žmogus abejoja dėl savęs, jis turėtų vadovautis savo mąstymu tik tiek, kiek leidžia jo ribos. Pakaktų, jei šie žmonės pasikliautų autentiškais religijos šaltiniais, nemėgindami jų kritiškai vertinti. Niekas negali vadinti savęs tikru musulmonu, nors jo tikėjimas grindžiamas stipriais įsitikinimais ir protas yra laisvas nuo abejonų. Kadangi Islamas yra išbaigtas tik tada, kai grindžiamas tvirtais įsitikinimais ir pasirinkimo laisve, jis niekam negali būti primestas, nes Dievas atmes šį prievartinį tikėjimą. Jis nelaikys tikru tokio Islamo, kuris nebus kilęs iš laisvų ir tvirtų įsitikinimų. Kadangi Islamas užtikrina tikėjimo laisvę, daugybė musulmonų grupių gyveno ir tebegyvena musulmoniškose šalyse, besidžiaugdamos tikėjimo laisve ir švaria sąžine. Musulmonams šis požiūris priimtinas, nes Islamas draudžia prievartą religijoje. Tai yra šviesa, kuri turi spinduliuoti iš vidaus, kadangi atsakomybės atžvilgiu pasirinkimo

laisvė yra kertinė. Tai neatleidžia tėvų nuo atsakomybės už savo vaikus ir netoleruoja abejoingo nusiteikimo palikuonių dvasinės gerovės atžvilgiu. Faktiškai jie turi daryti viską, kad suformuotų tvirtą, įkvėptą tikėjimą.

Galima įgyti stiprius tikėjimo pagrindus pagal įvairius analogiškus būdus. Tai daugiausia Šv. Koranu ir Muhammedo Tradicijomis paremtas dvasinis požiūris. Yra ir racionalus požiūris, kurį turint tikima Aukščiausiaja galia. Negalima teigti, kad dvasiniam požiūriui trūksta tvirto racionalumo ar racionaliajam požiūriui nepakanka įkvepiančio dvasingumo. Abu požiūriai faktiškai papildo vienas kitą ir gali sąveikauti. Dabar jei kas nors yra pakankamai apdovanotas tvirtomis racionaliomis savybėmis, gali naudoti tiek racionalų požiūrį, tiek ir dvasinį arba netgi abu ir pasitikėti, kad padarytos išvados bus teisingos. Bet jei jis yra per silpnas atlikti išsamų tyrimą arba abejoja savo mąstymo galiomis, gali apsiriboti dvasiniu požiūriu ir pasitenkinti žiniomis, ateinančiomis iš autentiškų religijos šaltinių. Esmė yra ta, kad, nepaisant to, ar yra naudojamas dvasinis požiūris, ar racionali technika, ar jų abiejų derinys, viskas galiausiai susiveda į tikėjimą Dievu. Visi šie būdai yra vienodai svarbūs ir priimtini Islamui. Tinkamas jų naudojimas veda į tikėjimą Aukščiausiuoju (Šv. Koranas, 5:16-17; 12:109; 18:30; 56:80).

15. Šv. Koranas - Dievo žodis

Tikras musulmonas tiki, kad Šv. Koranas yra Dievo žodis, Muhammedui perduotas per angelą Gabrielių. Šv. Koraną Dievas perdavė pamažu įvairiomis progomis, kad atsakytų į tam tikrus klausimus, išspręstų problemas, nuramintų nesutariančiuosius ir būtų geriausiu žmogaus vadovu į amžinąją laimę. Kiekviena Šv. Korano raidė yra Dievo žodis. Šv. Koranas yra pirmasis ir tikriausias Islamo šaltinis. Jis buvo perduotas arabiškai ir tebėra išlikusi originali ir visa arabiška versija, kadangi Dievas pažadėjo saugoti Šv. Koraną, išlaikydamas jį svarbiausiu orientyru žmogui, ir neleisti jo iškraipyti (Šv. Koranas, 4:82; 15:9; 17:9; 41:41-4; 42:7, 52-3).

Įvertinant Dievo susirūpinimą Šv. Korano išsaugojimu, jis yra vienintelis rankraštis žmonijos istorijoje, atitinkantis išbaigtą pirminę versiją be mažiausių stiliaus ir net skyrybos pokyčių. Šv. Korano užrašymo istorija, sudarant jo skyrius ir išsaugant tekstą, yra neabejotina [ne tik musulmonų supratimu]: tai yra istorinis faktas, kuriuo neabejoja nė vienas savo žinias ir sąžinę gerbiantis bet kurio tikėjimo mokslininkas. Iš tiesų tai ir buvo Muhammedo stebuklas, kad, net ir susivienijusi, visa žmonija nepajėgtų sukurti nieko panašaus į Šv. Koraną ar nors į vieną jo skyrių (2:22-4; 11:13-14; 17:88-9).

16. Skirtumas tarp Šv. Korano ir Muhammedo Tradicijų

Tikras musulmonas tiki, kad egzistuoja aiškus skirtumas tarp Šv. Korano ir Muhammedo Tradicijų. Šv. Koranas yra Dievo žodis, kai tuo tarpu Muhammedo Tradicijos laikomos praktinėmis Šv. Korano interpretacijomis. Muhammedas turėjo perteikti Šv. Koraną, jį paaiškinti ir visiškai taikyti praktikoje. Jo interpretacijos ir praktika sudaro tai, kas yra žinoma kaip Muhammedo Tradicijos. Jos laikytinos Antruoju Šaltiniu ir turi būti visiškai suderinamos su Pirmuoju Šaltiniu, Šv. Koranu, kuris yra Standartas ir Kriterijus. Jei atsirastų prieštaravimų ar nesuderinamumų tarp Tradicijų ir Šv. Korano, musulmonai liktų ištikimi Šv. Koranui ir suabejotų viskuo, kas jam prieštarauja, kadangi jokia tikra Muhammedo Tradicija niekada negali prieštarauti Šv. Koranui.

Pastabos

Šioje diskusijoje apie svarbiausias Islamo tikėjimo sąvokas mes sąmoningai atsiribojome nuo tradicinio objekto pristatymo. Mes jo neapibrėžėme penkiais ar šešiais punktais, bet mėginome įtraukti kiek galima daugiau principų, tačiau reikia pastebėti, kad visos minėtos tikėjimo sąvokos išplaukia iš Šv. Korano mokymo ir Muhammedo Tradicijų. Buvo galima cituoti daugiau eilučių iš Šv. Korano ir pateiktų ištraukų iš Muhammedo Tradicijų, norint pagrįsti šias tikėjimo sąvokas, tačiau vietos stygius neleido to padaryti. Kita vertus, Šv. Koranas ir Muhammedo Tradicijos yra prieinama informacija rašant kiekvieną išsamią studiją.

Mes taip pat stengėmės kiek galima mažiau vartoti vakarietišką terminiją ir tokius filosofijos žodžius kaip “lemtis”, “fatalizmas”, “laisva valia” ir panašiai. Tai buvo daroma sąmoningai, norint išvengti sumaišties ir formalumų. Dėl daugumos terminų, kurie yra vartojami religijoje arabiškai nekalbančiose šalyse, atsiranda nesusipratimų, kai jie taikomi Islamui, ir tai sukelia klaidingą įspūdį. Būtų neįmanoma pasiekti šio darbo tikslą, jei užsienietiški religiniai terminai būtų adaptuoti ir taikomi Islame. Jei vartotume vakarietišką religinę terminiją, turėtume pateikti daugybę taisyčių ir komentarų, norėdami paaiškinti Islamo esmę, o tai reikalautų papildomos vietos. Taigi mes stengėmės aiškinti dalykus paprasta, suprantama kalba. Šios krypties bus laikomasi ir likusioje knygos dalyje.

II skyrius

Pagrindinės Islamo sąvokos

Tikėjimo sąvoka (*Iman*)

Kai kurie žmonės gali pagalvoti, jog musulmonu tampama pradėjus išpažinti Vienintelį Tikrąjį Dievą ir įtikėjus, kad Muhammedas buvo Jo Paskutinysis Pranašas. Pastarasis supratimas nuo tikrosios tikėjimo prasmės yra itin nutolęs, nes ji bet kuriuo atveju nėra vien tik vardinė ar tiesiog formali prasmė. Tikėjimas Islame-tai laimės būseną, įgaunama būnant doriems ir teigiamai elgiantis, tai-konstruktivos sampratos, taip pat ir dinamikos bei efektyvumo matai.

Šventajame Šv. Korane ir Muhammedo Tradicijose įvardyti šie būtinieji matai ir nustatyti tikėjimo reikšmės apibrėžimų standartai. Tikri tikintieji yra tie, kurie:

- 1) tiki Dievu, Jo angelais, Jo Knygomis, kurias užbaigia Šv. Koranas, Jo Pranašais, kurių paskutinysis-Muhammedas, Paskutiniojo Teismo Diena ir absoliučiomis Dievo žiniomis bei išmintimi.
- 2) tikėdami Dievu, visada Juo tvirtai pasitiki.
- 3) Dievo kelyje nurodytu būdu naudojasi viskuo, kas jiems suteikiama gerovės, gyvenimo, žinių, patirties ir t.t. formomis.
- 4) kasdien reguliariai meldžiasi, dalyvauja savaitinėse ir metinėse kongregacijose.
- 5) moka religinius mokesčius (aukas arba *zakah*) teisėtiems gavėjams (individams arba institucijoms), ir šie mokesčiai sudaro 2,5% nuo grynujų pajamų arba nuo viso atsargų (inventoriaus) kiekio versle, atskaičiavus išlaidas ir skolas.
- 6) visais įmanomais ir prieinamais būdais siekia gėrio, kovoja su blogiu ir nuodėmėmis.

7) paklūsta Dievui ir Jo Pranašui Muhammedui ir, percituodami Šv. Koraną, jaučia didėjančią tikėjimo stiprybę bei, minėdami Dievo vardą, savo širdyse jaučia nuolankumą.

8) labiausiai myli Dievą ir Jo Pranašą Muhammedą ir vardan Dievo, nuoširdžiai myli savo bičiulius.

9) parodo išskirtinį mielumą savo svečiams, ypač nepažįstamiesiems, ir myli savo artimus bei tolimus kaimynus.

10) sako tiesą ir kalba tik gerus dalykus arba susilaiko.

Aišku, kad pati tikėjimo reikšmė parodo gilų ir konstruktyvų Islamo buvimą kiekvienoje gyvenimo srityje. Pagal Islamą, tikrasis tikėjimas lemiamai paveikia dvasinį ir materialinį žmogaus likimą, asmeninį ir socialinį elgesį, politinį tvarkymąsi ir ekonominį gyvenimą. Norėdami parodyti, kaip Šv. Korane aprašyti tikrieji tikintieji, pateikiame keletą pavyzdžių. Šv. Korane yra daug panašių į šią užuominų:

„Tikrieji tikintieji yra tie, kurių širdys suvirpa, kai minimas Dievo vardas, kai jiems deklamuojami Dievo apreiškimai, sustiprinantys jų tikėjimą, kurie pasitiki tik savo Viešpačiu. Meldžiasi (taip, kaip jiems liepta), ir naudojasi viskuo, ką Mes jiems davėme. Štai tokie yra tikrieji tikintieji. Jų Viešpaties jiems skiriama didelė šlovė ir gausus aprūpinimas.“ (Šv. Koranas, 8:2-4)

„Tikintieji ir tikinčiosios yra vieni kitų globėjai, jie skatina daryti gėrį ir užkerta kelią blogiui, meldžiasi, šelpia neturtinguosius bei paklūsta Dievui ir Jo Pranašui. Jie sulauks Dievo pasigailėjimo. Iš tikrųjų, Dievas yra Galingas ir Išmintingas. Jis pažada tikintiesiems, vyrams ir moterims, amžiną gyvenimą Soduose, kuriuose teka upės ir paruošti prabangūs būstai amžiname Edene. Bet didžiausia palaima-Dievo pasitenkinimas. Tai yra aukščiausia pergalė.“ (Šv. Koranas, 9:71-72)

„Tikintieji yra tie, kurie tiki Dievu ir Jo Pranašu (Muhammedu). Nedvejodami aukoja savo turtus ir savo gyvenimus kovodami vardan Dievo. Tokie yra nuoširdūs tikintieji.“ (Šv. Koranas, 49:15).

Šias Šv. Korano ištraukas galima papildyti atitikmenimis iš Muhammedo Tradicijų, pavyzdžiui:

„Nė vienas iš jūsų negali būti tikras tikintysis, jei jis nelinki savo artimiems žmonėms tai, ko linki sau pačiam.“

„Tikrąjį sveiką tikėjimą apibūdina trys bruožai. Tas, kuris juos pasiekia, iš tikrųjų gali pajauti saldų tikėjimo skonį. Jie yra: (1) labiausiai mylėti Dievą ir Jo Pranašą Muhammedą, (2) vienintelio Dievo vardan mylėti savo artimą ir (3) nepakęsti bei visomis išgalėmis priešintis netikėjimo sugrižimui, net jei būtum įmestas į ugnį.“

„Tam, kas tiki Dievu ir Paskutiniojo Teismo Diena, draudžiama daryti žalą savo kaimynui, jis privalo būti malonus savo svečiams, o ypač nepažįstamiesiems, kalbėti tik tiesą arba susilaikyti nuo kalbų.“

Daugybė Tradicijų eilučių primena pateiktąsias, tačiau reikia įsidėmėti, kad pateiktosios citatos nėra (ir negali būti) tikslūs Šv. Korano ir Muhammedo žodžiai, kurie parašyti arabų kalba. To priežastis yra aiški. Nė vienas vertėjas, kad ir koks talentingas ar išsilavinęs jis būtų, negali perteikti tokios Šv. Korano dvasinės galios ir žavesio, kurie perteikiami tikraisiais jo žodžiais. Šv. Koraną sukūrė Dievas-nepriylgstamą ir nepakartojamą, tad žmogaus vaizduotės ir galių nepakanka sukurti

kažką panašaus. Viskas, kas šiuo atveju pasakytina apie Šv. Koraną, tam tikra prasme tinka ir Muhammedo Tradicijoms, kadangi po Šv. Korano jo žodžiai yra labiausiai įtikinami ir išraiškingi³.

Doros sąvoka (*birr*)

Islamas visada perspėja apie paviršutines koncepcijas ir ritualus, negyvus formalumus ir neefektyvius tikėjimus. Viename būdingame posme Dievas aiškina visą doros reikšmę:

“Nėra dora, kad besimelsdami pasukate veidą į rytus ar vakarus, bet yra dora tikėti Dievu ir Paskutiniojo Teismo Diena, Angelais ir Knyga ir Pranašais, dalintis savo gerove, paisant meilės savo artimiesiems, našlaičiams ir vargšams, keliautojams ir tiems, kurie prašo bei duoti vergams išpirkai. Dora nuolat melstis ir aukoti labdarai, išpildyti pažadus, būti tvirtam ir kantriam tiek skausme, tiek bėdoje ir panikos metu. Tokie yra tikintieji ir jie yra dievobaimingi.” (Šv. Koranas, 2:177)

Šiomis eilutėmis nuostabiai ir aiškiai aprašoma žmogaus dorovė. Jis turėtų paklusti visiems naudingiems nurodymams ir meilę Dievui bei meilę savo artimui tik dėl Dievo padaryti nuoširdžiu motyvu. Šiuo atveju pateiktini keturi elementai:

(1) mūsų tikėjimas turėtų būti tikras ir nuoširdus; (2) privalome būti pasiruošę jį realizuoti savo labdaringais poelgiais ir geranoriškumu artimo atžvilgiu; (3) turime būti geras piliečiais, kurie remia labdaringas institucijas ir socialines organizacijas; ir (4) privalome būti nepalaužiami ir tvirti, esant bet kokioms aplinkybėms.

³ Žr. į 2 pastabą I skyriuje.

Aišku, kad dora nėra vien tik tušti žodžiai. Ją reikia pagrįsti stipriu tikėjimu ir pastovia praktika. Ji turi persmelkti žmogaus mąstymą ir veiksmus, išsiskverbti į vidinį ir išorinį gyvenimus, asmeninius ir bendruomeninius reikalus. Islamo doros principas teikia individui taiką bet kokiomis aplinkybėmis, visuose visuomenės lygiuose užtikrina saugumą ir harmoniją. Koks taikus ir džiaugsmingas gali būti gyvenimas, kai žmonės vykdo Islamo doros koncepciją! Kas gali dar labiau raminti, jei ne tikėjimas Geradariu Kūrėju ir investavimas į gerus ir vertingus dalykus? Kas gali būti humaniškiau už gilaus pavergtųjų nerimo sumažinimą, išnaudojamųjų kančių palengvinimą ir atsiliepimą į bejėgių poreikius? Kas gali būti metodiškiau ir sąžiningiau kaip įsipareigojimų vykdymas, švari sąžinė, dorumo palaikymas? Kas teikia didesnę dvasinę džiaugsmą nei šių visų taisyklių laikymasis, kai jis suvokiamas kaip Dievo vardan atliekamas dalykas?

Dievobaimingumo sąvoka (*taqwa*)

Visa tai, kas buvo pasakyta apie tikėjimą ir dorą, yra pagrindinė dievobaimingumo tiesa. Norisi dar kartą akcentuoti, kad tai nėra vien tik tinkami teiginiai ir žodiniai prisipažinimai. Tai yra daug rimčiau. Kaip ir visada, Šv. Koranas yra pats geriausias šaltinis. Kalbėdamas apie dievobaiminguosius, jis apibrėžia juos kaip tuos, kurie:

“...tiki Nematomu (kaip moko Dievas), atlieka maldą ir dalinasi tuo, kuo Mes juos apdovanojome. Kurie tiki Apreiškimu, siųstu tau (Muhammedai) ir apreiškimu, kuris buvo siųstas prieš tave bei tvirtai tiki Pomirtiniu Gyvenimu. Jie vadovaujasi tikrais Viešpaties pamokymais ir jie bus nugalėtojai.” (Šv. Koranas, 2:3-5)

“Dievobaimingieji yra tie, kurie dalijasi (laisvai Dievo nusakytu būdu) tiek klestėdami, tiek būdami nepalankioje

padėtyje; kurie sulaiko pyktį ir atleidžia visiems žmonėms, nes Dievas myli darančius gėrį. Dievobaimingi yra tie, kurie, padarę kažką gėdingo ar blogo savo sieloms, uoliai grįžta mintimis prie Dievo ir prašo atleidimo už savo nuodėmes-kas kitas dar gali atleisti nuodėmes, jei ne Dievas?-bei niekada sąmoningai netęsia padaryto (blogio). Tokiems Viešpats atlygina atleisdamas, dovanodamas Sodus su upėmis ir amžiną buveinę. Koks puikus atlygis laukia tų, kurie dirba (ir stengiasi)!” (Šv. Koranas, 3: 134-136)

Šiose eilutėse minima, kad dievobaimingumas reikalauja vadovautis protu, suvokiant Dievo ir gyvenimo tiesą, deramai naudotis gerove, atsižvelgiant į Dievo nustatytus būdus, o meldžiantis tinkamai realizuoti dvasinius ir fizinius žmogaus gebėjimus. Jis (dievobaimingumas) taip pat reikalauja didelės emocijų ir pykčio savikontrolės, moralumo atleidžiant ir kantrybės, sąmoningos reikmės įtikinti nusidėjėlių atgailaujant sugrįžti pas Dievą. Dievobaimingumas adekvatus buvimui teisingu, gražiais įsitikinimais besivadovaujančiu, ryžtingu, gerbiamu, valingu, drąsiu (ir kas svarbiausia) Dievo žmogumi. Pamaldumas, dorumas ir prasmingas tikėjimas yra susiję tarpusavyje ir suplaukia į vieną vagą. Jie veda į Islamą ir formuoja tikrą musulmoną.

Pranašystės sąvoka

Gailestingas ir Mylintis Dievas skirtingu istoriniu laiku atsiuntė daug pranašų. Kiekviena žinoma tauta turėjo vieną ar daugiau pranašų. Visi Dievo pranašai buvo gerbiami ir kilnūs vyrai. Juos pasirinko ir paruošė Pats Dievas tam, kad jie pristatytų Jo Žinią žmonijai. Jų sąžiningumas ir teisingumas, protingumas ir principingumas neabejotini. Jie laikomi tikrais dėl to, kad nedarė nuodėmių ir nepažeidė Dievo įstatymų. Tačiau kaip mirtingieji jie galėjo padaryti netyčinių klaidų tam tikruose žmogiškuose

dalykuose ar sprendimuose. Jų asmeniniai įvertinimai nevisada buvo teisingi.

Šių Dievo pranašų atsiuntimas yra aiški stipraus ryšio tarp Dangaus ir žemės, tarp Dievo ir žmogaus manifestacija. Tai reiškia, kad žmogų galima pakeisti, kad jis turi daug gėrio. Pranašystės tikslas-patvirtinti, ką žmogus jau žino ar gali žinoti ir mokyti, ko jis pats nežino ar negali žinoti. Tai (pranašų atsiuntimas) taip pat padeda žmogui surasti Tiesųjį Dievo Kelią, daryti gėrį ir saugotis blogio. Pranašystė yra iškalbinga Dievo meilės Savo kūriniam ir noro juos nukreipti teisinga tikėjimo ir elgesio linkme išraiška. Tai Jo teisingumo žmogaus atžvilgiu akcentavimas, kadangi pirmiausia Dievas dovanoja tikrąjį vadovavimą, o tik paskui žmogų padaro atsakingą už savo poelgius. Jis išpėja per savo pranašus ir, jei žmogus nustoja paisyti blogų poelgių pavojaus, jo elgesys tampa baustinas. Tai visiškai suderinama su Dievo meile ir teisingumu, su žmogaus verte ir galimybėmis atsakyti Dievui.

Pranašystės šaltinis ir visų pranašų globėjas yra Vienas ir Tas Pats - Dievas. Pranašų tikslas-tarnauti Dievui, supažindinti žmogų su Dievu ir jo Dieviškuoju mokymu, įtvirtinti tiesą ir gerumą, padėti žmogui suprasti savo egzistencijos tikslą ir kryptingai tvarkyti gyvenimą. Svarbu tai, kad musulmonai nediskriminuoja nė vieno iš pranašų ir suvokia jų mokymus kaip nuoseklius ir vienas kitą papildančius. Dėl pastarosios priežasties musulmonai tiki visomis Dievo knygomis ir, kaip jau buvo minėta, priima visus Dievo pranašus.

Gyvenimo sąvoka

Gyvenimas-nuostabus Dievo išminties ir žinių įrodymas, gyvas Jo meno ir galios atspindys. Jis yra gyvenimo Davėjas ir Kūrėjas. Niekas neatsiranda atsitiktinai, niekas nesukuria savęs ar ko nors kito. Gyvenimas yra brangus ir saugotinas turtas, tad joks normalus protingas žmogus nepasirinktų savižudybės. Net ir tie, kurie atsiduria tokioje

beviltiškoje padėtyje, kad, regis, belieka tik nusižudyti, paskutiniąją minutę mėgina atgauti savo gyvenimą, sugriebti antrąją galimybę gyventi. Žmogaus gyvenimas yra duotas Dievo, kuris vienintelis gali teisėtai jį pasiimti, tad niekas kitas neturi teisės nutraukti gyvenimo. Dėl šios priežasties Islamas draudžia visų rūšių savižudybę bei savęs sunaikinimą ir, iškeliaujant brangiai sielai, rekomenduoja išlaikyti kantrybę ir tikėjimą. Mirties bausme baudžiamo žmogžudžio gyvenimas yra atimamas laikantis Dievo įstatymų.

Suteikdamas žmogui gyvenimą, Dievas ne veltui jį apdovanoja išskirtinėmis savybėmis ir didžiais gebėjimais. Lygiai taip pat ne veltui Jis skiria žmogui atitinkamus įsipareigojimus. Dievas padeda žmogui pasiekti gyvenimo tikslą ir perprasti buvimo uždavinius. Jis padeda išmokti kūrybingo gyvenimo meno ir džiaugtis geru gyvenimu, paisant Dieviškųjų patarimų. Gyvenimas-Dievo duota viltis, o žmogus yra patikėtinis, kuris, išlaikydamas sąmoningą atsakomybę Dievui, turi sąžiningai, meistriškai ir rūpestingai elgtis su šia viltimi.

Gyvenimą galime palyginti su kelione, kuri prasideda nuo tam tikro taško ir pasibaigia atitinkamoje paskirties vietoje. Tai pereinamasis etapas, įžanga į amžinąjį gyvenimą po mirties. Šioje kelionėje žmogus yra keleivis, kuris privalo rūpintis tik tuo, kuo vėliau pasinaudos pomirtiniame gyvenime. Kitais žodžiais tariant, žmogus privalo daryti gerą, kad būtų visiškai pasiruošęs bet kuriuo metu persikelti į amžinybę. Žmonės turėtų vertinti savo gyvenimą žemėje kaip jiems suteiktą galimybę, kuria reikia pasinaudoti tol, kol galima, nes atėjusio išėjimo laiko nebus įmanoma atidėti net vienai sekunde. Pasibaigus laikui, bus jau per vėlu kažką daryti dėl gyvenimo ar jį pratęsti. Geriausias gyvenimo naudojimas-tai Dievo mokymų paisymas, nutiesiantis saugų kelią į amžinąjį gyvenimą. Gyvenimas yra svarbus kaip priemonė, naudojama galutiniam tikslui pasiekti, tad Islamas įdiegė išsamią taisyklių ir principų sistemą, apibrėžiančią, kaip žmogus privalo gyventi, ką paimti ir ką palikti, ką daryti ir ko vengti ir t.t. Visi žmonės ateina iš Dievo, tad neabejojama, kad

pas Jį ir grįš. Viename iš savo teiginių Pranašas Muhammedas išmintingai patarė žmogui laikyti save nepažįstamuoju gyvenime arba per pasaulį keliaujančiu keleiviu. (Dėl tolesnių refleksijų apie šią koncepciją žiūrėti diskusiją apie Islamo pasaulėžiūrą „Visatos koncepcijoje“)

Religijos sąvoka

Istorijos eigoje religija buvo piktnaudžiaujama, be to, ji buvo neteisingai suprasta. Kai kurie žmonės ją naudojo kaip išnaudojimo ir numalšinimo priemonę, kaip pretekstą išankstiniam nusistatymui ir persekiojimams. Kiti ją įvardijo kaip galios ir dominavimo šaltinį, aiškindami elito santykius su masėmis. Religijos vardu kilo nepateisinami karai, buvo pavergta minties ir sąžinės laisvė, persekiojamas mokslas, paneigtos žmogaus teisės ir smarkiai nuvertintas jo orumas ir geras vardas. Dėl pačios religijos patirtų praradimų žmonijoje atsirado daug neteisybės.

Niekas negali paneigti šių istorinių faktų. Bet ar tai yra tikrasis požiūris į religiją ir tikroji jos funkcija? Ar tai gali būti tikrąja religijos paskirtimi? Atsakyti į tai galime tikrai neigiamai. Kiekviena iš daugybės pasaulyje esančių religijų skelbiasi esanti vienintelė ir tikroji. Kiekviena iš jų teigia, kad yra atėjusi iš Dievo tam, kad deramai padėtų žmogui susiorientuoti. Šie vienas kitam prieštaraujantys tvirtinimai yra sukėlę nesantarvę tarp žmonių ir įnirtingas reakcijas į religiją, užuot suvieniję žmones į vieną universalią broliją, reguliuojamą Vieno Visuotinio Geranoriško Dievo. Ši situacija supainioja ir nuteikia prieš bet kurią religiją kiekvieną nešališką stebėtoją.

Religijos koncepcija Islame yra unikali. Tikra religija turi ateiti iš Dievo ir teisingai vadovauti žmogui. Lygiai taip pat teisinga, kad žmogaus prigimtis ir dauguma jo poreikių įvairiais laikais iš esmės yra tokie patys. Ši koncepcija veda į vienintelę išvadą, kad yra tik viena tikra religija, kuri ateina iš Vieno ir To Paties Dievo, turėdama susidoroti su neišspręstomis visų laikų

žmonijos problemomis. Ši religija yra ISLAMAS. Reikia įsidėmėti, kad Islamą skleidė ne tik vienintelis Pranašas Muhammedas. Priešingai, jo mokė visi pranašai iki Muhammedo-tikrieji Abraomo, Mozės ir Jėzaus pasekėjai-visi pastarieji buvo vadinami MUSULMONAIS. Islamas buvo ir bus tikroji universalioji Dievo religija, kadangi Dievas yra Vienintelis ir Nepakeičiamas, kadangi žmogaus prigimtis ir dauguma jo poreikių yra visiškai vienodi, nepriklauso nuo laiko ir vietos, nuo rasės ir amžiaus ar kokių nors kitų kintamųjų dalykų.

Visa tai įvertinus, tampa akivaizdu, kad Islamo koncepcija teigia, jog religija yra ne tik dvasinė ar intelektualinė būtinybė, bet ir universalus socialinis poreikis. Ji nesuglumina žmogaus, bet jam vadovauja. Ji jo nesumenkina, bet ugdo jo moralinę prigimtį. Ji neatskiria jo nuo naudingų dalykų, neapsunkina jo, nenuslopina ir nepanaikina jo ypatybių, tačiau atveria niekada nesibaigiančius protoingą mąstymo ir teisingo veiksmo lobynus. Ji jo neapriboja, bet išveda į plačius tiesos ir gerumo horizontus. Trumpai tariant, religija supažindina žmogų su Dievu ir pačiu savimi bei likusiu pasauliu, bet tai nėra religijos funkcijų supaprastinimas.

Atidžiai tiriant tikrosios religijos tikslą, galima atskleisti, kad ji patenkina dvasinius ir saikingus materialiuosius žmogaus poreikius. Ji atpalaiduoja jo psichologinius trūkumus ir kompleksus, taurina instinktus ir aspiracijas, disciplinuoja troškimus ir visą gyvenimo eigą. Ji pagerina žmogaus žinias apie Dievą, Aukščiausiąją visatos ir jo paties Tiesą. Ji padeda pažinti ir valdyti gyvenimo paslaptis ir žmogaus prigimtį, moko apie gėrį ir blogį, apie teisingus ir neteisingus dalykus. Ji apvalo sielą nuo blogio, išvaduoja mintis nuo abejonių, sustiprina charakterį, ištaiso žmogaus mąstymą ir įsitikinimus. Visa tai gali būti pasiekama tik tada, kai žmogus ištikimai atlieka religijos pristatytas dvasines pareigas ir nurodymus.

Tikroji religija, mokydama žmoniją, ugdo viltį ir kantrybę, teisingumą ir sąžiningumą, meilę tiesai ir gėriui, drąsą ir ištvermę, kurių visų reikia, norint gerai išmanyti gyvenimo meną.

Dar daugiau, tikroji religija apsaugo žmogų nuo baimės ir dvasinių praradimų, įtikina jį Dievo pagalba ir nesulaužoma sąjunga. Ji suteikia žmogui taiką, saugumą ir gyvenimo prasmę.

Visus šiuos dalykus tikroji religija gali suteikti žmonijai. Štai tokia yra jos sąvoka Islame. Kiekviena religija, kuri nepajėgia duoti minėtų vaisių, nėra Islamas arba, tiksliau sakant, nėra religija apskritai, tad kiekvienas žmogus, kuris nustoja semtis minėtų religijos naudų, yra nereliginas arba bedievis. Štai ką apie šiuos dalykus Šventajame Šv. Korane sako Dievas:

“Iš tiesų, Dievo religija yra Islamas. Nebuvo nesutarimų tarp Knygos Žmonių kol jie sekė tikruoju apreiškimu; nesutarimai atsirado, kai atėjo žinios ir pavydas. Bet jei kas nors neigia Dievo Ženklus, Dievas yra greitai atsiskaitantis.” (Šv. Koranas, 3:19)

“Jei kas nors trokšta kitos religijos nei Islamas, niekas nebus iš jo priimta, ir Pomirtiniame gyvenime jis bus pralaimėtojas.” (Šv. Koranas, 3:85)

Nuodėmės sąvoka

Vienas iš pagrindinių žmogaus egzistencijos sunkumų yra nuodėmės problema arba blogis pasaulyje. Paprastai tikima, kad nuodėmė prasidėjo nuo Adomo ir Ievos, jiems gyvenant Edeno Soduose. Minėtasis įvykis vedė į Nuosmukį ir pažymėjo žmonių giminę kaltės, gėdos ir maišaties ženklais.

Islamas šiuo klausimu turi išskirtinę poziciją, kuri nepasikartoja nei vienoje kitoje žinomoje religijoje. Šv. Koranas teigia, kad Adamui ir Ievai Dievas liepė gyventi Edeno Soduose ir džiaugtis jo turtais kiek tik šie norės, aprūpino juos gausiomis atsargomis ir suteikė komfortą, tačiau jie buvo įspėti neprisiartinti prie tam tikro medžio, kad nesusidurtų su žala ir neteisybe. Šėtonas paspendė jiems pinkles ir juos gundė, priversdamas

prarasti džiaugsmingą būvį. Jie buvo išstremti iš Rojaus ir išsiųsti žemyn į žemę, kad joje gyventų, mirtų ir tada sulauktų Paskutiniojo Teismo. Supratę, ką padarė, pirmieji žmonės gėdijosi, kaltino save ir gailėjosi. Jie meldė Dievo atleidimo ir jo sulaukė (Šv. Koranas, 2:35-8; 7:19-25; 20:117-23).

Šis simbolinis įvykis reikšmingai pamoko. Jis atskleidžia, kad žmogus yra netobulas ir visada trokštantis gyventi rojuje. Nuodėmė ar klaida, kurią padarė Adomas ir Ieva, dar nebūtinai numarina žmogaus širdį, užkerta kelią dvasiniam atsinaujinimui ar sustabdo moralinį tobulėjimą. Priešingai, žmogus yra pakankamai supratingas suvokti savo nuodėmes ir trūkumus. Dar svarbiau, jis pajėgia sužinoti, į ką reikia atsigręžti ir prašyti patarimo. Svarbiausias yra faktas, kad Dievas yra visada pasiruošęs atsakyti į nuoširdžius ieškančiųjų Jo pagalbos kreipimuisi. Jis yra toks Gailestingas ir Užjaučiantis, kad Jo Atlaidumas yra visus Pasiekiantis, o Jo Malonė-viską Apimanti (Šv. Koranas, 7:156). Labai svarbu pabrėžti, kad Islamo dvasiai yra svetima diskriminacija lyties ir paveldėtos kaltės arba nuodėmės pagrindu.

„Gimtosios nuodėmės“ arba paveldėto nusikaltimo idėjai Islamo mokymuose nelieka vietos. Pagal Šv. Koraną (30:30) ir Pranašą, žmogus gimsta būdamas natūralioje tyrumo arba *fitrah* būsenoje, kuri yra *islam* arba paklusimas Dievo valiai ir įstatymams. Viskas, kas atsitinka žmogui po gimimo, yra išorinių įtakų ir įsibraunančių veiksnių rezultatas. Kalbant modernios minties terminais, žmogaus prigimtis yra lanksti, keičiama vykstant socializacijos procesui, o ypač namų aplinkos, kuri yra svarbiausia. Ji atlieka pagrindinį vaidmenį asmenybės formavimosi procese ir moralinio charakterio vystymesi. Tačiau tai neneigia individo pasirinkimo laisvės ir neatleidžia jo nuo atsakomybės. Tiksliau sakant, tai yra sunkios paveldėto nusikaltimo arba įgimtos nuodėmės naštos atleidimas.

Pagal apibrėžimą Dievas yra Teisingas, Išmintingas, Gailestingas, Užjaučiantis ir Tobulas. Jis sukūrė žmogų, įpūsdamas jam Savo Dvasios (Šv. Koranas, 15:29; 32:9; 66:12).

Kadangi Dievas yra Absolutus ir Begalinis, o Jo Dvasia Absoliučiai Tobula, kadangi žmogus sukūrimo metu gavo Dievo Dvasios, jis buvo įpareigotas išlaikyti bent mažą gerosios Kūrėjo Dvasios dalelę, kuri gali apimti teigiamus žmogaus bruožus ir dvasinius norus. Kita vertus, Dievas sukūrė žmogų tam, kad šis jį garbintų, tad žmogus nėra Jam lygus konkurentas, tobulas Jo Paties ir Jo gerumo įsikūnijimas. Tai reikštų, kad net pats geriausias ir tobuliausias žmogus yra smarkiai atsilikęs nuo Kūrėjo gerumo ir tobulumo. Iš tikrųjų žmogus turi šiuos geruosius bruožus, tačiau jie yra riboti ir proporcingi jo baigtinei prigimčiai, sugebėjimams ir atsakomybei. Tuo galima paaiškinti žmogaus netobulumą ir gebėjimą klysti.

Netobulumas ir gebėjimas klysti nėra tapatūs nuodėmei arba sinonimiški nusikaltimui-bent jau ne Islame. Jei žmogus yra netobulas, jis nėra beviltiškai bejėgis, apleistas Dievo ir tapęs savo trūkumų auka. Jis yra įgalintas apreiškimų, palaikomas motyvų, sutvirtintas pasirinkimo laisvės ir vadovaujamas įvairių socialinių ir psichologinių polinkių (dispozicijų), kad siektų ir pasiektų reliatyvų tobulumą. Nuolatinė gravitacija tarp gėrio ir blogio jėgų yra gyvenimo kova. Ji ragina žmogų žvelgti į priekį, suteikia siektinus idealus, nurodo darytiną darbą ir atliktinus vaidmenis. Ji daro gyvenimą įdomų ir reikšmingą, nemonotonišką ir nesustingusį. Kita vertus, ji suteikia Dievui malonumo matyti Savo tarnų dvasinę ir moralinę pergalę.

Pagal Islamo moralinę skalę nuodėme nelaikoma tai, kad žmogus yra netobulas ir klystantis. Šie du dalykai-jo, kaip baigtinės ribotos būtybės, prigimties dalis. Nuodėme laikoma tai, jeigu, turėdamas priemones ir žinodamas reliatyvaus tobulumo tiekimo būdus, jis jo nesiekia. Nuodėmė yra kiekvienas veiksmas, mintis ar ketinimas, kuris (1) yra tyčinis, (2) ignoroja neabejotinus Dievo įstatymus, (3) pažeidžia Dievo arba žmonių teises, (4) yra žalingas kūnui ar sielai, (5) atliekamas pakartotinai ir (6) normaliai vengtinas. Šie komponentai sudaro nuodėmę, kuri nėra kažkas įgimta ir paveldėta. Tiesa, kad žmogus savyje talpina nuodėmės potencialą, tačiau pastarasis neviršija jame esančių

dievobaimingumo ir gerumo potencialų. Sureikšmindamas nuodėmės potencialą vietoje gerumo, žmogus papildo savo tyrą prigimtį nauju išoriniu elementu, už kurį vienintelį pats ir yra atsakingas.

Islame nuodėmės skirstomos į pagrindines ir smulkias nuodėmes: nuodėmės, už kurias atsakoma Dievui, ir nuodėmės, kai atsakoma ir Dievui, ir žmonijai. Tikėjimas Dievu, atmetant bet kurią *širk* formą (politeizmą, panteizmą, trejybę ir pan.), yra prielaida atleidimui. Šv. Koranas teigė, kad Dievas neatleidžia *širk*. Kitų žmonių atžvilgiu padarytos nuodėmės yra atleidžiamos tik tais atvejais, jei ižeista pusė atleidžia skriaudžiančiajai ir būna pritaikytos atitinkamos kompensacijos ir bausmės.

Baigiant galima pasakyti, kad nuodėmė nėra įgimta ir neišvengiama. Ji-tai tyčinis, sąmoningas aiškių Dievo įstatymų pažeidimas. Jei žmogus daro tai, kas iš tikrųjų lemiamą prigimtinių instinktų, visiškai nesustabdomų poreikių ar nekontroliuojamų potraukių, tokie veiksmai Islame nelaikomi nuodėme. Antraip Dievo ketinimas bus betikslis, o žmogaus atsakomybė tuščia. Dievas reikalauja iš žmogaus to, kas neviršija jo galimybių ribų.

Laisvės sąvoka

Laisvę, kaip sąvoką ir vertybę, atmetė daugelis individų, grupių ir tautų. Ją dažnai blogai suprato ir ja piktnaudžiavo. Akivaizdu, kad nė viena žmonių visuomenė negali būti laisva tikrąja to žodžio prasme, nes egzistuoja atitinkami apribojimai, be kurių ta visuomenė negalėtų funkcionuoti.

Nepaisydamas šios pagrindinės idėjos, Islamas puoselėja ir užtikrina laisvę tiek musulmonams, tiek ir nemusulmonams. Islamo "laisvės" sąvoka taikoma visoms savarankiškomis žmogaus veikloms kiekviename gyvenimo žingsnyje. Kaip jau buvo kartą minėta, kiekvienas žmogus gimsta laisvas nuo *fitrah* arba būdamas tyros prigimties. Tai reiškia, kad žmogus gimsta laisvas nuo pavergimo, nuodėmės, paveldėtos

subordinacijos ir protėvių trūkumų. Teisė į laisvę yra šventa tol, kol tyčia nepažeidžiamas Dievo įstatymas ar kitų žmonių teisės.

Vienas iš pagrindinių Islamo tikslų yra minties išvadavimas nuo prietarų ir netikrumo, sielos išlaisvinimas nuo nuodėmės ir korupcijos, sąžinės-nuo priespaudos ir baimės, o kūno-nuo sutrikimų ir išsigimimo.

Kryptis, kurią Islamas suteikė žmogui, kad šis suprastų tikslą, apima išvalgias intelektines pastangas, pastovias dvasines apeigas, saistančius moralinius principus ir netgi dietos taisykles. Religingai šia kryptimi sekantis žmogus negali nepasiekti svarbiausiojo laisvės ir emancipacijos tikslo.

Laisvės klausimas, susijęs su tikėjimu, malda ir sąžine, Islame irgi yra pirmaeilės svarbos. Kiekvienas žmogus turi teisę naudotis savo tikėjimu, sąžinės ir garbinimo laisvėmis. Šv. Korano žodžiais Dievas sako:

“Tikėjime nėra prievartos. Tiesa aiškiai skiriasi nuo paklydimo. Kiekvienas, kuris atmeta blogį ir tiki Dievu, įgyja tvirčiausių ramstį, kuris niekada nesulūžta. Dievas žino ir girdi viską.” (Šv. Koranas, 2: 256)

Islamą remiasi šiuo požiūriu, nes religija priklauso nuo tikėjimo, noro ir įsipareigojimo, kurie prarastų savo prasmę, jei būtų įvesti jėga. Be to, Islamas pristato Dievo Tiesą galimybės forma ir palieka žmogui teisę apsispręsti pačiam. Šv. Koranas sako:

„Tiesa yra iš jūsų Viešpaties. Kuris nori-patiki (Juo), kuris nenori tikėti, tas liks netikintis“ (Šv. Koranas, 18:29).

Islamo Laisvės sąvoka yra tikėjimo taisyklė, didingas Aukščiausiojo Kūrėjo įsakymas. Jis grindžiamas šiais pagrindiniais principais: pirma, žmogaus sąžinė yra pavaldi vien

tik Dievui, kuriam tiesiogiai atsakingas kiekvienas žmogus; antra, kiekviena žmogiška būtybė yra asmeniškai atsakinga už savo poelgius ir tik viena pati gali surinkti savo darbo vaisius; trečia, Dievas suteikė žmogui atsakomybę spręsti savarankiškai; ketvirta, žmogus yra aprūpintas pakankamu dvasiniu vadovavimu ir apdovanotas racionaliomis savybėmis, kurios leidžia atsakingai ir tvirtai rinktis. Tokie yra laisvės sąvokos Islame pagrindai ir vertė. Tai žmogaus prigimtinė teisė, dvasinė privilegija ir moralinė prerogatyva bei, svarbiausia, religinė pareiga. Islamo laisvės koncepcijos struktūroje nepaliekama vietos religiniams persekiojimams, klasių konfliktui, rasinei neapykantai. Individo teisė į laisvę yra tokia pat neliečiama, kaip ir jo teisė į gyvenimą-laisvė yra lygiavertė pačiam gyvenimui.

Lygybės sąvoka

Vienas pagrindinių elementų Islamo vertybių sistemoje yra lygybės, o tiksliau, teisingumo principas. Ši lygybės vertė neturėtų būti supainiota su tapatumu. Islamas moko, kad Dievo akyse visi žmonės yra lygūs, nors ir nebūtinai identiški. Egzistuoja sugebėjimų, galimybių, ambicijų, gerovės ir įvairūs kitokie skirtumai. Nė vienas iš šių skirtumų pats savaime negali sukurti vieno asmens dominavimo kito asmens atžvilgiu. Individo atsargos, odos spalva, turimos gerovės kiekis, prestižo laipsnis neturi ryšio su individo charakteriu ir asmenybe tiek, kiek paisoma Dievo. Vienintelis Dievo pripažįstamas skirtumas yra skirtingas dievobaimingumas, vienintelis Jo taikomas kriterijus yra gerumo ir dvasinio pasižymėjimo kriterijus. Šv. Korane Dievas sako:

„O žmonija, iš tikrųjų Mes sukūrėme jus iš vyro ir moters ir išvedėme iš jūsų tautas ir gentis taip, kad jūs galėtumėte pažinti vieni kitus. Iš tiesų labiausiai nusipelnę Dievo akyse yra dievobaimingiausieji.“ (Šv. Koranas, 49:13)

Rasės, spalvos ar socialinio statuso skirtumai yra atsitiktiniai. Dievo akyse žmogaus svarbos jie nepakeičia. Lygybės vertybė nėra tik konstitucinių teisių rūpestis, „džentelmenų susitarimas“ ar globėjiška labdara. Tai musulmonų rimtai priimama tikėjimo taisyklė, kurios jie privalo nuoširdžiai laikytis. Šios Islamo vertybės pamatai yra giliai išsakiniję Islamo struktūroje. Jie kyla iš pagrindinių principų: 1) visą žmoniją sukūrė Vienas ir Tas Pats Amžinas Dievas, Aukščiausias visų Viešpats; 2) kiekvienas priklauso žmonių giminei ir dalijasi bendra Adomo ir Ievos tėvyste; 3) Dievas yra teisingas ir malonus visiems savo kūriniais, Jis nėra šališkas rasei, amžiui ar religijai, visa visata yra Jo valdos, o visi žmonės-kūriniai; 4) visi žmonės gimsta lygūs ta prasme, jog nė vienas iš jų neatsineša jokios nuosavybės, be to, jų lygybę įrodo ir tai, kad mirdami jie kartu nepasiima savo žemiškųjų turtų; 5) Dievas teisia kiekvieną asmenį pagal jo nuopelnus ir poelgius; 6) Dievas suteikė žmogui šlovę ir orumą.

Šie principai sudaro lygybės vertybę Islame. Visiškai panaudota lygybės koncepcija nepalieka vietos išankstiniam nusistatymui ir persekiojimams. Visiškai vykdomas Dievo nurodymas išstumia engimą ir nuslopinimą. Išsirinktų ir atmestų žmonių apibūdinimai, tokie kaip „privilegiuotosios“ ir „pasmerkotosios“ rasės, visos „socialinių kastų“ ir „antrarūšių piliečių“ sąvokos tampa nereikšmingos ir atgyvenusios.

Teisingumo sąvoka

Teisingumo principas gali būti laikomas vienu iš pagrindinių Islamo vertybių sistemos elementų. Ši koncepcija išvedama iš vieno Dievui priskiriamo bruožo (Teisingas). Šv. Korane Dievas įsakmiai liepia būti teisingiems:

„Dievas liepia būti teisingiems, skatina daryti gerus darbus ir dalytis su giminaičiais bei draudžia visus

neprideramus poelgius, blogį ir maištą: Jis primena jums, gal jus prisiminsite.“ (Šv. Koranas, 16:90)

Teisingumo koncepcija yra tokia plati, kad paliečia kiekvieną žmogaus elgesio aspektą. Kadangi teisingumas yra Allaho atributas, absoliutus musulmonas turi veikti teisingai visose situacijose, netgi ir tose, kurios apibrėžiamos kaip žalingos jo paties ar jo artimųjų interesams. Ir ne tik tai, musulmonai turi būti teisingi net su tais, kurie nuo jų smarkiai skiriasi. Musulmonų jausmai negali trukdyti teisingam elgesiui su kitais individualais.

Tai ir dar daugiau aiškiai išreikšta Šv. Korane bei *Sunnah*:

„...ir jeigu teistumėte žmones, teiskite pagal teisingumą.“ (Šv. Koranas 4:58)

“O jūs, kurie tikite! Tvirtai stokite už teisingumą kaip Allaho liudytojai, net jei tai būtų nukreipta prieš jus pačius, jūsų tėvus ar giminę.” (Šv. Koranas 4:135)

“O jūs, kurie tikite! Tvirtai stokite už teisingumą kaip Allaho liudytojai ir neleiskite kitų (žmonių) atžvilgiu nukreiptai neapykantai orientuoti jūsų į blogį ir nusigręžti nuo teisingumo. Būkite teisingi: tai šalia dievobaimingumo, ir bijokite Allaho, nes Jis gerai žino, ką darote.” (Šv. Koranas 5:8)

“Ir tavo Viešpaties žodis pripildytas tiesos ir teisingumo.” (Šv. Koranas 6:115)

“(Kada jus liudyti pakviestu), būkite teisingi net ir tada, kai būtų kalbama prieš artimuosius.” (Šv. Koranas 6:152)

“Allahas įsako teisingumą.” (Šv. Koranas 16:90)

Brolybės sąvoka

Kitas svarbus elementas Islamo vertybių sistemoje yra žmonių brolybė. Ši vertybė taip pat grindžiama su laisve ir lygybe siejamais principais. Be šių anksčiau minėtų principų, žmonių brolybė remiasi tvirtu tikėjimu Garbinamo Dievo Išskirtinumu ir Universalumu, žmonijos vienybe, garbintojų vienybe, taip pat ir religijos vienybe. Musulmonams Dievas yra Vienintelis, Amžinas ir Universalus. Jis-visų žmonių Kūrėjas, Aprūpintojas, Teisėjas ir Viešpats. Jam nereikšmingas socialinis statusas, tautinis išskirtinumas ir rasinė prigimtis, prieš Jį visi žmonės yra lygūs, tarsi vienas kito broliai.

Atsižvelgdami į sukūrimo šaltinį, pirminę kilmę ir galutinę lemtį, musulmonai tiki žmonijos vienybe. Sukūrimo šaltinis yra Pats Dievas. Pirminė tėvystė priklauso Adomui ir Ievai. Iš jų kilęs kiekvienas žmogus. Galutine lemtimi musulmonai, be jokių abejonių, laiko Dievą, Kūrėją, pas Kurį turės sugrįžti visi žmonės.

Musulmonai tiki Dievo religijos vienybe, o tai reiškia, kad Jis neapriboja Savo religijos malonėmis tam tikros išrinktosios tautos, rasės ar amžiaus grupės. Dievo religijoje negali būti pagrindinių prieštaravimų ir skirtumų. Kai visa tai yra deramai interpretuojama, nebelieka vietos apsimestiniam viešpatavimui ar tariamam išskirtinumui. Kai visa tai įsitvirtina žmonių mintyse, teikia jiems aiškia žmonių brolybės koncepciją ir svarų pagrindą. Tikėdami Vienu Dievu ir žmonijos bei religijos vienybe, musulmonai vienodai tiki ir visais Pranašais bei Dievo Apreiškimais⁴.

Taikos sąvoka

Įvertinant tai, kaip Islamas iškelia taikos klausimą, privalu apsvarstyti kelis elementarius su juo susijusius faktus. Arabiški žodžiai „taika“ ir *islam* turi bendrą šaknį ir gali būti

⁴ Žr. į diskusiją „Fundamentalios tikėjimo dogmos“ ankstesniame skyriuje.

laikomi sinonimais. Vienas iš Dievo vardų yra Taika. Baigiamieji kasdieninių maldų žodžiai yra taikos žodžiai. Pas Dievą grįžtančių musulmonų pasveikinimas yra taika. Kasdieniniai pasisveikinimai tarp musulmonų yra posakiai apie taiką. Būdvardis „musulmonas“ reiškia „taikus“. Rojus Islamo sampratoje yra taikos buveinė.

Štai tokia dominuojanti ir pagrindinė Islame yra taikos tema. Žmonės, kurie Islamo padedami priartėja prie Dievo, negali pažeisti taikos su Dievu, savimi pačiais ir kitais žmonėmis. Sudedant visas šias vertybes kartu, pastatant žmogų į jam skirtą vietą visatoje ir žvelgiant į gyvenimą iš Islamo perspektyvos, paaiškėja, kad principingi gero tikėjimo žmonės privalo pagerinti pasaulį, atgauti žmogiškąjį orumą, pasiekti lygybę, džiaugtis visuotine brolybe ir sukurti besitęsiančią taiką⁵.

Bendruomenės sąvoka

Bendruomenės terminas įgijo tam tikras numanomas reikšmes, kurių keletas yra romantiškos ir nostalgiškos, kitos- užgaulios ir reakcingos. Turėdami aptarti svarbiausius dalykus, savo diskusijoje apsiribosime esminėmis žodžio bendruomenė reikšmėmis.

Viena pagrindine prasme žodis bendruomenė reiškia „visas santykių formas, apibūdinamos dideliu asmeniniu intymumu, emociniu gilumu, moraliniu įsipareigojimu, socialiniu susitelkimu ir tęstinumu laike... Ją galima rasti... vietovėje, religijoje, tautoje, rasėje, profesijoje arba bendruose reikaluose. Jos archetipas (prototipas)... yra šeima“ (Nisbet, psl 48-8).⁶

Pagal kitą pagrindinę prasmę bendruomenė yra didelė grupė, pasižyminti dviem svarbiausiomis charakteristikomis: (1) tai grupė, kurios viduje individas dalyvauja daugumoje jam svarbių veiklų ir įgyja daug patirčių; (2) tai yra grupė, kurią

⁵ Žr. į diskusiją apie karą ir taiką, ir į „Tarptautinius santykius“

⁶ R. Nisbet, *The Sociological Tradition* (NY:Basic Books, 1966).

vienija bendras priklausomybės ir identiteto jausmas (Broom ir Selznick, psl. 31).⁷

Pagrindinis istorinis procesas-judėjimas nuo šių artimų, gilių, moralinių bendruomeninių santykių prie nuasmenintų, formalių, utilitarinių masinės visuomenės santykių. Perėjimą ženklino įvairūs etapai ir toli siekiančios pasekmės.

Iš šio istorinio trendo galima daryti tam tikras išvadas. Pirma, ši istorinė raida nebuvo vien tik neigiama arba teigiama ir konstruktyvi. Negiamos ir teigiamos pasekmės įvairiai paveikė skirtingus žmones. Antra, moderni visuomenė toli gražu nėra tobula, tad dar reikia atlikti didelį darbą. Trečia, žmogaus sąlygos nėra nei prarastas reikalas, nei beviltiškas atvejis. Iš tiesų pasitaiko krizių ir kančių, tačiau situacija nėra visiškai nekontroliuojama. Pagaliau žmonija tapo labiau tarpusavyje susijusi, o žmonių visuomenės susipynė tarpusavyje. Kas atsitinka viename visuomenės segmente, paveikia visus. Aptardami Islamo bendruomenės sąvoką, visa tai privalome įvertinti.

Būtų itin teisinga teigti, kad Islamo bendruomenės sąvoka pasižymi tam tikromis išskirtinėmis charakteristikomis, kurios siejasi su visuomenės pagrindais, jos istorine misija ir paskirtimi, statusu tarp kitų bendruomenių, identitetu ir tęstinumu.

Bendruomenė Islame nėra grindžiama rasės, tautybės, lokalumo, užsiėmimo, giminystės ar specialių interesų pagrindais. Ji nėra pavadinta savo lyderio, įkūrėjo arba įvykio garbei. Ji peržengia nacionalines sienas ir politines ribas. Bendruomenės Islame pagrindas yra principas, kuris pažymi paklusimą Allaho valiai ir įstatymams. Trumpai tariant, Islamo bendruomenė atsiranda tik tada, kai ji yra puoselėjama ir globojama Islamo.

Islamo bendruomenė turi istorinę misiją, nutolusią nuo paprasčiausio išgyvenimo, absoliučios galios, dauginimosi ar biologinio tęstinumo. Jos misija aprašoma Šv. Korane:

⁷ L. Broom and P. Selznick, *Sociology: A Text with Adapted Readings* (NY: Harper and Row, 1968).

“Tebūna bendruomenė (arba Ummah) iš jūsų, kuri kviečia į tai, kas yra gera, reikalaudami to, kas teisinga, ir neleisdami to, kas bloga. Ir jie yra laimingieji.” (Šv. Koranas, 3:104)

“Esate geriausia bendruomenė žmonijoje, vykdotė tai, kas yra teisinga, kovojate su blogiu ir tikite į Allahą.” (Šv. Koranas, 3:110)

Istorinis Islamo bendruomenės vaidmuo-būti tikru doros, sveikumo ir kilnumo įsikūnijimu. Tikroji Islamo bendruomenė yra budrus dorybės sargas ir ryžtingas ydos priešas. Tai, ko reikalaujama iš visuomenės kaip visumos, reikalaujama ir iš atskiro nario. Taip yra dėl to, kad visuomenė-tai organinis vienetas, o kiekvienas individas atsako Allahui. Atskiro musulmono vaidmenį geriausiai nusako Pranašo teiginys:

“Kiekvienas iš jūsų, matydamas blogį, privalo siekti jį ištaisyti veiksniu ar poelgiu, o jei negali, temėgina jį paveikti žodžiu; jei negali padaryti ir to, tegul leidžia sukilti nepritario ir pasmerkimo jausmams ir tai yra minimalus tikėjimo laipsnis.”

Galime pastebėti, kad šis aprašymas yra labai reikšmingas ir visapusiškas. Šiuolaikiniais revoliucingos žiniasklaidos laikais niekas savo teisingu protu negalėtų neįvertinti suderintų veiksnių, perduodamų žodžių ir jausmų galios.

Islamo bendruomenės istorinis vaidmuo formuluojamas Šv. Korano pastraipoje :

“Mes sukūrėme jus vidutine tauta (gerai integruota bendruomene, subalansuota Ummah) taip, kad

liudytumėte kitiems žmonėms ir Pranašas liudytų jums patiems.”(Šv. Koranas, 2:143)

Toks liudijimo vaidmuo yra labai reikšmingas ir reikalauja ypatingų pastangų. Tai reiškia, kad Islamo bendruomenė turi būti pavyzdinga. Ji turi atitikti aukščiausius atlikimo standartus ir tapti etalonu kitiems, ji privalo vengti pertekliaus ir kraštutinumų, statiško nelankstumo ir paviršutiniško nepastovumo. Bene sunkiausias žmogiškojo charakterio bei socialinio gyvybingumo išbandymas-palaikyti vidutinę veiksmo tvarką, tvirtumą ir nuoseklumą, žinoti, ką priimti, o ką atmesti, turėti nepalaužiamus principus tuo pačiu metu išlaikant pakankamą adaptyvumą. Toks yra Islamo bendruomenės vaidmuo ir musulmonų misija. Tai kriterijus, apibūdinantis musulmonų bendruomenę kaip pačią geriausią kada nors susiformavusią žmonių bendruomenę.

Islamо bendruomenės identitetas koncentruojasi apie pastovaus balanso, pavyzdingo elgesio, tikslo bendrumo, jausmų abipusiškumo, solidarumo ir nešališkumo principus. Apie jį daug kalbama Šv. Korane (pvz.: 4:135, 21:92; 23:52) ir *Sunnah* (Sunose).

Aptariant Islamо bendruomenės tęstinumą, akcentuotini tam tikri punktai. Musulmonai turi pareigą visomis priemonėmis jį (tęstinumą) užtikrinti. Santuokos ir paveldėjimo taisyklės, *zakah* ir *hadž* pareigos, giminytės savitarpio teisės ir išipareigojimai, asmeninis sąžiningumas ir socialinė priklausomybė-visi šie dalykai orientuojami į sveiką Islamо bendruomenės tęstinumą. Kita vertus, pats Allahas išipareigojo atitinkamais būdais apginti jos tęstinumą.

Pirma, Jis užtikrino, kad bus išsaugotas Šv. Koranas ir išlaikytas jo grynumas (Šv. Koranas, 15:9). Tai reiškia, kad visada bus Šv. Koranu sekanti bendruomenė, ir Šv. Koranas neliks be pasekėjų, nors ir gali nelikti kitų Knygų pasekėjų. Antra, pats Islamas savaime yra tęstinumas. Kai tik tauta nukrypdavo nuo Allaho kelio, Jis vėl apreikšdavo Savo Žodį, dar kartą patvirtindavo Savo Tiesą ir atsiųsdavo naujus pranašus ar

reformatorius. Trečia, Allahas perspėjo, kad iš Teisingo Kelio išklydę musulmonai taps pralaimėtojai. Allahas juos pakeis kitais žmonėmis, nepanašiais į silpnybių turinčius musulmonus (Šv. Koranas, 47:38).

Taip pat tikintieji yra įspėjami, kad nuo tikėjimo nusigręžusius žmones Dievas pakeis savo mylimais žmonėmis, kurie Jį myli ir yra nuolankūs tikintiesiems, griežti netikintiesiems, kovojantys Dievo nurodytu būdu ir nebijantys priekaištų (Šv. Koranas, 5:57).

Moralės sąvoka

Moralės sąvoka Islame koncentruojama apie pagrindinius tikėjimus ir principus, tarp kurių yra ir šie:

1. Dievas yra Kūrėjas bei gėrio, tiesos ir grožio Šaltinis.
2. Žmogus yra atsakingas, kilnus ir garbingas savo Kūrėjo įgaliotinis.
3. Dievas sukūrė visa tai, kas žemėje ir danguje, kad tarnautų žmonijai.
4. Gailestingas ir Išmintingas Dievas nesitiki iš žmogaus neįmanomų dalykų ir laiko jį atsakingą už visa tai, kas pakeliama jo jėgomis. Dievas nedraudžia žmogui mėgautis gerais gyvenimo dalykais.
5. Dievo akyse tam tikrą veiksmą ar elgesį, moraliai geru ar blogu, padaro tam tikras už jo esantis ketinimas (intencija), o ne pasekmės.
6. Saikingumas, praktiškumas ir pusiausvyra yra dorumo ir moralės garantijos.
7. Iš principo leidžiami visi dalykai, pabrėžiant, kas yra privaloma (ko reikia paisyti) ir kas yra draudžiama (ko reikėtų vengti).
8. Galiausiai žmogus atsako Dievui, turėdamas aukščiausiųjų tikslą suteikti malonumo savo Kūrėjui.

Islame moralės dimensijų apstu, jos toli siekiančios ir išsamios. Islamo pamokymai kalba apie žmogaus santykį su Dievu, su artimu žmogumi, su kitais kūriniiais ir visatos elementais bei su savimi pačiu. Musulmonas turi sergėti savo išorinį elgesį ir išreikštus poelgius, savo žodžius ir mintis, savo jausmus ir ketinimus. Bendriausia prasme jo vaidmuo apima teisingų dalykų gynimą ir kovą su blogiu, tiesos siekimą ir klaidų atsisakymą, to, kas nuostabu, saugojimą ir nepriderančių dalykų vengimą. Jo tikslas-tiesa ir dorybė. Kuklumas ir paprastumas, mandagumas ir gailestis yra jo antroji prigimtis.

Šiuo požiūriu arogancija ir tuštybė, šiurkštumas ir abejingumas yra atstumiantys, įžeidžiantys ir nepatinkantys Dievui.

Tiksliau tariant, musulmonų santykis su Dievu neatsiejamas nuo meilės ir paklusnumo, visiško pasitikėjimo ir sąjaučumo, taikos ir dėkingumo, tvirtumo ir aktyvaus tarnavimo. Tokia aukšto lygio moralė neabejotinai puoselės ir sustiprins moralę žmonių tarpusavio santykiuose. Santykiuose su kitais musulmonai privalo parodyti geranoriškumą giminaičiui, susirūpinimą kaimynui, pagarbą vyresniajam ir užuojautą jaunesniam, rūpintis sergančiu, paremti skurstantį, išreikšti simpatiją sielvartaujančiam ir pakelti nuotaiką nusivylusiam, džiaugtis kartu su palaimintuoju, kantriai elgtis su neprotingu, toleruoti ignoruojamą, atleisti bejėgiui, nepritarti blogiui ir pakilti aukščiau kasdienybės lygmens. Dar daugiau, musulmonas privalo gerbti pripažintas kitų žmonių teises lygiai taip pat, kaip savąsias. Musulmono protas turėtų būti užimtas konstruktyviomis idėjomis ir rimtais siekais, jo širdis privalėtų talpinti užuojautos jausmus ir gerą valią, o siela-spinduliuoti taiką ir ramybę, musulmono patarimas turėtų būti nuoširdus ir paslaugus.

Musulmonai moraliai įsipareigoja būti gyvais sąžiningumo ir tobulumo pavyzdžiais, išpildyti savo įsipareigojimus ir gerai atlikti užduotis, visomis įmanomomis priemonėmis siekti žinių ir dorybių, ištaisyti savo klaidas ir nekartoti nuodėmių, išstobulinti deramą kolektyvinę sąmonę ir

puoselėti žmogaus atsakomybės jausmą, dosniai aprūpinti savo išlaikytinius, patenkinant jų teisėtus poreikius. Gamta ir pasaulis yra musulmonų tyrimo laukas ir gėrėjimosi objektas. Pastarųjų elementus privalo panaudoti apsvarstant jų stebuklus, suprantant juos kaip Dievo didingumo ženklus, išsaugant jų grožį ir atskleidžiant paslaptis. Naudodamas gamtos ir pasaulio elementus dėl naudos ar mėgavimosi, musulmonas turi saugotis išėikvojimo ir pertekliaus. Būdamas atsakingas Dievo įgaliotinis ir sąmoningas patikėtinis, jis privalo pagalvoti ir apie kitus savo amžininkus bei įpėdinius.

Kartais moraliniai Islamo principai suformuluojami kaip teigiami išpareigojimai, kuriuos reikia įgyvendinti, o kartais-kaip neigiami nurodymai, kurių reikia vengti. Nesvarbu, kokia yra formuluotė, jie skirti tam, kad suformuotų teisingą žmogaus protą, taikią sielą, stiprią asmenybę ir sveiką kūną, kurie, be jokių abejonių, yra būtinos sąlygos visuotinei gerovei ir žmonijos suklestėjimui. Norėdamas padėti žmogui laikytis šių reikalavimų, be kitų dalykų, Islamas pateikia ir tokias taisykles:

- 1) pasiaukojamai ir reikšmingai liudyti Vienintelį Dievą ir Muhammedo Pasiuntinybę;
- 2) kasdien reguliariai melstis;
- 3) mokėti religinius mokesčius, žinomus kaip auka vargšams (*zakah*);
- 4) laikytis pasninko Ramadano metu;
- 5) atlikti piligriminę kelionę į Šventąjį Mekos miestą mažiausiai vieną kartą gyvenime, jei tik tai yra įmanoma fiziškai ir finansiškai ir nėra kitų neįveikiamų kliūčių.

Moralinės ir socialinės šių taisyklių išvados gali būti apibrėžiamos kaip prevencinės ir įspėjančios. Norėdamas apginti žmogų nuo nenormalumo ir išsigimimo, nuo silpnumo ir piktnaudžiavimo, nuo nusižengimo dorovei ir pagundų, Islamas draudžia tam tikrus su maistu, gėrimu, pramogomis ir seksu siejamus dalykus, tarp kurių yra ir šie:

1. Visų rūšių svaigalai (vynai, alus ir kiti alkoholiniai gėrimai, narkotikai ir visa kita, kas svaigina) (Šv. Koranas, 2:219; 4:43; 5:93-4).
2. Kiauliena ir iš jos pagaminti produktai, taip pat plėšrių laukinių gyvūnų, kurie savo aukas žudo nagais ir dantimis (tigrų, vilkų, leopardų ir t.t.) mėsa, visų plėšrių paukščių (vanagų, grifų, varnų ir t.t.) mėsa, graužikai, ropLIAI ir kirminai, negyvi gyvūnai ir paukščiai, kurie nebuvo tinkamai nužudyti (Šv. Koranas, 2:172-3; 5:4-6).
3. Visi lošimo būdai (Šv. Koranas, 2:219; 5:90-4).
4. Visi nesantuokiniai seksualiniai santykiai ir tokie kalbėjimo, vaikščiojimo, atrodymo ir aprangos viešoje vietoje būdai, kurie gali sukelti aistrą, troškimą, kelti įtarimą ar parodyti nekuklumą ir nusižengimą dorovei (Šv. Koranas, 23:5-7; 24:30-33; 70:29-31).

Šiuos draudimus nurodė Dievas, norėdamas užtikrinti dvasinę ir protinę žmogaus gerovę bei moralines ir materialines žmonių visuomenės naudas. Tai nėra nepagrįstas Dievo reikalavimas. Priešingai, tai ženklina Dievo susidomėjimą žmonijos gerove ir žmogaus globa. Dievas draudžia tam tikrus dalykus ne dėl to, kad nori atskirti žmogų nuo to, kas gera ir naudinga. Jis taip elgiasi, norėdamas apsaugoti žmogų, kad šis išmoktų teisingai atsirinkti, išstobulintų skonį geresniems dalykams ir toliau domėtusi aukštomis moralinėmis vertybėmis. Norint pasiekti minėtus dalykus, reikia gerai rūpintis žmogaus dvasia ir protu, siela ir kūnu, sąžine ir sentimentais, sveikata ir gerove, išore ir morale. Dėl šių priežasčių draudimas nustoja buvęs spaudimu ir apribojimais, bet tampa praturtinimu, disciplina ir tobulėjimu.

Verta paminėti du Islamo principus, kurie parodo, kad visi draudimai yra malonės ir išminties aktai. Pirma, ypatingos aplinkybės, kritinės padėtys, būtinybės ir skubūs reikalai leidžia musulmonams daryti normaliomis sąlygomis

draudžiamus dalykus. Esant minėtoms aplinkybėms, musulmonai nekaltinami, jei nustoja paisyti moralinių Dievo taisyklių (Šv. Koraną, 2:173; 5:4). Antra, Dievas įrašė gailestingumo taisyklę, pagal kurią atleidžiama visiems dariusiems bloga iš nežinojimo, bet vėliau ėmusiems gailėtis ir pataisiusiems savo elgesį. Iš tikrųjų Dievas yra gailestingas ir dažnai Atleidžiantis (Šv. Koranas, 6:54).

Nepaprastoje ir būdingoje Šv. Korano ištraukoje nusakomi tinkamo moralinio elgesio pagrindai ir filosofija:

“O Adomo vaikai! Apsivilkite geriausius savo apdarus kiekvienoje maldos vietoje; valgykite ir gerkite, tačiau nesišvaistykite, nes Dievas nemyli švaistūnų. Sakyk: „Kas uždraudė nuostabias Dievo dovanas, kurias Jis skyrė savo tarnams, tyrus ir grynus daiktus (kuriuos Jis parūpino) dėl pragyvenimo?“ Sakyk: „Jie yra šio pasaulio gyvenime tiems, kurie tiki Paskutiniojo Teismo Diena“. Taigi Mes išsamiai paaiškiname ženklus tiems, kas supranta. Sakyk: „Mano Viešpatis uždraudė visus gėdingus poelgius, kuriuos jūs darote atvirai ar paslapčia, nuodėmes ir nusižengimus tiesai be pateisinamų priežasčių, priskyrimą Dievui partnerių ir tokių dalykų apie Jį kalbėjimas, apie kuriuos nieko neišmanote“.” (Šv. Koranas, 7:31-33)

Moralės sritis Islame yra tokia viską apimanti ir integruota, kad suderina tikėjimą Dievu, religines apeigas, dvasinius paisymus, socialinį elgesį, sprendimų priėmimą, intelektualius siekius, vartojimo įpročius, kalbos manieras ir įvairius kitus žmogaus gyvenimo aspektus. Moralės, kuri yra integrali Islamo dalis, tonu grindžiamos visos Šv. Korano eilutės, jo moraliniai mokymai pakartotinai pabrėžiami skirtinguose Šventosios Knygos kontekstuose. Sunku pagrįstai ir glaustai suklasifikuoti visus moralinius mokymus pagal jų išvardijimą Šv. Korane. Kiekvienas principas minimas daugybę kartų įvairiuose kontekstuose. Jis pasirodo ir kaip atskiras reikšmingas principas,

ir kaip visos moralės sistemos, kuri pati savaime yra sudėtingos religinės struktūros dalis, elementas.

Visa tai įvertinus, pateikiamos eilutės turi būti suvokiamos tik kaip reprezentatyvi rinktinė iš Šv. Korano, perteikiama ir interpretuojama žmogaus pastangomis, kurios neišvengiamai lemia ženklų atsilikimą nuo išbaigtos originalios Knygos versijos.

“Tarnaukit Dievui ir nepriskirkit Jam bendrininkų; darykit gera-tėvams, giminėms, našlaičiams, vargšams, artimiems kaimynams, ir tolimesniems kaimynams, artimiems draugams ir keliautojams (kuriuos sutinkat), ir tuos, kuriuos laikote savo teisingose rankose (belaisviams, vergams, gyvūnams, paukščiams ir t.t.); nes Dievas nemyli arogantiško, pasipūtėlio, tu, kurie yra šykštūs, reikalauja šykštumo iš kitų ar slepia jiems suteiktas Dievo dovanas; tu, kurie priešinasi tikėjimui. Mes paruošėme panieką užtraukiančią bausmę netikintiesiems ir tiems, kurie (veidmainiškai) leidžia savo turtus, kad tik būtų pastebėti, tačiau netiki Dievu ir Paskutiniąja Diena. Koks baisus bičiulis yra tas, kuris artimai susidraugauja vien tik su šėtonu!” (Šv. Koranas, 4:36-38).

“Sakyk (O Muhammedai): „Ateikite ir aš jums pasakysiu, ką Dievas (iš tikrųjų) jums uždraudė“, - nepriskirkite Jam lygaus, būkite geri savo tėvams, nežudykite savo vaikų baimindamasis skurdo, nes Mes teikiame išlaikymą ir jums, ir jiems; (...) nelieskite našlaičių nuosavybės, nebent norėtumėt ją protingai panaudoti, kol jie nesulaukia pilnametystės; viską matuokite ir pasverkite, pasitelkdami visą teisingumą; kiekvienai sielai Mes skiriame vien tik pakeliamą naštą; kad ir ką bekalbėtumėte, kalbėkit teisingai, net jei kalbama prieš artimą giminaitį; laikykitės įsipareigojimų Dievui. (.....) Tai Mano Kelias veda tiesiai, tad eikite

juo, neikite (kitais) keliais: jie nukreips jus nuo Jo Teisingojo Kelio. Taigi Jis jums tai įsakė, gal jūs būsite dievobaimingi?” (Šv. Koranas, 6:151-153)

“Dievas liepia būti teisingiems, geraširdiškiems pažįstamiems bei giminaičiams ir daryti gerus darbus; Jis draudžia gėdingus poelgius, neteisybę ir maištą; Jis jus moko, gal jūs prisiminsite. Būkite ištikimi savo pažadams Allahui, jeigu pasižadėjote, nelaužykite savo priesaikų, kai būnate jas davę, iš tikrųjų jūs padarėte Dievą savo liudytoju; Dievas žino viską, ką jūs darote. Tas vyras ar moteris, kurie elgiasi teisingai ir tiki, iš tikro gaus gerą, taikų ir daug pasitenkinimo teikiančią gyvenimą ir tokiems Mes suteiksime geriausią atlygį už jų veiksmus.” (Šv. Koranas, 16:90-91, 97)

“Kviesk (visus) į savo Viešpaties kelią su išmintimi ir nuostabiais pamokslavimais, kalbėk su jais pačiais geriausiais žodžiais, nes tavo Viešpats geriausiai žino, kas atsiskyrė nuo Jo Kelio ir kas juo eina.” (Šv. Koranas, 16:125).

“Kas yra geresnis už tą, kuris kviečia (kitus) pas Dievą, dorai dirba ir sako: „Aš esu vienas iš musulmonų“? Gėris ir blogis negali būti lygūs. Atremk (blogį) tuo, kas geriausia. Tada tavo nepakenčiamas priešas taps geru bičiuliu!” (Šv. Koranas, 41:33-34).

“Viskas, kas jums duodama (čia) yra (vien tik) šio gyvenimo malonumai, bet tai, kas yra pas Dievą, yra geriau ir tęsiasi ilgiau. (Tai skirta) tiems, kurie tiki ir pasikliauja savo Viešpačiu, kurie vengia didžiausių nuodėmių ir gėdingų poelgių, visada atleidžia supykę, kurie klauso savo Viešpaties ir reguliariai meldžiasi, kurie savo reikalus tvarko pasitardami su kitais bei

dalijasi tuo, kuo Mes juos apdovanojome, kurie (neišsigąsta) slegiančio blogio, bet su juo kovoja, apgindami save. Atlyginimas už blogą poelgį būna tik atitinkamas blogis, tačiau jei žmogus atleidžia ir susitaiko, gauna atlygį iš Dievo, nes Jis nemylti tu, kurie daro bloga. Nekaltinami tie, kurie sugeba apsiginti nuo jiems daromo blogio. Kalti tie, kurie daro žmonėms bloga, akiplėšiškai peržengdami žemėje vyraujančias ribas bei ignoruodami teisingumą. Tokie (engėjai) susilauks sunkios bausmės. Tik tas, kas kentėjo ir atleido, yra tvirti.” (Šv. Koranas, 42:36-43)

“Jei kas nors trokšta trumpalaikių (šio gyvenimo) dalykų, Mes mielai jam suteikiame, kai tik norime, tokiems žmonėms, kuriems norime, tačiau galiausiai mes parūpiname jam Pragarą, kuriame jis dega sugėdintas ir atstumtas. Ir tie, kurie trokšta ateinančio gyvenimo amžinybės, dėl ko stengiasi ir tiki-yra vieninteliai, kurių siekiai patenkina (Dieva). Tavo Viešpaties dovanas Mes dalijame visiems vienodai, nuo jų nėra atskirtas nė vienas... Neturėk kito garbinimo objekto, antraip, tu (žmogau), pateksi į nemalonę ir skurdą. Tavo Viešpats įsakė, kad melstumeisi tik Jam, kad būtum malonus savo tėvams. Kai vienas ar abu iš jų sulauks garbingo amžiaus, netark jiems “uf” (paniekinančių žodžių), nebark jų ir kalbėk su jais maloniai. Iš geraširdiškumo nuolankiai ištiesk jiems ranką ir sakyk: „Mano Viešpatie! Skirk jiems Savo malonę taip, kaip jie rūpinosi manimi vaikystėje“. Tavo Viešpats geriausiai žino, kas yra tavo širdyje. Jei elgiesi dorai, jis iš tikrųjų yra Atlaidžiausias tiems, kurie nuolat pas jį grįžta (atgailaudami). Ir suteik giminaičiams ir keliautojams tai, kas jiems priklauso, ir tai, ko jie nori, tačiau neišlaidauk. Iš tikro išlaidautojai yra šėtonų broliai. O šėtonas yra nedėkingas Viešpačiui. Net jei tu ir turi nuo jų (paminėtų žmonių) nususukti, siekdamas tikėtino

Gailestingumo iš savo Viešpaties, kalbėk su jais geraširdiškai. Neslėpk savo rankos tarsi šykštuolis, tačiau ir netiesk jos per toli (tarsi neatsakingas švaistūnas). Kad nebūtun vadinamas šykštuoliu arba netaptum skurdžium dėl išlaidumo. Iš tiesų tavo Viešpats gausiai apdovanoja tuos, kurie Jam patinka, ir tą daro teisingai, nes pažįsta ir rūpinasi visais Savo tarnais. Nežudykit savo vaikų baimindamiesi skurdo. Mes juos aprūpinsime lygiai taip pat, kaip kad aprūpiname jus. Iš tikrųjų jų žudymas laikomas didele nuodėme. Nesvetimaukite, nes tai-gėdingas poelgis ir blogybė, atverianti kelius kitoms (blogio formoms). Neatimkit gyvenimo, kurį Dievas padarė šventu, išskyrus tais atvejais, kai to reikalauja teisingumas. Ir jei kas nors žudo neteisėtai, Mes suteikiame jo artimajam teisę (reikalauti atitinkamos bausmės arba atleisti), bet neleidžiame jam peržengti ribų gyvenimo atėmimo atvejais, nes jam padeda (Įstatymas). Nelieskit našlaičio nuosavybės, nebent jei norėtum ją protingai panaudoti, kol šis sulauks pilnametystės ir paisyk (kiekvieno) išipareigojimo, nes (kiekvienas) išipareigojimas bus ištirtas Atpildo Dieną. Sverkite teisingai ir, kaip dera, apsisitokite ties pusiausvyra. Tai palankiausia ir teisingiausia. Ir nesiek to, apie ką neturi žinių, nes kiekvienas klausymosi, matymo ar (pojūčio) širdyje veiksmas bus ištirtas (Atpildo Dieną). Nevaikščiok per žemę išdidžiai, nes negali jos perskelti, nei pasiekti kalnų aukščio. Tai tavo Viešpaties akyse yra nekenčiamas blogis. Tai yra išmintis, kurią tau atskleidė Dievas. Nepriskirk kitų dievų lygių Allahui, nes būsi pasmerktas ir atstumtas bei atsidursi pragare.” (Šv. Koranas 17:18-39)

“Mes suteikiame išmintį Lukmanui: „Parodyk savo dėkingumą Dievui“. Tas, kuris yra dėkingas, gauna naudą savo sielai. Bet nedėkingųjų atveju Dievas iš

tikrųjų yra laisvas nuo visų poreikių ir Garbingas. (.....) Mes liepėme žmogui (būti geram) savo tėvams. Jo motina jį nešiojo iščiose, patirdama sunkumą po sunkumo. Ir nuo krūties du metus nenujunkė. (Išgirskite įsakymą), parodyk dėkingumą Man ir savo tėvams. Tik pas Mane jūs sugrįšite. Bet jei jie stengiasi tave palenkti priskirti Man bendrininkus, apie ką neturi jokių žinių, nepaklusk jiems, bet lydėk juos šiame gyvenime su teisingumu (ir dėmesiu) ir sek keliu tų, kuris grįžta pas Mane (su meile). Visų jūsų kelias baigiasi pas Mane, Aš jums pasakysiu tiesą (ir reikšmę) to, ką esate padarę... “O mano sūnau! (pasakė Lukman): Reguliariai melksis, reikalauk visko, kas teisinga, ir drausk tai, kas yra bloga; kad ir kas beatsitiktų, išlik ramus, nes tai yra (ketinimu) tvirtumas (atliekant) reikalus. Ir nesididžiuk prieš žmones, neik akiplėšiškai per žemę, nes Dievas nemyli arogantiško pagyrūno. Kukliai žingsniuok, ir reikiamu būdu nuleisk savo balsą, nes iš tiesų, bjauriausias garsas-asilo bliovimas“.” (Šv. Koranas, 31:12-19)

“O tikintieji! Svaigalai ir lošimas... yra bjaurastys, Šėtono darbas. Venkite tokių bjaurasčių, kad galėtumėte puikiai gyventi. Šėtonas planuoja sukelti nesantaiką ir jūsų tarpusavio neapykantą, pasitelkdamas svaigalus ir lošimą, trukdydamas jums prisiminti Dievą maldose. Ar jūs nesusilaikysite?” (Šv. Koranas, 5:90-91)

“Bet, pasitelkdamas tai, ką tau suteikė Dievas, siek buveinės amžinajame gyvenime. Neužmiršk savo dalies šiame gyvenime, daryk gera kitiems, kaip kad Dievas yra geras tau ir neieškok blogybių žemėje, nes Dievas nemėgsta tų, kurie žemėje skleidžia blogį.” (Šv. Koranas, 28:77)

Šias eilutes galima papildyti daugeliu kitų ištraukų iš Šv. Korano ir Muhammedo Tradicijų. Jos pakankamai gerai pavaizduoja pagrindinius Islamo pamokymus, kurie, esant bet kurioms aplinkybėms, yra išskirtiniai savo prigimtimi. Jie buvo įsakyti Dievo ne tik dėl to, kad jais kartais žavėtusi, bet ir dėl to, kad jie būtų vykdomi ir yra efektyvūs. Jais siekiama pačiais geriausiais būdais padėti žmogui išvystyti asmenybę ir ugdyti charakterį, sustiprinti jo ryšius ir suartėjimą su Dievu, kuris laikomas Visų Dorybių Šaltiniu. Islamo pamokymais niekada nebuvo siekiama įbauginti individo ar padaryti jį pasyvų ir abejingą. Momentą iliustruoja viena situacija. Jei musulmonai pavergiami arba jei jiems padaroma žala, jie gali laisvai pasirinkti arba pasipriešinimą ir adekvatų kerštą, arba atleisti ir patikėti Dievui savo poelgių rezultatus. Jie žino, kad yra įgalinti pasirinkti bet kurią iš galimybių, ir lygiai taip pat žino, kad žymiai geriau yra atleisti. Taigi jie atleidžia savo valia vardan Dievo meilės. Keršydami jie irgi nepažeidžia įstatymų ir nesielgia blogai, nes tikgina savo teises ir padeda teisėtai valdžiai įtvirtinti taiką ir teisingumą. Jei Islamas reikalautų visiško atleidimo, kaip tai teoriškai daro kai kurie kiti tikėjimai, daugybė nedisciplinuoatų žmonių susigundytų blogais darbais ir peržengtų visas ribas. Jei Islamas reikalautų vien tik keršto, kaip kai kurie kiti tikėjimai kietaširdiškai moko, nebeliktų vietos gailėsčiui ir pakantumui, dvasiniam tobulėjimui ir moraliniam brandumui-daugelis gerųjų žmogaus bruožų paprasčiausiai sunyktų ir begalė moralinių galimybių niekada nebūtų įgyvendintos. Paprasčiausiai žinoma, kad tie žmonės, kurie yra mokomi atleisti, esant įvairioms aplinkybėms, nepraktikuoja ir galbūt negali praktikuoti savo mokymo, kadangi šis nėra išsivertinęs ilgalaikiuose žmonijos interesuose ir pačios moralės reikšmėje. Tie žmonės, kurie yra mokomi kerštauti, beveik arba visiškai negerbia žmogiškųjų dorybių ir nesirūpina moralinėmis vertybėmis ir visuotinėmis taisyklėmis. Tačiau Islamas, Dieviškasis žmogaus prigimties Puoselėtojas, pateikia teisingus atsakymus į žmonijos problemas. Antrosios galimybės laukiantiems piktadariams, kurie gali

pagerėti arba gauti atleidimą, dovanojimas yra rekomenduojamas ir pageidaujamas. Tačiau tiems, kurie nesuprato dovanojimo motyvų ar toliau siekė blogio, taikytinas kerštas. Bet kuriuo atveju musulmonų požiūris yra teisingas ir naudingas. Atleisdami jie prašo Dievo prisidėti prie nukrypėlio perauklėjimo. Keršydami jie gina tiesą, atkuria tvarką ir teisingumą ir padeda sulaikyti blogį. Kas tada yra teisinga moralė? Žmonių, kurie nesirinkdami nuožmiai keršija, požiūris? Ar gailestingumo ir atleidimo paisančiųjų moralę atitinka teisingų musulmonų požiūris? Žmonių, kurie atleidžia, nes žino, kad jiems negalima keršyti? Ar musulmonų, kurie atleidžia, žinodami, kad gali teisėtai keršyti? Kas yra tikrasis atlaidumas? Ar tas, kuris kyla iš išorinės prievartos ir draudimo elgtis kitaip? Ar pasirinkimo ir veiksmo laisve grindžiamas požiūris? Nenuostabu, kad moraliniai Islamo principai yra teisingi, unikalūs ir lankstūs. Jie-tai Dievo nurodymai, visų dorybių ir moralės Šaltinis.

Pasaulio sąvoka

Ižangoje mes trumpai aptarėme musulmonų padėtį ir Islamo ateitį Vakaruose. Šiame poskyryje kalbėsime apie žmogaus padėtį šiuolaikiniame pasaulyje, bendrąją jo (žmogaus) situaciją ir Islamo pasaulio pasaulėžiūrą. Ši diskusija dar kartą patvirtins jau aptartas koncepcijas ir įneš naujų minčių, glaustai susiedama įvairias klausimo dimensijas.

Dabartinė žmonių situacija mažų mažiausiai kelia nerimą. Ji reikalauja susirūpinimo ir aktyvaus atsako iš gerų ir dievobaimingų žmonių. Viltis visada buvo ir tebėra integrali Islamo dalis (Šv. Koranas, 12:87; 65:3). Modernių laikų problemos ir krizės nėra itin išskirtinės ar specifinės, tačiau sudėtingesnės, labiau kompleksinės ir skausmingesnės, nei kad buvo kada nors anksčiau. Skirtumą tarp praeities ir šiuolaikinių problemų daugiausia lemia intensyvumo laipsnis, o ne turinys. Nuolat didėjantis šiuolaikinių keblumų kompleksiskumas gali priklausyti ir nuo mūsų lūkesčių ir sugebėjimų išaugimo.

Ilgus šimtmečius daugelyje pasaulio religijų pagrindinis sudėtingiausių krizių šaltinis buvo nelankstus, išskirtinis ir netolerantiškas požiūris į nepažįstamuosius, skirtinguosius ir užsieniečius. Ši orientacija subrandino rasizmą, elitizmą, fanatiškumą, išankstinį nusistatymą ir daugelį kitų vienodai pragaištingų požiūrių.

Nedaugelis žmonių gali neigti, kad žmonija išgyvena neįprastą krizę. Ši dabartinė krizė, regis, kyla iš rimto disbalanso tarp mūsų išorinių, materialių ieškojimų ir vidinio moralinio aklumo. Nėra nieko paprastesnio nei deklaruoti pusiausvyros atstatymą, „vidutinio kelio“ laikymąsi, ar „auksinės reikšmės“ siekimą, tačiau nėra nieko sunkesnio už praktinį minėtų deklaracijų įgyvendinimą. Praeityje tokie pasakymai, kaip „ne vien duona žmogus gyvas“ kartais būdavo neteisingai suprantami, kaip nepaisantys materialinės žmogaus gerovės. Panašiai neteisingai suprantamas buvo ir tikėjimas Dievu, dažnai priskiriant žmogui bejėgį fatalizmą ar kategoriškai neigiant jo laisvą valią ir savirealizaciją. Dvasingumo sureikšminimas ir nuolankumas suponavo materializmo, racionalumo, laisvos valios ir kitų panašių dalykų pervertinimą. Tam tikras ribas peržengiantis dvasingumas gali vesti į prietaringumą ir sumaištį. Lygiai taip pat pragaištingas yra materializmo, laisvos valios ir racionalizmo pervertinimas. Intelektualinė keletų pastarųjų amžių istorija labai gerai iliustruoja šias tendencijas.

Pastaraisiais dešimtmečiais dvasinė skalė patyrė pakilimų ir nuosmukių. Šešiasdešimtuosius ir septyniasdešimtuosius apibūdina neprilygstami, beprecedentiniai išorinės erdvės tyrinėjimai. Vienodai reikšmingi yra nepakartojami vidinių būties karalysčių tyrinėjimai, kad ir kokie įnoringi, kultiniai ar neurotiški jie galėtų būti.

Šių dviejų beprecedenčių ir nesubalansuotų tyrinėjimų pakilimas yra ypač įspėjantis. Priežastis yra ta, kad abu tyrinėjimai nesisieja tarpusavyje: nėra aiškaus abipusiškumo, savitarpio pastiprinimo ar kryžminio papildymo. Jų nepagrįstas ir nesubalansuotas buvimas kelia nuolatinę grėsmę daugeliui

žmonių. Jis labai lengvai gali vesti į dvilypumą ir sumaištį, kuri, savo ruožtu, gali suintensyvinti visuomenės problemas ir apsunkinti modernaus žmogaus lemtį.

Šią rizikingą eigą gali pakeisti išorinių mokslo tyrimų ir vidinių moralinių ieškojimų suderinimas. Pakankama tiesa, kad „ne vien duona žmogus gyvas“, tačiau tiesa ir tai, kad jis negali būti gyvas vien tik maldomis. Jis yra ir materialiai politinė būtybė, ir religingas šventumo ieškotojas.

Kaip jau buvo minėta, šiuolaikinį pasaulį aiškiai trikdo daugybė problemų. Lygiai taip pat jį glumina konfliktuojančios diagnozės ir skirtingi nurodymai, kaip būtų galima susidoroti su problemomis. Kai kurie žmonės kartu su populiariąja lyrika dainuoja, kad „visa, ko tau reikia, yra meilė“. Kai kurie trokšta žmonijos atgimimo. Kiti atsigręžia į marksizmą, humanizmą, satanizmą ar mokslą, kaip svarbiausią sprendimą. Dar daugiau žmonių laukia ateityje Išgelbėtojo atėjimo. Šis ilgas sąrašas dar neapima abejingųjų, praradusiųjų viltį, apatiškųjų, kurie gali savo skaičiumi viršyti optimistų susivienijimus. Atrodo, kad šiandien svarbiausias yra neatidėliotinas „supratimo“ poreikis. Labiausiai žmogui reikia suprasti save ir savo prigimtį, savo galias ir ribotumą, savo vietą pasaulyje ir santykius su kitais jo elementais.

Kyla klausimas, kaip Islamas gali padėti žmogui suprasti patį save, pašalindamas kliūtis jo prote ir atpajindamas susipynusias vizijas. Norint rasti atsakymą į šį klausimą, reikia prisiminti pagrindines aptartas Islamo koncepcijas ir atskleisti keletą naujų jo vertybinės sistemos elementų. Tikimasi, kad ši analizė parodys, kaip jie gali sietis su keblioje šiuolaikinėje padėtyje atsidūrusiu moderniu žmogumi ir kaip jie jam gali padėti išsilaisvinti.

Saikingumo principas yra pagrindinė Islamo charakteristika. Geriausiai jis išreiškiamas Islamo požiūryje į žmogaus prigimtį, gyvenimo prasmę ir Dievo idėją. Islamas nepitaria vienpusiškai humanistinei filosofijai, kuri sudievina žmogų ir nepripažįsta jokių aukštesniųjų jėgų. Taip pat jis

nepatvirtina sprendimo, kad žmogaus prigimtis yra ydinga, bloga ar nuodėminga. Islamas atmeta idėją, jog gyvenimas yra bjaurus, gyvuliškas, trumpas ir menkas. Jam vienodai nepriimtina mintis, kad malonus ir nerūpestingas gyvenimas savaime yra tikslas. Islamas suteikia gyvenimui pozityvią reikšmę ir tikslą. Jis tik reliatyviai nureikšmina žemiškąjį gyvenimą amžinojo gyvenimo atžvilgiu. Jis nėra susidomėjęs vien tik tuo, kas vyksta čia ir dabar, nuolatinu pasitenkinimu ir greitais malonumais. Taipogi jis visiškai neaplenkia žemiškųjų dalykų taip, kad sureikšmintų vien būsimuosius malonumus pomirtiniame rojuje. Jis kreipia dėmesį tiek į žmogaus sąlygas žemėje, tiek ir į jo likimą Pomirtiniame gyvenime. Toks domėjimasis laikomas proporcingu: atsižvelgdamas į bendrąją žmogaus gerovę, jis įvertina kiekvieną būties etapą (Šv. Koranas, 7:33; 17:18-21; 28:77; 57:20-21).

Šv. Korane pateikiama su kitomis palyginama ištrauka (2:27-39), kurioje pateikti kai kurie pagrindiniai Islamo principai ir pasaulėžiūra. Labiausiai išsiskiriantys principai yra šie:

1. Pasaulis yra graži būtis

Pasaulis yra Kūrėjo noru sukurta graži būtis, kuriai Jis suteikė reikšmingą paskirtį. Istoriniai įvykiai vyksta pagal Jo valią ir sukurtas taisyklės, ir jie nėra laikomi netvarkingais aklo atsitiktinumo nukreipiamais incidentais.

2. Žmogus yra Dievo vietininkas

Žmogų taip pat sukūrė Dievas. Jis yra įpareigotas Dievo vietininkas žemėje. Žmogus buvo pasirinktas tam, kad dirbtų žemę ir praturtintų gyvenimą žiniomis, dorybėmis, tikslais ir prasmėmis. Viskas, kas yra žemėje ir Rojuje, buvo sukurta tam, kad tarnautų žmogui ir leistų jam siekti tikslų. Gyvenimas šioje planetoje nėra kalėjimas žmogui, jo atėjimas į pasaulį nebuvo despotiška bausmė dėl padarytų nuodėmių. Žmogus nebuvo

ištremtas iš kito pasaulio ir įmestas į šį. Žmonijos egzistavimas nebuvo paprasčiausias atsitiktinumas ar netyčinis įvykis.

3. Žinios yra unikalūs žmogaus sugebėjimas

Žinios yra unikalūs žmogaus bruožas ir sudėtinė jo asmenybės ir būties dalis. Žinios padaro žmogų Kūrėjo vietininku žemėje ir suteikia jam teisę disponuoti netgi Dievo angelų pagarba ir lojalumu.

4. Pirmasis gyvenimo etapas prasideda ne nuodėme ir maištu

Pirmasis gyvenimo etapas žemėje neprasideda nuodėme maištaujant prieš Kūrėją. Nuopuolis iš Edeno sodų ir tai, kas po jo sekė-Adomo ir Ievos atgaila, apgailestavimas, Dievo atleidimas ir gailestis, nesantaika tarp žmogaus ir šėtono-visa tai nuo Kūrėjo ir nebuvo atsitiktiniai įvykiai. Jie per daug reikšmingi, kad galėtų būti laikomi atsitiktiniais. Tiksliau sakant, jie buvo sukurti tam, kad disciplinuotų pirmąjį žmogų, kad leistų jam patirti nuopuolį ir pakilimą, moralinį pralaimėjimą ir triumfą, nuklydimą nuo Kūrėjo ir susitaikymą su Juo. Šiuo atveju žmogus geriau pasiruošia sutikti gyvenimo neaiškumus ir išbandymus.

5. Ieva nebuvo atsakinga už išvarymą iš Rojaus

Ieva nebuvo silpnoji pirmosios žmonių poros pusė. Ji negundė Adomo suvalgyti uždraustą vaisių ir nebuvo viena pati atsakinga už tremtį iš Edeno sodų. Jie abu buvo vienodai gundomi ir vienodai atsakingi, abu vėliau jautė sąžinės graužimą, atgailavo ir buvo palaiminti Dievo atleidimo ir gailesčio. Tai yra reikšminga, nes išlaisvina Ievą nuo ilgus amžius ją ir visą jos lytį lydinčio prakeiksmo ir išteisina nuo kaltinimų, jog ji viena turi prisiimti didžiąją atsakomybę už išvarymą iš Rojaus dalį. Dar daugiau, aiškiais terminais deklaruojama moraliai žemesnė moterų padėtis yra nepagrįsta ir dvigubi standartai visiškai neteisingi. Čia, kaip ir visur kitur, Šv. Koranas aiškiai pasako, jog

vyrų ir moterų yra vienodai pasiduodantys dorybei ir silpnumui, vienodai jautrūs ir nusipelnantys vienodo pagyrimo⁸.

6. Žmogui suteikta laisva valia

Žmogus yra laisvas, laisva valia apdovanotas atstovas. Tai yra jo žmogiškumo esmė ir atsakomybės kūrėjui pagrindas. Be reliatyviai laisvos žmogaus valios gyvenimas prarastų savo prasmę ir Dievo susitarimas su žmogumi būtų tuščias. Be laisvos žmogaus valios Dievas sužlugdytų Savo tikslą, ir žmogus būtų visiškai nepajėgus pakelti bet kokios atsakomybės. Tai, žinoma, yra neišivaizduojama.

7. Gyvenimas ateina iš Dievo

Gyvenimas ateina iš Dievo. Jis nėra amžinas ir savitiksliis, o tik pereinamasis etapas, kuriam pasibaigus grįžtama pas Kūrėją.

8. Žmogus yra atsakingas atstovas

Žmogus yra atsakingas atstovas, tačiau atsakomybė už nuodėmę priklauso pačiam pažeidėjui. Nuodėmė nėra paveldima, perduodama arba kolektyvinė savo prigimtimi. Kiekvienas individas atsako už savus poelgius. Pagedimu kaltinami individai gali išsigelbėti ir atsinaujinti. Tai dar nereiškia, kad Islamas teikia pirmenybę individui grupės atžvilgiu. Nuo socialinio konteksto atskirtas individualizmas reiškia tik tai, kad individai turi skirtingus atliekamų vaidmenų komplektus. Jie privalo juos atlikti taip, kad išsaugotų savo moralumą, identitetą, paisytų Dievo teisių ir įvykdytų savo socialinius įsipareigojimus.

⁸ Žr. į „Nuodėmės koncepcija“, viršuje

9. Žmogus yra ori ir garbinga būtybė

Žmogus yra ori ir garbinga būtybė. Jo orumas kyla iš fakto, kad jis yra įkvėptas Kūrėjo dvasios. Svarbiausia, kad šis orumas neapsiriboja tam tikra rase, spalva ar klase, o yra prigimtinė žmogaus teisė-kiekvieno žmogaus, garbingiausios būtybės žemėje.

10. Egzistuoja ryšys tarp Dievo Išskirtinumo ir žmonijos vienybės

Ši ištrauka akcentuoja didelį Dievo Išskirtinumo ir žmonijos vienybės ryšį. Aukščiausios žmogaus dorybės yra pamaldumas ir žinios, kurias įgavus ir investavus pagal Dievo prisakymus, užtikrinamas palaimingas žmogaus likimas ir ramus gyvenimas.

III skyrius

Tikėjimo taikymas

Šiame skyriuje mes siūlome aptarti pagrindines Islamo nustatytas tikėjimo praktikas: maldą (*salah*), pasninkavimą (*sawm*), išmaldos davimą arba labdarą (*zakah*) ir kelionę į šventąsias vietas (*hadž*). Tos praktikos, kurias Dievas mums paskyrė, tarnauja dvasiniams tikslams ir patenkina žmogaus poreikius. Kai kurios iš jų yra kasdieninės, kitos-savaitinės, mėnesinės, atliekamos kartą ar du per metus, o vieną reikia atlikti nors kartą gyvenime. Taigi jos apima visas savaitės dienas, visas mėnesio savaites, visus metų mėnesius ir visus gyvenimo metus, pažymėdamos visą gyvenimą Dievo prisilietimu.

Jau buvo minėta, kad Islame tikėjimas be veiksmo ir praktikos užgęsta. Iš prigimties tikėjimas labai gležnas bet to nepaisant, gali būti galingiausias ir efektyviausias. Atsietas nuo praktikos ir nenaudojamas, jis greitai praranda gyvumą ir motyvuojančią galią. Praktika-vienintelis tikėjimą išjudinantis būdas, galintis jį priversti tarnauti savo paties tikslui. Praktika aprūpina tikėjimą penu, išlikimu ir efektyvumu. Tikėjimas, savo ruožtu, įkvepia žmogų išlaikyti pastovų atsidavimą ir nuolatinę praktiką. Taip yra dėl itin stiprių tikėjimo ir praktikos tarpusavio ryšių ir lengvai suprantamos jų abipusės priklausomybės. Žmogus be tikėjimo neturi tikro įkvėpimo šaltinio ir dėl to praranda vertingus siekius ir troškimus. Tokio žmogaus gyvenimas beprasmis: gyvenimas nuo dienos iki dienos dar nereiškia tikro gyvenimo. Kita vertus, tikėjimą išpažįstantis, tačiau jo nepraktikuojantis, žmogus apgaudinėja save ir faktiškai neturi tikėjimo. Jį galima prilyginti bejėgiui paklydusiam klajūnui.

Tikėjimo ir praktikos tarpusavio ryšys atsispindi visoje Islamo religijoje ir aiškiai parodo gilią jo mokymų filosofiją. Islamas nepripažįsta bet kokio pobūdžio atskyrimo tarp sielos ir kūno, tarp dvasios ir materijos, tarp religijos ir gyvenimo. Jis priima žmogų tokį, kokį jį sukūrė Dievas, ir pripažįsta, kad iš

prigimties jis sudarytas iš kūno ir sielos. Jis neatmeta dvasinės žmogaus prigimties, nes jei taip darytų, žmogus nesiskirtų nuo gyvūnų. Taip pat Islamas nenuvertina žmogaus fizinių poreikių. Jei taip darytų, žmogus būtų angelas, kuriuo jis nėra ir negali būti. Pagal Islamą žmogus atsiduria Dievo kūrinių centre. Jis nėra nei grynai dvasinis, kadangi grynai dvasinės būtybės yra angelai, nei aukštesnis, kadangi Vienintelė aukštesnė būtybė yra tik Dievas. Žmogus nėra visiškai materialus ar fizinis, kadangi šiai klasei priskiriami gyvūnai ir kiti neracionalūs kūriniai. Vadinas, būdamas tokios mišrios prigimties, žmogus turi atitinkamus poreikius: dvasinius ir materialius, moralinius ir fizinius. Žmogui prie Dievo padedanti priartėti religija yra tokia religija, kuri, įvertindama visus žmogaus poreikius, iškelia dvasinę būseną ir disciplinuoja fizinius troškimus. Tai yra Islamo religija. Žmogiškosios prigimties užgniaužimas ar pusiausvyros suardymas, remiantis tik viena puse, reiškia tiek užgaulų žmogiškosios prigimties paneigimą, tiek ir neatsakingą pačios Dievo žmogui suteiktos prigimties ignoravimą.

Visiškai pripažindamas tokią žmogaus prigimtį, kokia ji yra, ir skirdamas dėmesio dvasinei ir materialiajai žmogaus gerovei, Islamas nelaiko religijos privačiu, nuo gyvenimo atskirtu dalyku. Kitais žodžiais tariant, religija įgauna vertę tada, jei jos mokymai efektyviai paveikia privataus ir viešo gyvenimo eigą. Kita vertus, pagal Dievo įstatymus neorganizuotas ir negyvenamas gyvenimas yra beprasmiškas. Tai paaiškina, kodėl Islamas išplečia savo organizacijos išmintį visuose gyvenimo žingsniuose: individualiame ir socialiniame elgesyje, darbe ir pramonėje, ekonomikoje ir politikoje, tautiniuose ir tarptautiniuose santykiuose ir t.t., taip pat demonstruoja, kodėl jis nepripažįsta sekuliarizmo arba religijos atskyrimo nuo kasdieninių žmogaus transakcijų. Sąveika tarp tikrosios religijos ir prasmingo gyvenimo yra gyvybiškai svarbi. Štai dėl ko Islamas skverbiasi į visas gyvenimo sritis sklandžiu ir pamokančiu, Dievui priimtinu ir žmogui naudingu būdu reguliuoti visas žmogaus veiklas.

Dėl šio svarbaus atitikimo tarp tikrosios religijos ir kasdieninio gyvenimo Islamas atmeta principą „šešios dienos man ir pasauliui, o viena diena Viešpačiui“. Per ilgą laiką šis principas prilygsta niekam ir susilpnina religijos gyvumą. Be to, Dievo atžvilgiu ji reiškia žmogui didelę neteisybę ir žalingai sužeidžia pastarojo sielą. Ji sietina su rimtu dvasinių ir moralinių poreikių, kurie yra lygiai taip pat (o gal net ir labiau) svarbūs kaip materialiniai troškimai, aplaidumu. Šis principas-pavojingas žmogaus prigimties ardymas, nes kiekvieną tokį išbalansavimą galima vadinti išsigimimo simptomu. Ne ką geriau, jei žmogus skiria šešias dienas vienuoliškam gyvenimui ar išimtinai meditacijai ir vieną dieną sau pačiam. Pusiausvyra vis tiek pažeidžiama. Natūralus ir logiškas yra toks elgesys, kurį pasiūlo Islamas. Būdamas mišrios prigimties ir užimdamas centrinę poziciją tarp Dievo kūrinijų, žmogus paskęsta sunkumuose, jei tik apleidžia savo sielą ar kūną arba leidžia vienam iš jų nustelbti kitą. Juos abu puoselėti ir prižiūrėti gerai subalansuotu ir sklandžiu būdu yra pats sunkiausias žmogaus teisingumo jausmo ir sąžinės, taip pat jo valios, išbandymas. Suteikdamas reguliarias tikėjimo praktikas, Islamas atėjo išgelbėti žmogaus, padėdamas jam išlaikyti šį išbandymą.

Malda (*Salah*)

Maldos tikslas

„Religijos pamatu“ laikoma malda yra viena iš Islamo atramų. Kiekvienas musulmonas, kuris apleidžia savo maldas be pateisinamos priežasties, sunkiai nusižengia ir padaro baisią nuodėmę. Šis nusižengimas yra toks didelis dėl to, kad jis nukreiptas ne tik prieš Dievą, kas jau ir taip būtų pakankamai negera, bet taip pat ir prieš žmogaus prigimtį. Žmogus instinktyviai linksta garbinti didžias būtybes ir siekti gėrybių. Visų Didingiausia Būtybė ir aukščiausias tikslas yra Dievas. Islamo (musulmonų) malda-geriausias būdas savyje suformuoti

tvirtą asmenybę ir realizuoti tikslus. Maldos apleidimas reiškia gerųjų žmogaus prigimties ypatybių nuslopinimą ir nedovanotiną teisių garbinti ir mylėti, siekti ir pakilti, padidinti gerumą ir pasiekti kilnių tikslų paneigimą. Toks numalšinimas ir paneigimas tolygūs smarkiam ir žalingam nusižengimui. Čia glūdi maldos žmogaus gyvenime reikšmė ir gyvybingumas.

Reikėtų visada prisiminti, kad Dievui nereikia žmogaus maldu, nes Jis laisvas nuo bet kokių poreikių. Pabrėždamas maldos būtinumą ir skirdamas mums pareigą, Jis nori mums padėti, kadangi visa tai, ką darome gero, yra naudinga mums patiems, o ką padarome bloga, stoja prieš mūsų sielas. Dėmesys skiriamas žmogui, rūpinantis pagrindine jo gerove. Iš Islamo maldos žmogaus gaunama nauda neišmatuojama: maldos palaima pranoksta vaizduotę. Tai nėra vien tik teorija ar sutartinė prielaida, bet žavingas faktas ir dvasinė patirtis. Štai toks yra Islamo maldos efektyvumo paaiškinimas:

1. Ji sustiprina tikėjimą Dievo Gerumu ir Buvimu, perduodama šį tikėjimą tolimiausioms žmogaus širdies kertelėms.
2. Ji suteikia gyvybę tikėjimui ir padaro jį konstruktyvų praktiniame gyvenime.
3. Ji padeda žmogui realizuoti savo prigimtinius ir instinktyvius siekius, nukreiptus didingumo ir aukštos moralės, tobulumo ir doros link.
4. Ji apvalo širdį ir išvysto protą, ugdo sąžinę ir nuramina sielą.
5. Ji puoselėja geras ir tinkamas žmogaus savybes, nuslopinama bloguosius bruožus ir nepadorius polinkius.
6. Ji sulaiko nuo gėdingų ir neteisingų poelgių.

Analizuodami Islamo maldą ir studijuodami jos unikalią prigimtį, atskleidžiame, kad ji nėra vien tik fizinių judesių seka ar tuščias Šventosios knygos deklamavimas. Ji yra nepalyginamas ir precedentiškas kartu suderintų intelektualaus

susikaupimo, dvasinio atsidavimo, moralinio pakylėjimo ir fizinio atlikimo būdas. Tik Islamo patirtyje, garbinant ir šlovinant Dievą, kiekvienas kūno raumuo prisijungia prie proto ir sielos. Kiekvienam yra sunku žodžiais perteikti visą Islamo maldos reikšmę, kuri, kaip galima pasakyti, yra:

1. Disciplinos ir valingumo pamoka.
2. Atsidavimo Dievui ir garbingiems tikslams praktika.
3. Budri Dievo priminėja ir pastovi Jo Gerumo apraiška.
4. Dvasinio ugdymo ir moralinio tvirtumo sėkla.
5. Vedlys į teisingiausią gyvenimo kelią.
6. Apsauga nuo paklydimo ir nukrypimo į blogį.
7. Akivaizdus tikrosios lygybės, tvirtos vienybės ir brolybės įrodymas.
8. Dėkingumo Dievui išraiška.
9. Vidinė taika ir pastovumas.
10. Gausus kantrybės ir drąsos, vilties ir pasitikėjimo šaltinis.

Štai kas yra Islamo malda ir štai ką ji gali padaryti žmogui. Geriausias šio teiginio liudijimas yra maldos patyrimas ir pasinaudojimas jos dvasiniais džiaugsmiais. Besimeldžiantysis žino, ką tai reiškia.

Maldos sąlygos

Maldos auka yra privaloma kiekvienam musulmonui, vyrui ar moteriai, kuris(-i) yra:

1. Sveikas(-a) ir atsakingas(-a).
2. Palyginti suaugęs(-usi) ir lytiškai subrendęs(-usi), paprastai apie keturiolikos metų. (Vaikams nuo septynerių metų amžiaus tėvai turėtų patarti pradėti melstis, o dešimtmečius jau reikėtų raginti dar smarkiau).
3. Rimtai nesergantis(-i), o moterų atveju ir-neserganti menstruacijomis ir laisva nuo pogimdyvinio kraujavimo susijusių apribojimų. Nors daugelis mokslininkų teigia, kad maksimali tų dviejų periodų trukmė yra atitinkamai

penkiolika ir keturiasdešimt dienų, moteris gali pati spręsti, kada ji laisva nuo šių dviejų sąlygų, o kada kenčia nuo nenormalaus kraujavimo. Išskyrus pastarąją sąlygą, moterys yra visiškai atleidžiamos nuo maldų minėtų periodų metu.

Malda galioja, kai yra laikomasi šių reikalavimų:

1. Atliekamas apsiplovimas (*wudu*), kuris bus paaiškintas vėliau.
2. Kūnas, drabužiai ir maldai naudojama vieta yra švarūs.
3. Apranga yra derama-drabužiai atitinka moralinius reikalavimus ir uždengia asmenišką kūno dalis. Vyro kūnas turi būti uždengtas mažiausiai nuo bambos iki kelių. Moters kūnas turi būti uždengtas visiškai, išskyrus veidą ir rankas. Abu turėtų vengti permatomų drabužių.
4. Maldos intencija (*niyyah*) išreiškiama žodžiais ir širdimi.
5. Veidu atsigrežiamą reikiama kryptimi (*qiblah*), būtent Mekos Kaba kryptimi. Yra daug būdų nuspręsti teisingą kryptį, tačiau jei žmogus nėra užtikrintas, jis turi remtis savo geriausiu sprendimu.

Maldos rūšys

Štai kokios įvairios būna maldos rūšys:

1. Privaloma (*fard*) malda, kuri apima penkias kasdienes maldas, penktadieninį vidurdienio susirinkimą ir laidotuvių maldą. (Paskutinioji yra kolektyvinė visos musulmonų bendruomenės pareiga; ją turi atlikti vienas ar keli nariai, o kitiems ji neprivaloma.)
2. Papildoma (*sunnah*) malda, kuri apima maldas, lydinčias privalomas maldas, ir dviejų didžiųjų *Id* švenčių susirinkimus. Šių maldų nesilaikymas-žalingas aplaidumas ir smerktinas elgesys.
3. Neprivaloma malda (*nafl*), kuri apima visas savarankiškas maldas bet kuriuo dienos ar nakties metu. Dviems periodams teikiama ypatinga pirmenybė:

paskutiniajai nakties daliai prieš pat aušrą ir rytmečio viduriui.

Maldos laikas

Kiekvienas musulmonas, vyras ar moteris, turi melstis penkis kartus per dieną atitinkamu laiku, jei nėra teisėtos priežasties atleidimui, suderinimui ar laikinam atidėjimui. Maldos laikas yra:

1. Ankstyva ryto malda (*salat al fadžr*), kurią reikia pasimelsti bet kuriuo metu po aušros iki patekiant saulei.
2. Vidurdienio malda (*salat al zuhr*). Šią maldą reikia atlikti bet kuriuo metu, kai saulė ima žemėti nuo savo zenito ir pasiekia pusiaukelę iki nusileidimo. Pvz., jei saulė leidžiasi 19 valandą, tai maldos laikas prasideda tuoj po 12 valandos dienos ir tęsiasi iki 15.30. Tuoj po to laiko prasideda kita malda. (Paprastai yra parengiami tikslūs kiekvienos maldos laiką parodantys kalendoriai. Jei toks kalendorius nėra prieinamas, žmogus turi vadovautis savo apsisprendimu).
3. Popietės vidurio malda (*salat al ' asr*), prasidedanti tuoj po vidurdienio maldos laiko pasibaigimo ir trunkanti iki saulėlydžio.
4. Saulėlydžio malda (*salat al maghrib*). Šios maldos laikas prasideda tuoj po saulėlydžio ir tęsiasi tol, kol vakaruose pradingsta raudona pašvaistė. Paprastai jis trunka vieną valandą ir dvidešimt ar trisdešimt minučių.
5. Vakaro malda (*salat al'iša*), kuri prasideda po raudonos žaros vakarų horizonte pradingimo (paprastai per pusantrą valandos nuo saulėlydžio) ir baigiasi truputį prieš aušrą.

Pastebėtina, kad Islamas nustatė maldos laikus, suderindamas proto ramybę su kūno poilsiu. Melsdamiesi musulmonai visą dieną pažymi dvasiniu ženklų. Taip jie suderina religiją ir gyvenimą, visos dienos metu su savimi jaučia Dievo

buvimą, dienos darbų pabaigoje išsaugo dvasinį jausmą ir padeda tvirtus pamatus moraliniams autoritetams. Šiuo būdu jie įneša dvasinės gyvybės į visus savo gyvenimo aspektus ir religija pasireiškia visuose jų veiklos srityse. Ji tampa efektyvi parduotuvėse ir įstaigose, namuose ir ūkiuose, gamyklose ir fabrikuose. Jos šviesa prasiskverbia į kiekvieną verslo ir darbo sritį. Šis maldos grafikas yra nuostabus, kadangi jis-tai Dievo darbas ir Islamo produktas.

Pageidautina melstis vos tik prasideda atitinkamas maldos laikas, kad dėl nenumatytų priežasčių malda nebūtų atidėliojama ar nukeliama. Šios maldos yra Dievo išbandymas žmonėms. Tiems, kurie sėkmingai ją išlaiko, suteikiamas neišmatuojamas atlygis ir neišsivaizduojamas džiaugsmas. Jokiais žodžiais negalima išreikšti tos laimės, kurią jie pasiekia, to džiūgavimo, kurį jie jaučia, ir šlovės, kurią gauna. Kita vertus, išbandymo neišlaikymas yra baustina nuodėmė, lemianti griežtas bausmes, dvasinę deprivaciją, protinę agoniją ir socialinę atskirtį.

Vidudienio (*zuhr*) ir popietės ('*asr*) maldos gali būti atliekamos kartu, jei žmogus keliauja ar serga. Tas pats leidimas yra taikomas saulėlydžio (*maghrib*) ir vakaro ('*iša*) maldoms. Sujungtos maldos gali būti atliekamos kurios nors iš maldų laiku, išlaikant jų seką (*zuhr* prieš '*asr*'), ir antroji malda turi sekti pirmąją iš karto. Toks maldų suderinimas gali būti palengvinimu musulmonui, kuris dėl pateisinamų priežasčių (kelionės, blogų oro sąlygų, meldimasi susirinkimuose, pamainų ir t.t.), negali pasimelsti laiku. Išimtys negali tapti įpročiu ir niekas šiais leidimais negali pateisinti maldos praleidimo.

Dalinis apsiplovimas (*wudu`*)

Prieš melsdamasis kiekvienas turi būti geros formos ir švarus. Būtina nuplauti purvu ar dulkėmis susitepančias kūno dalis. Šis prausimosi aktas vadinasi *wudu`*, apsiplovimu, ir atliekamas tokiu būdu:

1. Žinant, kad veiksmo tikslas apsiplovimas maldai.
(Intencija)

2. Rankos nuplaunamos iki riešų tris kartus.
3. Tris kartus vandeniui išskalaujama burna (taip pat gerai išsivalomi dantys, geriausiai naudojant *miswak* arba dantų šepetėlį, jei tik įmanoma).
4. Išvalomos šnervės, įtraukiant į jas vandenį tris kartus ir gerai iššnypščiant.
5. Tris kartus, paprastai abiem rankom, nuprausiamas veidas nuo kaktos viršaus iki smakro apačios ir nuo ausies iki ausies.
6. Tris kartus nuplaunama dešinė ranka iki alkūnės ir tada tas pats padaroma su kaire ranka.
7. Visa galva ar bet kuri jos dalis perbraukiama su šlapia ranka.
8. Nuvalomos vidinės ir išorinės ausų pusės. Tas padaroma su šlapiais pirštais.
9. Nuprausiamos abi pėdos iki kauliukų tris kartus, pradėdant nuo dešinės kojos.

Šia stadija baigiamas apsiplovimas ir apsiplovęs žmogus yra pasirengęs pradėti maldą. Jei dėl tam tikrų priežasčių apsiplovimas nėra anuliuojamas (žiūrėti toliau). Tačiau patartina atnaujinti apsiplovimą kaip įmanoma dažniau. Taip pat patartina jį atlikti nustatyta tvarka, nors jis yra įskaitomas ir tiems, kurie pažeidžia seką. Aprašytas apsiplovimas yra pakankamas maldai, jei jis neanuliuojamas dėl kokių nors priežasčių.

Apsiplovimo panaikinimas

Apsiplovimas būna anuliuojamas dėl šių veiksnių:

1. Natūralių išskyrų (šlapimo, išmatų, skrandžio dujų).
2. Kraujo ar pūlių iš bet kokios kūno dalies.
3. Vėmalų.
4. Miego.
5. Nualpimo.

6. Nuovokos praradimo dėl narkotikų ar svaigalų naudojimo.
7. Laikino pamišimo.

Po kiekvieno iš minėtų veiksnių pasirodymo apsiplovimas privalo būti pakartotas prieš maldą. Taip pat po natūralaus šlapimo arba išmatų išsiskyrimo turi būti naudojamas vanduo ir tualetinis popierius.

Visiškas apsiplovimo pakaitalas (*tayammum*)

Tayammum, arba švarios žemės panaudojimas, gali pakeisti apsiplovimą ir netgi maudymąsi. Tai leidžiama, kai:

- 1) žmogus serga ir negali naudoti vandens;
- 2) trūksta vandens;
- 3) vandens naudojimas gali pakenkti ar sukelti ligą;
- 4) dėl apsiplovimo bus praleistos laidotuvių ar 'Id maldos, kurios negali būti pakeistos.

Bet kuriuo iš šių atvejų leidžiamas *Tayammum*, kurį atliekant reikia:

- 1) lengvai perbraukti rankomis per švarią žemę, smėlį ar akmenį;
- 2) nukratyti rankas ir nuvalyti jomis veidą tokiu pačiu būdu, kaip ir atliekant apsiplovimą;
- 3) dar kartą perbraukti rankomis ir nušluostyti abi rankas iki riešų;

Tayammum yra simbolinė sveikatai ir maldai gyvybiškai svarbaus apsiplovimo reikšmės pademonstravimo išraiška. Įvesdamas reguliary apsiplovimą, Islamas įtvirtino puikius higieninius standartus, kurių nenujautė nei dvasinė doktrina, nei medicina.

Ypatingieji apsiplovimo supaprastinimai (Ypatingosios apsiplovimo lengvatos)

Islamas pasiūlė keletą apsiplovimo supaprastinimų. Atnaujinant apsiplovimą, nereikia nusimauti storų kojinių ar odinių kojinių, jei jos buvo užsimautos po ankstesniojo apsiplovimo. Pakanka jas perbraukti drėgna ranka. Jas reikia nusimauti ir nusiplauti pėdas mažiausiai kartą per dvidešimt keturias valandas. Tas pats pasakytina ir apie batus, jei jų padai ir paviršius yra švarūs. Taip pat elgiamasi ir tais atvejais, kai ant kūno yra žaizdų, kurioms gali pakenkti vanduo: paprasčiausiai leidžiama perbraukti per žaizdotas vietas drėgna ranka.

Visiškas apsiplovimas arba maudymasis (*ghusl*)

Prieš meldžiantis turi būti nuplaunamas visas kūnas, įskaitant ir šnerves, burną ir galvą, esant šiems atvejams:

1. Po seksualinių santykių.
2. Po šlapių sapnų.
3. Menstruacijų pabaigoje (moterims).
4. Moterims, po vaiko gimimo praėjus daugiausiai keturiasdešimt dienų, kada visiškasis apsiplovimas yra privalomas.

Reikėtų pastebėti, kad, pradėdant maudymąsi arba apsiplovimą, reikia turėti aišką motyvaciją (intenciją), jog visa tai atliekama tyrumo ir maldos tikslams. Dalinio ar visiško apsiplovimo veiksmą žmogus turi suderinti su atitinkamais Dievą garbinančiais ir Jo malonės prašančiais žodžiais. Detali tokių žodžių formuluotė pateikiama nuodugnai parengtuose religiniuose šaltiniuose. Tais atvejais, kai nėra žinomos ar atsimenamos tikslios formuluotės, galima melstis savais žodžiais. Savi žodžiai yra pakankami tiek, kiek garbina Dievą ir kiek nuoširdus yra pats maldos motyvas (intencija).

Šaukimas maldai (*azan*)

Atlikęs apsiplovimą aptartais būdais, Dievo garbintojas yra pasirengęs maldai. Atėjus maldos laikui, praktikuojamas geras iš Pranašo Muhammedo Tradicijų kilęs įprotis pasakyti šaukimą maldai (*azan*). Kviečiantysis atsisuka veidu į *qiblah* (Ka'abos Mekoje kryptimi), pakelia abi rankas prie ausų ir garsiai pasako šiuos žodžius:

1-Allahu akbar.

-Dievas yra didžiausias,-tariama keturis kartus.

2-ašhadu an la ilaha illa Allah.

-Liudiju, kad nėra kito dievo, išskyrus Vienintelį Dievą,-kartojama du kartus.

3-ašhadu anna Muhammadan rasulu Allah.

-Liudiju, kad Muhammadas yra Dievo Pranašas,-kartojama du kartus.

4-hayya' ala al salah.

-Ateikite į maldą,-kartojama du kartus, pasukant veidą į dešinę.

5-hayya 'ala al falah.

-Ateikite į sėkmę,-kartojama dukart, pasukant veidą į kairę.

6-Allahu akbar.

-Dievas yra didžiausias,-kartojama du kartus.

7-la ilaha illa Allah.

-Nėra kito dievo, išskyrus Vienintelį Dievą,-tariama vieną kartą.

Šaukdamas rytinei maldai, kviečiantysis tuoj po penktosios frazės ištaria šiuos žodžius:

-al salatu khayrun min al nawm.

-Malda yra geriau už miegą,-tariama dukart.

Po to seka šeštoji ir septintoji *azan* dalys, kaip pateikta anksčiau. Šis papildymas daromas tik rytais, kadangi kitais atvejais žadinti žmonių nereikia.

Sustojimas maldai (*ikamah*)

Po šaukimo maldininkai yra pasirengę maldai. Jie patys pradeda maldą paskelbimu, kuris vadinamas *ikamah*. Vartojami tie patys posakiai kaip ir *azan* atveju, tačiau skiriasi du dalykai: (a) *ikamah* pasakomas greičiau ir tyliau; (b) tuoj po penktosios dalies dukart ištariama: „maldai pasiruošta“:

"Kad qamat al salah".

Galiausiai seka šeštoji ir septintoji *azan* dalys.

Kasdieninės maldos

Po apsiplovimo *azan* ir *ikamah* prasideda malda. Kiekviena malda, atsižvelgiant į jos rūšį, susideda iš tam tikro *raka'at* (vienaskaita *rak'ah*) arba dalių skaičiaus: dviejų, trijų ar keturių vienetų.

1. Ankstyvoji ryto malda (*salat al fadžr*)

Šioje maldoje pirmiausia išsakomos dvi papildomos *sunnah* dalys ir po jų sekančios dvi privalomos *fard* dalys. Tiek papildomų, tiek privalomų dalių atveju meldžiamasi tuo pačiu būdu, išskyrus tai, kad skelbdamas intenciją, besimeldžiantysis turi atskirti šias skirtingų rūšių dalis. Pateikiamas maldos veiksmo aprašymas:

Pirmas veiksmas-kol stovima

Pagarbiai ir nuolankiai stovėdamas ir atsigręžęs *qiblah* kryptimi, turėdamas sąmoningą ir aiškią motyvaciją, kad atlieka papildomas (*sunnah*) arba privalomas (*fard*) *salat al fadžr* maldas, žmogus iškelia rankas į viršų iki ausų ir sako: *Allahu akbar* "Dievas yra didžiausias". Tada nuleidžia rankas, uždeda dešinę ranką ant kairiosios ir priglaudžia prie pilvo⁹.

⁹ Šią rankų padėtį siūlo viena mokykla. Kitos mokyklos teikia pirmenybę kitoms padėtimis, tačiau tai yra nereikšmingi skirtumai, nepaveikiantys maldos galiojimo. Faktiškai šie skirtumai laikytini tam tikrais patogumais, o ne tam tikrais suvaržymais.

Paveikslėlis Stovėjimo padėtis (*wukuf*).

Antrasis veiksmas-kol stovima.

Tada tyliai tariami žodžiai:¹⁰

-subhana-ka Allahumma wa bi-hamdi-k; wa tabaraka smu-k; wa ta'ala džaddu-k; wa la ilaha ghayru-k;

a 'uzu bi Allahi min al šaytan al radžim.

Bismi Allahi al rahman al rahim.

Tai reiškia:

"Šlovė Tau, o Dieve, garbė Tau, palaimintas Tavo vardas ir pakylėta Tavo didybė, nėra kito dievo, išskyrus Tave. Aš ieškau Dievo prieglobsčio nuo prakeikto šėtono. Maloningiausio ir Gailestingiausio Dievo vardu."

Trečiasis veiksmas-kol stovima.

Po to, vis dar stovėdamas padėtyje (kuri vadinama *wukuf*), besimeldžiantysis tyliai ar gana garsiu balsu deklamuoja *al Fatihah*, Ižangą (dar vadinamą *al Hamd*), pirmąjį Šv. Korano skyrių ir po jo esančią bet kokią ištrauką iš Šventosios Knygos. (Ižanga ir trumpų deklamuotinių skyrių ir eilučių pavyzdžiai bus pateikti šiame skyriuje kiek toliau).

Ketvirtasis veiksmas-nusilenkimas (ruku ').

Tada, sakydamas *Allahu akbar* (Dievas yra didžiausias), jis lenkiasi stačiu kampu, uždėdamas delnus ant kelių (žr. į paveikslą) ir tyliai taria:

-subhana rabb-iy al 'azim.

-Šlovė mano didžiam Viešpačiui,-kartojama tris kartus.

¹⁰ Ši dalis yra rekomenduojama. Ji nėra visiškai būtina maldos išbaigtumui, taip pat egzistuoja ir kiti vienodai priimtini meldimosi būdai.

Paveikslėlis. Nusilenkimo padėtis (*ruku*).

Ši padėtis vadinama (*ruku*). Po to grįžtama į stovimą padėtį su prie šonų nuleistomis rankomis ir sakomi šie žodžiai:

-*sami* ' *Allahu li-man hamidah; rabba-na la-ka al hamd*

-Dievas išgirsta kiekvieną, kuris Jį garbina. Būk pagarbintas, mūsų Viešpatie.

Penktasis veiksmas-suklupimas kniūbsčiomis.

Besimeldžiantysis sako: "*Allahu akbar*" ir suklumpa kniūbsčiomis. Šioje *sudžud* vadinamoje padėtyje abiejų pėdų pirštai, abu keliai ir rankos, kakta ir nosies galas paliečia grindis. *Sujud* padėtyje tyliai pasakomi žodžiai:

-*Subhana rabb-iy al 'ala.*

-Šlovė mano Aukščiausiam Dievui,-kartojama tris kartus.

Paveikslėlis. Padėtis kniūbsčiomis (*sudžud*).

Šeštasis veiksmas-sėdėjimas.

Po *Allahu akbar* pasakymo seka *džulus*-trumpas poilsis sėdint: išorinė kairiosios pėdos pusė ir dešinėsios pėdos pirštai (kuri laikoma tiesiai) liečia grindis, o rankos padedamos ant kelių.

Paveikslėlis. Sėdėjimo padėtis (*džalsah*).

Po to nusilenkiama kniūbsčiomis dar kartą tuo pačiu būdu, sakant tuos pačius žodžius kaip ir pirmąjį kartą. Tai sudaro vieną maldos dalį (*rak'ah*).

Septintasis veiksmas.

Po pirmosios maldos dalies, sakydamas *Allahu akbar*, besimeldžiantysis atsistoja antrajai maldos daliai atlikti. Jis deklamuoja Įžangą (pirmąjį Šv. Korano skyrių, *Fatihah*), po kurio seka kitas fragmentas, lygiai taip pat kaip ir pirmojoje dalyje.

Aštuntasis veiksmas.

Atlikęs antrąjį nusilenkimą ir du klupėjimus kniūbsčiomis tuo pačiu būdu kaip ir pirmąjį kartą, maldininkas pereina į sėdimąją padėtį *džulus* ir deklamuoja dvi *tašahhud* dalis (kurios bus pateiktos vėliau).

Devintasis veiksmas

Pagaliau besimeldžiantysis pasuka veidą į dešinę, sakydamas: "*al salamu 'alaykum wa rahmat Allah*" ("Taikos jums ir Dievo malonės"). Tada, išsakydamas tuos pačius palinkėjimus, pasisuka į kairę.

Taip atliekama dviejų dalių privalomoji arba papildoma malda. Perpratus, kaip teisingai atlikti šią malda, bus nesunku suprasti ir kitas maldas. Reikėtų pastebėti, kad kiekvienas judesys ar žodis Islamo maldoje turi didelę ir gilią simbolinę reikšmę.

2. Vidudienio malda (salat al zuhr)

Šią maldą sudaro keturios *sunnah* dalys ir po jų einančios keturios *fard* dalys, o tada seka dar dvi *sunnah*. Šios maldos *fard* dalis atliekama pagal pateiktą schemą:

1. Pirmosios dvi dalys atliekamos lygiai taip pat kaip ir ryto maldoje. *Fatihah* ir Šv. Korano dalis deklamuojama tyliai. Nusilenkimo poza ir poza kniūbsčiomis atliekamos tuo pačiu būdu.
2. Deklamuodamas *tašahhud*, besimeldžiantysis sustoja po jos pirmosios dalies galo ir, sakydamas *Allahu akbar*, pasilieka stovėti.
3. Po to *Fatihah* deklamuojama tik trečioje dalyje, nieko nepridedant iš Šv. Korano.
4. Baigęs trečiąją dalį, maldininkas pradeda ketvirtąją ir deklamuoja *Fatihah* tokiu pačiu būdu kaip ir trečiojoje.
5. Po nusilenkimo ir klupėjimo kniūbsčiomis žmogus pereina į sėdimąją padėtį *džulus* ir deklamuoja abi *tašahhud* dalis.
6. Tada ištaria taikos palinkėjimus pasisukdamas į kairę ir į dešinę.
7. Dviejų *Sunnah maldos* dalių kalbėjimas yra toks pats kaip ir ryto maldoje, tačiau meldžiamasi tyliai.

3. Popietės vidurio malda (salat al 'asr)

Šią maldą sudaro keturios *fard* dalys¹¹. Jos atliekamos tuo pačiu būdu ir tyliai kaip vidudienio malda.

4. Saulėlydžio malda (salat al maghrib)

Šią maldą sudaro trys *fard* dalys, kurias seka dvi *sunnah*. Reikėtų pasakyti, kad pirmosios dvi maldos dalys kalbamos tyliai arba garsiai, o trečioji kalbama tik tyliai. Ji

¹¹ Yra keletas nepabrėžtų *sunnah* maldų iš dviejų ar keturių *rak'ah* (dalių) prieš *fard*.

atliekama lygiai taip pat kaip ir vidudienio ar popietės vidurio malda. Nuo pastarųjų skiriasi tik tuo, kad nėra ketvirtosios dalies: šioje maldoje finalinis, *Fatihah* deklamavimą, nusilenkimą ir padėtį kniūbsčiomis sekantis sėdėjimas vyksta po trečiosios dalies, kuri pasibaigia taikos palinkėjimais. Dvi *sunnah* dalys atliekamos taip pat kaip ir kalbant ankstyvąją ryto malda.

5. *Vakaro malda (salat 'iša')*

Ši malda susideda iš keturių *fard*, dviejų *sunnah* ir trijų *witr* dalių. (*Witr* yra labiau privaloma nei *sunnah* (rekomenduotina), bet mažiau nei *fard* (būtina)). Pirmosios dvi iš keturių *fard* dalių gali būti sakomos tyliai arba garsiai. Kitos atliekamos taip pat, kaip ir vidurdienio arba popietės vidurio malda. Dvi *sunnah* dalys yra atliekamos vienodai kaip ryto malda.

Trys *witr* dalys atliekamos kaip saulėlydžio malda, atsižvelgiant į dvi išimtis: (a) po trečiosios *Fatihah* dalies eina ištrauka iš Šv. Korano ir (b) stovėdamas po nusilenkimo ir prieš pereidamas į padėtį kniūbsčiomis, besimeldžiantysis sako šiuos žodžius¹²:

-Allahumma inna nasta'inu-ka, wa nastahdi-ka, wa nastaghifiruka -wa natubu ilay-k;

wa nu'minu bi-ka, wa natawakkalu 'alay-k,

wa nusni 'alay-ka al khayra kullah; naškuru-ka wa la nakfuru-k, wa nakhla'u wa natruku man yakfuru-k.

Allahumma iyyaka na'bud, wa la-ka nusalli wa nasjud, wa ilayka nas'a wa nahfad; nardžu rahmata-k, wa nakhša 'azaba-k;

inna 'azaba-ka bi al kuffari mulhik; wa salli Allahumma 'ala Muhammad wa 'ala ali-hi wa sahbi-hi wa sallim.

Šie žodžiai reiškia:

¹² Tarp skirtingų mokyklų egzistuoja nežymūs interpretacijų skirtumai. Kai kurios iš jų nereikalauja *qunut*, kitos (su nežymiais skirtumais) jo reikalauja ankstaus ryto maldoje. Priimtinas sekimas kiekvieną patikimą mokykla. Mokyklos skiriasi formuluotėmis ir *qunut* laikais. Šafi'i mokykla *du'a* rekomenduoja kalbant *witr* malda.

-O Dieve! Mes maldaujame Tavo pagalbos ir patarimo, siekiame Tavo apsaugos, Tavimi tikime ir pasikliauname, garbiname Tave ir dėkojame Tau ir nesame Tau nedėkingi ir prašome išaiškinti ir nubausti tą, kuris Tau nepaklūsta.

O Dieve! Tau mes meldžiamės ir klaupiamės prieš Tave, Tau mes save pašvenčiame ir esame greitai Tau paklusti, mes tikime Tavo gailestingumu ir bijome Tavo baismės, kuri užklumpa netikinčius. O Dieve! Palaimink Muhammadą, jo giminę ir jo pasekėjus.

Tais atvejais, kai šis *kunut* nėra išlikęs atmintyje, pakanka pasakyti panašią maldą.

Visos papildomos *sunnah* maldos, išskyrus *'Id* maldas ir *witr* Ramadano metu, atliekamos individualiai, ne susirinkime.

Sunnah maldos nėra privalomos kai kurias *fard* maldas praleidusiam žmogui. Jis turi kompensuoti tai, ką praleido ir atlikti privalomas apeigas. *Sunnah* maldų nereikia atlikti ir tuo atveju, jei pasibaigė privalomos maldos laikas. Taigi, norėdamas kompensuoti praleistas maldas, žmogus turi melstis tik *fard*.

Dar neišmokęs melstis arabiškai, besimeldžiantysis gali vartoti visas kitas jam žinomas kalbas, jei tik yra išlaikoma pati maldos prasmė. (Tam, kad arabiška versija būtų suprantamesnė, pateikėme maldos žodžių transliteraciją).

Fard maldą yra geriau atlikti Imamo vadovaujamame susirinkime (*džama'ah*). Idealiausia susirinkimo vieta-mečetė, tačiau malda gali būti atliekama ir kitose vietose.

Susirinkimo malda (*džama'ah*)

1. Susirinkimą veda imamas, renkamas iš dalyvaujančių maldininkų tarpo. Jis parenkamas atsižvelgiant į religines žinias ir pamaldumą.
2. Imamas atsistoja pačiame priekyje, o visi kito stoja už jo tiesiomis eilėmis, veidu atsisukę į *qiblah*. Susirinkimas rengiamas, jei dalyvauja daugiau nei du žmonės-imamas ir dar vienas maldininkas.

3. Atlikus maldos intenciją ir deramai pradėjus maldą (pasakius *Allah akbar* ir t.t.), imamas deklamuoja *Fatihah* ir papildomą Šv. Korano ištrauką gerai girdimu balsu prieš kalbėdamas ankstyvąją ryto maldą ir pirmąsias dvi saulėlydžio ir vakaro maldų dalis. Kai imamas garsiai deklamuoja Šv. Koraną, maldininkai nuolankiai jo klausosi. Jie deklamuoja tik tada, kai garsiai nedeklamuoja imamas, arba per pauzę tarp *Fatihah* ir papildomos Šv. Korano dalies.
4. Kada imamas užbaigia *Fatihah*, maldininkai sako *Emin*. Prieš atsitiesdamas iš nusilenkimo padėties, imamas ištaria: "*Sami 'Allahu li-man hamidah*" ("Dievas išklauso kiekvieną, kuris Jį garbina"), o pasekėjai atsako: "*Rabba-na la-ka al hamd*" ("Garbiname tave, mūsų Viešpatie").
5. Maldininkai turi kartoti imamo judesius, nepralenkdami jo. Tą darant tyčia, malda nustoja galioti. Pranašas griežtai pasisakė apie tuos, kurie lengvabūdiškai pralenks imamą. Lygiai taip pat negali delsti atkartodamas imamo veiksmus. Jei prie maldos prisijungęs maldininkas atsilieka nuo imamo dviem ar daugiau judesių, jo malda nustoja galioti.
6. Pasekėjai turi įsidėmėti, kad jie seka tam tikrą imamą tam tikroje maldoje.
7. Jei žmogus prisijungia prie susirinkimo maldai jau prasidėjus, jei jis praleidžia vieną ar daugiau dalių, tiesiog įsijungia į maldą. Kai imamas baigia apeigas palinkėdamas taikos, pavėlavusysis neprisijungia prie palinkėjimų, bet pabaigia praleistas dalis, baigdamas ta vieta, nuo kurios pradėjo kartu su imamumu. Tokiu būdu atliekamos visos atitinkamai maldai būtinos dalys. Jei maldininkas prisijungia prie susirinkimo, kai visi jo nariai yra nusilenkę, kol dar imamas neatsitiesęs, manoma, kad jis prisijungė nuo atitinkamos dalies pradžios, tačiau jei prisijungiama po atsitiesimo, tikima, kad buvo praleista

dalį ir dėl to ją reikia kompensuoti individualiai, tuoj po to, kai imamas užbaigia maldą.

8. Galėdamas dalyvauti susirinkime, musulmonas neturi jo praleisti. Susirinkimo malda atspindi gražią tikslo ir veiksmų bendrumo, kolektyvinio pamaldumo ir paklusnumo Dievui ir efektyvaus musulmonų tarpusavio solidarumo, viešosios tvarkos ir bendro atsako išraišką.

Islamo susirinkimas yra teigiamas atsakas į kai kurias svarbiausias žmonijos problemas, kylančias iš rasinės diskriminacijos, socialinių kastų ar išankstinių nusistatymų. Islamo susirinkimo apeigose nėra skirtumo tarp karaliaus ir pavaldinio, turtuolio ir vargšo, baltojo ir spalvotojo, skirtingų klasių atstovų, pirmųjų ar paskutiniųjų suolų, rezervuotų ar viešųjų klauptų. Visi besimeldžiantieji stovi ir juda petys į petį labiausiai disciplinuotu būdu, nepaisydami žemiškųjų aplinkybių.

Susirinkimo malda Islame yra tokia svarbi, kad netgi privaloma esant pačioms sudėtingiausiomis sąlygoms: esant mūšio lauke, katastrofų ar negandų metu. Pastebėtina, kad moterys turi teisę prisijungti prie susirinkimo maldų, tačiau joms pastarosios nėra privalomos.

Penktadienio malda (*salat al džumu'ah*)

Mes aptarėme kasdienines maldas. Dabar kalbėsime apie susirinkimą penktadienio bendrai maldai. Nors šių apeigų nereikalaujama iš moterų ir keliautojų, jos yra privalomos kiekvienam musulmonui, kuris privalo atlikti ir kitas maldas ir neturi nedalyvavimą pateisinančios priežasties. Ji atliekama kiekvieną penktadienį ir yra ypač svarbi, nes:

1. Tai paties Dievo musulmonams skirta diena, kad jie galėtų išreikšti savo kolektyvinį atsidavimą.
2. Tai nustatytas laikas peržiūrėti mūsų dvasinius praėjusios savaitės indėlius ir pasirengti ateinančiai savaitei (lygiai taip pat žmonės elgiasi kitose srityse).

3. Tai susirinkimas, kuris nuramina musulmonus ir patvirtina jų religinius saitus, moraliniais ir dvasiniais pagrindais grįstą socialinį solidarumą.
4. Atskleidžia, kaip musulmonai suteikia pirmenybę Dievo šaukimui kitų dalykų atžvilgiu.

Ypatingieji penktadienio susirinkimo požymiai

Penktadienio kongregacinę maldą apibūdina šie požymiai:

1. Ji vyksta vidudienio maldos (*salat al zuhr*) metu ir ją pakeičia.
2. Ją būtina atlikti susirinkime, kuriam vadovauja imamas. Nė vienas žmogus negali melstis atskirai.
3. Jei žmogus praleidžia šią maldą, negali jos kompensuoti. Vietoje jos jis turi atlikti vidudienio maldą, kuri paprastai pakeičia praleistas apeigas.
4. Penktadienį, kaip ir kiekvieną kitą savaitės dieną, galimi visi įprasti darbai. Musulmonai neturi šabo. Jie gali atlikti visas savo kasdienes pareigas ir veiklas, jei tik ateina į kongregacinį susirinkimą laiku. Apeigoms pasibaigus, jie ir toliau gali tęsti savo veiklas.
5. Jei tik įmanoma, penktadienio maldą reikia atlikti mečetėje. Kitu atveju ją galima organizuoti bet kokioje kitoje vietoje: namuose, ūkyje, parke ir t.t.
6. Atėjus maldos laikui yra sakomas *azan*. Atvykusiems į mečetę iki *khutbah* (pamokslo) pradžios rekomenduojama atlikti dvi *sunnah* maldos dalis. Atvykusiems *khutbah* metu patariama atlikti dvi trumpas maldos dalis, atsisėsti ir klausyti. Pabrėžtina, kad ne visos teisės mokyklos aprobuoja dvi dalis, kalbamas prieš pamokslą ar jo metu (dėl to neturėtų atsirasti tarpusavio kritika, nes visos mokyklos pagrindžia savo aiškinimus).
7. *Khutbah* (pamokslą) sudaro dvi dalys, kurių kiekviena prasideda Dievo pagarbinimu ir Pranašo Muhammado

palaiminimo maldomis. Pirmojoje dalyje pamokymo ir patarimo tikslais deklamuojama ir aiškinama Šv. Korano ištrauka. Pirmosios dalies pabaigoje Imamas atsisėda trumpam poilsiui, o po to atsistoja, kad pradėtų antrąją pamokslą dalį. Visuotiniai musulmonų reikalai aptariami kiekvienoje ar net abiejose pamokslų dalyse. Ypač antrosios dalies metu imamas meldžiasi dėl bendros musulmonų gerovės.

8. Paskui deklamuojama *ikamah*, o tada seka dvi privalomos maldos dalys, kurių išsakymui vadovauja imamas: jis garsiai pasako *Fatihah* ir kitas Šv. Korano ištraukas. Kai tai padaroma, malda yra baigta. Galiausiai seka keturios *Sunna* dalys mečetėje arba dvi namuose individualiai.

Kiekvienas savaitinio susirinkimo arba *'Id* maldų (žr. toliau) dalyvis turi stengtis būti švarus ir tvarkingas. Nors ir nereikalaujama atlikti visiško apsiplovimo, maudymasis yra primygtinai rekomenduojamas, nes išsimaudęs žmogus tampa šviežesnis ir malonesnis kitiems.

***'Id* (šventinės) maldos**

'Id maldų reikšmė

'Id reiškia pasikartojančią laimės ir iškilmių progą. *'Id* maldos labai svarbios visiems musulmonams. Jos sustiprina aukščiau aprašytų kasdieninių maldų pranašumus ir kasdieninio susirinkimo (*džumu'ah*) naudą ir dukart per metus įvykstančio musulmonų susirinkimo palaiminimą. *'Id* maldos atliekamos dviem progomis. Pirmoji vadinama *'Id al fitr* (pasninko pabaigos šventė), vykstanti pirmąją *Šawwal*, dešimtojo musulmonų mėnesio, kuris eina po Ramadano (pastarasis žinomas kaip Šv. Korano apreiškimo ir pasninko mėnuo), dieną. Antroji vadinama *'Id al adha* (aukos šventė), vykstanti dešimtąją *Dhu al hijjah*, paskutiniojo musulmonų mėnesio, kurio metu buvo baigta kelionė

į Meką (*hadž*), dieną, kai reikalaujama didelio atsidavimo apeigoms.

Šios dvi musulmonų *'Id* šventės unikalios visais savo aspektais. Su jomis nesulyginama jokia šventė kitose religijose ir sociopolitinėse sistemose. Be giliai dvasinių ir moralinių bruožų, jos pasižymi šiais neprilygstamais požymiais:

1. Kiekviena *'Id* yra naudinga šventė, atspindinti kiekvieno atskiro musulmono pasiekimus tarnaujant Dievui. Pirmoji *'Id* prasideda po mėnesio trukmės pilno pasninko dienos valandomis. Antroji *'Id* žymi kelionės į Meką užbaigimą: laipsnį, kuriuo musulmonai demonstruoja savo kasdieninių reikalų atsisakymą ir klausymą tikrai amžinojo Dievo balso.
2. Kiekviena *'Id* yra padėkos diena, kai musulmonai susirenka į brolišką ir džiaugsmingą aplinką išreikšti savo dėkingumo Dievui už suteiktą pagalbą atliekant ankstesnes nei *'Id* dvasines pareigas. Ši padėkos forma ne tik dvasinis atsidavimas ir žodinė raiška. Ji siekia kur kas toliau, įsikūnydama socialinėje ir humanitarinėje dvasioje. Pabaigę Ramadano pasninką, pirmosios *'Id* metu musulmonai dėkoja Dievui, aukodami neturtingiesiems ir vargstantiems. Panašiai ir antrosios *'Id* metu visi musulmonai – ir tie, kurie baigė šventąją kelionę į Meką, ir tie, kurie pasiliko namuose, pjauna gyvulius kaip aukas, kurios paskui padalijamos vargšams. Išmaldos ir aukų padalijimas yra centrinis *'Id* švenčių momentas. Ši musulmoniška padėkos išraiška yra pamokantis svarbus atsidavimo ir humanitarinio dosnumo derinys, aptinkamas tik Islamo religijoje.
3. Kiekviena *'Id*-atsiminimo diena. Net ir pačiu džiaugsmingiausiu metu musulmonai naują dieną pradeda kolektyviniu Dievo garbinimo veiksmu. Jie meldžiasi Jam, šlovina Jo vardą, tuo parodydami, kad atsimena Jo malones. Šių apeigų metu atsimenami velioniai, meldžiantis už jų sielas, vargšai, ištiesiant jiems

pagalbos ranką, sielvartaujantys, parodant jiems palankumą ir paguodą, ligoniai, juos aplankant ir palinkint gero, nesantieji šalia, širdingai juos pasveikinant ir pagerbiant, ir panašiai. Taigi atsiminimo reikšmė nusidriekia per daugelį žmogiškojo gyvenimo ir santykių sričių.

4. Kiekviena *'Id* diena yra pergalės diena. Asmenys, kuriems sekasi užtikrinti normalią dvasinę būseną ir tobulėjimą, sutinka *'Id* su pergalės dvasia. Triumfuoja tie žmonės, kurie ištikimai atliko pareigas, kurie asocijavosi su *'Id*. Tokie žmonės pademonstravo stiprią savo troškimų kontrolę, kontroliavo save ir džiaugėsi sudrausmintu gyvenimo skoniu. Šiuos bruožus įgavęs žmogus pasiekia pačią didžiausią pergalę, kadangi jo troškimai yra laisvi nuo nuodėmės ir blogio, nuo baimės ir bailumo, nuo ydos ir nepadorumo, nuo pavydo ir godumo, nuo pažeminimo ir visų kitų pavergimo formų. Taigi, kai individas gauna jo pasiekimus pažymintį *'Id*, jis triumfuoja ir švenčia, todėl *'Id* šventė tampa pergalės diena.
5. Kiekviena *'Id* yra derliaus diena. Visi geri Dievui tarnaujantys darbininkai, visi ištikimi tikintieji nokina savo gerų poelgių vaisius tai dienai, kai Dievas suteiks Savo gausius palaiminimus ir malonę. Religinės brolybės ir socialinės atsakomybės idėjomis grindžiama musulmonų visuomenė kaupia aukas savitarpio meilės, simpatijos ir susirūpinimo formomis. Kiekvienas musulmonų visuomenės narys nokins tam tikrus vaisius arba vienu ar kitu būdu surinks atitinkamų įplaukų dalį. Dievas duoda daug, o ypač tiems, kurie nuoširdžiai rūpinasi bendra savo bičiulių tikinčiųjų gerove. Šie gavėjai, kurie patys negali duoti, gaus-pagal begalinės Dievo paramos idėją-pagalbą iš savo bičiulių rėmėjų. Turintieji ir neturintieji-visi kartu džiaugsis Dievo dosnumu, tad diena vadinsis gerojo derliaus diena.

6. Kiekviena *'Id* yra atleidimo diena. Tądien susirinkę į kongregaciją musulmonai visa širdimi meldžia atleidimo ir tikėjimo stiprybės. Besiartinantiems prie Dievo su nuoširdumu yra užtikrinama Jo malonė ir atlaidumas. Būdamas šiame tyrame dvasiniame susirinkime, kiekvienas tikras musulmonas gėdysis bet kokia nukreipto prieš Dievą priešiško ir nepalankumo artimo atžvilgiu. Įkvėptas broliško ir dvasingo susirinkimo, kiekvienas tikras musulmonas nugalės priešiškus jausmus, jei tik jų turi. Jis pajus savo vienybę su kitais ir, atsakydamas į dienos dvasią, stengsis apvalyti širdį ir sielą. Šiuo atveju, meldamas Dievo atleidimo ir darydamas viską, kad tik jį gautų, jis atleis tiems, kurie galėjo būti jį nuskriaudę. Giliai pamaldi šios progos dvasia išmokys, kad atleidžiantiems yra atleidžiama. Kai žmogus atleidžia, atleidimo dorybę maloningai įgyvendins Dievas ir tarpusavyje keisis musulmonai. Ir tai suteikia šiai dienai atleidimo dienos vardą.
7. Kiekviena *'Id* diena yra taikos diena. Paklusimu Dievo įstatymams ir drausmingu gyvenimo būdu įtvirtinę taiką savo širdyse, musulmonai sudaro neliečiamiausią taikos sutartį su Dievu. Taikiai su Dievu sugyvenantis žmogus yra taikus savo paties ir likusios visatos atžvilgiu. Taigi, deramai švęsdami *'Id* šventes, musulmonai švenčia taikos sutarties tarp savęs ir Dievo sudarymą, kuris ir pažymi, kad tai yra taikos diena.

Galima pateikti teisingą musulmonų *'Id* dienos reikšmę: tai taikos ir padėkos, atleidimo ir moralinės pergalės, gerojo derliaus ir nepaprastų pasiekimų ir šventinio atsiminimo diena. *'Id* diena-visa tai, ką minėjome anksčiau, nes tai Islamo ir Dievo diena.

'Id maldų atlikimas (salat al 'Id)

1. Kaip ir penktadieniais, kiekvienas Dievo garbintojas privalo eiti į *'Id* susirinkimus kaip galima geriau pasiruošęs ir geranoriškai nusiteikęs. Mečetėje ar kurioje kitoje susirinkimo vietoje prieš apeigas išsakoma atitinkama malda, turinti ypatingą *takbir* formą (ji pateikiama šio skyriaus gale).
2. *'Id* maldų laikas-tai bet kuris laikas po saulėtekio prieš vidurdienį. Nereikalaujama *azan* ar *ikamah*. Malda susideda iš dviejų dalių, kurių kiekvienoje yra garsiai imamo deklamuojama *Fatihah* ir dar viena ištrauka iš Šv. Korano.
3. Turėdamas tikslą vadovauti maldai, imamas taria *Allahu akbar* (Dievas yra didžiausias). Vadovaudamas įžangai *du'a*, jis kartoja pasakymą *Allahu akbar* arba *takbir* septynis kartus, pakeldamas savo rankas aukštyn ir nuleisdamas jas žemyn prie šonų kiekvieno pasakymo pabaigoje. Baigdamas septintąjį *takbir*, jis uždeda dešiniąją ranką ant kairiosios ir tęsia viską taip pat kaip ir kitų maldų metu. Besimeldžiantieji, sekdami imamu, atkartoja kiekvieną jo veiksmą.
4. Pirmosios dalies pabaigoje Imamas atsistoja antrajai daliai kalbėti, kaip įprasta, sakydamas *Allahu akbar*. Tada jis pasako dar penkis tokius pačius posakius, darydamas tą patį kaip pirmojoje dalyje, o visas susirinkimas atkartoja jo veiksmus.
5. Pabaigęs kalbėti abi dalis, imamas pasako dviejų dalių pamokslą su trumpa pertrauka viduryje. Pirmąją dalį pradeda sakydamas *Allahu akbar* devynis kartus, o antrosios pradžioje tą patį pakartoja septynis kartus. Likęs pamokslas organizuojamas pagal raginimo ir patarimo idėjas, panašiai kaip ir kiekvieną penktadienį.
6. Prieš *'Id al fitr* pamokslą yra griežtai rekomenduojama, kad imamas akcentuotų *sadaqat al fitr* (pasninko

pabaigos labdarą), kuri yra privalomas mokestis, pagal kurį kiekvienas išgalintis musulmonas turi bent vieną kartą gerai pavalgydinti vargšus ar duoti jiems tolygų tam pavalgydinimui atlygį. Jei musulmonas turi išlaikytinių, kiekvieno jų vardu turi padaryti tą patį. Pvz.; jei žmogus aprūpina save ir dar tris išlaikytinius, jis turi išskirti mažiausiai keturis valgymus (arba kompensuoti jų vertę) vargšams. Ši labdara teikia didesnę pasitenkinimą, jei atliekama pakankamai anksti prieš malda, kad vargšai pradėtų dieną šventiškai ir linksmai nusiteikę.

7. *Id al adha* pamoksle imamas turi atkreipti dėmesį į aukos *Sunnah*. *Id al adha* (aukos šventės) dieną kiekvienam pasiturinčiam musulmonui rekomenduojama pateikti auką. Nuo vieno namų ūkio pakanka ožio arba avies. Septyniems atskiriems namų ūkiams gana karvės arba jautuko. Pageidaujama, kad gyvulys būtų paskerstas *Id* dieną po pamaldų, tačiau tą galima padaryti ir antrąją arba trečiąją dieną. Apie paskerstų gyvulių mėsą Šventasis Šv. Koranas sako: „Valgykite ją ir maitinkite ja neturtingą žmogų ir elgetą...“ (Šv. Koranas 22:36).

Toje pačioje užuominoje Šv. Koranas deklaruoja, kad Dievas nėra suinteresuotas kraujo ir mėsos aukomis, bet Jam svarbiausia Jo garbintojų pamaldumas ir dėmesys.

Reikėtų pastebėti, kad *Id* maldos nepakeičia privalomųjų ankstyvo ryto maldų (*fadžr*), o taip pat ir pačios negali būti pakeistos.

Specialus *takbir*, deklamuojamas prieš abi *Id* maldas ir po paprastų susirinkimų, rengiamų tris dienas po antrosios *Id*, vadinamas *takbir al tašriq* ir skamba štai kaip:

-*Allahu akbar* (tris kartus)

la-ilaha illa Allah

wa Allahu akbar

Allahu akbar

wa li Allah al hamd.

Šis *takbir* reiškia:

-Dievas yra didžiausias (tris kartus).

Nėra kito dievo, išskyrus Vienintelį Dievą.

Dievas yra didžiausias (dukart), Jam skiriama pagarba.

Maldos sutrumpinimas

1. Kai žmogus, turėdamas tam tikrą tikslą, keliauja iš namų mažiausiai 48 mylias (77 km)¹³atstumu, jis gali sutrumpinti kiekvieną keturių dalių privalomą maldą iki dviejų dalių. Sutrumpinimas taikomas vidudienio (*zuhr*) maldai, popietės vidurio maldai (*asr*) ir vakaro maldai (*iša*). Ankstyvoji ryto maldai (*fadžr*) ir saulėlydžio maldai (*maghrib*) išlieka nepakeistos.
2. Sutrumpinimas taikytinas ir tada, kai keliautojas atvyksta į vietą, jei neketina pasilikti joje daugiau kaip penkiolika dienų¹⁴. Ilgesnio pasilikimo atveju jis privalo melstis nesutrumpintu būdu.
3. Keliaujant atleidžiama nuo visų papildomų maldų (*sunnah*), išskyrus dvi *sunnah* ankstyvojoje ryto maldoje (*fadžr*) ir *witr*, kuri seka vakaro (*iša*) maldas.

Laikas, kai draudžiama malda

Musulmonui draudžiama atlikti papildomas ir privalomas maldas:

1. Tekant saulei.
2. Kai saulė yra zenite.

¹³ Atstumas neįtvirtintas *Sunnah*. Pranašo poelgiai šiuo atveju rodo, kad galima pradėti trumpinti svarbias maldas palikus miestą, kai turimas tikslas keliauti (bet ne reguliariai važinėti į darbą).

¹⁴ Pagal Hanafi jurisprudencijos mokyklą. Kai kurios kitos mokyklos nustato didesnę ar mažesnę dienų limitą, tačiau *Sunnah* parodo, kad keliautojui galima trumpinti maldą tol, kol jis neketina gyventi vietoje, į kurią atvyko.

3. Kai saulė leidžiasi.
4. Menstruacijų metu arba po gimdymo.
5. Nešvarumo atvejais (kai prieš meldžiantis rekomenduojama iš dalies arba visiškai apsiplauti).

Praleistų maldų atlyginimas

1. Kiekvienas musulmonas, vyras ar moteris, turi melstis nustatytu laiku. Nesimeldimas yra nuodėmė, už kurią baudžiama, jei žmogus neturi pateisinamos priežasties, dėl ko praleido maldą.
2. Iš moterų menstruacijų metu ar po gimdymo, susirgusių ar laikinai samonę praradusių žmonių nereikalaujama kompensuoti maldų, nuo kurių atleidžia jų būklė. Kai nebelieka atleidimo sąlygų, žmogus iškart privalo pradėti melstis (pvz.; jei nesąmoningas žmogus atgauna nuovoką iškart po saulėlydžio, privalo sukalbėti *maghrib*, kurią tada ir priklauso atlikti, tačiau neprivalo kompensuoti iki atgaudamas nuovoką praleistų maldų.).
3. Atlygindamas praleistas maldas, žmogus privalo naudoti tą formą, kuria priklausė atlikti maldą-jei buvo leista melstis sutrumpintai, žmogus ir turi taip padaryti.¹⁵
4. Turi būti išlaikoma tvarka tarp praleistų ir esamuoju metu turimų atlikti maldų: anksčiausias maldas reikia sukalbėti pirmiausia, išskyrus tuos atvejus, kai praleistų maldų yra tiek daug, jog sunku atkurti jų seka arba nepakanka laiko sukalbėti tiek praleistas, tiek ir dabartines maldas. Tokiais atvejais pirmenybė teikiama esamoms dabartinėms maldoms, o praleistas galima atidėti vėlesniam laikui. Kad ir kaip bebūtų, musulmonas (-ė) turi pasitikrinti, ar jo ar jos charakteristika yra aiški ir ar nėra praleistų maldų.

¹⁵ Šafi'i mokykla teigia, kad praleistas maldas po kelionės sugrįžus namo reikia sukalbėti visas, nesutrumpintas.

Tarawih maldos

Šios maldos būdingos Ramadaną mėnesiui. Jos atliekamos po vakaro (*'iša'*) maldų ir susideda iš aštuonių arba dvidešimties dalių (*raka'at*), pateikiamų poromis po dvi, darant trumpas pertraukas po kiekvienos poros. Pageidaujama jas kalbėti susirinkime prieš *witr*, kuri yra paskutinis vakaro maldos elementas.

Maldų anuliavimas

Bet kuri malda nustoja galioti dėl šių veiksmų arba aplaidumų:

1. Imamo pralenkimo atliekant kiekvieną maldos veiksmą ar judesį.
2. Valgymo arba gėrimo maldos metu.
3. Sakymo to, kas nepriklauso maldos eigai.
4. Nusisukimo nuo Mekos krypties.
5. Aiškiai pastebimo judesio, kuris nepriklauso maldos atlikimui, padarymo.
6. Dėl bet ko, kas anuliuoja apsiplovimą: šlapimo, kvapo, išmatų, kraujo ir t.t., tik esant atitinkamoms medicininėms sąlygoms, kurių besimeldžiantysis negali kontroliuoti. Apsiplovimą reikia atnaujinti tik kartą kiekvienu atveju, įskaitant ir privalomas, ir *sunnah* maldas.
7. Dėl būtinų maldos veiksmų, tokių kaip stovėjimas, Šv. Korano deklamavimas, *ruku'*, *sudžud* ir t.t. aplaidaus praleidimo, išskyrus fizinio negalavimo ar negalios atvejus.
8. Dėl neuždengto kūno (vyrų atveju-nuo bambos iki kelių, o moterų-viso kūno, išskyrus rankas, veidą ir pėdas).

Kiekviena negaliojančia tapusi malda turi būti pakartota.

Laidotuvių malda (*salat al džanazah*)

1. Malda Dievui už mirusį musulmoną yra kolektyvinis musulmonų bendruomenės kaip visumos įsipareigojimas (*fard kifayah*). Tai reiškia, kad meldžiasi tuo metu dalyvaujantys musulmonai ir, kai jie tą padaro, kiti musulmonai atleidžiami nuo pareigos.
2. Kai miršta musulmonas, visas jo kūnas-pradedant nuo pažeidžiamiausių vietų, nuplautas per apiplovimą (*wudu*)-turi būti kelis kartus nupraustas su muilu ar kokia kita dezinfekuojančia priemone, pašalinant visus matomus nešvarumus. Visiškai švarus kūnas suvyniojamas į vieną ar kelias baltas medvilnines jį visiškai uždengiančias paklodes.
3. Mirusiojo kūnas paguldomas ant karsto neštuvų arba į karstą ir nunešamas į maldos vietą, mečetę ar kitą švarų pastatą. Kūnas padedamas priešais imamą, lygiagrečiai susirinkimo sudaromoms eilėms, galva turi būti dešinėje nuo imamo pusėje.
4. Visi maldos dalyviai turi apsiplauti, nors tai neprivaloma, jei jie atlikę ankstesnį apsiplovimą. Imamas stovi šalia kūno, veidu pasisukęs *qiblah* Mekoje kryptimi, o maldininkai-už jo.
5. Imamas pakelia rankas aukštyn iki ausų, turėdamas tikslą melsti Dievą dėl konkretaus mirusiojo, ištaria *Allahu akbar* ("Dievas yra didžiausias"). Besimeldžiantieji seka imamą ir lygiai kaip jis sudeda dešines rankas ant kairiųjų, kaip ir kitose maldose.
6. Tada imamas tyliai deklamuoja tik *Fatihah*.
7. Po to vėl pasako *takbir* (*Allahu akbar*) ir deklamuoja antrąją *tašahhud* dalį (nuo *Allahumma salli'ala Muhammad*) iki pat galo.
8. Tada atlieka trečiąjį *takbir* ir išsako nuolankų prašymą (*du'a*) bet kuriais derančiais žodžiais, kuriuos žino,

geriausiai vieną iš daugelio Paties Pranašo vartotų prašymų:

-Allahumma aghfir li hayyi-na wa mayyiti-na wa saghiri-na wa kabiri-na wa zakari-na wa untha-na wa šahidi-na wa gha`ibi-na.

Allahumma man ahyayta-hu minna faahyi-hi `ala al Islam. Wa man tawaffayata-hu minna fatawaffa-hu `ala al iman.

Allahumma la tahrim-na ajrah, wa la taftin-na ba`dah.

-O Dieve! Suteik atleidimą mūsų gyviesiems ir mirusiesiems, mūsų jauniems ir seniems žmonėms, mūsų vyrams ir moterims, ir tiems, kurie dalyvauja, ir tiems, kurių nėra.

O Dieve, bet kuriam iš mūsų, kuriam suteikei gyvenimą, padėk gyventi su Islamu ir bet kuriam mirštančiajam padėk mirti tikėjime. O Dieve! Suteik mums kantrybės dėl jo praradimo ir neleisk išklysti dėl jo iš teisingo kelio.

9. Tada, nekeliant rankų, sukalbama ketvirtoji *takbir*, o po jos seka baigiamasis taikos palinkėjimas į kairę ir į dešinę, kaip ir kitose maldose.¹⁶ Reikėtų priminti, kad besimeldžiantieji eilėse už imamo seka jo vadovavimą veiksmas po veiksmo, individualiai ir tyliai išstardami tuos pačius pasakius.

10. Baigus maldą, kūnas laidojamas, veidą nukreipiant *Makkah* kryptimi. Laidojant kūną, sakomi žodžiai:

-Bism Allahi wa `ala millati rasuli Allah, salla Allahu `alay-hi wa sallam.

-Dievo vardu, pagal Dievo Pranašą, kuriam skirta Dievo taika ir palaiminimas *Sunnah* (Tradicijos).

Šią maldą galima papildyti ir kitomis tinkančiomis maldomis.

Jei velionis yra vaikas iki lytinio subrendimo amžiaus, malda ta pati, išskyrus tai, jog po trečiosios *takbir* ir vietoje ilgos maldos deklamuojami šie žodžiai:

¹⁶ Hanbali mokykla teigia, kad baigiamasis taikos palinkėjimas yra sakomas pakreipiant galvą kartą į dešinę arba tiesiai į priekį.

-Allahumma idž'al-hu/ha la-na fartan wa idž'alhu/ha lana dhukhra.

-O Dieve! Padaryk ji/ją mūsų ženklų ir išsaugotu lobiu.

Kiti dalykai

Visą laidotuvių maldą reikia atlikti stovint.

Kai tik prieina laidotuvių procesija, nesvarbu, ar musulmono, ar nemusulmono, kiekvienas musulmonas turi atsistoti pagerbdamas mirusįjį.

Vyras nuplauna vyrą, o moteris-moterį. Moteris gali nuplauti savo vyrą, tiek vyras, tiek moteris gali nuplauti jaunos vaikus. Prausimo metu prausiančiojo rankos turi būti uždengtos pirštinėmis ar audiniu. Intymios mirusio žmogaus vietos plaunant turi būti uždengtos.

Kapas turi būti baigtas ir pažymėtas paprastu būdu. Miręs kūnas turi būti suvyniotas į standartines baltas drobes, vengiant Islamui nebūdingų praktikų aprengti kūną puikiais drabužiais. Kapas neturi būti iškeltas aukštai nuo žemės (dideli paminklai, skulptūros, konstrukcijos, kupolai), leidžiama tik tiek, kad kapo vieta būtų pažymėta be jokių iššaukiančių išraiškos priemonių (nuotraukos, piešiniai).

Kai kurių Šiaurės Amerikos musulmonų įprotis laidotuvių metu surengti didelį ir brangų banketą taip pat yra nemusulmonų paprotys: jis traktuojamas kaip neatsakingas pinigų ir pastangų, kurias galima panaudoti kitais atvejais, švaistymas.

Bendros pastabos apie maldas

Kaip jau buvo pastebėta, musulmono mintis visada turi užimti Dievo atsiminimais, jo kalba privalo apimti Dievo garbinimo ir šlovinimo posakius. Be paminėtų maldos formų ir progų, yra ir daugelis kitų, kai malda griežtai rekomenduotina Pranašo Muhammado. Tarp tokių progų yra šios:

1. Stiprios liūtys su audra.
2. Sausra ir lietaus trūkumas.

3. Mėnulio ar Saulės užtemimas.

Išvardintais atvejais musulmonams patariama atlikti ilgai trunkančias maldas, susidedančias iš dviejų ar daugiau dalių. Reikėtų pastebėti, kad yra tam tikri būdai kalbėti maldas sausras ir užtemimo metu.

Yra ir kitų progų, kai musulmonai išsako tam tikras maldas, neturinčius aprašytų įprastinių maldų formų. Tokiomis maldomis išreiškiamas dėkingumas Dievui ir Jo malonių įvertinimas, Viltis ir pasiklojimas Dievo pagalba, Jo atsiminimas ir malonės prašymai. Iš šių progų yra:

1. Vaiko gimimas.
2. Vestuvių ceremonija.
3. Ėjimas miegoti ir atsikėlimas.
4. Išėjimas iš namų ir sugrįžimas.
5. Įėjimas ir išėjimas į tualetą.
6. Kelionės pradžia ar įvažiavimas į gyvenvietę.
7. Jodinėjimas ar vairavimas.
8. Lipimas į laivą ar lėktuvą.
9. Sielvartas.
10. Žiūrėjimas į savo atvaizdą veidrodyje.
11. Meldimasis po maudymosi ar apsiplovimo.
12. Pirmųjų derliaus vaisių surinkimas.
13. Lankymasis kapinėse.

Tokiomis progomis musulmonui patariama prisiminti Dievą tinkamais žodžiais, kurie išreikštų mintis ir jausmus.

Šioms progoms skirti net tam tikri posakiai, tačiau galima vartoti viską, kas žinoma ir tinka prisiminti ir garbinti Dievą. Pateikiami keli specifiniai pavyzdžiai, kurie gali būti deramu modeliu:

1. Prieš valgant ir geriant sakoma:
-*Bismi Allah.*
-Dievo vardu.
2. Baigus valgyti :

-al hamduli Allah at`amana wa saqa-na, wa ja`alana muslimin.

-Visa šlovė Dievui, kuris davė mums maisto ir gėrimo, ir kuris sukūrė mus musulmonais.

3. Lankant ligoņį:

-azhibi al ba`sa rabb al nas! wa išfi anta al šafi; la šifa`a illa šifa`u-k; šifa`an la yughadiru saqama.

-Paimk ligą, O žmonijos Viešpatie! Ir pakeisk ją sveikata, Tu esi Gydytojas, nėra kito gydymo, tik tas, kurį tu suteiki, suteik pasveikimą, kuris po savęs nepalieka negalavimų.

Dabar pereisime prie *Fatihah*, *tašahhud* ir kitų trumpų ištraukų iš Šv. Korano.

Fatihah (Ižanga arba *al Hamd*)

bi sm Allah ar rahman ar rahim.

al hamdu li Allah rabb il`alamin;

ar rahman ar rahim;

maliki yawm id din.

ijja-ka na`budu wa ijja-ka nasta`in;

ihdi-na as sirat al mustaqim;

sirat al lazina ana`amta alay-him

gheiril maghdubi alay-him

wa la ad dallin. (Emin)

Interpretacija:

Vardan Allaho Maloningiausio ir Gailestingiausio.

Garbė Allahui, pasauliui Valdovui, Maloningiausiam, Gailestingiausiam, Teismo Dienos Valdovui. Išties tik Tave mes garbiname ir tik Tave mes prašome pagalbos. Išvesk mus į tiesų kelią. Į kelią tų, kuriuos Tu apdovanojai, bet ne tų, kurie užsitraukė ant savęs Tavo nepasitenkinimą, ir ne tų, kurie paklydo. (O Allah!) atsiliepk (į mūsų prašymus)!

Tašahhud

a. Pirmoji dalis

*at tahhiyatu lillahi wa as salawatu wa at tayyibat;
as salamu `alay-ka ayyuha an nabiju wa rahmatullahi wa
barakatu-h; as salamu `alay-na wa `ala `ibadillahi as
salihin;*

*ašhadu an la ilaha illa Allah wahda-hu la šarika la-h wa
aš-hadu anna Muhammadan `abdu-hu wa rasulu-h.*

Interpretacija:

Didžiausia pagarba, visos maldos, visas šventumas priklauso Dievui. Taika tau, O Pranaše Muhammadai, ir Dievo malonė ir jo Palaiminimai. Taika mums visiems, doriems Dievo tarnams. Aš liudiju, kad nėra kito dievo, išskyrus vienintelį Dievą, ir kad Muhammadas yra Jo tarnas ir Pasiuntinys.

(Pirmoji *tašahhud* dalis deklamuojama po antrosios iš trijų ar daugiau dalių susidedančios maldos dalies ir tada Dievo garbintojas atsistoja trečiajai daliai kalbėti.

b. Antroji dalis

*Allahumma salli `ala Sayyidina Muhammad wa `ala ali
Sayyidina Muhammad,*

*ka-ma sallayta `ala Sayyidina Ibrahim wa `ala ali
Sayyidina Ibrahim;*

*wa barik `ala Sayyidina Muhammad wa `ala ali
Sayyidina Muhammad,*

*ka-ma barakta `ala Sayyidina Ibrahim wa `ala ali
Sayyidina Ibrahim*

fil al `alimina; inna-ka hamidun madžid.

Interpretacija:

*O Dieve! Pagirk mūsų Mokytoją Muhammadą ir jo giminę,
kaip kad pagyrei mūsų Mokytoją Abraomą ir jo giminę.*

*Palaimink mūsų Mokytoją Muhammadą ir jo giminę, kaip kad
palaiminai mūsų mokytoją Abraomą ir jo giminę pasauliuose, iš
tikrųjų Tu esi pagirtinas ir šlovingas.*

Dvi deklamuojamos *tašahhud* dalys pateiktos paskutinėje, kiekvieną maldą užbaigiančioje, dalyje. Malda baigiama taikos palinkėjimais, pateiktos po antrosios dalies. Deklamuojama viena pati antroji dalis pateikta laidotuvių maldoje, po antrojo *takbir*.

Trumpos ištraukos iš Šv. Korano:

a. *Surat al-Ikhlās*

bismillahi ar rahman ar rahim.

qul huwa Allahu ahad.

Allahu al Samad.

lam jalid wa lam julad.

wa lam jakun la-hu kufiwan ahad.

Interpretacija:

Vardan Allaho Maloningiausiojo ir Gailestingiausiojo. Sakyk: "Allahas yra vienas. Allahas yra Amžinas. Jis negimė ir nepagimdė. Ir niekas negali Jam prilygti." (Šv. Koranas, 112).

b. *Surat al-`Asr*

bismillahi ar rahman ar rahim.

wa al `asr.

inna al insana la-fi khusr.

illa al lazina amanu

wa `amiliu as salihat;

wa tawasaw bilhakki.

wa tawasaw bissabr.

Interpretacija:

Vardan Allaho Maloningiausiojo ir Gailestingiausiojo. Prisiekiu amžinybe (ženklų per amžius). Iš tikrųjų žmonės yra netektyje, išskyrus tuos, kurie patikėjo ir darė gerus darbus ir kurie skleidžia tiesą ir moko kantrybės. (Šv. Koranas, 103).

Tokia trumpa ištrauka yra deklamuojama po *Fatihah*, kuri pateikta kiekvienoje iš dviejų pirmųjų maldos dalių. Trečiojoje ir ketvirtojoje maldos dalyse pakanka *Fatihah* deklamavimo.

Yra daug trumpų ir lengvų ištraukų iš Šv. Korano. Kiekvienas musulmonas turi stengtis išmokti mintinai kiek galima daugiau ištraukų. Taip pat galima skaityti ir studijuoti Šv. Korano pamokymus. Šv. Korano skaitymas-gera garbinimo forma ir vaisingas pasišventimo laikas.

Pasninkas (*Sawm*)

Dar vieną unikali Islamo moralinė ir dvasinė charakteristika yra pasninkas. Aiškinant pažodžiui, pasninkas reiškia visišką susilaikymą nuo maisto, gėrimo, rūkymo ir seksualinių santykių nuo aušros iki saulėlydžio per visą Ramadano, devintąjį Islamo kalendoriaus, mėnesį. Apsiribodami šia pažodine pasninko Islame reikšme, stipriai suklysimė.

Apibūdindamas šį nepakartojamą susilaikymą, Islamas pasodino visad žaliuojantį neapibrėžto veiksmingumo ir begalinio derlingumo medį. Štai kaip aiškinama Islamo pasninko dvasinė reikšmė:

1. Pasninkas moko žmoniją nuoširdžios meilės principo, kadangi tikintysis pasninkauja iš gilios meilės Dievui: Jį mylintis individas iš tikrųjų žino, ką reiškia meilė.
2. Jis suteikia žmonijai kūrybingą vilties jausmą ir optimistinį požiūrį į gyvenimą, kadangi pasninkaujantis individas tikisi patikti Dievui ir siekia Jo palankumo.
3. Jis pripildo žmoniją neapsimistine efektyvaus atsidavimo dorybe, sąžiningiausiu pasiaukojimu ir artumu Dievui, kadangi yra pasninkaujama tik vienintelio Dievo labui.
4. Jis ugdo budrią ir stiprią sąžinę, kadangi pasninkaujantis asmuo laikosi pasninko paslapčia lygiai taip pat kaip ir viešai. Jokia žemiška valdžia neverčia laikytis pasninko ir netikrina, kaip tai yra daroma. Išlaikydamas asmeninę ir viešą ištikimybę, žmogus pasninkauja, kad patiktų Dievui ir patenkintų savo paties sąžinę. Nėra geresnio būdo už pasninką tvirtai žmogaus sąžinei ugdyti.
5. Jis įdiegia žmonijai kantrybę ir nesavanaudiškumą, kadangi pasninkaujant jaučiamas ir kantriai išstveriamas trūkumo jausmas. Žinoma, šis trūkumas gali būti tik laikinas, tačiau nėra abejonių, kad jo patyrimas priverčia suprasti panašius kitų žmonių išgyvenamus sunkumus,

ištisas dienas, savaites ar mėnesių mėnesius jaučiamą būtinosios reikmės dalykų stygių. Šios patirties reikšmė socialine ir humanitarine prasme apima tai, kad pasninkaujantis žmogus, lengviau nei bet kuris kitas, simpatizuos kitiems ir padės jiems. Tai yra išraiškina nesavanaudiškumo ir genialaus palankumo apraiška.

6. Pasninkas-efektyvi taikomojo saikingumo ir valios pamoka. Tinkamai pasninkaujantis žmogus drausmina savo aistringus troškimus ir pakylėja save aukščiau nei fizinės pagundos. Toks žmogus yra valinga ir ryžtinga asmenybė.
7. Jis formuoja skaidrią sielą, suteikia dvasinį pakylėjimą, aiškų protą galvoti ir lengvą kūną judėti ir veikti. Visa tai-neapkrauto skrandžio pasekmė. Faktą patvirtina medicinos patarimai, biologijos taisyklės ir intelektinė patirtis.
8. Pasninkas-naujas išmintingo taupymo ir sklandaus biudžeto sudarymo būdas, nes, žmogui rečiau ir mažiau valgant, išsekvojama mažiau pinigų ir pastangų.
9. Jis įgalina žmoniją įsisavinti brandaus prisitaikymo meną. Mes galime lengvai suprasti šio dalyko esmę, vos tik įsisąmoniname, kad pasninkas lemia viso kasdieninio gyvenimo eigos pokyčius. Individas natūraliai adaptuojasi prie besikeičiančios sistemos ir stengiasi laikytis naujų taisyklių. Per ilgą laiką pasninkaujantis žmogus išugdo išmintingo prisitaikymo jausmą ir kūrybingą galią įveikti nenusėjamus gyvenimo sunkumus. Konstruktyvų prisitaikymą ir drąsą vertinantis individas šiuo atveju mielai pateisina pasninko poveikį.
10. Jis drausmina žmoniją ir užtikrina sveiką jos išlikimą. Metai iš metų visą mėnesį reguliariai pasninkaudamas, žmogus įsisąmonina, griežtą drausmę ir didžiausios tvarkos jausmą. Panašiai, palengvindamas savo skrandį, individas leidžia pailsėti virškinimo sistemai ir apdraudžia kūną, neminint sielos, nuo persivalgymo

sukeliamos žalos. Šio atsipalaidavimo dėka individas gali būti tikras, kad kūnas išvengs įprastinių sutrikimų ir išsekimo, o siela išliks tyra ir taiki.

11. Pasninkas formuoja socialinės priklausomybės, vienybės ir brolybės, lygybės prieš Dievą ir įstatymą idėjas. Ši dvasia-natūrali fakto, jog pasninkaujantis žmogus jaučia vienybę su visa tą pačią pareigą tuo pačiu būdu, laiku ir dėl tų pačių motyvų ir tikslo atliekančia musulmonų visuomene, pasekmė. Nė vienas sociologas negali patvirtinti, kad kada nors egzistavo kažkas panašaus į Islamą. Per amžius žmonės visu balsu prašėsi bendruomeninės priklausomybės, brolybės, lygybės, tačiau kokio mažo atgarsio jie susilaukė ir kiek nedaug jiems pasisekė! Kur daugiau jie galėtų realizuoti savo tikslus, jei ne nukreipiančioje Islamo šviesoje?
12. Pasninkas-tai Dievo nurodymas dėl savikliovos ir savikontrolės, dėl žmogiškojo orumo ir laisvės palaikymo, dėl pergalės ir taikos. Šie rezultatai niekada nenustoja pasireikšti kaip gyvybinga tikrovė žmogaus, kuris žino, kaip laikytis pasninko, širdyje. Deramai pasninkaudamas, tikintysis kontroliuoja save, savo aistras, drausmina savo troškimus ir pasipriešina blogoms pagundoms. Pasninkaujantis žmogus dar kartą patikina save, atkuria orumą ir garbingumą ir išsilaisvina iš blogio nelaisvės. Visa tai padaręs, individas užsitikrina dvasinę ramybę, kuri yra nuolatinis taikos su Dievu ir visu pasauliu šaltinis.

Norint paprieštarauti, galima klausti, ar musulmonai negyvena utopija? Atremiant tokio pobūdžio prieštaravimus, tikslinga pasakyti, kad tam tikroje istorijos epochoje musulmonai iš tikrųjų mėgavosi utopija, kuri pasireiškė kaip unikalus žmonijos istorijos reiškinys. Sakome unikalus, nes jokia kita religinė ar socialinė sistema, išskyrus Islamą, nebuvo pajėgi įgyvendinti savo idealus realybėje. Kitose religijose ir socialinėse sistemose utopija pasilikdavo teoriniame lygmenyje kaip trokštama svajonė-kartais

aiški, kartais neapibrėžta, kartais artima, bet dažniausiai itin nutolusi. Islamo utopija buvo visiškai realizuota ir praktiškai įgyvendinta, taigi tai reikštų, kad Islamo utopija gali būti dar kartą įtvirtinta čia, žemėje, ir kad Islamas turi tvirtą pagrindą ir yra pagrįstas ir praktiniais principais.

Priežastys, dėl kurių Islamo utopija nėra įgyvendina šiandien yra nevienareikšmės ir sunkiai išdėstomos. Apribodami savo diskusiją apie pasninką, galime teigti, kad daugelis musulmonų, savo pačių nelaimei, nesilaiko pasninko arba yra jam abejingi. Kita vertus, daugelis pasninkaujančiųjų nesuvokia tikrosios pasninko prasmės ir dėl to iš jo gauna labai mažai naudos arba negauna jos visai. Štai dėl ko šiandieniniai musulmonai kaip visuma nesimėgauja pasninko privilegijomis.

Pasninko laikotarpis

Jau buvo minėta, kad privalomas pasninkas yra Ramadano mėnesį. Kasdieninis laikymasis prasideda prieš auštant ir baigiasi iškart po saulėlydžio. Paprastai tikslus laikas nurodomas atitinkamuose kalendoriuose, tačiau, jų neturint, galima apie jį spręsti pagal savo laikrodį, saulės padėtį, vietinius laikraščius, oro stotis ir pan.

Ramadano pasninkas yra privalomas kiekvienam atsakingam ir pajėgiam musulmonui (*mukallaf*). Taip pat yra ir kitų atvejų, kai pasninkas griežtai rekomenduojamas pagal Pranašo Muhammado Tradicijas. Tarp šių dienų yra kiekvienos savaitės pirmadieniai ir ketvirtadieniai, kelios dviejų prieš Ramadaną einančių mėnesių (*Rajab* ir *Ša'ban*) dienos, šešios dienos po *'Id al fitr* šventės, pasibaigus Ramadanui. Išlaikant pusiausvyrą, patartina pasninkauti bet kurią bet kurio mėnesio metuose dieną, išskyrus tas dienas, kai musulmonai neturi pasninkauti: per *'Id al fitr* šventę ir penktadieniais (jei po jų neseka dar viena ar kelios pasninkavimo dienos). Tačiau pakartotina, kad privalomas pasninkas yra tik Ramadano mėnesį ir trunka 29 arba 30 dienų, atsižvelgiant į mėnulio fazes. Ramadanas-Islamo atrama, jo nepaisymas be pateisinančios

priežasties-nuodėmė, už kurią griežtai baudžiama. Žinodamas, ką pasninkas gali padaryti žmogui, Dievas pateikė alternatyvų trijų Dienų pasninką tiems, kurie sulaužė priesaiką. Panašiai, jei kas nors deklaruoja (pareiškia), jog jam žmona yra draudžiama lygiai taip pat kaip ir motina-pagal seną iki Islamo galiojusį paprotį (senoviškas skyrybų būdas)-turi atsakyti už šį neatsargumą ir neatsakingumą. Išpirkdamas šią nuodėmę, žmogus privalo išlaisvinti arba išpirkti vergą, arba pasninkauti du kitus mėnesius, arba pamaitinti šešiasdešimt skurstančių žmonių (Šv. Koranas, 2:183-185; 5:92; 58:14).¹⁷

Kas turi pasninkauti?

Ramadano pasninkas yra privalomas kiekvienam musulmonui, (vyriui ir moteriai), kuris yra:

1. psichiškai fiziškai sveikas ir įgalus;
2. pilnametis, paprastai 14 metų amžiaus, sulaukęs lytinio subrendimo ir turintis atsakomybę už savo veiksmus. Jaunesni nei 14 metų vaikai turėtų būti paraginti po truputį pradėti šią gerą praktiką dar iki lytinio subrendimo tam, kad fiziškai ir dvasiškai pasiruoštų pasninkui;

¹⁷ Įdomu pažymėti, kad sulaužiusieji rimčiausią priesaiką turi maitinti arba rengti dešimt neturtingų žmonių. Jei tai neįmanoma, nusidėjėlis turi išlaisvinti vergą arba išpirkti jo laisvę. Jei šis poelgis irgi neįmanomas, paskutinė priemonė-trijų dienų pasninkas (Šv. Koranas, 5:92). Neapgalvoto žodžių vartojimo atveju pagal tą nemalonų ikimusulmonišką paprotį pažeidėjo pirminė pareiga-išlaisvinti vergą arba išpirkti jo laisvę. Jei jis negali to padaryti, reikia pasninkauti du iš eilės einančius mėnesius, prieš atnaujinant intymius santykius su žmona. Jei jis negali pasninkauti, turi maitinti šešiasdešimt vargšus arba padalinti šešiasdešimt vidutinius valgymus tarp vargšų. Galimi ir kiti atvejai, kada pasninkavimas yra privalomas arba rekomenduojamas kaip neįvykdomas užduotis pakeičianti priemonė (Šv. Koranas, 58:14, 2:196).

3. nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, mieste, ūkyje, verslo vietoje ir t.t., tai reiškia, kad negalima keliauti toliau negu penkiasdešimt mylių;

4. aiškiai įsitikinęs, kad pasninkas nesukels jokios psichinės žalos, o tik normalias alkio, troškulio ir kitas reakcijas.

Atleidimas nuo pasninko

Nuo pasninko atleidžiami šie asmenys:

1. Lytiškai nesubrendę ir nejaučiantys atsakomybės už savo veiksmus vaikai.
2. Nesveiki ir už savo poelgius neatsakingi žmonės. (Nepilnamečiai ir nesveikieji yra atleidžiami nuo pasninkavimo pareigos, nereikalaujant jokios kompensacijos ar pakaitinio elgesio).
3. Pernelyg seni vyrai ir moterys, kuriems sunku atlikti pasninkavimo pareigą ir išverti su ja susijusius sunkumus. Tokie žmonės nuo pareigos atleidžiami, bet turi kasdien vieną kart gerai pavalgydinti mažiausiai vieną neturtingą musulmoną arba duoti jam valgymo vertę atitinkančią išmaldą. Ši kompensacija atskleidžia, kad seni žmonės gali pasninkauti tiek dienų, kiek tik išgali, bet už likusias dienas privalo atlyginti, antraip bus apkaltinti aplaidumu.
4. Sergantys žmonės, kurių sveikatai pasninkas gali pakenkti. Jie gali atidėti pasninką tol, kol serga, ir pasninkauti atitinkamą dienų skaičių vėliau.
5. Didesniais nei 50 mylių atstumais keliaujantys žmonės. Keliautojai kelionės metu gali laikinai pertraukti pasninką ir papasninkauti vėliau.
6. Besilaukiančios arba vaikus prižiūrinčios moterys, jei pasninkas gali sukelti pavojų jų arba kūdikių sveikatai, tačiau jos vėliau privalo atlyginti pasninką.

7. Moterys menstruacijų metu (daugiausia dešimt dienų) arba daugiausia keturiasdešimt dienų po gimdymo. Esant šioms sąlygoms, moterims neleidžiama pasninkauti, net jei jos norėtų ar galėtų. Moterys privalo atidėti pasninką po minėtų periodų ir tada diena iš dienos jį atlyginti.

Reikėtų suprasti, kad pasninko, kaip ir kitų Islamo įsipareigojimų, atveju turi būti aiški intencija, kad veiksmas atliekamas iš meilės Dievui, Jam paklūstant ir atsakant į Jo nurodymus.

Ramadano pasninkas nustoja galioti dėl tyčinio valgymo, gėrimo, rūkymo, išitraukimo į seksualinius santykius ir leidžiant bet kam per burną patekti į kūno vidų. Jei tai daroma tyčia be pateisinamos priežasties, skiriama bausmė-pasninkauti šešiasdešimt dienų iš eilės arba pakankamai pamaitinti šešiasdešimt alkstančių vargšų ir pasninkauti už tą dieną, kada buvo pažeistas pasninkas.

Kai nepasninkaujama kitomis, ne Ramadano dienomis, rekomenduojama, kad žmogus papasninkautų vėliau.

Jei kas nors per klaidą atlieka pasninką gadinantį veiksma, laikymasis nėra anuliuojamas, o lieka galioti nuo tada, kai žmogus supranta, ką daręs, ir liaujasi tai daryti.

Baigiant Ramadano pasninką, turi būti padalinta tam tikra išmalda, žinoma kaip *sadaqat al fitr* (pasninko pabaigos labdara).

Pagrindiniai patarimai

Pranašas Muhammadas Ramadano metu griežtai rekomenduoja laikytis šių patarimų:

1. Valgyti lengvus pusryčius (žinomus kaip *suhur*) prieš auštant.
2. Suvalgyti kelias datules, jeigu tai įmanoma, ir išgerti vandens tuoj po saulėlydžio nutraukiant pasninkavimą ir pasakant maldele:

"*Allahumma la-ka sumtu, wa `ala rizqi-ka aftartu; zahaba al zama`, wa abtallati al `uruq, wa thabata al adzru in ša` Allah.*"

"(O Dieve! Dėl tavęs aš pasninkavau ir nutraukiau pasninką maistu, kuriuo mane aprūpinai, troškulys numalšintas, kūnas atgaivintas ir, Dievo valia, atlygis užrašytas)."

3. Reikia valgyti kiek galima lengvesnius patiekalus, nes Pranašas vienu iš blogiausių dalykų laikė skrandžio perpildymą.
4. Kalbėti papildomą malda, žinomą kaip *tarawih*.
5. Pakviesti kitus žmones pertraukti pasninko, pasikeisti socialiniais apsilankymais ir suaktyvinti humanitarinę pagalbą.
6. Dažniau studijuoti ir deklamuoti Šv. Koraną.
7. Pasiekti didžiausią kantrybę ir nuolankumą.
8. Labai atsargiai naudoti jausmus, protą, o ypač liežuvį, kad pavyktų susilaikyti nuo nerūpestingų pokalbių ir apkalbų, nepageidaujamų veikslių ir gestų.

Išmalda (Zakah)

Dar viena unikali ir nepaprasta Islamo pagrindinė atrama yra išmalda. Šv. Korano žodžiais apibrėžiamos *zakah* reikšmės atitikmens neįmanoma rasti jokioje kitoje žinomoje kalboje. Tai ne tik labdaros, išmaldos davimo, mokesčio ar dešimtinės forma ar paprasčiausia geranoriškumo išraiška. Tai daugiau nei viso to, kas buvo išvardinta, derinys. Tai ne tik atitinkamo nuosavybės procento sumažinimas, bet ir neišmatuojamas praturtėjimas ir didžiulė dvasinė investicija. Tai ne tik kažkam dėl tam tikrų motyvų savo noru teikiamas įnašas ir apgalvotas valstybinis mokestis, (protingi žmonės galėtų išsisukti nemokėdami). Tiesą sakant, tai Dievo skirta, o musulmonų visuomenės kaip visumos vardan prisiimta pareiga. Šv. Korano apibrėžime *zakah* prasmė apima ne tik labdarą, išmaldą, dešimtinę, geranoriškumą, oficialius mokesčius, savanoriškus įnašus ir daugelį kitų dalykų, bet ir suderina visa tai su dievobaimingais dvasiniais ir lygiai taip pat moraliniais motyvais. Dėl didžiausio Šv. Korano kaip Dievo Knygos originalumo žodis *zakah* neturi atitikmenų.

Pažodžiui *zakah* reiškia tyrumą. Kita šio žodžio reikšmė-pinigų arba daiktų skaičius, kurį musulmonas kasmet privalo skirti atitinkamiems gavėjams. Religinė ir dvasinė, humanitarinė ir sociopolitinė *zakah* reikšmės yra daug gilesnės ir gyvybingesnės. Galima pateikti šios *zakah* paaiškinimus:

1. *Zakah* tam tikrais būdais apvalo žmogaus nuosavybę, atskirdama nepriklausančias jos dalis, kurios turi būti padalytos tarp gavėjų. Mokant *zakah*, tam tikra gerovės dalis turi būti staigiai ir teisingai paskirstyta, kadangi į ją savininkas ilgiau nebeturi moralinės ar teisinės teisės. To nepadaręs žmogus lyg pasisavina tai, kas jam nebeprisiklauso, o tai, žvelgiant iš moralinės, dvasinės, teisinės ar komercinės pozicijos, traktuojama kaip korupcija arba gryną gryniausią uzurpaciją ir reiškia, kad

neteisėtai laikomas procentas užteršia visą nuosavybę ir sukelia jai pavojų. Kita vertus, jei nedidelės dalys padalijamos vargšams, likusi nuosavybė lieka švari ir tinkama. Grynas kapitalas ir tinkamas valdymas-pirminė nuolatinio suklestėjimo ir sąžiningų transakcijų būtinybė.

2. *Zakah* ne tik apvalo aukotojo (-os) nuosavybę, bet ir apvalo jo/jos širdį nuo savanaudiškumo ir turto godumo. Taip pat išlaisvina ir gaunančiojo širdį nuo pavydo, neapykantos ir varžymosi ir puoselėja geranoriškumą ir šiltus linkėjimus aukotojui. Visuomenė išlaisvina save nuo klasių konflikto ir įtarimų, nuo priešiško ir nepasitikėjimo, nuo korupcijos ir dezintegracijos ir nuo kitų blogio formų.
3. *Zakah* sušvelnina ir sumažina vargšų neturtingųjų visuomenės narių kančias. Tai yra mažiausiai apdovanotus individus labiausiai nuraminanti paguoda ir taip pat garsus kreipimasis į kiekvieną pasiturintįjį, kad šis atsiraitotų rankoves ir protingai pagerintų skurstančiųjų dalią. Skurstančiajam *zakah* reiškia, kad pagal savo prigimtį tai yra kritinės padėties matas, nuo kurio niekas neturėtų visiškai priklausyti, bet turėtų kažko savarankiškai imtis, kaip ir visi kiti. Aukotojo atžvilgiu tai šiltas kvietimas daugiau uždirbti, kad jis/ji galėtų dar daugiau aukoti. Abiems pusėms tiesiogiai ar netiesiogiai *zakah* yra atviras dvasinių investicijų lobis, kuris teikia akivaizdžias kompensacijas.
4. *Zakah* yra sveika vidinės apsaugos forma nuo savanaudiško godumo ir socialinės nesantrovės, nuo griauinančių ideologijų kišimosi ir skverbimosi. Tai efektyvi priemonė, naudojama ugdant aukotojo socialinę atsakomybę ir didinant gaunančiojo asmens saugumo ir priklausomybės jausmą.
5. *Zakah* yra gyva humanitarinės ir dvasinės atsakomųjų sąveikų tarp individų ir visuomenės dvasios išraiška. Tai gerai iliustruoja faktą, kad netrukdydamas privačiam

verslui ir nesmerkdamas privačios nuosavybės, Islamas netoleruoja savanaudiško ir godaus kapitalizmo. Pagrindinė Islamo filosofijos išraiška apima saikingą ir vidutinę, tačiau pozityvią ir efektyvią, kryptį tarp individo ir visuomenės, tarp piliečio ir valstybės, tarp kapitalizmo ir socializmo, tarp materializmo ir dvasingumo.

Išmaldos dydis

Kiekvienas musulmonas, vyras ar moteris, kuris per vienerius mėnulio metus turėjo 672 gramus ar daugiau sidabro¹⁸ arba pastarojo vertę atitinkančio aukso, grynųjų, gaminių (įskaitant ir biržos akcijas), turi paskirti *zakah* mažiausiai 2,5%. Lengviausia tą padaryti turint grynuosius pinigus. Tais atvejais, kai žmogus turi biržos akcijų arba verslo produktų, jis gali metų gale įvertinti savo nuosavybę atsižvelgdamas į einamąją vertę ir duoti to paties 2,5% nuo visos turto vertės dydžio *zakah*. Jei kapitalą sudaro nekilnojama nuosavybė, kaip kad nuomojami namai ir pramonės objektai, *zakah* dydis turėtų būti skaičiuojamas nuo grynųjų pajamų, o ne nuo visos nuosavybės vertės. Tais atvejais, kai žmogus stato namus tam, kad juos parduotų, *zakah* procentas skaičiuotinas nuo visos nuosavybės vertės. Kreditorius turi mokėti *zakah* nuo skolininkui paskolintos sumos, nes tai irgi jo garantuotos gerovės dalis.

¹⁸ Pagal Šafi mokyklą ribą sudaro 96g aukso, kurie turi tą pačią vertę kaip ir 672g sidabro. Kadangi dabar sidabras yra pigesnis, neturtingajam palanku, jei *nisab* (minimalus *zakah* dydis) skaičiuojamas šiuo pagrindu (pagal aukso). Skaičiuojant *nisab*, reikia įvertinti šalies, kurioje skaičiuojama, pragyvenimo lygį. Dėl išsamesnės informacijos žr.: Dr. Yusuf al Qaradawi, *Fiqh al Zakah* (Beirut: Mu'assasat al Risalah, 1986) (angliškas leidimas pasirodys iki IIII); ir Mahmoud Abu Su'ud, *Contemporary Zakat* (Cincinnati, Ohio: Zakat and Research Foundation, 1988) ir taip pat Mahmoud Abu Su'ud, *Fiqh al Zakah al Mu'asir* (Kuwait: Dar al Qalam, 1992).

Visais atvejais reikėtų prisiminti, kad individas moka iš savo grynojo aktyvų (lėšų) balanso (grynojo turto). Asmeninės išlaidos, pinigai šeimai išlaikyti, būtinosios išlaidos, skolos privalo būti padengtos pirmiausia, o tik po to nuo grynojo balanso skaičiuojamas *zakah*.

Taip pat pabrėžtina, kad 2,5% yra minimumas. Kritiniais atvejais ar padidėjus poreikiams, nėra dydžio apribojimų, kuo daugiau duodama, tuo geriau visiems suinteresuotiems asmenims. *Zakah* paskirstomas tiems tikslams, kuriuos įgyvendinti siekia daugybė atsirandančių fondų. *Zakah* fondas pakeičia visus kitus fondus. Sakoma, kad Islamo istorijos laikais būta tokių atvejų, kai nebuvo žmonių, kuriems būtų reikėję gauti *zakah*, nes kiekvienas Islamo imperijos pavaldinys, nesvarbu, kas jis bebūtų- musulmonas, krikščionis ar žydas-buvo pakankamai apsirūpinęs, kad patenkintų savo poreikius, tad valdantieji privalėjo rinkti *zakah* į viešą išdą. Tai parodo, kad tinkamai veikiantis *zakah* įstatymas sumažina žmonių poreikius ir praturtina išdą taip, jog nebelieka vargšų ir susikaupia neįtikėtinas perteklius.

Neišsemiamą šio efektyvaus viešųjų interesų mato galia kyla iš fakto, jog *zakah* yra paties Dievo įsakymas, o ne asmeninis reikalas ar įnašas savo noru: iš tikrųjų tai pareiga, už kurios atlikimą reikia atsakyti Dievui. Kadangi *zakah* yra Dievo išleistas įstatymas tam, kad jis būtų vykdomas dėl bendrų interesų, nė vienas musulmonas negali jo nepaisyti. Tais atvejais, kai šio įstatymo deramai nesilaikoma, teisėti valdžios autoritetai turi teisę įsikišti į visuomenės elgesį, įkurti instituciją ir prižiūrėti jos veikimą.

Išmaldos gavėjai

Šventasis Šv. Koranas suklasifikuoja *zakah* gavėjus:

1. Neturtingi musulmonai, kad palengvėtų jų skurdas.
2. Nepasiturintys musulmonai, kad būtų galima aprūpinti juos priemonėmis, kurios padėtų jiems patiems užsidirbti pragyvenimui.

3. Nauji musulmonai arba potencialūs konvertitai, kuriems reikia padėti įsikurti ir patenkinti prisitaikymo poreikius. Taip pat *zakah* gali gauti ir nemusulmonai tam, kad būtų užkirstas kelias priešiškomis viešoms kampanijoms.
4. Musulmonai vergai, kuriuos reikia išlaisvinti, musulmonų karo belaisviai, kurių laisvę reikia išpirkti.
5. Nemokūs, įsiskolinę, patiriantys didelį spaudimą musulmonai, nes jiems reikia padėti išsilaisvinti nuo atsakomybės.
6. Tarnautojai musulmonai, kuriuos musulmonų valdytojas skiria surinkti *zakah*-jiems turi būti išmokamos algos.
7. Dievui tarnaujantys musulmonai, Islamo studijas ar tyrimus atliekantys ir jį propaguojantys ir musulmonų teises ginantys žmonės, nes reikia padengti išlaidas.
8. Svetimoje žemėje atsidūrę musulmonai keliautojai, kuriems reikia pagalbos.

Zakah gavėjas yra tas, kuris neturi arba metų gale turi per mažai pinigų, kad patenkintų savo poreikius. Asmuo, turintis pakankamai pinigų, kad atitiktų anksčiau pateiktas aukotojo charakteristikas, negali būti *zakah* gavėjas. Jei tam tikros paramos sulaukęs gavėjas apsižiūri, kad turi poreikiams patenkinti pakankamą grynąjį balansą, jis turi nustoti priiminėti pagalbą ir atiduoti visa tai, ką gali gauti, kitiems gavėjams.

Zakah gali būti tiesiogiai paskirstytas vienai ar kelioms išvardintoms klasėms priskiriamiems individams arba labdaros organizacijoms, kurios jais rūpinasi. Taip pat jis gali būti paskirstomas kaip stipendijas gabiems studentams musulmonams ir tyrinėtojams arba kaip dotacija labdaros organizacijoms ir viešųjų interesų institucijoms, kurios tokiais atvejais yra globėjos.

Neįgaliam neturtingam musulmonui teikiama pirmenybė gaunant išmaldą. Aukotojas turi atsižvelgti į šį faktą ir ieškoti tokių žmonių, kuriems labiausiai reikia pagalbos.

Šiuolaikiniai mokesčiai nepakeičia šios religinės pareigos: ji turi būti išskiriama specialiu įsipareigojimu,

egzistuojančiu šalia valstybinių mokesčių. Šiaurės Amerikos musulmonai gali pasinaudoti mokesčių įstatymais, kurie leidžia daryti tam tikras nuolaidas labdarai. Jie turėtų mokėti *zakah* tiems, kuriems to labiausiai reikia, tada sumokėtas sumas deklaruoti kaip atitinkamas teisines nuolaidas.

Atlikdamas savo pareigą, aukotojas neturėtų didžiulotis ar siekti šlovės. Jis turėtų ją atlikti kiek įmanoma tyliau, kad netaptų veidmainiavimo ar didybės auka, nes tai anuliuoja gerus darbus. Tačiau viešumas nėra peiktinas, jei tam tikro aukotojo vardo atskleidimas arba paskelbimas galėtų paraginti ir kitus elgtis panašiai gerai.

Privalu mokėti *Zakah* ir nuo auginamų galvijų ar žemės ūkio produktų. Kiekvienu atveju dalis yra skirtinga ir reikalauja detalaus aptarimo, tad skaitytojui patariama pasidomėti patikimuose teisės ir religijos šaltiniuose.

Kelionė į šventąsias vietas (*Hadž*)

Paskutiniai Islamo religijos atrama ir pati gražiausia yra *hadž* arba piligriminė kelionė į Meką. Kiekvienam atsakingam musulmonui, vyrui ar moteriai, kurie yra psichiškai, fiziškai ir finansiškai pajėgūs, *hadž* atlikimas yra privalomas nors vieną kartą gyvenime. Būti finansiškai pajėgiu šiame kontekste reiškia pajėgti padengti savo paties ir išlaikytinių išlaidas, sumokėti skolas iki išvykstant *atlikti hadž* apeigas.

Hadž yra dar vienas unikalus Islamo bruožas. Paties Dievo įsakymas, jis turi daugelį tikslų:

1. Tai yra didžiausias metinis tikėjimo susirinkimas, į kurį musulmonai renkasi tam, kad susitiktų vieni kitus, aptartų savo bendrus reikalus ir pagerintų visuotinę gerovę. Taip pat tai yra didžiausia žmonijos istorijoje žinoma reguliari taikos konferencija. *Hadž* dominuoja taikos tema, ten kalbama apie taiką su Dievu, savo siela, apie žmonių tarpusavio taiką ir taiką su gyvūnais, paukščiais ir net su vabzdžiais. Griežtai draudžiama sudrumsti bet kokio gyvo sutvėrimo ramybę.
2. Tai yra visa apimantis Islamo universalumo ir musulmonų lygybės demonstravimas. Iš kiekvieno pasaulio kampelio visų gyvenimo būdų visų užsiėmimų ir klasių musulmonai susirenka į Meką, norėdami atsakyti į Dievo šaukimą. Jie visi paprastai apsirengia, vadovaujasi tais pačiais įstatais, taip pat vienu metu dėl to paties tikslo taria tuos pačius nuolankius prašymus. Nėra karališkumo, lieka tik visų lojalumas Dievui. Nėra aristokratiškumo, o tik nuolankumas ir atsidavimas.
3. Tai patvirtina musulmonų įsipareigojimą Dievui ir jų pasirengimą atsižadėti materialiujų interesų, atliekant Jam pareigą.

4. Tai supažindina piligrimus su dvasine ir istorine Pranašo Muhammado aplinka taigi jų tikėjimas sustiprinamas šiltu užsidegimu.
5. Tai pažymi Abraomo ir Ismaelio (Ibrahim ir Isma'il) atliktus Dievo jiems lieptus ritualus, nes jie yra žinomi kaip pirmieji piligrimai, nukeliavę į pirmuosius Dievo namus žemėje-Ka'abah Mekkoje.
6. Tai primena Didžiąją Asamblėją, susirinkiančią Paskutiniojo Teismo Dieną, kai visi žmonės, nepaisant rasės ar turto, stovės lygūs prieš Dievą, laukdami Paskutiniosios Lemties. Be to, piligrimystė primena ir tai, kad vienintelę Mekką visame pasaulyje Pats Dievas padarė monoteizmo centru nuo pat Abraomo laikų ir iki pat pasaulio pabaigos ji išlieka būti grynai monoteistinės Islamo religijos centru.

Hadž atlikime gali būti nesunkiai įžvelgiamas dvasinis praturtėjimas ir moralinis pasikeitimas, suintensyvėjęs atsidavimas ir drausminimo patirtis, humanitariniai interesai ir įkvepiančios žinios-visi kartu telpantys į vienintelę Islamo sąvoką.

Visų *hadž* taisyklių ir laiptelių aprašymas būtų gana ilgas. Tad jų čia neapstarinėsime. Detales skaitytojas gali peržiūrėti tuo klausimu parašytuose veikaluose. Norėtuši pabrėžti, kad visos *hadž* kelionės metu informuoti gidai aiškina piligrimams, ką reikia daryti.

Taip pat pabrėžtina, kad visas atsidavimas skiriamas tik Dievui. Musulmonai eina į Meką šlovinti Dievo, o ne pabučiuoti akmens ar garbinti kokio nors žmogaus ar pusiau žmogaus, pusiau dievybės. Juodojo Akmens Kaboje pabučiavimas arba palietimas yra pasirinktinai, neprivalomas dalykas ir ne įsakymas. Akmuo yra bučiuojamas ir liečiamas kaip meilės ir pagarbos Pranašui Muhammadui simbolis. Pranašas padėjo akmenį rekonstruojamos Ka'bah (Kabus) pamatuose. Tai ypatingos svarbos reiškinys. Jis pavaizduoja Muhammadą kaip taikai atsidavusį žmogų. Kai Ka'bah buvo rekonstruojama prieš keletą metų iki Islamo atėjimo, Juodasis Akmuo buvo įmūrytas į

pamatus. Genčių vadai ginčijosi, kuriam iš jų atiteks garbė įmūryti akmenį. Tai buvo labai rimtas dalykas, visoje vietovėje tvyrojo pilietinio karo grėsmė. Akmenį vadai labai gerbė, nors jis nebuvo niekas kitas, o tik akmuo. Ši pagarba siejama su faktu, kad akmuo turėjo sąsajų su Pranašu Abraomu, didžiuoju arabų protėviu ir kad tai buvo bene vienintelis didelis akmuo, likęs iš šventų antikinių rūmų struktūros. Akmuo kaip toks neturi jokios reikšmės tol, kol neimama kalbėti apie Islamą ir musulmonus.

Negalėdami susitarti tarpusavyje, genčių vadai nutarė, kad ginčą išspręs pirmas atėjęs žmogus. Tuo žmogumi buvo Muhammadas. Jis nusprendė padėti akmenį ant drobės ir paprašė, kad ginčo dalyviai visi kartu jį pakeltų: tokiu būdu kiekvienas genties vadas būtų dalyvavęs įmūrijant akmenį. Juos pradžiugino šis išmintingas sprendimas, tad įgyvendinimo niekas neatidėliojo. Po to baigėsi barniai ir įsivyravo taika. Toks yra istorijos apie Juodąjį Akmenį mokymas. Taigi, bučiuodami ar liesdami akmenį, piligrimai prisimena Pranašą Muhammadą, išmintingąjį taikdary. Atvejį paaiškina palyginimas. Natūralu, kad tikras patriotas, sugrįžęs namo iš tremties ar iš mūšio parvykęs kareivis, pasiekę mylimą tėvynę, atlieka tam tikrus veiksmus. Pvz.: jie gali bučiuoti žemę, emocionaliai sutikti pirmuosius tėvynainius ar priskirti riboženkliams tam tikrą susižavėjimą. Tai laikoma normaliu elgesiu ir niekas nemano, kad patriotas arba kareivis garbina žemę, sudieviną tėvynainius ar priskiria dieviškus atributus riboženkliams. Piligrimų elgesys turi būti interpretuojamas tuo pačiu būdu. Ka'bah Mekoje yra Islamo dvasinis centras ir dvasinė kiekvieno musulmono tėvynė. Pasiekęs Meką, piligrimas primena sugrįžtantį patriotą arba kareivį. Tai ne metaforinė interpretacija. Ji atitinka istorinius faktus. Pirmieji musulmonai buvo ištremti iš savo namų ir priversti metų metus gyventi svetur. Jie neturėjo teisės eiti prie Ka'bah Mekoje, į pačius švenčiausius Dievo namus. Sugrįžę iš tremties, jie pirmiausia ėjo prie Ka'bah. Jie džiaugsmingai įžengė į Šventyklą, sunaikino ten buvusius stabus ir užbaigė klajones.

Ši interpretacija susijusi su kai kurių nepaprastų žmonių patirtimi. Pavyzdžiui, vienas vengrų rašytojas pabėgo iš savo užgrobtos šalies ir pasiėmė su savimi saują žemės. Literatūros metraščiai pasakoja, kad toje saujoje rašytojas atrado didžiausią pasitenkinimą ir džiaugsmą. Tai buvo įkvėpimo šaltinis ir vilties sugrįžti į laisvą tėvynę simbolis.¹⁹

Panašiai CBS dokumentinėje apybraižoje, pavadintoje „Palestiniečiai“ (rodyta 1974 metais, birželio 15 dieną), nuo sionistų teroro Palestinoje pabėgęs pasiturintis verslininkas buvo kalbinamas savo prašmatniuose namuose Beirute. Užsiminus apie prabangų gyvenimą tremtyje, žmogus nusišypsojo, parodydamas į mažą iki pusės žemės pripildytą butelį. Jis papildė, kad šį butelį bėgdamas jis pasiėmė iš Jeruzalės, ir viską atiduotų, kad tik galėtų sugrįžti į Palestiną. Reikšmingiausia, kad šio žmogaus šeima išreiškė dar stipresnius jausmus. Tai nėra kiek nestebina, jei paaiškėja, kad šis žmogus atstovauja daugeliui kitų panašių žmonių ir kad šis mažas „žemės lobis“ laikui bėgant tampa ypatingu ir netgi šventu daiktu.

"Associated Press" 1973 metais, spalio 14 dieną pranešė, jog „paskutinioji Izraelio bazė rytiniame Sueco Kanalo krante pasidavė... ir 37 pavargę ir padriki Izraelio kariai gelbėjimosi valtimis yrėsi per vandenį į nelaisvę... Kai kurie iš Egipto karių, vedami emocijų dėl pagaliau išvaduoto paskutinio įtvirtinimo (Bat-Lev linijos), saujomis ėmė ir pylėsi į burnas žemę. Kiti tiesiog bučiavo žemę.“ (*Dispatch Observer*, p. 2A)

Neseniai ta pati naujienų agentūra pranešė apie grįžtančius Sirijos karo belaisvius, sakydama, kad pirmasis iš lėktuvo išlipęs žmogus „sėdėjo ant neštuvų dėl savo amputuotų kojų...“ "Kojos yra niekas. Mes esame pasiruošę atiduoti savo sielas!"-jis šaukė. Tada jis primygtinai pareikalavo, kad būtų nukeltas nuo neštuvų ir padėtas ant žemės, kad galėtų pasilenkti ir ją pabučiuoti“ (*Dispatch Observer* 1974 metai, birželio 2 dieną, p. 3A).

¹⁹ Apie šį atvejį skaičiau 1950 metais ir dėl to apgailėstaudamas turiu prisipažinti, kad nepamenu tikslaus šaltinio ir rašytojo pavardės.

Gal reikėtų paminėti Juodąjį Akmenį. Atvejį būtų galima lengviau suprasti atsižvelgiant į nepaprastą žmonių patirtį.

Baigiamosios pastabos

Pranašo Muhammado kapo aplankymas Medinoje nėra privaloma pareiga, norint pabaigti ir pagrįsti *hadž* kelionę, tačiau visada patariama ir rekomenduojama, kad tie, kurie gali pasiekti Mediną, aplankyti ir Pranašo kapą, taip pagerbdami patį didžiausią visų laikų žmonijos mokytoją.

Reikėtų priminti, kad *hadž* kulminaciją pažymi aukojimas pagal Dievo įsakus: švenčiant šios religinės apeigos užbaigimą, maitinami vargšai, kad jie pajustų visuotinį *'Id* dienos džiaugsmą. Tai ne tik piligrimų, bet ir visų musulmonų bet kuriame žemės kampelyje atliekama pareiga.

Paskutinė pastaba susieja auką ir jos simbolizuojamą prasmę. Kaip jau buvo minėta diskusijoje apie dvi *'Id* šventes (viršuje, psl.), ne mėsos ir kraujo auka patenkina Dievą. Tai yra dėkingumo Jam išraiška, tikėjimo Juo patvirtinimas ir prisiminimas istorinio įvykio, kai Pranašui Abraomui buvo liepta paaukoti savo sūnų, paliepimas, kuriam tėvas ir sūnus turėjo paklusti. Sūnaus gyvenimo buvo pasigailėta-jis buvo išpirktas paaukojus aviną. Aukojimas tapo kasmetine įvykį pažyminčia švente ir proga padėkoti Dievui už Jo malones.

IV skyrius

Islamo taikymas kasdieniniame gyvenime

Musulmonai teisėtai teigia, kad Islamas nėra vien tik abstraktus idealus tikėjimas, laikomas paprasčiausiu pagarbumu ar pusiau pamirštu tabu, kurį garbino ir tebegarbina pasekėjai. Islamas-tai realybėje taikomas kodeksas, kiekvieną žmogaus gyvenimo aspektą persmelkiantis gyvas galios manifestas. Musulmonai taip pat tvirtina, kad individas yra tas centras, įrankis, galintis veiksmis visiškai įprasminti Islamą ar kokią nors kitą panašią sistemą. Dėl šios priežasties Islamas prasideda nuo individo ir nuolat teikia pirmenybę kokybei kiekybės atžvilgiu.

Pradėkime nuo to, nuo ko prasideda Islamas-nuo individo. Ištirkime jo prigimtį ir atskleiskime, kaip ją aiškina Islamas. Norėdami kiek įmanoma geriau paaiškinti dalykus ir išvengti abstrakčių filosofinių ginčų, mes galime apibrėžti žmogų kaip turintį dvi labai glaudžiai susietas, nuolat sąveikaujančias, viena kitą papildančias prigimtis. Galima sakyti, kad žmogus turi tik vieną prigimtį, kurią sudaro dvi sujungtos ir sunkiai atskiriamos dalys, kurių viena yra išorinė, o kita-vidinė. Vidinė žmogaus prigimtis remiasi *ruh* (siela, savuoju aš arba širdimi) ir *'aql* (protu arba mąstymo ir intelekto galia).

Savo diskusijoje apie vidinę žmogaus prigimtį aptarsime du aspektus: (1) dvasinį arba moralinį ir (2) intelektualųjį. Kitos žmogaus veiklos bus priskiriamos išviršinei arba išorinei žmogaus prigimčiai.

Vidinė prigimtis

Dvasinis gyvenimas

Islamas organizuoja dvasinį arba moralinį žmogaus gyvenimą taip, kad jį aprūpintų dievobaimingumui ir dorai, saugumui ir taikai reikaling dvasiniu penu. Deramai taikomas tikrasis dvasinis gyvenimas duoda aukščiausius teigiamus rezultatus, susijusius su žmogaus dvasiniu tobulėjimu ir branda. Pagrindinius Islamo nurodymus sudaro šie elementai:

1. Maldos (*salah*);
2. Išmalda (*zakah*);
3. Pasninkas (*sawm*);
4. Piligrimystė (*hajj*);
5. Meilė Dievui ir Jo Pranašui, meilė tiesai ir žmonijai, vardan Dievo;
6. Viltis ir pasitikėjimas Dievu visais laikais;
7. Nesavanaudiškas aukojimas vardan Dievo.

Kai kuriuos išvardintų elementų aspektus jau aptarėme ankstesniame skyriuje. Mums belieka akcentuoti, kad be šių fundamentalių elementų nebūtų tikro Islamo tikėjimo.

Intelektualusis gyvenimas

Intelektualiąją žmogaus prigimtį, kaip jau buvo minėta, sudaro protas, arba intelektas, arba protavimo galia. Šiam aspektui Islamas skiria išskirtinį dėmesį, pagrįsdamas žmogaus intelekto struktūrą teisingiausiais pagrindais, kurie gali būti štai taip klasifikuojami:

1. Tikrosios žinios

Tikrosios žinios pagrįstos aiškiais įrodymais ir neginčijamu aiškumu, įgyjama remiantis patirtimi, eksperimentu

arba suderinus juos abu. Be jokių abejonių apdairu pasakyti, kad Šv. Koranas yra pirmasis autoritetas, kai žinios ateina uoliu žinių ieškojimu per patirtį ir eksperimentą, meditaciją ir stebėjimą keliu. Faktiškai Dievas įsako kiekvienam musulmonui, vyrui ar moteriai, ieškoti žinių ir tiesos platesniame pasaulio jūtime. Prigimtis ir pasaulis yra atviri ir visada atsiskleidžiantys žinių bei tiesos lobiai, o Šv. Koranas-pirmoji knyga, kurioje Dievas juos nurodė. Jis atmėta „paveldėtas tiesas“ ar pareikštus, tačiau neįrodytus neaiškius faktus. Pagal geriausias mūsų žinias Šv. Koranas buvo pirmasis Šventraštis, protingai paklausęs „Kodėl“ ir reikalavęs kiekvieną įtikinimą ar požiūrį pagrindžiančių įrodymų (Šv. Koranas, 2:111; 21:24).

Pats Šv. Koranas yra išskirtinis intelektualus iššūkis. Jis meta iššūkį žmogaus protui aiškintis bet kurią Šv. Korano tiesą ir sukurti kažką panašaus. Atvertęs kiekvieną Šv. Korano skyrių, rasi šilčiausią kreipimąsi ieškoti žinių neišsenkančiuose prigimties šaltiniuose. Atsidavimą tikrosioms žinioms Islamas laiko pagrindine pasišventimo Dievui dalimi.

2. Tikėjimas Dievu

Antroji šio klausimo dalis yra tikėjimas Dievu-nuolat atsiskleidžiantis žinių ir dvasinio išvalgumo į nesuskaičiuojamus minties laukus šaltinis. Islame tikėjimas Dievu yra kertinis visos religinės struktūros akmuo. Norint, kad tikėjimas Dievu galiotų, anot Islamo, jį reikia pagrįsti nedrebinamu aiškumu ir įtikinimais. Jų negalima įgyti be deramų protinių investicijų. Nei sustingęs ir abejingas protas, nei ribota vaizduotė negali pasiekti Aukščiausiąją Tiesą, Dievą, ir tikrąjį gilų tikėjimą.

Islamą nepripažįsta tikėjimo, kuris priimamas akiai mėgdžiojant, neužduodant klausimų. Šis faktas itin svarbus kalbant apie intelektualų žmogaus gyvenimą. Islamui reikia tikėjimo Dievu, o Šv. Koranas pateikia begales teiginių, kviečiančių juo tikėti. Šių teiginių svarba neapsiriboja jų surikiavimu prote, nes pastarieji šiltai kviečia ir primygtinai kreipiasi į protą, kad šis pabustų ir imtų mąstyti, kad svarstytų ir medituotų. Tai, kad Šv. Koranas atskleidžia svarbią tiesą ir faktus

apie Dievą, lygiai taip pat teisinga kaip ir tai, kad jis nenori, jog žmogus elgtųsi tarsi tingus, savų pastangų nerodantis įpėdinis. Jis nori, kad, dėdamas rimtas pastangas ir rimtai dirbdamas, žmogus praturtintų savo intelektualią gerovę ir taptų intelektualiai saugus. „Kas lengvai ateina, lengvai ir išeina“. Islamas nepritaria lengvai ateinančiam tikėjimui, kuris gali lengvai išeiti. Jis trokšta, kad tikėjimas Dievu būtų efektyvus ir nuolatinis, apšviečiantis kiekvieną žmogaus širdies kertelę ir viešpataujantis kiekvienoje gyvenimo srityje. Lengvai ateinantis tikėjimas iš tikrųjų to padaryti negali, tad Islamas jo ir nepriima.

Reikalaudamas žiniomis ir tyrinėjimais pagrįsto tikėjimo Dievu, Islamas palieka plačias minties erdves, į kurias protas gali skverbtis tiek, kiek tik pasiekia. Jis visiškai neapriboja laisvo mąstytojo, kuris siekia žinių, norėdamas praplėsti savo vaizduotę ir protą. Pastarasis yra spaudžiamas panaudoti visus, racionalius ir eksperimentinius, žinių metodus. Islamas išreiškia dėmesį ir pasitikėjimą intelektualiais žmogaus sugebėjimais ir nori išlaisvinti šio protą nuo tvirtų pančių ir akivaizdaus ribotumo. Jis nori ugdyti individą, įgalindamas jį pasitikėti savimi ir norėdamas, kad Dieviškoji valdžia leistų skverbtis žmogaus protui į visas minties erdves: fizines ir metafizines, mokslines ir filosofines, intuityves ir eksperimentines, organines ir pan.. Štai taip tikėjimas Dievu puoselėja intelektą ir praturtina intelektualų gyvenimą. Kai žmogus savo dvasinėse ir intelektualiose veiklose remiasi anksčiau minėtais Islamo mokymais, jo vidinė prigimtis tampa prasminga ir sveika. Vidinį saugumą jaučiantis žmogus gyvena saugų išorinį gyvenimą.

Išorinė prigimtis

Išorinė žmogaus prigimtis yra lygiai taip pat kompleksinė, subtili ir plati, kaip ir vidinė. Privalu dar kartą pabrėžti faktą, kad pirmosios teisingumas labai priklauso nuo antrosios, ir atvirkščiai, nes išbaigtą žmogaus prigimtį sudaro abu aspektai. Norėdami viską dar labiau detalizuoti, išorinę žmogaus

prigimtį turime dalinti į skyrius ir poskyrius. Įsidėmėkite, kad bet koks disbalansas žmogaus prigimties sistemoje gali būti destruktivus ir lemtingas. Faktas yra tas, kad ir vidinė, ir išorinė žmogaus prigimtis, veikdamos viena kitą, gali sąveikauti tarpusavyje. Islamas pažymėjo savo Dieviškuoju ženklų tiek vidinio, tiek ir išorinio gyvenimo aspektus.

Asmeninis gyvenimas

Islamą veikia asmeninį žmogaus gyvenimą taip, kad užtikrintų jo tyrumą ir švarumą, padrasintų imtis sveikos dietos ir parodytų priderančius aprangos, elgesio, puošimosi, sporto ir įvairius kitus būdus.

1. Tyrumas ir švarumas

Islamą įsako, kad, prieš meldamasis, musulmonas apsiplautų-to daryti nereikia, jei vis dar galioja ankstesnis apsiplovimas. Privalomas apsiplovimas, atsižvelgiant į individo sąlygų konkrečiu metu, kartais būna dalinis, o kartais pilnas. Jei prisiminsime, kad būdamas tyros širdies ir proto, švariai nusiprausęs ir apsirengęs, musulmonas kasdien privalo atlikti penkias privalomas maldas, nesunkiai suprasime šio veiksmo gyvybiškai svarbų efektą ir naudingus padarinius.

2. Dieta

Norint išlaikyti tyrą širdį ir sveiką protą, puoselėti trokštančią sielą ir švarų kūną, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas žmogaus dietai. Būtent tai Islamas ir daro. Kai kurie paviršutiniški ir save apgaudinėjantys žmonės gali įsivaizduoti, kad maistas ir gėrimas neturi tiesioginio poveikio bendrai nuolat savo skrandį pripildančio žmogaus būsenai. Šis požiūris-tikrai ne Islamo pozicija, nes pastarasis viską vertina rimčiau. Pagrindinis Islamo principas šiuo klausimu yra toks: visi netyri ir blogi dalykai įprastinėmis sąlygomis yra žalingi ir neteisėti. Esant

būtinam reiklumui, suteikiama galimybė daryti išimtis (Šv. Koranas, 7:157)

Pagal šiuos principus Dievas draudžia tam tikrus valgius ir gėrimus, tarp kurių yra: pastipusių gyvūnų ir paukščių mėsa, kiauliena ir viskas, kas buvo paskersta neminint Dievo (2:173; 5:4). Žmogaus sielai ir moralei, žmonijai ir jos moralei žalingi gėrimai yra išvardinti Šv. Korano skiltyje, kuri draudžia visų rūšių svaigalus ir bet kokius lošimus (Šv. Koranas, 5:93-94).

Šio maisto ir gėrimų draudimas jokių būdu nėra savavališkas ir diktatoriškas Dievo įsakas. Tai pirmas ir svarbiausias Dievo įsikišimas, susirūpinus žmogaus gerove. Apibrėždamas išvardintus dalykus kaip blogus, netyrus ir žalingus, Šv. Koranas budriai saugo žmogaus moralę ir išmintį, sveikatą ir gerovę, pamaldumą ir tinkamą elgesį-visus tuos dalykus, kuriuos galima pavadinti neįkainojamomis Islamo vertybėmis. Egzistuoja nemažai priešasčių, paaiškinančių šį Dievo įsikišimą. Pastarosios yra dvasinės ir intelektualinės, moralinės ir mentalinės, fizinės ir ekonominės prigimties. Vienintelis tikslas-parodyti žmogui, kaip, pasirinkus teisingą kryptį, tobulinti save, kad būtų galima tapti sveiku šeimos, visuomenės ir žmonijos struktūrų elementu. Patikimi gydytojai ir socialiniai mokslininkai turėtų būti pajėgūs įvertinti šių Islamo taisyklių naudą.

Kalbėdamas apie organinį žmonijos maistą, jos dvasinį tvirtumą ir intelektualų tobulėjimą, Islamas yra ortodoksinis ir nepripažįstantis kompromisų. Ši aspektą demaskuoja faktas, kad kai kurie maisto produktai draudžiami dėl savo rūšies, o kiti-dėl kiekio. Musulmonui leistini dalykai turi būti vartojami saikingai ir neviršijant nustatytų normų (Šv. Koranas, 7:31). Paisydamas visų su rūšimi ir kiekiu susijusių draudimų, musulmonas yra kviečiamas mėgautis maloningu Dievo aprūpinimu ir patirti Gailestingo Kūrėjo dėkingumą (Šv. Koranas, 2:168, 172; 5:90-91).²⁰

²⁰ Šiuo daliniu pasikartojimu norima dar kartą akcentuoti aptariamą klausimą. Norėdami susipažinti su išsamesne analize, žiūrėkite į dalį

3. *Apranga ir puošimasis*

Kalbėdamas apie žmonių aprangą ir puošmenas, Islamas akcentuoja padorumo, kuklumo, santūrumo ir garbingumo principus. Jis nevertina tokios aprangos ir puošmenų, kurios nesuderinamos su išvardintais principais. Griežtai draudžiami aroganciją, tuštybę ir nereikalingą pasididžiavimą keliantys drabužių stiliai ir audiniai. Toks pats požiūris yra ir į vyrų moralę bei vyriškumą sumažinančias puošmenas. Vyrai turi likti ištikimi savo vyriškai prigimčiai, kurią jiems parinko Dievas, ir laikytis atokiau nuo jai grėsmę keliančių dalykų. Islamas įspėja vyrus nenaudoti tam tikrų audinių, pavyzdžiui natūralaus šilko, tam tikrų brangakmenių ir aukso. Vyriškas grožis nesuderinamas su puošmumi brangakmeniais ir šilkais, jis grindžiamas aukšta morale, gera prigimtimi ir teisingu elgesiu.

Pripažindamas skirtingą vyrų ir moterų prigimtį, Islamas suteikė moterims pasirinkimą naudoti vyrams draudžiamus dalykus. Islamas gina tiek vyrą, tiek moterį, tad vienam iš jų skirti nurodymai būtinai paveiks abu. Moteriška moters prigimtis pripažįstama neleidžiant visuomenei ja naudotis. Islamas leidžia moters prigimčiai derančius dalykus, tuo pačiu metu įspėdamas saugotis visko, kas galėtų ją piktnaudžiauti ar ją suardyti. Būdas, kuriuo moteris turėtų rengtis ir puoštis, eiti ir netgi žiūrėti, yra labai subtilus klausimas, į kurį Islamas kreipia ypatingą dėmesį. Šiuo atveju Islamo vizija koncentruojama ties bendra moters gerove. Tiek vyrams, tiek pačioms moterims Islame skirti pamokymai, raginantys padėti išsaugoti moterišką orumą, tyrumą, išvengti buvimo apkalbų ar gandų bei įtarinėjimų objektu. Patarimas pateiktas šiose Šv. Korano eilutėse:

„Pasakyk tikintiems vyrams, kad jie turėtų nuleisti žvilgsnį ir saugotis kūniškų pagundų-tai yra jiems padoriau ir švariau. Dievui gerai pažįstami jų poelgiai.

„Moralės koncepcija“, psl.: o taip pat Ebrahim Kazim, M.D. „Medical Aspects of Forbidden Foods in Islam“, *Al Ittihad* (Musulmonų studentų asociacija JAV ir Kanadoje), 1391/1971, vol.8, no.1, psl. 4-6. Šio straipsnio pabaigoje pateikiamas ilgas medicininės ir religinės literatūros sąrašas.

Sakyk tikinčioms moterims, kad jos nuleistų žvilgsnį ir saugotųsi kūniškų pagundų, kad neturėtų demonstruoti savo grožio, išskyrus tai, kas įprastai gali būti matoma. Jos turėtų šydu uždengti krūtinę ir nedemonstruoti savo grožio pašaliniais, o tik teisėtiems vyrams, tėvams... .. [ir tam tikriems kitiems artimiesiems]; jos neturėtų trepsėti kojomis, norėdamos atkreipti dėmesį į savo paslėptas puošmenas.” (Šv. Koranas, 24:30-31)

Islamas labai dėmesingas aprangai ir puošmenoms. Jis aiškiai išreiškia, kad ir vyrai, ir moterys turėtų apsiriboti savo atitinkamomis prigimtimis tam, kad apsaugotų prigimtinius instinktus, teikdami pirmenybę kuklumui ir aukštai moralei. Pranašas Muhammedas yra pasakęs, kad Dievas pasmerkia moteriškai besielgiančius vyrus ir vyriškai besielgiančias moteris. Nepaisant to, reikia įsidėmėti jog Islamas jokiais taisyklėmis neriboja deramo apsirengimo ir puošimosi. Tokius dalykus Šv. Koranas faktiškai įvardija nuostabiomis Dievo dovanomis ir priekaištauja tiems, kurie žvelgia į jas tarsi uždraustas (7:32-33).

4. Sportas ir pramogos

Malonu pažymėti, kad daugelis Islamo religinių apeigų (maldos, pasninkavimas, piligrimystė) turi kai kurių fizinių sporto elementų, nors iš esmės pasižymi dvasine paskirtimi. Kas galėtų paneigti pastovią sąveiką tarp fizinio ir moralinio žmonijos elementų? Tai dar ne viskas, ką Islamas gali pasakyti apie sportą bei pramogas. Jis palaiko ir skatina viską, kas daro poveikį teisingam mąstymui, atgaivina protą ir kūną, padeda žmogui palaikyti sveiką formą, tačiau neveda į nuodėmę ir netrukdo atlikti kitų įsipareigojimų. Pagrindinė šio klausimo samprata-tai Pranašo Muhammedo teiginys, jog visi tikintieji pasižymi gerais bruožais, tačiau dar geriau, jei jie (tikintieji) yra stiprūs, o ne silpni. Kalbama apie jo pritarimą sportui ir pramogoms, kurios padidina jėgas ir ištvėrę bei ugdo moralę.

Apgailėtina klaida susieti su sportu ir pramogomis dalykus, kurie nėra kiek to neprimena. Kai kurie žmonės sportu ir

pramogomis laiko lošimą ir gėrimą, tačiau tai ne Islamo požiūris. Gyvenimą apibūdina apibrėžta paskirtis. Niekas negali jos apleisti, leisdamas savo gyvenimui tapti palaidam ir priklausomam nuo atsitiktinumų. Islamo skverbimasis į kiekvieną asmeninio gyvenimo aspektą nereiškia veržimosi į asmenines žmogaus teises ar jų pažeidimo. Dėl to, kad gyvenimas yra didžiausia, kilnia paskirtimi pasižyminti žmonijos vertybė, Islamas atskleidžia teisingo ir malonaus gyvenimo būdą. Šiuo atveju reikia kalbėti apie įtampą didinančių lošimų draudimą. Pasidavimas sėkmei ir atsitiktinei galimybei tapatus sunkiam piknaudžiavimui gyvenimu. Toks elgesys, kai žmogus patiki savo likimą beprotiškam atsitiktinumui ir investuoja savo sugebėjimus į labiausiai nuspėjamus ėjimus ant lošimo stalo, vadintinas nukrypimu. Norėdamas apginti žmoniją nuo šios nereikalingos psichinės įtampos ir nervų tampymo, įgalindamas žmogų gyventi tikrą gyvenimą, Islamas uždraudė visų rūšių lošimus.

Panašiai gėdinga yra atsitraukti nuo tikrovės ir neatsakingai ižeisti geriausius žmogaus bruožus, įsipainiojant į kibias svaigalų pinkles ar paskestant gėdingame alkoholio liūne. Svaigalų sukelti pavojai ir tragedijos yra tokie aiškūs, kad jų net nereikia detalizuoti. Kiekvieną dieną dėl šios priežasties prarandama daugybė gyvenimų. Dėl šios grėsmės suyra begalės šeimų. Kiekvienais metais gėrimų kanalas suryja milijardus dolerių. Iš girtavimo įpročio kilęs vargas ir liūdesys uždaro begales durų. Situaciją lydi ir sveikatos suirimas, prislėgta nuotaika, sielos bukumas, gerovės pablogėjimas, šeimų suirimas, žeminantis atsitraukimas nuo realybės, žmogiškojo orumo praradimas, pakenkimai moralei-kiekvienas „socialinis išgėrovas“ yra potencialus alkoholikas. Islamas negali toleruoti šių grėsmių ar tokiu tragišku būdu leisti žmogui atitolti nuo tikrojo gyvenimo. Užuoat siejęs lošimus ir gėrimą su geruoju sportu ar pramogomis, Islamas juos uždraudžia kartą ir visiems laikams. Norint įvertinti Islamo požiūrį šiuo klausimu, reikia peržvelgti žiniasklaidos naujienas, perskaityti medicinos pranešimus, apsilankyti

socialinėse įstaigose ar stebėti teismo procesus. Alkoholizmas yra skausmingiausia socialinė problema. Daugiau nei pusė milijono amerikiečių kasmet tampa alkoholikais. Vienas iš dešimtiesdvilykos pirmą kartą alkoholi ragaujančių žmonių pasmerktas tapti alkoholiku. Skausmingos tragedijos ir tikrieji praradimai yra kur kas įtikinamesnis už teologinius ar profesinius argumentus.

Šeimos gyvenimas²¹

Šeimos gyvenimui skirta begalė apibrėžimų ir aprašymų. Mes remsimės apibrėžimu, kuriame teigiama, kad šeima-tai socialinė žmonių grupė, kurios narius kartu susieja kraujo ryšiai ir/ar santuokiniai saitai. Šeimos ryšiai apima savitarpio teises ir įsipareigojimus, kuriuos aprašo religija, įgyvendina teisė, ir jais vadovaujasi grupės nariai. Atitinkamai šeimos nariai dalijasi tam tikrais įsipareigojimais, kurie siejasi su identitetu ir aprūpinimu, paveldėjimu ir patarimais, meile jaunesniems ir saugumu senesniems bei pastangų didinimu užtikrinant šeimos tęstinumą.

Iš pateikto apibrėžimo galime aiškiai matyti, kad Islame šeimos pagrindas yra kraujo saitai ir santuokiniai įsipareigojimai. Įvaikinimas, bendros sąjungos, asmeninis susitarimas dėl seksualinio artumo „bendras įstatymas“ ar „bandomosios santuokos“ neįeina į Islamo šeimos apibrėžimą. Islamas grindžia šeimą tvirtais pamatais, kurie užtikrina jos tęstinumą, tikrąjį saugumą ir brandų artumą. Šeimos pamatai turi būti tokie tvirti ir natūralūs, kad puoselėtų nuoširdų abipusišką bendravimą ir moralinį pasitenkinimą. Islamas pripažįsta, kad nėra jokių kitų natūralių ryšių, o tik kraujo ryšiai, taip pat nėra jokio kito sveiko seksualinio artumo modelio, išskyrus tą, kuris sujungia moralę su pasitenkinimu.

²¹ Ši diskusija-išsamios autoriaus studijos „Šeimos struktūra Islame“ (*The Family Structure in Islam*), kurią 1977-aisiais išleido American Trust Publications, štrichai.

Islamas pripažįsta santuokos religinę dorybę, socialinę būtinybę ir moralinius pranašumus. Normalus musulmono elgesys orientuotas į savos šeimos sukūrimą. Islamo sistemoje santuoka ir šeima užima centrinę vietą. Daugelis Šv. Korano ištraukų ir Pranašo Muhammedo teiginių sako, kad vesdamas musulmonas patobulina pusę savo religijos, tad reikia jam leisti būti dievobaimingam ir susirūpinusiam „kita puse“.

Musulmonų mokslininkai interpretavo, kad Šv. Koranas santuoką laiko religine pareiga, moraline apsauga ir socialiniu įsipareigojimu. Jos, kaip religinės pareigos, vykdymas Islame privalomas tiems, kurie pajėgia pakelti susijusią atsakomybę.

1. Santuokos reikšmė

Kad ir kokias reikšmes žmonės priskirtų santuokai, Islamas ją vertina kaip stiprius ryšius (*mithaqun ghaliz*), kaip iššūkį metantį įsipareigojimą tikrąja to žodžio prasme. Tai įsipareigojimas pačiam gyvenimui, visuomenei bei kilniam ir reikšmingam žmonių giminės išlikimui. Tai besituokiančių partnerių pasižadėjimas vienas kitam ir Dievui. Tai toks įsipareigojimas, kuriame galima realizuoti save, atrasti pasitenkinimą, meilę ir taiką, užuojautą ir ramybę, saugumą ir viltį. Santuoka Islame pirmiausia yra laikoma teisėtu atsakingo atsidavimo veiksmu. Seksualinė kontrolė gali būti moralinis triumfas, reprodukcija-socialinis būtinumas arba prievolė, o tvirta sveikata-kelianti pasitenkinimą proto būseną. Minėtos santuokos vertybės ir paskirtys įgauna ypatingą reikšmę ir būna pastiprinamos, jei jos susijusios su Dievo idėja, suvokiamos kaip religiniai įsipareigojimai ir Dieviškieji palaiminimai. Visa tai pagrindinė santuokos Islame prasmė. Perfrazuojant kai kurias Šv. Korano eilutes, žmonija yra kviečiama įsipareigoti Dievui, kuris sukūrė juos iš vienos sielos, iš jos sukurdamas pirmajam žmogui bičiulę, o iš jų abiejų paberdamas į pasaulį daugybę vyrų ir moterų (Šv. Koranas, 4:1). Tai Dievas sukūrė žmoniją iš vieno gyvo žmogaus, sukurdamas iš jo sutuoktinę, kad jis galėtų joje

rasti užuojautą ir poilsį (Šv. Koranas, 7:107). Tai Dievo ženklas, kad jis sukūrė vyrams partneres, padedančias jiems rasti taiką ir nusiramimą, nes tarp vyro ir moters Viešpats nustatė abipusę meilę bei prisirišimą. Iš tikrųjų tai yra ženklai tiems, kurie mąsto (Šv. Koranas, 30:211). Net ir didžiausiais santuokinio gyvenimo išbandymo laikais, vykstant teisiniams disputams ir ginčams, Šv. Koranas primena abiemis šalims Dievo įstatymus, įsakydamas joms būti geroms viena kitai, iš tikrųjų geraširdiškoms ir ypač įsipareigojusioms Dievui.

Verta pažymėti, kad Islamo santuokai keliamos sąlygos yra vienodai taikomos ir vyrams, ir moterims. Pavyzdžiui, jei celibatas nėra rekomenduojamas vyrams, lygiai taip nerekomenduotinas jis bus ir moterims. Tuo pripažįstamas faktas, kad moterų poreikiai yra vienodai teisėti ir svarstyti. Faktiškai Islamas laiko santuoką normalia, natūralia moters elgesio kryptimi-lygiai taip pat kaip ir vyro. Moterims santuoka netgi svarbesnė, nes, be kitų svarbių dalykų, ji užtikrina ir santykinę ekonominę saugumą. Šis reikšmingas papildomas santuokos pranašumas moterų atveju, toli gražu necharakterizuoja vedybų kaip grynai ekonominės sutarties. Iš tikrųjų, nepaisant savo išplitimo, ekonominis aspektas yra labiausiai periferinis Islamo santuokos aspektas. Pranašas yra pasakęs, kad moterų dažnai ieškoma kaip žmonių dėl jų gerovės, grožio, kilmingumo, religingumo, tačiau palaimintas yra tas, kuris pasirenka sau bičiulę, suteikdamas pirmenybę jos dievobaimingumui. Šv. Koranas įsako tuoktis neturintiems sutuoktinių ir dievobaimingiems, nors jie būtų neturtingi ar vergai (24:32). Kita vertus, nuotakai priklauso visos vyro dovanotos vestuvių dovanos ir iki vestuvių turėtas ar po vestuvių pačios įgytas turtas. Nėra būtino vyrų ir žmonių turto bendrumo. Dar daugiau, už šeimos aprūpinimą ir ekonominę saugumą atsakingas vyras. Jis turi suteikti žmonai tokias sąlygas, prie kurių ji buvo pratusi iki vestuvių. Anot kai kurių mokslininkų, žmona neturi teisiųjų įsipareigojimų atlikti rutininę namų ruošą, nors ji gali tą daryti ir paprastai daro dėl vieno ar kitų priežasčių.

2. *Santuokos pastovumas*

Laikydamas santuoką labai rimtu įsipareigojimu, Islamas paskiria tam tikrus matus, turinčius padaryti vedybinius santykius kiek įmanoma pastovesnius. Abi pusės turi stengtis atitikti tinkamo amžiaus, suderinamumo, pagrįsto kraičio, geros valios, laisvo sutikimo, nesavanaudiškos globos, garbingų ketinimų ir protingos veiksmų laisvės sąlygas. Sudarydamos vedybų sutartį, pusės privalo turėti aiškius ketinimus užmegzti pastovius ir nuo įvairių nenumatytų ar laikinų nurodymų laisvus ryšius. Dėl šios priežasties Islame draudžiamos visos laikinos bandomosios eksperimentinės santuokos.²² Viename iš savo teiginių Pranašas Muhammedas pasmerkė vyrus ir moteris, kurie mėgaujasi dažna partnerių kaita, sakydamas: „Allahas nemėgsta ragautojų [vyrų ir moterų, kurie, trumpai išgyvendami santuokoje, patiria malonumą keisdami partnerius]“.

Santuokos pastovumo deklaravimas dar nereiškia, kad vedybinė sutartis yra visiškai neišardoma. Musulmonus Šv. Koranas pavadina „vidutine tauta“ (*ummatan wasatan*), o Islamas yra „auksinės reikšmės“ religija-gerai subalansuota ir integruota sistema. Santuokos atveju tai pakankamai aišku. Pastarosios Islamas nelaiko nei sakramentu, nei paprasta civiline sutartimi. Santuoka Islame yra kažkas unikalaus ir pasižyminčio išskirtiniais sakramentinės ir sutartinės prigimčių bruožais. Visiškai teisinga teigti, kad neišardoma santuoka nėra laikinos atsitiktinės santuokos priešstata. Islamą reprezentuoja teisingas ir realus nuosaikumas. Santuokos sutartis turėtų būti vertinama kaip rimtas, pastovus ryšys, tačiau, jei dėl tam tikrų priežasčių jis negali gerai funkcionuoti, turi būti geranoriškai ir garbingai nutrauktas, atsižvelgiant į nešališkumą ir taiką.

²² Mes žinome sudėtingus kompleksinius kai kurių (Ši‘i) mokyklų argumentus dėl fiqh, liečiančių *mut‘ah* santuoką. Įvertindami mokslinę problemos dimensiją, nematome prasmės visko aptarti šiame skyriuje. Suinteresuoti skaitytojai gali susipažinti su detalio diskusija *The Family Structure in Islam*.

3. *Vyro-žmonos santykiai*

Besirinkdamos situacinius pagal pamaldumo kriterijų ir jausdamos nuoširdų pasitenkinimą santuokos sąlygomis, abi pusės turėtų būti patenkintos vedybiniu gyvenimu. Žinoma, nustatydamas vyrų ir žmonių elgesio modelius, Islamas aprėpia kur kas daugiau. Begale Šv. Korano eilučių ir *Sunnah* teiginių aprašomas geraširdiškumas ir nešališkumas, užuojauta ir meilė, simpatija ir dėmesys, kantrybė ir gera valia. *Hadith* dalyje Pranašas teigia, jog geriausias musulmonas yra tas, kuris yra geras savo šeimai. Kitoje *hadith* dalyje jis kalba, jog didžiausias ir labiausiai palaimintas gyvenimo džiaugsmas yra gera ir dora žmona.

Santuoka sukuria naujus vaidmenis, kurių kiekvienas suvokiamas kaip teisingų ir proporcingų teisių bei pareigų rinkinys. Vyro vaidmuo koncentruojamas apie moralinį principą, jog jo vienintelė pareiga Dievui yra kantriai rūpintis žmona ir vaikais, garbingai išsaugoti jos laisvę nuo santuokinių įsipareigojimų, nesukeliant jai sielvarto ar žalos (Šv. Koranas, 2:229-232; 4:19). Žmonos vaidmuo apibendrinamas eilutėse, jog moteris turi teises (lygiai taip pat kaip ir pareigas), atsižvelgiant į tai, kas yra teisinga, tačiau vyrams jų atžvilgiu priskiriamas tam tikras laipsnis (Šv. Koranas, 2:228).²³ Musulmonų mokslininkai šį laipsnį paprastai interpretuoja sujungdami minėtąją eilutę su kita ištrauka, kuri teigia, kad, be kitų dalykų, vyrai yra moterų globėjai, sergėtojai ir gynėjai, kadangi Dievas padarė taip, jog vieni pralenktų kitus, ir kad vyrai leistų savo išteklius (Šv. Koranas, 4:34). Sociologai šį reiškinį pavadintų „vadovavimo įrankiu“ arba išorine valdžia namų ūkyje, kuri priklauso nuo darbo pasidalijimo ir vaidmenų pasiskirstymo. Kita vertus, tai

²³ Šį laipsnio klausimą klaidingai suprato ir musulmonai, ir nemusulmonai. Šis klausimas detaliau aptariamasis knygoje *The Family Structure in Islam*. Galima daryti išvadą, kad eilutė nepasako, ar vyrai yra geresni, ar blogesni už moteris. Taip pat nepasakoma, kam iš tikrųjų priklauso pranašumas-paliekama ji individualiai identifikuoti su vyriškumu ar moteriškumu.

neriškia kategoriškos vienos lyties dominavimo kitos lyties atžvilgiu.

a. *Žmonos teisės: vyro išipareigojimai.* Paversti elgesio taisyklėmis, šie etiniai principai priskiria žmonai tam tikras teises ir atitinkamus išipareigojimus. Kadangi Šv. Koranas ir *Sunnah* įsakė būti geranoriškiems moterų atžvilgiu, vyro pareiga teisingai ir švelniai bendrauti su savo žmona. Specifinė šio Dieviškojo įsakymo pasekmė – visiškas žmonos aprūpinimas, pareiga, kurią reikia atlikti su malonumu ir be priekaištų ar įžeidimų.

Išlaikymo komponentai. Išlaikymas nustato neginčijamą žmonos teisę į būstą, drabužius, maistą, bendrąjį rūpinimąsi ir gerovę. Gyvenamoji žmonos vieta turi užtikrinti pakankamą privatumą, patogumus ir nepriklausomybę. Svarbiausia yra žmonos gerovė ir santuokos pastovumas. Apie aprangą, maistą ir globą pasakytini tie patys dalykai, kaip ir apie gyvenamąją vietą. Žmona turi teisę būti aprengta, pamaitinta ir globojama vyro, atsižvelgiant į jo išteklius ir gyvenimo būdą. Šias teises reikia įgyvendinti be ekstravagancijos ir šykštumo.

Nematerialinės teisės. Žmonos materialinės teisės nėra vienintelės jos garantijos. Ji turi ir vienodai svarbias specifines moralinio pobūdžio teises. Dievo įstatymais vyrui įsakoma elgtis su žmona teisingai, gerbti jos jausmus, rodyti jai geraširdiškumą ir dėmesį. Iš vyro pusės ji neturėtų jausti bjaurėjimosi, nežinios ir neapibrėžtumo. Iš šios taisyklės daroma išvada, kad nei vienam vyrui neleidžiama žaloti savo žmonos ir varžyti jos laisvės. Nejausdama jam meilės ir simpatijos, žmona turi teisę niekieno nekliudoma reikalauti vedybinių ryšių nutraukimo.

b. *Žmonos išipareigojimai: vyro teisės.* Pagrindinis žmonos kaip partnerės išipareigojimas – įnešti į santuoką kiek tik galima daugiau sėkmės ir laimės. Ji turi būti dėmesinga savo bičiulio gerovei, jo neužgauti ir neižeisti jo jausmų. Niekas kitas negali geriau iliustruoti šio

momento už Šv. Korano teiginį, kuris dorais vadina besimeldžiančius žmones:

“Mūsų Viešpatie! Padovanok mums žmonas ir atžalas, kurie taps džiaugsmu ir paguoda mūsų akims ir mokyk mus būti dorumo pavyzdžiais” (Šv. Koranas, 25:74).

Šiais pagrindais remiasi ir iš jų išplaukia visi žmonos įsipareigojimai. Norėdama įvykdyti pagrindinį įsipareigojimą, žmona privalo būti ištikima, verta pasitikėjimo ir sąžininga. Ji neturėtų apgautinėti savo vyro tyčia vengdama pastojimo, kad neatskirtų jo nuo teisėtų palikuonių. Taip pat ji neturėtų leisti kitam asmeniui prisiliesti prie to, kas yra jos vyro nuosavybė-seksualinio artumo. Namuose ji neturėtų priiminėti ir vaišinti svetimų vyrų be sutuoktinio žinios ir sutikimo. Ji gali priimti dovanas tik jam leidus. Visa tai reikalinga, kad būtų galima išvengti pavydo, įtarinėjimų, apkalbų ir išlaikyti dorą. Vyro turtas yra jos pasitikėjimas. Turėdama priėjimą prie dalies nuosavybės ar fondo, ji privalo išmintingai ir taupiai atlikti savo pareigą. Be leidimo žmona neturėtų skolinti vyro nuosavybės ar ja disponuoti.

Intymumo atveju žmona turi padaryti save trokštama: būti patraukli, jautri ir bendradarbiaujanti. Žmona neturėtų atsisakyti savo vyro, nes Šv. Koranas sutuoktinius vadina vienas kito paguoda. Kita vertus, visada atsižvelgiama į sveikatą ir padorumą. Žmonai neleidžiama daryti visko, kas gali paversti jos draugiją mažiau trokštama ar džiuginančia. Jei ji nustoja rūpintis savimi, vyras turi teisę įsikišti į jos laisvę ir atitaisyti situaciją. Norint užtikrinti kuo didesnę abiejų pusių pasitenkinimą, vyrui neleidžiama daryti to, kas galėtų apsunkinti moters pasitenkinimą.

4. Tėvų-vaikų santykiai

a. *Vaiko teisės: tėvų pareigos.* Pagrindinis Islamo požiūris į vaiką gali būti apibendrintas keliais pagrindiniais principais. Pirma, Dievas draudžia, kad vaikai skaudintų tėvus (Šv. Koranas, 2:233). Antra, tėvai turėtų atsakyti, nedarydami žalos vaikams. Šv. Koranas labai aiškiai pripažįsta, kad tėvai ne visada būna apsaugoti nuo perdėto saugojimo arba aplaidumo. Į tai atsižvelgiant, vaikų auklėjimo atvejui sukuriamos atitinkamos gairės. Jos pabrėžia, kad vaikai yra gyvenimo džiaugsmas ir pasididžiavimo šaltinis, bet lygiai taip pat ir tuštybės sėklos, netikras saugumas, sielvartas ir pagundos. Dideli džiaugsmas veda į dvasinius išgyvenimus ir perspėja tėvus saugotis pernelyg didelio pasitikėjimo, netikro pasididžiavimo ir nusikaltimų, kuriuos gali sukelti vaikų turėjimas. Šiuo klausimu religijos moralinis principas teigia, kad kiekvienas individas, nesvarbu ar tėvas, ar vaikas, turi tiesioginį ryšį su Dievu ir asmeniškai atsako už savo poelgius. Nė vienas vaikas negalės išteisinti tėvų Paskutiniojo Teismo Dieną. Lygiai taip pat tėvai negalės užtarti savo vaikų. Islamas pabrėžia vaikų priklausomybę nuo tėvų, nes jie atlieka lemiamą vaidmenį formuojantis vaiko asmenybei. Labai įtaigiame teiginyje Pranašas pasakė, kad kiekvienas vaikas gimsta turėdamas lengvai transformuojamą prigimtį *fitrah* (grynas natūralus Islamo būvis), o tik vėliau tėvai padaro jį žydu, krikščionimi ar pagoniu.

Pagal šias gaires norėtusi atkreipti dėmesį į vieną iš svarbiausių vaiko teisių Islame-teisę į gyvenimą ir lygias gyvenimo galimybes. Vaiko gyvenimo išsaugojimas yra trečiasis Islamo įsakymas (Šv. Koranas, 6:151; 17:23).

Kita vienodai svarbi teisė yra teisė į teisėtumą, apimanti tai, kad kiekvienas vaikas privalo turėti vieną tėvą ir jį gerai pažinti. Trečiasis teisių rinkinys derinamas su soc. politika, auklėjimu ir bendrąja globa. Rūpinimasis vaikais yra vienas iš labiausiai pagirtinų poelgių. Pranašas žavėjosi vaikais ir sakė, kad musulmonų bendruomenė turėtų išsiskirti ypatingu geranoriškumu vaikams. Rūpinimasis jų dvasingumu,

edukaciniais poreikiais, bendrąja gerove-įnašas į geresnę tvarką. Rūpinimasis vaikais ir atsakomybė jų atžvilgiu yra pirmaeiliai klausimai. Pranašo *Sunnah* griežtai rekomenduoja septintąją dieną po gimimo vaikui suteikti gerą, malonų vardą, nuskusti jo galvą ir atlikti kitas higienines procedūras, užtikrinančias sveiką augimą.²⁴ Visa tai turėtų tapti džiaugsmu ir labdara pažymėta švente, kurios metu pjaunama avis.

Atsakomybė už vaiką ir jam jaučiamas gailestis pasižymi religine svarba ir socialiniu interesu. Nesvarbu, ar tėvai yra gyvi ar mirę, ar esantys, ar nesantys šalia, žinomi ar nežinomi, vaiku turi būti optimaliai rūpinamasi. Testamento vykdytojai ar pakankamai artimi giminaičiai privalo atlikti šią pareigą. Jei artimų giminaičių nėra, vaiku ima rūpintis visa musulmonų bendruomenė, tam atvejui paskirti pareigūnai ar tiesiog paprasti žmonės.

b. Vaiko pareigos: tėvų teisės. Tėvų-vaikų santykiai papildo vieni kitus. Islame tėvus ir vaikus susieja daugybė abipusių įsipareigojimų. Sulig amžiumi tėvai silpnėja fiziškai ir tampa psichiškai paliegi. Šį procesą dažnai lydi nekantrumas, energijos sumažėjimas, padidėjęs jautrumas ir galbūt neįvertinimas. Jis gali pasireikšti atsisakymu paklusti tėvų autoritetui, kartų susvetimėjimu, nerimu, kuris kartais vadinamas atotrūkiu tarp kartų. Įvertinęs pateiktas pasekmes, Islamas ėmėsi atsargumo priemonių, kurios reguliuotų vaikų ir tėvų santykius.

Faktas, jog tėvai yra vyresni amžiumi ir labiau patyrę, dar nesureikšmina jų požiūrio ir nepatvirtina jų standartų. Panašiai jauni žmonės netampa išskirtiniai dėl savo jaunystės dorybių, energingumo, idealizmo ir išminties. Įvairiuose kontekstuose Šv. Koranas pateikia pavyzdžius, kad tėvai buvo pagauti blogai besielgią su savo vaikais, o vaikai neįvertino savo tėvų (Šv. Koranas, 6:74; 11:42-6; 19:42-8).

²⁴ Šiais laikais naujagimiais berniukai apipjaustomi ligoninėje, išlaikant Islamo dvasią.

Dar reikšmingesnis yra faktas, kad papročiai, tradicijos ar tėvų vertybinė sistema ir standartai patys savaime nėra teisingi ir dori. Keliose ištraukose Šv. Koranas smarkiai nepritaria tiems, kurie gali atsiskirti nuo naujos, žinomai tiesai ir tėvų vertybėms prieštaraujančios tiesos. Įvertinant faktą, kad ištikimybė tėvams gali atitolinti individą nuo Dievo, daroma prielaida, kad jis (individas) yra su Dievu. Tiesa tai, kad tėvai nusipelno meilės, užuojautos ir gailestingumo. Kita vertus, reikia aiškiai atskirti tėvų veiklos sferą nuo Dievo teisių.

Šv. Koranas susumuoja viską apie *ihsan* koncepciją, kuri pažymi, kas yra teisinga, gera ir gražu. Praktinė *ihsan* prasmė apima išgyvenimą dėl tėvų ir kantrybę, dėkingumą ir užuojautą, pagarbą ir maldas už jų sielas, jų teisinių įsipareigojimų gerbimą ir nuoširdžius patarimus.

Viena iš pagrindinių *ihsan* dimensijų yra pagarba. Tėvai turi teisę tikėtis paklusnumo iš savo vaikų tik už tai, ką patys yra padarę jų labui. Tėvams reikalaujant blogų ir nederančių dalykų, vaikai gali ir turi teisėtai nepaklusti. Paklusti ar nepaklusti-vaiko pozicija tėvų atžvilgiu negali būti kategoriškas nuolankumas arba neatsakingas nepaklusnumas.

Paskutiniuoju *ihsan* sudėtinėje dalyje minima, kad vaikai turi būti atsakingi už savo tėvų išlaikymą. Tėvų aprūpinimas ir pagalba, mėginant jų gyvenimą padaryti kiek tik įmanoma patogesnį, yra absoliuti religinė pareiga.

Kiti šeimos gyvenimo aspektai

Su šeimos gyvenimu glaudžiai susijęs elgesys su tarnais, kitais šeimos nariais, giminaičiais ir kaimynais. Turintiems nuolatines tarnaites pranašas Muhammedas davė daug gerų patarimų ir žinių. Šeimininkams įsakoma elgtis su tarnais tarsi su broliais, o ne vergais, kadangi, pranašo žodžiais tariant, tas, kuris gerai elgiasi su savo tarnu, mirs lengvai ir maloniai, nors paprastai šis momentas yra skausmingas ir sunkus. Tarnai nusipelno teisingumo, gerumo, atlaidumo, maisto, drabužių,

gyvenamosios vietos ir kitų asmeninių išlaidų. Pranašas kalba, kad jie turėtų būti maitinami ir rengiami taip, kaip kad maitinasi ir rengiasi pats šeimininkas. Jie neturi būti persekiojami, niekinami ar pernelyg apkrauti darbais. Šios išlygos parodo, kaip Islamas suteikia orumo žmogiškumui ir šlovina darbą, nekviessdamas į klasių konfliktus ir despotišką proletariato valdžią. Buvimas tarnu ar darbininku nėra vieno individo neatskiria nuo jo/jos teisių, nepaveikia žmogiškojo orumo, nepripratina prie utopinio proletariato opiumo. Visi tikros musulmonų visuomenės piliečiai yra lygūs, nes Islamas nepripažįsta kastų sistemos ar antros klasės pilietybės. Vienintelis Islamo pripažįstamas pranašumas grindžiamas dievobaimingumo ir gerų darbų Dievo labai kategorijomis (Šv. Koranas, 9:105; 49:13).

Žmogui Dievas lėmė išlaikyti gerumą ir kuo labiau padėti kitiems šeimos nariams, giminaičiams, parodant meilę ir gerumą. Įdomu pažymėti, kad žodis „giminystė“ arabų kalboje kildinamas iš šakninio žodžio, reiškiančio „gailestingumą“ (*rahim* ir *rahman*). Gerumas giminaičiams-pats trumpiausias kelias į Rojų, kuris nutolsta nuo apleidusių savo pareigas žmonių. Mielą elgesį su giminėmis Pranašas pavadina Dieviškuoju gyvenimo ir apsirūpinimo palaiminimu. Šventa pareiga būti geram giminaičiams net ir tada, kai jie taip nesielgia. Šią pareigą skyrė Dievas, tad dėl Jo ji turi būti paisoma, nesvarbu, koks yra giminaičių atsakas (Šv. Koranas, 2:177; 4:36; 16:90; 17:23-6).

Kaimynų statusas Islamo pasaulėžiūroje itin aukštas. Įvairiausių rūšių kaimynai mėgaujasi begale Islamo jiems suteikiamų privilegijų. Detalizuodamas Šv. Korano mokymus šiuo klausimu, Pranašas Muhammedas pasakė, kad niekas negali būti tikru tikinčiuoju, kol jo kaimynai nesijaučia nuo jo saugūs. Taipogi niekas negali būti tikru tikinčiuoju, kol kaimynai vaikšto alkani, o jis pats yra sotus. Anot Pranašo, tas, kuris yra geriausias savo kaimynams, Prisikėlimo Dieną džiaugsis Dievo kaimynyste. Kaimynai turi keistis dovanomis, džiaugsmomis ir rūpesčiais. Kitoje ištraukoje Pranašas sako:

“Ar žinote kaimyno teises? Padėkite jam, kai jis prašo pagalbos, suteikite paguodą, kai jos pas jus prašo, paskolinkite, kai jam reikia paskolos, parodykite dėmesį, jei jis sielvartauja, slaugykite, kai serga, apsilankykite mirusio kaimyno laidotuvėse, sveikinkite džiaugsmingomis akimirkomis, užjauskite ištikus nelaimėi, neužblokuokite jo erdvės savo pastatais, negavę leidimo, pasidalinkite nusipirktais vaisiais, o jei to nedarote, grįžkite į namus tyliai ir neleiskite vaikams jų išsinešti į lauką, kad nesukeltumėte kaimyno vaikų pykčio.”

Sakoma, kad Pranašas pabrėžė, jog kaimynų teises akcentavo Angelas Gabrielius, mokęs su kaimynais dalintis (žr. ankstesniame paragrafe pateiktas Šv. Korano eilutes.)

Socialinis gyvenimas

Aukščiausiais principais grindžiamas tikro musulmono socialinis gyvenimas organizuojamas taip, kad sukurtų saugią laimę, individo ir visuomenės gerovę. Klasių konfliktas, socialinės kastos ir individo dominavimas visuomenės atžvilgiu (arba atvirkščiai) yra svetimas socialiniam Islamo gyvenimui. Šv. Korane ir Muhammedo Tradicijose neįmanoma rasti užuominų apie klasės, kilmės ar gerovės pagrindais atsiradusį dominavimą. Priešingai, daugelyje Šv. Korano eilučių ir Muhammedo pasisakymuose žmonijai primenami gyvybiškai svarbūs gyvenimo faktai, kurie tuo pačiu tarnauja kaip socialiniai Islamo gyvenimo struktūros principai. Tarp jų-ir tas, kad žmonija atstovauja iš tos pačios tėvų poros kilusiai ir tų pačių tikslų siekiančiai šeimai.

Žmonijos vienybė grindžiama visiems bendra Adomo ir Ievos tėvyste. Kiekvienas žmogus yra universalios (pirmojo tėvo ir motinos sukurtos) šeimos narys, turintis teisę prisijungti

prie bendrų naudų ir pareigą dalintis bendra atsakomybe. Žmonėms supratus, kad jie priklauso Adomui ir Ievai, kurie buvo Dievo kūriniai, nebeliks vietos išankstiniam rasiniam nusistatymui, socialiniam neteisingumui ir antrarūšiai pilietybei. Socialinis elgesys žmones suvienys taip, kaip kad juos vienija bendra tėvystė. Šv. Korane ir Muhammedo Tradicijose nuolat primenamas šis svarbus žmonijos prigimties ir kilmės vienybėje faktas. Tai daroma norint slopinti rasinių pasididžiavimą, nacionalinį ir etninį dominavimą ir nutiesti kelią į tikrą brolybę (Šv. Koranas, 4:1; 7:189; 49:10-13).

Žmonijos vienybė glūdi ne tik jos prigimtyje, bet ir galutiniuose tiksluose. Pagal Islamą, galutinis žmonių tikslas yra Dievas. Iš jo mes ateiname ir pas jį sugrįšime. Šv. Koranas aptaria vienintelę žmogaus paskirtį garbinti Dievą ir Jam tarnauti, tarnauti tiesai ir teisingumui, meilei ir atlaidumui, brolybei ir moralei (Šv. Koranas, 51:56-58).

Islame socialinio gyvenimo pagrindą sudaro žmonių prigimties ir galutinio tikslo vienybė, kurie grindžiami individo ir visuomenės tarpusavio sąlygomis. Individo vaidmuo papildo visuomenę. Tarp jų abiejų egzistuoja socialinis solidarumas ir savitarpio atsakomybė. Individas laikomas atsakingu už savo visuomenės bendrą gerovę ir suklestėjimą. Ši atsakomybė-tai atsakomybė ne tik visuomenei, bet ir Dievui. Individas dirba būdamas suinteresuotas visuomene ir jausdamas neišvengiamą atsakomybę. Žmogaus vaidmuo-prisidėti prie bendros visuomenės gerovės. Kita vertus, visuomenė taip pat atsakinga Dievui už individo gerovę. Pajėgus individas yra aukotojas, o visuomenė-gavėja. Nepajėgiam individui priklauso saugumas ir globa. Tokiu atveju individas yra gavėjas, o visuomenė-aukotoja. Taigi teisės harmoningai derinasi su pareigomis, o atsakomybė ir susirūpinimas yra abipusiai. Nėra valstybės, kuri dominuotų individo atžvilgiu, anuliuodama jo asmenį. Panašiai, nėra individo ar klasės, kurie išnaudotų visuomenę ir iškraipytų valstybę. Tėra tik taiką ir savitarpio saugumą apimanti harmonija-konstruktivi individo ir visuomenės tarpusavio sąveika.

Žmonijos vienybę pagal kilnę ir paskutinio tikslo idėją, savitarpio susirūpinimą ir atsakomybę Islamo socialiniame gyvenime papildoma bendradarbiavimas, gerumas ir pamaldumas. Juos apibūdina šventas individo bei jo teisių į gyvenimą, nuosavybę ir gerą vardą pripažinimas, taip pat jo atliekami aktyvūs vaidmenys socialinėje, moralinėje bei etinėje srityse. Islamo visuomenėje individas negali būti abejingas, tačiau, savo kompetencijos ribose darydamas gera ir vengdamas blogio, privalo aktyviai dalyvauti kuriant teisingą socialinę moralę. Taip besielgdamas jis ne tik saugojasi blogio ir daro gerus darbus, bet ir kitiems padeda daryti tą patį. Visuomenei abejingas individas yra savanaudiškas nusidėjėlis, kuris nepakankamai ugdo savo tikėjimą, kelia pavojų moralei ir nepajėgia susidoroti su sąžinėje kilusia sumaištimi.

Socialinio gyvenimo struktūra Islame yra labai didinga, teisinga ir viską apimanti. Tarp kitų jos elementų atsiduria nuoširdi meilė savo artimui, malonė jaunesniam, pagarba vyresniam, paguoda ir nuraminimas kenčiančiajam, ligonių lankymas, sielvarto palengvinimas, ypatingi brolybės jausmai ir socialinis solidarumas, pagarba kitų žmonių teisėms į gyvenimą, nuosavybę ir gerą vardą, individo ir visuomenės savitarpio atsakomybė. Šv. Korane galima rasti daug adekvačių Dievo nurodymų:

“O tikintieji! Baiminkitės Dievo tikra baime ir nemirkite kitaip nei būdami musulmonais. Visi kartu tvirtai laikykitės už Dievo virvės ir nesiskaidykite tarp savęs. Su dėkingumu prisiminkite Dievo jums duotą malonę; nes jūs buvote priešai ir Jis suvienijo jūsų širdis ir dėl Jo gailėstingumo tapote broliais; jūs buvote atsidūrę prie prarajos, kurioje dega ugnis, krašto, ir Jis jus išgelbėjo. Taigi Dievas jums taip aiškina Savo ženklus, kad jūs eitumėte teisingu keliu. Teatsiranda jūsų tarpe žmonių grupė, kuri kviestų daryti viską, kas gera, reikalautų to, kas teisinga ir draustų blogus dalykus. Jie yra palaimintieji.” (Šv. Koranas, 3:102-104)

“O tikintieji! Vykdykite savo pareigas...ir dorai bei dievobaimingai padėkite vienas kitam, tačiau nepadėkite iš pagiežos ar darydami nuodėmę. Atminkite Dievą, nes Jis griežtai baudžia.” (Šv. Koranas, 5:1-2)

Šia tema panašiai pasisako Pranašas:

“Paskutiniojo Teismo Dieną Dievas išvaduos iš sielvarto tą, kuris palengvina kito žmogaus skausmą šiame pasaulyje.”

“Tas, kuris nerodo pasigailėjimo jaunesniems ir negerbia vyresniųjų, nėra musulmonas.”

“Nė vienas iš mūsų nėra tikras tikintysis tol, kol nelinki savo artimam žmogui to, ko linki sau.”

“Tas, kuris kviečia kitus daryti gera, yra tarsi gėrio darytojas ir už tai jam bus atlyginta; kas pradeda blogį, už tai bus atitinkamai nubaustas.”

Papildant visa tai, kas buvo pasakyta, galima peržvelgti Islame pateikiamus socialinius modelius, pasitelkiant paskutinįjį (piligriminės kelionės metu) pasakytą Pranašo Muhammedo pamokslą. Kreipdamasis į tūkstančius piligrimų, tarp kitų dalykų jis pasakė ir šiuos žodžius:

“-O žmonės! Klausykite mano žodžių, nes aš nežinau, ar kitais metais būsiu toje pačioje vietoje tarp jūsų. Jūsų gyvenimai ir nuosavybė yra neliečiami ir kitų nesugriaunami, kol stovite prieš Viešpatį, kaip ir ši visiems šventa šio mėnesio diena. Prisiminkite, kad turėsite pasirodyti Viešpačiui, kuris pareikalaus ataskaitos už poelgius. O žmonės! Jūs turite teises į savo žmonas, ir jūsų žmonos turi teises į jus. Elkitės su jomis

meiliai ir gerai. Iš tikrųjų jūs pasirinkote jas kaip Dievo tikėjimą ir Dievo žodžiais padarėte jas teisėtomis sau. Visada išlikite ištikimi jūmyse glūdinčiam tikėjimui ir venkite nuodėmių. Pagonybės ir neišprusimo laikais taikytas kraujo kerštas yra draudžiamas, o kruvina tarpusavio nesantaika yra panaikinama. Ir jūsų vergai! Žiūrėkite, kad juos maitintumėte tuo maistu, kurį valgote patys, ir renkite juos tuo, ką dėvite patys, o jei nusižengia taip, už ką nesate linkę atleisti, atsiskirkite nuo jų, nes jie yra Viešpaties tarnai, su kuriais negalima grubiai elgtis. O žmonės! Klausykitės mano žodžių ir juos supraskite. Žinokite, kad visi musulmonai yra vienas kito broliai. Jūs esate viena brolija. Neteisėta savintis tą, kas priklauso broliui, nebent jis laisva valia atiduotų. Stebėkite save, kad nesukurtumėte neteisengumo. Kaip kad šiandien, šio mėnesio dieną, šioje pašventintoje ir neliečiamoje teritorijoje. Dievas sukūrė kiekvieno iš jūsų gyvenimą, nuosavybę ir garbę [nepaliečiamą] kitų, kol sutiksate savo Viešpatį. Esantieji papasakokite nedalyvaujantiems. Galbūt tie, kurie išgirs [vėliau], supras geriau už klausančius [dabar]. Iš tikrųjų aš įvykdžiau savo misiją. Aš palikau visa tai jums-aiškų įsakymą, Dievo Knygą ir išreikštus įsakus, kurių prisilaikydami, niekada nepaklysite.”

Ekonominis gyvenimas

Ekonominis Islamo gyvenimas taip pat pagrįstas tvirtais pamatais ir Dievo nurodymais. Padoriai užsidirbdamas savo pragyvenimui, žmogus ne tik atlieka pareigą, bet ir įgyja didelę dorybę. Kiekvieno pajėgaus ir galinčio užsidirbti žmogaus priklausomybė nuo kažko kito yra religinė nuodėmė, socialinė žymė ir pažeminimas.

Dievas įsakė musulmonui aprūpinti save ir vengti priklausomybės nuo kitų. Islamas gerbia visus užsidirbimo

pragyvenimui būdus, jei tik jie nėra nepadorūs ar apimantys blogį. Aiškios sąmonės visuomenę gerbiantis musulmonas gali atsiraitoti savo rankoves ir imtis prieinamo darbo, kad aprūpintų save ir savo išlaikytinius. Sakoma, kad Pranašas Muhammedas skelbė, jog yra geriau pasiimti virvę ir kirvį, kirsti medžius ir juos rišti, nei kad maitintis iš išmaldos, nei kad maldauti iš kitų, kurie gali ir duoti, ir neduoti. Pagal Islamą, sąžiningai dirbančio žmogaus statusas negali būti nuvertintas atsižvelgiant į atliekamą darbą. Darbininkai turi neribotas galimybes pagerinti savo likimą ir kiek įmanoma daugiau patobulinti standartus. Jie turi lygias galimybes ir džiaugiasi verslumo laisve.

Viskas, ką individas teisėtai užsidirba, laikoma jo privačia nuosavybe, kurios negali reikalauti nei valstybė, nei kas kitas. Už savo teises į nuosavybę individas privalo vykdyti tam tikrus įsipareigojimus visuomenei ir mokėti mokesčius valstybei. Tą darantis žmogus turi teisę būti ginamas valstybės, jo verslo laisvė yra saugi ir užtikrinta. Islamo sistemoje niekada neiškyla šykštaus kapitalizmo ar destruktivaus komunizmo grėsmė. Iniciatyvus individas yra atsakingas už šalies klestėjimą, o valstybė, savo ruožtu, atsakinga už individo saugumą. Klasių konfliktus pakeičia kooperacija ir harmonija, baimę ir įtarimus-savitarpio saugumas ir pasitikėjimas.

Ekonominė Islamo sistema nėra suinteresuota vien tik nesibaigiančiais skaičiavimais ir gamybos mastais. Ji yra suvokiama bendros moralinių principų sistemos šviesoje. Kitam žmogui ar firmai dirbančiam individui Dievas įsako dirbti efektyviai ir sąžiningai. Pranašas pasakė, kad jei kuris nors iš jūsų ims kokią nors darbą, teatlieka jį gerai ir efektyviai-taip, kaip patinka Dievui. Už padarytą darbą darbininkui priklauso teisinga alga. Darbdavio vengimas atlyginti už padarytą darbą ar pastangos sumažinti algą pagal Dievo įstatymus yra baustinas veiksmas.

Verslo sandorių sudarytojai mėgaujasi dideliu Islamo dėmesiu. Sąžiningą verslą leidžia ir laimina Dievas. Juo gali užsiiminėti individai, kompanijos, agentūros, kompanijos ir pan.

Visi verslo sandėriai turi būti sudaromi atvirai ir sąžiningai. Apgaudinėjimas, prekių trūkumų slėpimas nuo pirklių, naudojimasis pirkėjų poreikiais, kainas užkelianti monopolija yra nuodėmingi veiksmai ir pagal Islamo įstatymus baudžiami dalykai. Padoraus pragyvenimo reikia siekti sąžiningais būdais ir pastangomis. Antraip, „visa tai, kas lengvai ateina, lengvai ir išeina“. Bet tai dar ne viskas, nes, anot Pranašo, tas, kuris kaupia neteisėtas atsargas, Paskutiniojo Teismo Dieną bus kuru Pragaro liepsnoms. Kovodamas su apgaudinėjimu ir išnaudojimu, Islamas reikalauja sąžiningumo visuose versluose, išpėja sukčiautojus, padrašina dorus darbininkus ir draudžia lupikavimą arba palūkanavimą. Pastarieji gali skolintis dėl neatidėliotinių poreikių, o turtingieji – dėl investavimo. Visais atvejais palūkanavimas yra draudžiamas, vadinamas nereliginiu, nežmonišku ir amoraliu dalyku. Šv. Korane Dievas sako:

“Tie, kurie vartoja palūkanomis pelnytus pinigus, bus prikelti (Teismo Dieną) taip pat, kaip tas, kurį šėtonas pastūmėjo į beprotybę. Tai yra dėl to, kad jie sakė: „prekyba yra tas pats, kas ir palūkanos“. Dievas leidžia prekybą, bet draudžia palūkanas. Tas, kuris liaujasi pelnytis iš palūkanų gavę Dievo nurodymus, bus atleista už praeities klaidas. Jo atvejį turi teisti Dievas. Tačiau tie, kurie nesiliovė, taps Ugnies gyventojais ir degs joje (amžinai). Dievas griežtai draudžia lupikavimą ir padidina atlygį už išmaldos davimą. Jis nemyli nuodėmingo netikinčiojo“ (Šv. Koranas, 2:275-276).

“Jis aukštai iškelė dangaus skliaustą, nustatė Teisingumo Svarstyklės (gėriui ir blogiui matuoti). Kad jūs nesutrikdytumėte pusiausvyros“ (Šv. Koranas, 55:7-8).

Visa tai orientuoja žmogų savo prekybiniuose ryšiuose ir sandoriuose vadovautis teisingumu ir paprastumu.

Sukčių ateitis yra niūri, o jų lemtis siaubinga. Apie ją Šv. Koranas sako štai ką:

“Sielvartas tiems, kurie apgaudinėja, kurie, imdami iš kitų, atmatuoja su kaupu, o duodami kitiems atmatuoja arba pasveria mažiau nei priklauso. Argi jie nežino, kad bus prikelti Didingąją Dieną, kai (visa) žmonija stos prieš Pasaulio Viešpatį?” (Šv. Koranas, 83:1-6)

Šias ištraukas papildo ir Pranašo Muhammedo Tradicijos, iš musulmonų tarpo išskiriančios apgavikus, išnaudotojus, monopolistus ir nesąžiningus verslininkus. Kiekvienas neteisingas, suktas ir išnaudotojiškas verslo susitarimas yra griežtai draudžiamas ir netgi po užbaigimo ginčijamas įstatymų. Pagrindinių ekonominius ir komercinius santykius reguliuojančių Islamo įstatymų tikslas apsaugoti individo teises ir išlaikyti visuomenės solidarumą, įtvirtinti aukštą moralę verslo pasaulyje, įgyvendinant jame Dievo įsakus. Logiška, kad Islamas turėtų domėtis tokiais aspektais kaip šie, kadangi jis nėra vien tik dvasinė formulė, bet ir išbaigta gyvenimo sistema.

Savininkams nuolat primenama, kad realybėje jie yra savas valdas administruojantys Dievo vietininkai. Niekas negali sustabdyti musulmono teisėtai ir dorai siekti gerovės ir materialinio praturtėjimo. Išlieka faktas, kad žmogus ateina į pasaulį tuščiomis rankomis ir lygiai taip pat iš jo išeina. Tikrasis daiktų savininkas yra Dievas, kuriam kiekvienas žemiškasis savininkas yra paprasčiausias atstovas ar patikėtinis. Visa tai ne tik gyvenimo faktas, bet ir reikšminga žmogaus elgesio atrama, priverčianti valdytoją dalintis Dievo nusakytu būdu ir prisidėti prie dėmesio vertų akcijų. Taip, prisiimdamas svarbų vaidmenį ir atlikdamas šventą misiją, jis tampa atsakingas už visuomenės poreikius. Visa tai jį apsaugo nuo savanaudiškumo, šykštumo ir neteisingumo. Islamas pateikia teisingas nuosavybės bei savininkų statuso koncepcijas. Turto valdymą Šv. Koranas laiko

išbandymu, o ne išskirtinumo, kilnumo ar išnaudojimo simboliu. Dievas sako:

„Tai Jis padarė jus Savo atstovais, paveldėtojais žemėje: Jis jus iškėlė truputį aukščiau už kitus, kad išmėgintų suteiktomis dovanomis. Iš tiesų dažnai Atleidžiantis ir Gailestingiausias jūsų Viešpats yra greitas bausti“ (Šv. Koranas, 6:165).

Šia tema Šv. Koranas atpasakoja žmonijai įdomų dialogą tarp Mozės ir jo žmonių:

“-Mozė pasakė savo tautai: „Melskite Dievo pagalbos ir nuolat kantriai laukite, nes žemė yra Dievo. Jis suteikia ją kaip paveldą tiems savo tarnams, kuriems nori. Geriausia pabaiga doriesiems“. Jie atsakė: „Iki ir po tavo atėjimo mes tesulaukiame vien sunkumų“. Jis atsakė: „Gali būti taip, kad jūsų Viešpats sunaikins jūsų priešus ir padarys jus žemės paveldėtojais, tad galbūt Jis nori patikrinti jūsų poelgius““ (Šv. Koranas, 7:128-129)

Šioje Mozės diskusijoje su žmonėmis jokių būdu nesiekama pripažinti žmonijos išrinktųjų (atsižvelgiant į jų rasinę prigimtį ar etninę identitetą). Ji nereiškia, kad Šv. Koranas visiškai pritaria Mozės pasekėjų elgesiui ir idėjoms. Teksto tonas greičiau priekaištingas ir kritiškas ir dar kartą patikinantis, kad viskas šioje žemėje priklauso Dievui, kuris skirsto gėrybes Savo tarnams paveldėto pasitikėjimo ir išbandymo priemonių pavidalais. Šv. Koranas dar kartą byloja apie tą patį:

“-Jam priklauso valdos dausose ir žemėje, visi reikalai grįžta atgal pas Dievą... Tikėkite Dievu ir Jo Pranašu ir leiskite (aukodami) visa tai, ko paveldėtojais Jis jus padarė. Tiems, kurie tiki ir dalinasi (duodami išmaldą), skirtas didžiulis atlygis... Dėl kokių priežasčių neaukoji vardan Dievo? Dievui priklauso visi rojus ir žemės paveldai“ (Šv. Koranas, 57:5,7,10).

Skirtingai nei komunizmas, Islamas pakeičia totalitarinės komunistų valstybės dominavimą naudinga Dievo viršenybe, komunistų teoriją apie klasių konfliktą-tvirtais pamokymais, savitarpio atsakomybe ir kooperacija. Kita vertus, jis užtikrina didžiausią apsidraudimą nuo godaus kapitalizmo ir nepagrįsto išnaudojimo. Islamo ekonominė sistema visiškai pripažįsta „nepriklausomą individą ir jo prigimtinius siekius į darbą ir nuosavybę. Ji nemano, kad žmogus yra visiškai laisvas nuo Dievo ar pasaulio. Nesudievina nei žmogaus ar jo kapitalo, nei proletariato ir laisvos rinkos panaikinimo idėjos. Priimdama Dievo sukurtą žmogų, ji įvertina jo instinktyvius siekius ir ribotą galią. Žmogus yra tik žmogus, tad taip jį ir reikėtų traktuoti. Jis nėra nei geras, nei pusiau geras, kad galėtų sau prisiskirti absoliučią galią ir neginčijamą neklaidingumą. Taip pat jis nėra nei nereikšmingas, nei nežymus. Jį reikia pripažinti nepervertinant tikrojo statuso. Jis nėra iškilęs aukščiau už visą likusį pasaulį. Jis sistemos dalis, pasaulio pagrindų elementas.

Nors žmogus ir yra skatinamas dirbti, jis yra laisvas įsitraukti į ekonominių verslų, leidžiantį užsidirbti ir turėti. Faktas, jog žmogus yra vien tik paprastas patikėtinis, įveda ribojantį matą, būtiną vertinant žmogui pavestą nuosavybę. Žmogus gali uždirbti, investuoti ir išleisti. Taip darydamas vadovaujasi aukštais principais, kurie apsaugo nuo paklydimų. Galima pateikti pakankamą pavyzdį. Savininkai nėra besąlygiškai laisvi leisti savo pinigus ir valdyti nuosavybę taip, kaip patys nori. Egzistuoja atitinkamos išlaidų taisyklės. Šv. Korano žodžiais tariant, Dievas pataria savininkams įvykdyti finansinius išpareigojimus kitiems žmonėms ir nuosakiai leisti savo reikmėms. Visada primenama, kad Dievas yra Tikrasis Aprūpintojas ir Turėtojas. Štai ką teigia Šv. Koranas:

“-Ir atiduokit giminaičiams tai, kas jiems priklauso, taip pat vargšams ir klajūnams. Bet nešvaistikite savo

(gerovės) kaip išlaidūnai. Iš tikrųjų eikvotojai yra šėtono broliai, o šėtonas yra nedėkingas savo Viešpačiui.”

“-Neslėpk savo rankos tarsi šykštuolis, tačiau ir netiesk jos per toli (tarsi neatsakingas švaistūnas). Kad nebūtum vadinamas šykštuoliu arba netaptum skurdžium dėl išlaidumo. Iš tiesų tavo Viešpats gausiai apdovanoja tuos, kurie Jam patinka, ir tą daro teisingai, nes pažįsta ir rūpinasi visais Savo tarnais” (Šv. Koranas, 17:26-27, 29-30).

Politinis gyvenimas

Panašiai kaip socialinė ar ekonominė veikla, politinis gyvenimas yra vadovaujamas Dievo nurodymais ir grindžiamas tvirtais dvasiniais ir moraliniais pamatais. Islamo politinė sistema turi unikalią struktūrą, funkcijas ir paskirtį. Ji nėra instrumentinė ar pragmatinė. Ir ne teorinė sistema ta prasme, kad tam tikra žmonių klasė gauna Dieviškas teises, paveldą ir neatsakingai dominuoja visų kitų atžvilgiu. Islamo politinė sistema nepasižymi proletariška ideologija, pagal kurią kerštingi darbininkai siekia užgrobti valdžią. Tai netgi ne populiarioji demokratija. Ji skiriasi nuo visų išvardintų formų. Norint įvertinti politinį Islamo požiūrį, reikia žinoti pagrindinius principus:

1. Kiekvienas individualaus musulmono ar jų grupės poelgis turėtų būti įkvėptas ir vadovaujamas Dievo įstatymų, Šv. Korano, kuris yra tikriesiems Dievo tarnams Dievo skirta konstitucija. „*Tie, kas nustoja elgtis (arba valdyti) pagal Dievo įstatymus, tampa netikintys...yra blogio darytojai...maištininkai“* (Šv. Koranas 5:47-50). „*Iš tiesų Šv. Koranas vadovauja tam, kas yra teisingiausia ir geriausia“* (Šv. Koranas 17:9).

2. Islamo valstybėje suverenitetas nepriklauso nei valdžiai, nei žmonėms. Jis priklauso Dievui, o žmonės, kaip visuma, ja naudojasi kaip Dievo patikėta nuosavybe, kad vykdytų Jo įstatymus ir valią. Kiekvienas valdytojas

tėra žmonių išrinktas vykdytojas, kad jiems tarnautų pagal Dievo įstatymus. Tokie yra Islamo valstybės pamatai. Juos persmelkia Islamo požiūris apie pasaulį, kurio Kūrėjas ir Vienintelis Suverenas yra Dievas. Šv. Korane netrūksta ši teiginį primenančių eilučių: *“Valdžia, galia ir suverenitetas priklauso Dievui”* arba *“Palaimintas Jis, kurio rankose visos valdos: Jis turi galią visų dalykų atžvilgiu”* (Šv. Koranas, 67:1), arba *“Iš tiesų Dievas įsako gražinti jums patikėtą nuosavybę tiems, kuriems ji priklauso”*, *“Kai teisiate (ar valdote) žmones, teiskite teisingai”*. *“Koks nuostabus jums duotas Jo mokymas! (Šv. Koranas 4:58), arba “Dievui priklauso visos valdos danguje ir žemėje ir visa tai, kas yra tarp jų. Ir pas Jį sugrįžimas”* (Šv. Koranas 5:18).

3. Islamo valstybės tikslas-administruoti teisingumą ir, nepaisant rasės, spalvos ar tikėjimo, visiems gyventojams teikti saugumą ir apsaugą, atsižvelgiant į susitarimus su Dievu Jo konstitucijoje Šv. Korane. Religinį ar rasinių mažumų klausimai neiškyla tol, kol jų atstovai yra paklusnūs ir taikūs piliečiai. Šv. Koranas sako:

“-O jūs, kurie tikite! Tvirtai stokite už teisingumą kaip Allaho liudytojai ir neleiskite kitų (žmonių) atžvilgiu nukreiptai neapykantai orientuoti jūsų į blogį ir nusigręžti nuo teisingumo. Būkite teisingi: tai arčiau dievobaimingumo, ir bijokite Allaho, nes Jis gerai žino, ką darote” (Šv. Koranas, 5:8).

“-Iš tiesų Dievas gina tuos, kurie tiki...tais, kurie įkurdinti žemėje reguliariai meldžiasi ir duoda nuolatinę išmaldą, reikalauja gėrio ir vengia blogio. Galutinis sprendimas priklauso Dievui” (Šv. Koranas, 22:38,41).

4. Dėl anksčiau paminėtų tikslų tam, kad būtų vykdomi Dievo įstatymai, įsteigta Islamo valstybė, kuri negali būti kontroliuojama jokios kitos ne islamo pakraipos politinės partijos ar valdoma užsienio autoritetų. Ji turi būti nepriklausoma, privalo naudotis valdžia tik Dievo vardu

ir tik dėl Jo Vieno. Tai kyla iš principo, jog musulmonas yra vienintelis, kuris paklūsta tik Dievui, ir pažada ištikimybę Jo įstatymams, siūlydamas kooperaciją ir paramą teisės administratoriams. Musulmono parama bet kuriai neislamo pagrindo politinei partijai ar vyriausybei nesiderina su Islamu:

“-Dievas niekada nesuteiks netikintiems kelio (į triumfą ir šlovę), nuskriausdamas tikinčiuosius” (Šv. Koranas, 4:141).

“-Kai tikintieji bus sušaukti pas Dievą ir Pranašą, kad Jis galėtų teisti, vieninteliai jų žodžiai bus „mes išgirdome ir paklusome“...Dievas pažadėjo tiems iš jūsų, kurie patikėjo ir darė gerus darbus, kad Jis padarys juos savo vietininkais žemėje, kaip kad padarė gyvenusius anksčiau. Jis įtvirtins valdžioje jų religiją-vienintelę, kurią yra jiems parinkęs. Jis pakeis jų būklę, baimę (kurioje dabar gyvenama) pakeisdamas saugumu ir taika: „Jie garbins Mane (Vieną) ir nesies su Manimi kitų dievų“” (Šv. Koranas, 24:51,55).

“-Dievas pasakė: “Vien tik Man ir Mano pranašams lemta tapti nugalėtojais”. Iš tikrųjų Dievas yra Galingas ir Stiprus. Tarp tų, kurie tiki Dievu ir Paskutine Diena nesurasite tokių, kurie neigia Dievą ar Jo pranašą, net jei pastarieji ir būtų jų tėvai ar sūnūs, broliai ar giminaičiai. Tokiems tikintiesiems jis įrašė tikėjimą į širdis ir sustiprino juos Savo paties dvasia” (Šv. Koranas, 58:21-22).

5. Joks valdytojas nėra suverenų žmonių atžvilgiu. Jis tėra žmonių pasirinktas atstovaujantis tarnautojas, kurio valdžia plaukia iš paklusimo Dievo įstatymams, vienodai apribojantis valdančiuosius ir valdomuosius pagal tą patį susitarimą, kurį prižiūri Dievas. Islamo politinė sutartis neapsiriboja administravimu ir viešinimu. Ji yra tarp susijungusiųjų vienoje pusėje ir Dievo kitoje. Islamo sutartis yra moraliai galiojanti ir apribojanti tiek, kiek

žmonės vykdo savo išpareigojimus Dievui. Dievo Žodžiui administruoti žmonių išrinkti valdytojai turi teisę palaikyti publiką ir su ja kooperuotis tiek ilgai, kiek tik paiso Dievo Žodžio. Jei visa visuomenė ar bet kuris jos narys nustoja remti administraciją, jų veiksmas laikomas neatsakingu valdžios ir paties Dievo įžeidimu. Panašiai nuo Tikrojo Dievo Kelio nusisukusi arba nustojusi paisyti Jo įstatymų administracija ne tik nusižengia, bet ir praranda visuomenės paramą ir lojalumą. Šv. Koranas sako:

“-O tikintieji! Pakluskite Dievui ir Pranašui (Dievo) ir tiems iš jūsų tarpo, kurie yra apdovanoti valdžia. Jei jūs dėl kažko susiginčijote, leiskite tai išspręsti Dievui ir Jo Pranašui, jei tikite Dievu ir Paskutiniojo Teismo Diena. Tai yra geriausia ir tinkamiausia galutiniam sprendimui” (Šv. Koranas, 4:59).

Paklusimą valdžios žmonėms lemia jų nuolankumas Dievo įstatymams ir Jo Pranašo Tradicijoms. Viena iš savo baigiamųjų teiginių Muhammedas pasakė, kad nė vienas valdantis ar valdomas žmogus nepasižymi paklusnumu ir lojalumu, jei nėra nuolankus Dievui ir nesivadovauja jo Dievo įstatymais. Šiuo atveju svarbus nuolankumas prašymams ir įsakymams, kurie yra suderinti su Šv. Koranu ir *Sunna*. Valdžios nurodymai turi atitikti sveiką protą ir priešastis. Ankstyvieji Muhammedo pasekėjai šį principą suprato labai aiškiai, jį deklaruodami pirmuosiuose politikos teiginiuose. Pastarasis padėjo tol, kol jie patys tikėjo Dievu ir iš žmonių nesulaukė nusiskundimų dėl paklusimo, jog nesilaiko Dievo Kelio.

6. Valdytojus ir administratorius reikia išrinkti iš labiausiai kvalifikuotų piliečių, atsižvelgiant į dorybės, tinkamumo ir kompetencijos kriterijus. Rasinė kilmė ar šeimos prestižas ir finansinis statusas kandidatų nepadaro daugiau ar mažiau tinkamų užimti postus. Jie individui

nei trukdo, nei padeda. Kiekvienas kandidatas turi būti vertinamas pagal savus nuopelnus, į kuriuos neįeina šeimos prestižas ir gerovė, rasė ar amžius, kurie taip pat nėra reikšmingi kriterijai. Kandidatus gali išrinkti visuomenė bendrų rinkimų metu arba lyderiai, kuriems pati visuomenė yra patikėjusi lyderystę. Vadinasi, Islamo valstybė gali turėti tiek atstovaujančių tarybų ar savivaldybės valdytojų, kiek tik nori. Rinkimų ar pasirinkimo teisę ir administracijos elgesį reguliuoja Dievo įstatymai, kurie turėtų sulaukti didžiausio visos visuomenės susidomėjimo. Pranašas Muhammedas sakė: „Tas, kuris patiki pareigūnu, kai visuomenėje yra už pastarąjį geresnių žmonių, išduoda Dievo, Jo Pranašo ir musulmonų pasitikėjimą.“ Politine prasme tai reikštų, kad elektoratas negali būti abejingas visuomenės įvykiams ir balsuodami turi labai atidžiai rinktis. Dėl to valstybė gali turėti geriausią įmanomą saugumo apsaugą ir atsakingą pilietybę, kurios paprastai trūksta moderniose demokratinėse valstybėse.

7. Rinkimų ar pasirinkimo būdu nustačius valdytojus, kiekvienas pilietis yra kviečiamas pasitelkti turimas priemones ir prisijungti prie administracijos elgesio priežiūros, jei tik pastebi ką nors bloga jos elgesyje, arba yra sprendžiami viešieji reikalai. Dievo ir visuomenės pasitikėjimą išdavusi administracija privalo nutraukti savo veiklą. Ją reikia pašalinti ir pakeisti kita. Kiekvieno piliečio atsakomybė žiūrėti, kad tai daroma dėl visuomenės interesų. Paveldimos ar visą gyvenimą trunkančios valdžios klausimo Islamas nekelia.

8. Nors valdytoją renka ir skiria žmonės, jis pirmiausiai yra atsakingas Dievui, o tik tada – žmonėms. Jo pareigos nėra vien tik simbolinės, o vaidmuo paprastas. Jis nėra bejėgis šunytis, atliekantis popierių pasirašinėtojo funkciją ar vykdamas tiek teisingą, tiek ir neteisingą visuomenės valią. Jis turi galią reguliuoti žmonių elgesį

jų pačių labai, suderindamas jį su Dievo įstatymais, nes pats pasižymi dviguba atsakomybe. Viena vertus, jis atsiskaito Dievui už savo paties elgesį, kita vertus, jis atsakingas žmonėms, kurie juo pasitikėjo. Jis turės atsiskaityti Dievui, kaip elgėsi su savo žmonėmis ar jiems atstovavo. Visi kartu-valdytojas ir jo žmonės turi atsakyti Dievui, kaip paisė Šv. Korano kaip Dievo įstatymo, kurį Dievas jiems suteikė kaip ribojančią jėgą. Atsakydamas žmonėms, valdytojas privalo paisyti bendrųjų interesų, o atsakydamas Dievui, jis turi derinti veiksmus su Dievo įstatymais. Vadinasi, Islamo politinė sistema yra iš esmės skirtinga nuo visų kitų žmonijai žinomų politinių sistemų ir doktrinų. Valdytojas negali valdyti žmonių pagal savo paties norus. Jis privalo tarnauti visuomenei, įgyvendindamas teisingus bendrus įstatymus, paklusimą Viešpačiui paversdamas reguliaria valstybės funkcija, o tvirtą moralę-kilniu administracijos išipareigojimu.

9. Nors Šv. Koranas ir yra Islamo valstybės konstitucija, Dievas musulmonams iš anksto nusako savo paprastus reikalus tvarkyti konsultaciniais metodais, kurie palieka vietos įstatymus leidžiantiems konsulams ir konsultuojantiems padaliniais vietiniame, nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse. Kiekvienas Islamo valstybės pilietis raginamas kiek galima geriau patarti bendrųjų reikalų atveju. Jis ir turėtų taip pasielgti. Norėdami praktiškai užtikrinti šio išipareigojimo įgyvendinimą, valdantieji gali siekti ieškoti valstybėje esančių ekspertų patarimo. Tai jokių būdu nepaneigia vidutinių piliečių teisės, kurie gali pasisakyti kiekviena reikiama proga.

Islamо valstybėje kiekvienas pilietis turi vykdyti išipareigojimus ir yra tiesiogiai arba netiesiogiai labai suinteresuotas viešaisiais reikalais. Islamо istorija pateikia autentiškų įrašų, kaip paprasti žmonės, vyrai ir moterys, klausinėjo, patarinėjo ir taisė aukštus pareigūnus

ir kalifus. Savitarpio konsultacijos principas Islame yra toks esminis, kad žmogus neprivalo kalbėti savo mintyse, bet gali nuoširdžiai ir efektyviai išsireikšti visuomenės gerovės vardan. Konsultacinis metodas politikoje ar kurioje nors kitoje srityje yra ne tik demokratinio valdymo formulė, bet ir religinis įsakymas bei moralinė valdančiųjų ir valdomųjų pareiga. Papildydamas pastovią šio principo praktiką, Pranašas yra pasakęs, jog duoti gerą patarimą yra labai svarbu, nes tai laikoma religijos esme. Patarimas turi užtikrinti, kad yra laikomasi Dievo įstatymų, kad gerbiamos piliečių teisės ir vykdomi jų įsipareigojimai. Norėdamas užkirsti kelią profesionalių politikų iškilimui ir oportunistinėms pakraipoms priklausančių politikų kovai, Dievo vardu kalbantis Pranašas pasakė, jog kiekvienas kalbantysis (patardamas ar kokiam kitame kontekste) turi sakyti arba gerus ir teisingus dalykus, arba patylėti. Patarimų davėjai perspėjami saugotis savanaudiškų polinkių ir egoistinių pagundų. Reikia užtikrinti, kad patarimas yra naudingas visuomenei, ir jis duodamas turint kuo nuoširdžiausius ketinimus, nes jis (patarimas) yra sankcionuojamas Dievo, vykdomas Jo valia ir nukreiptas į bendrą gerovę. Patarimo ieškojimas tarp valdančiųjų ar valdomųjų yra ne pasirinkimo reikalas ar savarankiškas matas, bet religinė taisyklė arba įsakas. Išmintingasis Muhammedas nebuvo išimtis nuo taisyklės. Dievas jį instruktavo taip:

“-Dėl Dievo malonės su jais (savo žmonėmis) tu elgiesi švelniai. Jei būtum buvęs griežtas ir šiurkštus, jie būtų nuo tavęs atsiskyre. Taigi atleisk jiems jų klaidas ir prašyk jiems (Dievo) atleidimo, ir žemiškuose reikaluose pasitark su jais. Ir kai nutarsi ką nors daryti pasikliauk Dievu. Iš tiesų Dievas myli pasikliaujančius Juo” (Šv. Koranas, 3:159).

Išvardindamas tikinčiųjų charakteristikas, Šv. Koranas savitarpio patarimą aiškiai pavadina tikėjimo taisykle:

“Viskas, kas jums duodama (čia) yra (vien tik) šio gyvenimo malonumai, bet tai, kas yra pas Dievą, yra geriau ir tęsiasi ilgiau. (Tai skirta) tiems, kurie tiki ir pasikliauja savo Viešpačiu, kurie vengia didžiausių nuodėmių ir gėdingų poelgių, visada atleidžia supykę, kurie klauso savo Viešpaties ir reguliariai meldžiasi, kurie savo reikalus tvarko pasitardami su kitais bei dalijasi tuo, kuo Mes juos apdovanojome, kurie (neišsigąsta) slegiančio blogio, bet su juo kovoja, apgindami save” (Šv. Koranas, 42:36-39).

10. Islamo politinėje sistemoje kiekvienas pilietis gali džiaugtis tikėjimo, sąžinės, minties ir išraiškos laisvėmis. Visi žmonės yra laisvi išvystyti savo galimybes ir praturtėti, dirbti ir konkuruoti, uždirbti ir turėti nuosavybę, pritarti ar nepritarti įvairiems dalykams. Jų laisvė, žinoma, negali būti absoliuti, nes kitaip ves į chaosą ir anarchiją. Ji yra užtikrinama ir valdoma tais pačiais Dievo įstatymais. Išvien su Dievo įstatymais einančios žmonių teisės laikomos teisėtomis kiekvieno piliečio privilegijomis. Teisės, kurios peržengia Dievo įstatymų ribas ir konfliktuoja su viešaisiais interesais pažeisdamos Dievo įstatymus, turi būti kontroliuojamos. Pasaulio dalimis esantys individai turi prisitaikyti prie Dievo tvarkos ir įstatymų, pagal kuriuos administruojama realybė. Kita vertus, būdami savo bendruomenių ar tautų nariais, jie privalo visapusiškai naudingai suderinti savo teises ir interesus su kitų žmonių teisėmis ir interesais. Jei individas tam tikru klausimu turi skirtingą nuomonę nei dauguma, jis vis tiek privalo išlaikyti solidarumą ir vienybę su dauguma, jei tik daugumos sprendimai neprieštarauja Dievo įstatymams. Formuojant viešąją nuomonę, žmogus turi teisę išreikšti savo nuomonę ir be jokių iškraipymų įtikinti kitus. Paaiškėjus, kad dauguma pasirinko skirtingą kryptį, reikia eiti kartu su jais, nes

kalbama apie viešą sprendimo įgyvendinimą bendromis pastangomis (Šv. Koranas, 3:102-5; 8:46).

11. Islamo valstybės valdymas yra visuomeninis pasitikėjimas, administratoriams patikėtas pagal Dievo Žodį ir bendrą žmonių susitarimą. Dievui esant aukščiausiu valstybės Suverenu, valdžios postus užimantys atstovai privalo būti tikintieji, ištikimi Patikinčiajam Autoritetui. Esant musulmonų daugumai, aukščiausią postą privalo užimti musulmonas. Visa tai būtina norint įvykdyti valstybės išsipareigojimus Dievui ir piliečiams bei užtikrinti taip vadinamųjų religinių ar rasinių mažumų teises.

Blogai, kad Islamo valdymas buvo blogai suprastas ir iškraipytas. Esmė ta, kad šis valdymas nepažeidžia mažumų teisių, tačiau jas pripažįsta ir gina. Islamo valstybėje visiems norintiesiems sudaromos sąlygos gerbti įstatymus. Kartu su kitais jie dalijasi atsakingos pilietybės pareigomis ir prerogatyvomis. Buvimas nemusulmonu nesumažina žmogaus statuso ir nepaverčia jo antrarūšiu piliečiu. Kaip ir kolegos musulmonai, jis privalo būti įstatymus paisantis pilietis ir atsakingai naudotis teisėmis. Viena iš bendrosios atsakomybės sričių yra mokesčiai: visi piliečiai, ir musulmonai, ir nemusulmonai, turi mokėti mokesčius, kurie vėliau naudojami paties mokėtojo labui (pvz.; tiesiant kelius). Šių mokesčių dydis kinta priklausomai nuo šalies gerovės. Nepaisant to, abu yra atsakingi dar vienoje srityje: musulmonai moka *zakah*-religinę pareigą, iš kurios mainais nesitikima jokios materialinės naudos, o nemusulmonai moka duoklę, žinomą *jizyah* vardu. *Zakah* pasižymi nustatytu dydžiu ir kaip religinė pareiga yra mokamas, nesvarbu kokia valstybės gerovė. *Jizyah* dydis yra kintamas ir gali būti naudojamas simboliškai, kad parodytų pavaldumą valstybei. Nereikia sakyti, kad abiem atvejais moka tik tie, kurie įstengia, o tie, kurie negali, sulaukia socialinės paramos. Už savo įnašus į musulmonų valstybę nemusulmonai yra saugomi ir ginami valstybės ir visuomenės.

Piliečiai nemusulmonai gali administruoti savo asmeninius santuokos, skyrybų, mitybos, paveldėjimo ir įvairius kitokius reikalus ir pagal Islamo įstatymus, ir pagal savo pačių religinius mokymus-niekas negali sutrukdyti. Vadinasi, asmeninius ir sentimentalius reikalus jie gali tvarkyti pagal savo pačių mokymus arba pagal viešas taisykles. Kita vertus, tais atvejais, kai yra liečiamas viešasis interesas, reikia vadovautis valstybės (ir Dievo) įstatymais. Kad ir ką jie pasirinktų, nebus mažiau globojami ir saugomi nei kiti piliečiai. Visa tai-ne svajonė apie ateinančią dangišką karalystę, bet Šv. Korano mokymai, Muhammedo praktikos ir Islamo istorijos įrašai. Sakoma, kad 'Umar ibn al Khattab, antrasis kalifas po Muhammedo, eidamas rado apgailėtinoje sąlygoje atsidūrusį seną žydą ir pasiteiravo apie jo būklę. Gailestingu tonu jis pasakė žmogui: „Mes rinkome iš tavęs mokesčius, kol pajėgei juos mokėti, bet dabar tu esi visų užmirštas. Koks neteisingas tau buvo 'Umar! Taip pasakęs, jis paskyrė žmogui nuolatinę pensiją ir tvarka buvo kaipmat atstatyta“. 'Umar ir kiti valdytojai gavo politinę orientaciją iš Muhammedo, kurį mokė pats Dievas. Tie mokymai slypi Šv. Korano eilutėse:

“-Dievas jums nedraudžia geranoriškai ir teisingai bendrauti su tais, kurie nekovoja su jumis dėl (jūsų) tikėjimo ir neveja jūsų iš namų. Dievas myli teisingus. Jis jums draudžia su pagarba ir apsauga atsigręžti į tuos, kurie kovojo prieš jus ir (jūsų) tikėjimą, vijo jus iš namų ir, jus išvydami, rėmė kitus. Tie, kurie atsisuks į juos, jausdami draugystę ir paramą, taps piktadariais“ (Šv. Koranas, 60:8-9).

Yra itin klaidinga lyginti Islamo valstybę ir jos poreikį turėti vadovą musulmoną su pasaulietine valstybe, kurios vadovu gali būti ir mažumos grupės atstovas. Palyginimas yra klaidingas dėl kelių priežasčių. Pirma, jis daro pretenzingą prielaidą, kad paviršutiniškas sekuliarizmas yra geriau už musulmonų ideologiją; antra, valstybės vadovo teisės ir pareigos

Islamo valstybėje labai skiriasi nuo jo kolegos sekuliarizuotoje valstybėje; trečia, moderni pasaulietinė dvasia dažnai yra atperkamoji apologetinė restitucija-Islame netaikomas atvejis. Dar daugiau, sekuliarizuotos valstybės vadovas gali priklausyti rasinei, etninei ar religinei mažumai, tačiau, norėdamas išsikovoti postą, turi prisijungti prie daugumos partijos. Religinės daugumos pakeitimas politine dar nereiškia mažumų teisių pagerinimo. Visuose pasaulietiniuose argumentuose teigiama, kad būti valstybės galva yra individui suteikta teisė arba privilegija. Islamo pozicija skirtinga. Islame buvimas valstybės vadovu yra įsipareigojimas, išbandymas ir bauginanti atsakomybė. Būtų neteisinga, jei Islamas užkrautų tokią atsakomybę nemusulmonams.

Tarptautiniai santykiai

Tarptautiniai santykiai Islame yra Islamo šalies ar tautos santykiai su kitomis šalimis ar tautomis. Kaip ir kiti Islamo gyvenimo aspektai, taip ir jis kyla iš Dievo nurodymų, kurie yra pagrįsti šiais pagrindais:

1. Nesugriaunamas tikėjimas žmonijos vienybe pagal kilmę, žmogiškąjį statusą ir tikslus (Šv. Koranas, 4:1; 7:189; 49:13).
2. Pagarba kitų žmonių interesams ir teisėms į gyvenimą, pagarbą ir nuosavybę, jei tik jie nesikėsina į musulmonų teises. Uzurpacija, pažeidimai ir visų rūšių blogis griežtai draudžiamas (Šv. Koranas, 2:190-3; 42:42).
3. Taika yra normali santykių eiga, pasikeičiant geranoriškomis misijomis ir sąžiningais sandėriais žmogiškumo (kurį visi žmonės dalijasi po lygiai), vardan (Šv. Koraną, 8:61).
4. Tarptautiniuose santykiuose netoleruojama nuolaidžiavimo politika ir brovimasis. Kam nors mėginant pažeisti Islamo valstybės teises, sudrumsti

ramybę, statyti į pavojų saugumą ar pasinaudoti jos taikia politika, valstybė visomis išgalėmis gali ginti save. Tik tokiomis aplinkybėmis Islamas pateisina karą, tačiau visgi egzistuoja moraliniai principai, kad karas būtų kuo mažesnis ir neužsitęsiantis. Karo ir taikos teisė Islame yra itin morali ir unikali, viską apimanti ir tvirta. Ji nusipelno juristų ir moralistų studijų. Norisi pastebėti, kad Islamas nepateisina nei agresyvaus karo, nei jAVų ar galvijų naikinimo. Jis neleidžia žudyti nekariaujančių moterų, vaikų, senelių, netoleruoja karo belaisvių kankinimo ir atvertimo į Islamą. Karas-vien tik gyvybinė priemonė, kurią praktiniai Islamo principai pateisina tol, kol pasaulyje egzistuoja blogis, neteisybė ir agresija (Šv. Koranas, 2:190-5; 216-218; 22:39-41)

5. Islamo valstybės įsipareigojimų pildymas bei su kitomis valstybėmis sudarytų sutarčių vykdymas. Visa tai privaloma, jei ir kita pusė lieka ištikima įsipareigojimams ir gerbia sutartis. Kitu atveju laikymasis nėra privalomas (Šv. Koranas, 5:1; 8:55-56,58; 9:3-4).
6. Taikos ir saugumo palaikymas yra nuoširdus įnašas į žmogiškąjį supratimą ir visuotinę brolybę tarptautiniame lygmenyje.

Tokie įkvėpimo šaltiniai formuoja Islamo valstybės tarptautinį gyvenimą. Ji negyvena vien tik dėl savęs ar savo pavaldinių, bet ir atlieka svarbią misiją tarptautiniame lauke. Pagal Islamo tvarką, ji siekia gerovės ir progreso kiekviename savo piliečių gyvenimo aspektu ir lygiai tuo pačiu būdu prisideda prie visos žmonijos gerovės. Visa tai kuria draugiškus santykius su kitais žmonėmis ir valstybėmis. Islamo valstybė atlieka gyvybiškai svarbų vaidmenį žmonijos labai tarptautiniame lygmenyje švietimo, ekonomikos, pramonės, politikos ir įvairiose kitose srityse. Šį vaidmenį inicijavo Muhammedas, o vėliau perėmė visi jo pasekėjai.

Prieš baigdami šį skyrių akcentuosime, kad visi aptarti dalykai pagrįsti tvirtais, autentiškais ir tikrais Šv. Korane

bei Muhammedo Tradicijose pateiktais Islamo principais. Tai yra tas Islamas, kurį tobuliausiai praktikavo Muhammedas ir ištikimi jo pasekėjai, o ne tam tikro juristo ar valdytojo teologinis Islamas. Anot knygos autoriaus, tai tikrasis Islamas.

Reikėtų įsidėmėt, kad Islamo gyvenimo sistema yra unikali ir skirtinga nuo visų kitų sistemų ir ideologijų. Kalbant apie dvasinę ar moralinę, intelektualiąją ar kultūrinę, politinę ar ekonominę ar kurią nors kitą sritį, galima nesunkiai suprasti, kad Islamą ženklina išskirtinės charakteristikos. Norint tą pailustruoti, galima pateikti kelis pavyzdžius:

1. Islamo ideologijos šaltinis yra skirtingas, sukurtas ne žmogaus. Jis nėra griauančių politikų ar kerštingų ekonomistų produktas. Nėra ir pragmatiškų moralistų ar savanaudiškų industrialistų darbas. Tai yra Dievo darbas, žmonijos labui skirtas Vienintelio Dievo menas. Savo prigimtimi jis yra įpareigojantis ir visų tikinčiųjų didžiai gerbiamas. Jis suprantamas kiekvienam blaiviam protui, nes yra laisvas nuo trikdančių paslapčių, slaptų sąlygų ir pretenzingų prerogatyvų, kurias sukuria žmonės.
2. Islamo ideologijos tikslai taip pat yra skirtingi. Jis nėra nesiorientuoja į dominavimą pasaulyje ar fizinę ekspansiją, bet į pasaulio paklusimą Dievo valiai ir apsiribojimą Dievo įstatymais. Jo pagrindinis tikslas-įtikti Dievui ir ugdyti žmogų taip, kad šis paklustų savo Kūrėjo įstatymams ir būtų ištikimas Viešpaties vietininkas. Norėdamas pasiekti šį tikslą, jis susipažįstą su visais gyvenimo aspektais. Islamas siekia vystyti aiškų žmogaus protą, tyrą dvasią, gyvą sąmonę, sveiką sielą ir atsakingus jausmus. Tokiais bruožais charakterizuojamas žmogus paklūsta Dievui ir gyvena teisingiausią gyvenimą. Vadinas, Islamo ideologijos tikslai toli gražu nėra žmoniški ir laikini.
3. Islamo ideologija pasižymi visais elementais ir jėgomis, kurie jį daro viską apimantį ir praktišką, nuosaiškų ir lankstų. Jo dieviška kilmė atskleidžia tik esminius ir

nesulaužomus principus, žmogaus protui palikdama detalizuoti smulkmenas ir padidinti prisitaikymą. Žvelgiant į Islamo ideologiją, reikia įvertinti, kad ji remiasi viską apimančiais, praktiškais ir sumaniais principais. Jie yra viską apimantys, nes liečia visus pagrindinius gyvenimo aspektus, ir praktiški, nes pasireiškia per praktiką ir suvedami į vieno ar kito laikmečio realybę, nuosaikūs, nes neteikia pirmenybės kapitalizmui ar proletariatui. Jie nesirūpina vien tik žemiškais arba vien tik dvasiniais dalykais ir neapsiriboja vien tik šiuo pasauliu arba vien tik pomirtiniu gyvenimu. Jie žymi vidurį tarp kraštinių pozicijų ir reguliuoja saikingą ir stabilų gyvenimą. Aiškinant atskiroms religijoms ir amžiams tinkančias detales, tie principai yra pakankamai lankstūs. Šis lankstumas yra faktinė būtinybė, nes ideologija yra Dievo darbas, tad joje, kaip ir kituose Jo darbuose, paliekama daug vietos žmogaus protui ir bandymams.

V skyrius

Islamo iškraipymai

Šiame skyriuje keliamas tikslas-aptarti tam tikrus kai kurių musulmonų pamirštus ir visų kitų²⁵ iškraipytus Islamo aspektus, pristatyti juos iš naujo nemusulmoniškam protui ir leisti kiekvienam pačiam pamatyti ir apsispręsti, kaip protingoms, atsakingoms ir racionalioms būtybėms.

Vakarų pasaulyje gyvenantys ir su vakarietiška literatūra susipažinę musulmonai dažnai susiduria su stebinančiais vakariečių klausimais ir šokiruojančiomis pastabomis. Klausimai apie „šventąjį karą“, „Jėzui priešišką Islamą“, „poligamiją“, „skyrybas“, „moterų statusą Islame“ ir t.t., yra patys dažniausi. Vardan tiesos ir sąžiningų žmonių, pasitaikančių tarp geranoriškai nusiteikusiųjų, bet neteisingai informuotų besiteiraujančiųjų, dedamos pastangos trumpai išnagrinėti šiuos klausimus.

„Šventasis karas“²⁶ (Jihad)

Ar Islamas paplito kardo pagalba? Šv. Koranas ar kardas: kas buvo musulmonų simbolis? Ar musulmonai gali būti vadinami imperialistais pagal turimą pasaulietinę galios ar grobio kiekį? Kai kurie žmonės linkę atsakyti teigiamai, kiti-neigiamai, taip pat yra neapsisprendusių ir nenorinčių pasirinkti. Bet kokią poziciją užima Šv. Koranas? Ką Muhammedo istorija atskleidžia

²⁵ Kitatikių

²⁶ Nors „šventojo karo“ sąvoka, vakariečių nuomone, yra dažnai siejama su Islamu, jam nėra atitiktens arabų kalba išreiškiamoje Islamiškoje politinėje mintyje ir praktikoje. Iš tikrųjų įžymus orientalistas Bernard Lewis teigia, kad ši sąvoka yra krikščioniškos kilmės ir istoriškai siejama su kryžiaus žygiais: *The Political Challenge of Islam, Chicago: The university of Chicago Press, 1988, pp. 71-2.* Šiame aptarime terminas yra vartojamas dėl praktinių jo pažinimo priežasčių.

šiuo ryšiu? Yra aišku, kad kiekvienas sąžiningas žmogus, kuris paiso tiesos ir žmogiško orumo, turi pareigą savarankiškai rasti (tiesą) ir atskleisti savo atradimus kitiems.

Šv. Korane aiškiai sakoma, kad, nepaisant mūsų norų, karas bus egzistencinė būtinybė tol, kol pasaulyje egzistuos neteisybė, spauda, kaprizingos ambicijos ir sutartinės pretenzijos. Tai gali skambėti keistai. Bet ar tai nėra istorinių dokumentų klausimas, kad nuo savo istorijos aušros iki pat šių dienų žmonija kentėjo nuo vietinių, pilietinių ir globalių karų? Ar nėra faktas ir tai, kad laimėtojų aljansai išspręsdavo ginčus dėl savo įgytos naudos ir nugalėtų priešų statuso karų ir karine grėsme? Netgi ir šiandien žmonija susiduria su pastovia baime ir karo gausmu daugelyje karštų pasaulio taškų. Kaip Šv. Koranas gali nesugebėti išnagrinėti problemos praktišku ir efektyviu būdu? Štai todėl Islamas karą pripažino teisėta ir teisinga savigynos, teisingumo, laisvės ir taikos atkūrimo priemone. Šv. Koranas teigia:

“-Jums paskirta kova, bet tai jums ypač nepatinka. Tačiau tai, kas jums nepatinka laikui bėgant gali tapti nauda, o tai, kas jums atrodo miela laikui bėgant gali tapti žala. Dievas žino, o jūs nežinote” (Šv. Koranas, 2: 216).

“-Ir jei Dievas nekontroliuotų vienos žmonių grupės kitos žmonių grupės pagalba, žemė būtų pilna blogybių; tačiau Dievas teikia dovanas visiems pasauliams” (Šv. Koranas, 2:251).

“-Ir jei Dievas nekontroliuotų vienos žmonių grupės kitos žmonių grupės pagalba, tikrai būtų nugriauti vienuolynai, bažnyčios, sinagogos ir mečetės, kuriose Dievo vardas yra gausiai minimas” (Šv. Koranas, 22:40).

Nepaisydamas savo praktiško pobūdžio, Islamas netoleruoja iš jo paties ar iš kitų kylančios agresijos ir nepritaria

agresyviems karams ar šių karų pradėjimui. Musulmonams yra Dievo įsakyta nepradėti karo veiksmų, nebūti agresijos veiksmo iniciatoriais ir nepažeisti kitų individų teisių. Papildant tai, kas buvo pasakyta ankstesniuose skyriuose, reikėtų atsižvelgti į keletą reikšmingų Šv. Korano pastebėjimų. Dievas sako:

“-Kovokit vardan Dievo tik su tuo, kuris kovoja su jumis ir leistinomis neperženkтомis ribomis: Dievas nemyli peržengiančių ribas. Žudykite priešus kur juos besutiktumėte, ir išvarkite juos iš ten, iš kur jie jus yra išvare; nes priespauda ir persekiojimas yra baisiau už mirtį; bet nekovokite su jais Uždraustoje Mečetėje, kol jie jūsų neliečia; bet jei jie užpuola jus, žudykite juos. Toks turi būti atlygis netikintiesiems. Bet jei jie liaujasi, Dievas yra Atlaidus, labiausiai Gailestingas. Ir kovokite su jais tol, kol nebeliks persekiojimo ir priespaudos, kol įsivyravaus teisingumas ir tikėjimas Dievu; ir jei jie liausis, priešiškas liks tik tuo atžvilgiu, kurie liks priešišškai musiteikę “(Šv. Koranas, 2:190-193).

Karas nėra nei Islamo tikslas, nei normalus musulmonų elgesys. Jis yra paskutiniai išeitis ir dėl to naudojamas tik pačiais kraštutiniais atvejais, kai niekas kitas nebepadeda. Tai yra tikrasis karo Islame statusas. Islamas-taikos religija: jis reiškia taiką, vienas iš Dievo vardų yra taika, kasdieniniais musulmonų ir angelų pasisveikinimai yra taika, Rojus yra taikos namai, būdvardis „musulmoniškas“ reiškia taikus. Taika yra Islamo prigimtis, ženklas ir tikslas. Kiekviena būtybė, nepaisant religinių, geografinių ar rasinių ypatumų, turi teisę džiaugtis Islamo taika ir taikiu musulmonų geranoriškumu tol, kol nėra prieš Islamą ar musulmonus nukreiptos agresijos. Jei nemusulmonai yra taikūs musulmonų atžvilgiu ar netgi nesidomintys Islamu, nėra teisėta paskelbti jiems karą. Nėra religinio karo, kurio pagalba būtų galima primesti Islamą nemusulmonams, kadangi jei Islamas nekyla iš gilių įsitikinimų, iš vidaus, jis nėra tinkamas nei Dievui, nei gali padėti jo

išpažinėjams. Jei ir yra religija ar konstitucija, užtikrinanti taikią religijos laisvę ir draudžianti religinę prievartą, ji yra Islamas ir tik Islamas. Šia tema Šv. Koranas kalba:

„-Tikėjime nėra prievartos. Tiesa aiškiai skiriasi nuo paklydimų. Kiekvienas, kuris atmeta blogį ir tiki Dievu, įgyja tvirčiausių ramstį, kuris niekada nesulūžta. Dievas žino ir girdi viską“ (Šv. Koranas, 2: 256).

Propaguojant Islamą, musulmonui ne tik kad draudžiama panaudoti jėgą, bet taip pat įsakyta naudoti pačius taikiausius metodus. Muhammedui Dievas sako:

„-Kviesk (visus) į savo Viešpaties kelią su išmintimi ir nuostabiais pamokslavimais, kalbėk su jais pačiais geriausiais žodžiais, nes tavo Viešpats geriausiai žino, kas atsiskyrė nuo Jo Kelio ir kas juo eina“ (Šv. Koranas, 16:125).

„Ir nesiginčykite su knygų žmonėmis (žydais ir krikščionimis), nebent labai pagarbiai, netgi tais atvejais, jei kurie iš jų tarpo padarytų skriaudą (ir žalą): Bet sakyk: „Mes tikime Apreiškimu, kuris apreikštas mums ir, kuris taip pat apreikštas jums; mūsų ir jūsų Dievas yra Vienas ir tas pats; ir Jam mes lenkiames (Islame)“ (Šv. Koranas, 29:46).

Jeigu Islamas yra sukurtas taikai ir jei musulmonai yra taip atsidavę taikai, ir jei Šv. Koranas yra palankus taikai, kodėl tada Muhammedas pradeda karus ir vadovauja mūšiams? Kodėl Šv. Koranas sako: „Žudykite juos ir kovokite su jais“? Ieškant atsakymo į šią, regis, nekaltą pastabą, yra būtina paminėti kai kuriuos istorinius faktus apie musulmonų karus su bedieviais.

Gavęs Žodį iš Dievo, Muhammedas sušaukė viešą susirinkimą ir pasakė susirinkusiems apie tai, ką gavo, prašydamas jų atsaisyti stabmeldystės ir įtikėti Vieną Tikrąjį Dievą. Jo pirmas taikus ir logiškas kreipimasis buvo sutiktas ne

tik su pasipriešinimu, bet ir su kandžiomis pastabomis, pajuoka ir juoku. Jis pastoviai mėgino supažindinti savo žmones su palaimintuoju Kvietimu, bet nesėkmingai. Kadangi jam nebuvo leidžiama platinti Islamo atvirai, kelerius metus jis pamokslavo slaptai, kad išsaugotų savo negausių pasekėjų gyvybes ir sumažintų jų sunkumus. Kai jis gavo Dievo nurodymus pamokslauti atvirai, persekiojimai ir kankinimai dar labiau sustiprėjo ir buvo brutaliai nukreipti musulmonų atžvilgiu. Bet kuo smarkiau buvo persekiojama, tuo daugiau atsirasdavo musulmonų. Stabmeldžiai išmėgimo visų rūšių spaudimą ir pagundas, norėdami nutildyti Dievo Žodį. Bet kuo labiau jie stengėsi, tuo labiau tvirtėjo Muhammedas ir musulmonai. Kai stabmeldžiams nepavyko sugriauti tikinčiųjų tikėjimo bauginimais, spaudimu, nuosavybės konfiskavimu, išjuokimu ir t.t., jie surengė žiaurų boikotą, nuožnią persekiojimo kampaniją, nukreiptą musulmonų atžvilgiu. Keletą metų musulmonai buvo verčiami išlikti kaip labai glaudus susivienijimas, kurio nariai negalėjo nei pamokslauti, nei prekiauti, nei tuoktis ar kontaktuoti su bet kuriuo iš jų draugų iš Mekos. Netgi tai nesugriovė musulmonų tikėjimo. Boikotas tęsėsi tol, kol patys stabmeldžiai pavargo nuo jo laikymosi ir turėjo jį atšaukti.

Griežto boikoto pabaiga, žvelgiant stabmeldžių akimis, nebuvo nei taikos požymis, nei palinkimo į taiką ženklas. Priešingai, spaudimas ir sprespauda, staigiai intensyvėdami, tęsėsi ir toliau, nors ir nedavė naudos įbauginant musulmonus ir sutrukdant Islamui. Pagaliau stabmeldžiai sušaukė viršūnių konferenciją už uždarų durų tam, kad aptartų, ką reikia daryti, norint eliminuoti Islamą ir atsikratyti Muhammedu visiems laikams. Vienbalsiai buvo priimtas sprendimas pasirinkti po vieną stiprų vyrą iš kiekvienos genties ir nužudyti Muhammedą jo lovoje. Muhammedo misija tuo metu jau buvo priartėjusi prie pabaigos, tad Dievas jam įsakė palikti Meką, brangų gimtąjį miestą, ir keliauti į Mediną susijungti su tenykščiais musulmonais ir ankstesniais emigrantais, kurie turėjo bėgti iš Mekos į Mediną (Šv. Koranas, 8:30; 9:40). Tai buvo didelis įvykis Hidžra arba

emigracija, nuo kurios prasidėjo Islamo istorija ir nuo kurios musulmonai ėmė skaičiuoti savo kalendorių.

Bėgdami iš Mekos, dėl įvairių priežasčių musulmonai buvo priversti palikti visą savo nuosavybę, daiktus ir net šeimas. Vos tik jie įsikūrė Medinoje, Muhammedas atnaujino savo taikų pamokslavimą ir maloningą kvietimą į Islamą. Kai kurie vietiniai pritarė Dievo Žodžiui ir greitai tapo pilnaverčiais musulmonų bendruomenės nariais. Kiti nepriėmė Islamo, bet išlaikė savo tradicinius tikėjimus. Kadangi Muhammedas buvo atsidavęs kilniai taikai ir reformoms, jis pasirašė sutartis su nemusulmonais, užtikrindamas jų laisvę ir saugumą ir pirmąkart sukurdamas jų širdyse socialinę, tautinę savimonę vietoje siauro gentinio lojalumo.

Kol Muhammedas buvo įsitraukęs į šias reformas, mėgindamas suorganizuoti taikią musulmonų bendruomenę Medinoje ir padėti stabilios ir taikios visuomenės pamatus, kurioje musulmonai ir nemusulmonai galėtų gyventi vieni šalia kitų, priešai Mekoje nerimo. Jie liepsnojo neapykanta musulmonams, o jų pasiryžimas išnaikinti Islamą vis stiprėjo sulig kiekviena diena. Peržvelgę savo taktikas ir vos užbaigę naujus planus, jie ėmėsi jų įgyvendinimo. Jie nusprendė musulmonams sukelti vidinių ir išorinių sunkumų. Buvo organizuojamos Medinos apiplėšinėjimo ir puolimo atakos tam, kad būtų grįžtama į Meką su tiek grobio, kiek tik įmanoma parnešti. Medinos nemusulmonai ėmė vis labiau pavydėti Islamo populiarumo ir naujosios broliškumo dvasios tarp musulmonų, kurios jie patys nepatyrė, ir ypač nemėgo matyti, kaip kiti ją patiria. Taigi priešai Mekoje skubėjo išnaudoti situaciją Medinoje ir sukelti musulmonams vidines problemas. Pavydžių Medinos nemusulmonų atsakas į Mekos kurstymą buvo greitas ir akivaizdus, ir visoje Medinoje kilo rimtų sunkumų.

Musulmonai susidūrė su pastoviais nusivylusiųjų gyvenimu Medinoje grasinimais ir išpuoliais, kuriuos organizavo Meka. Daugelis musulmonų buvo atskirti nuo savo šeimų jėga ir prarado mylimuosius dėl Mekos stabmeldžių agresijos, kurie

konfiskavo ir jų nuosavybę. Kraujas buvo pralietas. Jie buvo priversti palikti savo brangų gimtąjį miestą trimis migracijos bangomis: dvi jų buvo į Abisiniją ir viena į Mediną. Tai buvo tik po trylika metų besitęsiančios agresijos ir kančios, per kurią musulmonai priešinosi pasyviai, tol kol Pranašui apreiškimo metu buvo perduota, kad musulmonai gali imtis atsakomųjų veiksmų ir apginti save.

Tai turėjo būti paradoksas. Islamas atėjo garantuoti jų orumo ir stiprybės, laisvės ir saugumo ir suartinti juos su Dievu, Aukščiausiuoju gėrio ir pagalbos, galios ir taikos Šaltiniu, tačiau tuo metu jie buvo bejėgiai ir susirūpinę, sulaukiantys grasinimų ir gąsdinimų. Islamas pavedė jiems sukurti taiką, džiaugtis viskuo, kas teisinga, ir drausti tai, kas neteisinga, paremti engiamuosius ir išlaisvinti pavergtuosius bei įrodyti, koks patikimas ir padedantis yra Dievas savo tarnams. Bet kaip jie galėjo tą padaryti, jei patys buvo engiami, išnaudojami terorui ir įstumti į beviltišką padėtį?

Labiausiai juos suglumino tai, kad Šv. Koranas nieko apie šiuos dalykus negalėjo pasakyti ir negalėjo jiems pateikti jokių konkrečių nurodymų, kaip būtų galima elgtis. Apstulbimas nesitęsė ilgai, ir Dievas palengvino jų sielvartą Dieviškuoju sprendimu, nurodydamas, kaip reikia išspręsti jų bei panašioje situacijoje atsidūrusių kitų žmonių problemas. Štai ką pataria Dievas šiame sprendime:

“-Iš tikrųjų Dievas apgins tikinčiuosius: iš tikrųjų Dievas nemylti to, kuris yra tikėjimo išdavikas ir netikintysis. Tiems, prieš kuriuos yra nukreipiamas karas, yra leidžiama (kovoti), kadangi jie yra nuskriausti; iš tikrųjų Dievas yra Galingiausias jiems padėti; Tie, kurie buvo išvaryti iš savo namų nepaisant teisingumo, vien tik dėl to, kad jie sako: „Mūsų Viešpats yra Dievas“. Jei Dievas nekontroliuotų vienu žmonių grupių kitų žmonių grupėmis, tikriausiai būtų nugriauti vienuolynai, bažnyčios, sinagogos ir mečetės, kuriose Dievo vardas yra minimas neaprėpiamais mąstais. Iš tiesų Dievas gina tuos, kurie tiki...tuos, kurie įkurdinti žemėje reguliariai

meldžiasi ir duoda nuolatinę išmaldą, reikalauja gėrio ir vengia blogio. Galutinis sprendimas priklauso Dievui“ (Šv. Koranas, 22:38-41).

Sulig šiuo leidimu iš Dievo musulmonų atžvilgiu nebuvo jokio persekiojimo ir engimo. Iš jų pusės kilo pasipriešinimas atkurti ramybę, atgauti savo taiką ir laisvę, susijungti su šeimomis ir atgauti nuosavybę. Vyko mūšiai ir karai su pagiežingais bedieviais, kurie baisiai neigė musulmonų taiką ir laisvę. Bet agresija niekada nekilo iš musulmonų pusės, nebuvo ir jokio namų griovimo, javų ar atsargų naikinimo ir pan., vaikų, moterų, senelių ir neigaliųjų žudymo. Iš tikrųjų yra *Sunnah*, kad joks priešui priklausęs gyvulys negali būti užmuštas jokiam kitam tikslui, išskyrus maistui, ir medžiai gali būti kertami tik tada, kai to reikia. Musulmonai laikėsi šių taisyklių ir neviršijo Dievo suteiktų apribojimų. Tai buvo praeityje ir ateityje atitikmenų neturintis atvejis. Dėl tokių susidariusių aplinkybių musulmonai turėjo kariauti ir kariavo laikydamiesi Dievo principų ir nurodymų, kad galiausiai pasiektų lemiamą pergalę.

Tiek daug buvo kalbėta ir rašyta apie musulmonus „be šaknų“, kurie kilo iš degančių ir sausų tamsuoliškos Arabijos dykumų ir nukariavo romėnų ir persų protektoratus ir net išdrįso prisiartinti prie Europos sienų. Daugelis išreiškė nuomonę, kad šie musulmonai buvo motyvuoti religinio užsidegimo platinti Islamą jėga taip toli, kaip tik galėjo pasiekti. Kiti manė, kad ši nuomonė yra neprotinga ir naivi, kadangi Islamas dėl savo prigimties negali būti primestas; ir netgi jei jis buvo, kaip spėjama, primestas užkariautiems žmonėms, negalėjo trukti ilgai ir nemusulmonai būtų buvę nustelbti kitų religijų. Istorija pateikia pavyzdžių, kad bet kur, kur tik Islamas išliko (išimtinai laikant tik Ispaniją dėl tam tikrų išskirtinių priežasčių) ir kur ėjo musulmonai užkariautojai, jie gyveno šalia su nemusulmonais vietiniais. Dar daugiau, jie teigia, kad niekas negali primesti tokios religijos kaip Islamas, ir tie, kuriems Islamo religija buvo primesta, negali tikėti taip nuoširdžiai ir sąžiningai, kaip musulmonai atsivertėliai naujuose

kraštuose. Reikia daug daugiau nei vien tik prievartos norint padaryti iš nukariautų žmonių gerus musulmonus bei reikia daug daugiau nei priespaudos, siekiant priversti juos palaikyti ir puoselėti „primestą“ religiją.

Kitą minties liniją yra pasirinkę tie, kurie mėgsta vadinti save intelektualais arba apsišvietusiais kritikais ir autoritetais. Jų nepatenkina kvaila ir naivi nuomonė apie Islamo platinimo jėgą. Jie sieja Islamo plitimą su atkakliais karais, kuriuos dėl paprasčiausių ekonominių priežasčių sukėlė musulmonai, kentę nuo Arabijos karščio ir sausras, kai, atsidūrę nepalankiai susiklosčiusiomis aplinkybėmis, turėjo paisyti ekonominių poreikių. Tokie karai ir rizikingi žygiai nebuvo nei įkvėpti, nei religiniai, bet jau greičiau paprastas primygtinų poreikių rezultatas. Galima numanyti, kad arabai nepasiekė aukšto lygio auکوjimosi ir atsidavimo lygio po Muhammedo mirties arba kad po Muhammedo mirties jo įpėdiniai ir pastarųjų įpėdiniai liovėsi domėtis religija ir ėmėsi savo neatidėliotinų poreikių tenkinimo. Taip pat galima numanyti, kad pats Islamas buvo nepajėgus arabų musulmonų kariams suteikti daugiau užsidegimo ir uolumo. Šis požiūris neatsiejamas nuo priežasčių įvairovės ir šios pakraipos „intelektualai“ nėra tikri, kuris iš jų galėtų dominuoti likusiųjų atžvilgiu.

Dar kitas požiūris-musulmonų karai už Arabijos ribų traktuojami kaip ūmūs plėšimai ir atakos. Šio požiūrio šalininkai negali matyti jokio motyvo ar pripažinti jokio kito musulmonų potraukio kaip kraujo ir grobio troškimas. Jie atsisako išvelgti Islame bet kokią dorybę ar sieti musulmonus su bet koku aukštesniu motyvu.

Debatų tarp šių besiskiriančių požiūrių yra pakankamai rimti ir kartais įgauna akademinės diskusijos formą, tačiau gali būti ir taip, kad nei vienas iš kritikų nėra idėjęs rimtų pastangų tam, kad suprastų visą klausimą ir pristatytų tiesą atvira forma. Nė vienas iš jų neturėjo reikiamo išvalgumo ir moralinės drąsos pateikti tikrą viso reiškinio versiją. Kokia didelė bus jų našta, kai vieną dieną jie atras, kad suklaidino ir neteisingai

informavo milijonus žmonių. Kokia labai rimta bus jų atsakomybė, kai jie sužinos, kad rimtai įžeidė tiesą ir ėjo prieš musulmonus, prieš savo pačių pasekėjus.

Čia yra neįmanoma labai detaliai pateikti kiekvieną karą ar požiūrį liečiantį Islamo požiūrį, tačiau yra pagrindiniai punktai, kuriuos apžvelgus, galima perprasti viso reikalo esmę.

1. Kova dėl savigyvos

Reikėtų priminti, kad Muhammedas, kuris buvo įgaliotas Dievo perduoti malonę visai žmonijai, mėgino suartinti kaimyninių teritorijų valdytojus, pakviesdamas juos priimti Islamą ir dalintis Dievo malone. Taip pat reikėtų priminti, kad jie ne tik atmetė maloningą kvietimą, bet ir jį išjuokė ir paskelbė musulmonams atvirą karą. Esant gyvam Muhammedui, Romos ir Persijos kariai kirto musulmonų sienas įvairių atakų metu. Po jo mirties musulmonai nesavanoriškai atsidūrė karinėje padėtyje su savo kaimynais.

Tai, kas atsitiko vėlesnėse kartose, turėtų būti vertinama šių minėtų įvykių kontekste. Tai reikštų, kad tuo laiku krikščioniškas pasaulis, įskaitant Ispaniją ir Prancūziją, buvo pasirengęs kariauti su kylančiu Islamo pasauliu. Į musulmonų žygius Europoje taip pat turi būti žvelgiama minėtų aplinkybių kontekste. Faktą, kad visas krikščioniškas pasaulis veikė kaip viena jėga, įrodo neginčijama Romos popiežiaus valdžia visiems krikščionims ir visuotinė krikščionių jėgų mobilizacija kovoje prieš Islamą kryžiaus žygių metu viduramžiais ir netgi pirmajame dvidešimtojo amžiaus ketvirtyje.

Taigi, kai Roma pritarė karui prieš Islamą, musulmonai negalėjo neigti teisės atsakyti į puolimą bet kuriame mūšio lauke- kur nors Palestinoje, savo pačių žemėse, Italijoje ar Vengrijoje. Štai dėl ko jie atsidūrė Ispanijoje ir Pietų Prancūzijoje. Jie negalėjo būti visapusiškai apsupti galingų Romos ir Persijos, taip pat jie negalėjo laukti, kol juos tiesiog nušluos nuo žemės paviršiaus. Tačiau reikėtų pripažinti, kad kai kuriems vėlesniųjų

amžių karams pritarė pats Islamas. Jie kilo ne dėl Islamo paplitimo, o greičiau buvo motyvuoti dėl vietinių ir galbūt asmeninių priežasčių. Agresija yra agresija, nesvarbu, ar ji būtų nukreipta musulmonų atžvilgiu, ar kultų iš jų pusės; ir Islamo požiūris į agresiją yra žinomas ir nesikeičiantis. Taigi, jei agresija pasireiškė tuose vėlesniuose karuose, ji negali būti pateisinta Islamo ir priimtina Dievui.

2. Žinios pristatymas/atnešimas

Nė vienas iš minėtųjų kritikų nebando suprasti ankstyvųjų amžių tikrovės ir aplinkybių. Visuomenės informavimo priemonės ir masinė komunikacija neegzistavo. Nebuvo spaudos ar radijo ar televizijos ir netgi įprastinių pašto paslaugų. Nebuvo jokio kito viešosios informacijos ar pamokslavimo būdo, išskyrus asmeninius kontaktus. Nebuvo pagarbos gyvybei, nuosavybei ar sutartims su atskirais individais ir pažeidžiamais žmonėmis. Nebuvo saugumo ir išraiškos laisvės. Kiekvienam, kuris pritarė kilniems dalykams ar pateikė nepopuliarius įsitikinimus, buvo grasinama. Tą galimą iliustruoti graikų filosofo Sokrato, pirmųjų krikščionių ar ankstyvųjų musulmonų atvejais. Daugybė pasiuntinių, kuriems buvo skirta nešti specialius laiškus valdovams ir valdytojams, niekada negrįždavo gyvi. Jie būdavo šaltakraujiškai nužudomi ar paimami į nelaisvę.

Su visais šiais sunkumais turėjo susidoroti Arabijos musulmonai. Jie turėjo veikti esant tokioms aplinkybėms. Jie turėjo pristatyti žinią žmonijai, prisidėti formuojant žmogiškumą ir pateikti išsigelbėjimo formulę. Šv. Koranas byloja, kad kviešti į Dievo Kelią reikia išmintimi ir nuostabiais pamokslavimais-jame kalbama apie pačius maloningiausius būdus. Bet kas tuomet buvo pasiruošęs klausytis taikaus Dievo Žodžio? Daugelis netikinčiųjų vengė išgirsti Pranašą, kad nebūtų paveikti jo taikaus pamokslavimo. Jie netgi jėga priešinosi taikiam Islamo žodžiui. Ankstyvoji Arabijos patirtis išmokė musulmonus, kad yra efektyviau būti taikiais ir tuo pačiu metu budėti sargyboje; žinojo,

kad tu gali taikiai gyventi tik tada, jei esi pakankamai stiprus saugoti savo taiką, kad tavo taikus balsas skamba efektyviau, kai gali priešintis spaudimui ir eliminuoti priespaudą.

Dievo pavedimu jie turėjo padaryti Islamą žinomą išoriniam pasauliui, nors nebuvo telekomunikacijos sistemų, spaudos ar kokių nors kitokių masinės informacijos ar komunikacijos priemonių. Vienintelis įmanomas būdas buvo tiesioginiai ar asmeniniai kontaktai, reiškę, kad reikia peržengti sienas. To nebuvo galima padaryti mažomis ir neginkluotomis grupėmis. Taigi jie judėjo kaip armija ir peržengė sienas įvairiomis kryptimis ir įvairiu laiku. Tai, kas įvyko, užsitarnauja atidaus aptarimo. Kai kuriuose vietovėse jie buvo šiltai sutikti vietinių gyventojų, kurie ilgą laiką gyveno Romos ir Persijos priespaudoje. Madžid Fakhry, žymus krikščionių mokslininkas, teigė, kad „Arabus (musulmonus) kaip išvaduotojus sutiko dauguma pavergtų Egipto, Sirijos, Irako žmonių, kurie tikėjo, kad arabų pergalė panaikins Konstantinopolio priespaudą²⁷. Kai kuriose kitose vietovėse jie pasiūlė Islamą pirmiausia tiems, kurie buvo nusiteikę jį priimti. Tokių žmonių buvo daug. Tie, kurie nepriėmė Islamo, buvo paprašyti mokėti duokles, kurios daugeliu atveju buvo mažesnės nei kad *zakah* mokestis, kurį mokėjo tik musulmonai. Reikėtų pastebėti, kad musulmonų moteris turi mokėti *zakah* mokestį, jei tik ji turi minimalų turta, nemusulmonė moteris yra atleidžiama nuo visų mokesčių. Šio mokesčio priežastys yra šios: a) kad musulmonai ėmėsi ginti mokesčių mokėtojus ir užtikrinti jų saugumą ir laisvę tokiu pačiu būdu kaip ir musulmonams, kadangi kiekvienas pavojus jų atžvilgiu buvo pavojus ir musulmonams ir, daugeliu atvejų gindami musulmonus, turėjo ginti ir nemusulmonus ir taip vienodai užtikrinti jų saugumą; b) naujos sąlygos skelbė visų žmonių kooperaciją-musulmonai ir nemusulmonai yra vienodi: pirmiesiems skirtas *zakah* mokestis, antriesiems-duoklė, o surinktos lėšos panaudojamos visuomenės interesams; c) kad jie

²⁷ Majid Fakhry, A History of Islamic Philosophy, New York: Columbia University Press, 1983, p.1.

norėjo būti užtikrinti, kad nemusulmonai nebūtų priešiški jiems patiems ir naujiesiems broliams arba netektų veltis į problemas su savo tėvynainiais musulmonais.

Tie, kurie atmetė Islamą ir atsisakė mokėti duokles, sukėlė sunkumų sau patiems. Jie ėmėsi priešiško nuo pačių pradžių ir sukūrė problemų ne tiek naujakuriams musulmonams, kiek atsivertusiesiems į Islamą, bet ir savo tėvynainiams ir mokesčių mokėtojams. Tautiniu požiūriu ši pozicija buvo išdavikiška; žmogiškuoju požiūriu-nedora, socialiniu požiūriu-nerūpestinga, kariniu požiūriu-provokuojanti. Praktiniu atveju ją būtinais reikėjo nuslopinti ne tiek dėl pačių naujakurių, kiek dėl šių išdavikų padėties. Vieną kartą buvo panaudota jėga, kad tokius žmones priverstų vykdyti jų pareigas arba kaip musulmonams, laisvai priimantiems Islamą, arba kaip ištikimiems piliečiams, duoklių mokėtojams, galintiems gyventi su savo tėvynainiais musulmonais ir dalintis su jais vienodomis teisėmis ir pareigomis.

3. Engiamųjų išlaisvinimas

Būtų gerai, jei kritikai studijuotų Šv. Koraną su nuoširdžiausiais ketinimais, skaitytų sau, ką jis nustato karo ir taikos atvejais. Būtų dar išmintingiau, jei jie tyrinėtų užkariautų žmonių statusą ir sąlygas, kurioms esant, jie gyveno prieš ir po susidūrimo su musulmonais. Ką jie pasakytų, jei atrastų, kad vietiniai Persijos ir Romos protektoratai kreipėsi į musulmonus kviesdami juos ateiti ir išvaduoti nuo slegiančių svetimų taisyklių? Ką jie galvotų, jei atrastų, kad užkariautojus musulmonus paprastai žmonės religiniai patriarchai sutiko džiaugsmingai, ilgėdamiesi musulmonų apsaugos, teisingumo ir administravimo? Kaip jie paaiškintų reiškinį, kad kai kurie iš „nukariautų“ žmonių ne tik laukė musulmonų, bet dar ir kovojo jų puseje prieš engėjus? Kaip jie suvoktų užgrobtų regionų gerovę, laisvę ir progresą dėl Islamo įtakos, lyginant su tuo, kas buvo anksčiau?

Mes nepateikiame svarstyt nei konkretaus požiūrio į reiškinį, nei primygtinai peršame skubotas išvadas. Mes

paprasciausiai tikime, kad klausimas yra vertas pergalvojimo ir nusipelno rimtų tyrinėjimų. Atradimai tikrai bus įdomūs ir reikšmingi. Galbūt vakariečiai galės geriau suprasti, jei visas dalykas bus apsvarstytas įvertinant šiuolaikinio pasaulio sąlygas. Didelis susidomėjimas Vakarų Aljansu prieš Berlyną, spaudoje gyvenančiųjų atsišaukimai, nerimas dėl Pietų Korėjos, laosiečių baimė, NATO reikalai, SEATO dalykai, komunizmo satelitų nestabilumai-visa tai gali padėti vakariečiams suprasti įvykius, vykusius tais senais laikais ir šiuolaikinę musulmonų politiką.

4. Ekonomika nėra priežastis

Idėja, kad musulmonų karai išoriniame pasaulyje buvo motyvuoti ekonominių arabų poreikių, taip pat yra verta dėmesio. Nors ir būdami įsitikinę savo prielaidų tikrumu, šios idėjos šalininkai atvejo rimtai neištyrė. Ar jie sąžiningai tiki, kad ekonominiai poreikiai buvo priežastis, paskatinusi musulmonus peržengti Arabijos sienas? Koku pagrindu jie nusprendė, kad Arabija su savo senaisiais verslo centrais, slėniais ir oazėmis nepajėgia pakankamai aprūpinti musulmonų? Ar jie atliko kokią nors rimtą tyrimą, kiek grobikai musulmonai gamino patys, kiek išdalino jiems pavaldiems žmonėms ir kiek parsieuntė atgal centrinei administracijai Medinoje, Damaske, Bagdade ar Kaire? Ar jie palygino „užkariautų“ teritorijų įplaukas prieš ir po Islamo atnešimo ir ar rado, ar „užkariautojai“ buvo vien tik savanaudiški verslo avantiūristai? Ar jie turėjo kokių nors priežasčių tikėti, kad tie musulmonai paėmė daugiau negu davė ar išėmė daugiau nei kad įdėjo, ar pagamino daugiau nei investavo? Ar turi įrodymų, kad centrinė vyriausybė Arabijoje kuriuo nors metu gavo duokles ar mokesčius iš „nukariautų“ protektoratų, nors šie buvo reikalingesni pastarųjų (protektoratų) plėtimuisi? Kiek daug buvo gauta ir ar tai buvo vertinga avantiūra nežinomame pasaulyje? Ar jie surinko patikimos informacijos, kuri įrodytų, kad Arabija buvo privilegijuota išlaidų ar plėtros programų atžvilgiais, lyginant su „užkariautomis“ teritorijomis? Pagaliau ar Arabija baiminosi

„demografinio sprogimo“, ir tai vertė musulmonus veltis į rizikingus karus ir imtis ekonominio išnaudojimo?

Pastangos interpretuoti musulmonų kontaktus su nemusulmonais ekonominių poreikių terminais gali skambėti neįprastai ir susilaukti simpatijų, tačiau tai dar nereiškia, kad šis požiūris yra teisingesnis ir moksliškesnis. Galima priimti paskutinę sąlygą, kad šis požiūris yra neišbaigtas ir nepakankamas. Nėra atlikta daug tyrimų, analizių ir palyginimų. Tol, kol tai neatliktata, nei vienas kritikas neturi jokios moralinės teisės siūlyti savo paties hipotezes kaip pagrįstas ar įtikinamas. Tai ragina visus kritikus dėti rimtesnes pastangas ieškant tiesos.

5. Grobio igijimas nėra svori/pagrįsta priežastis

Nėra didelio poreikio rimtai vertinti nuomonės tų, kurie vertina musulmonų karus, vartodami terminus „grobstymas“ ir „apiplėšimas“. Ar gali būti kasdieniškesnė ir stereotipiškesnė nuomonė už šią? Tai yra lengviausias, bet tikrai ne teisingiausias kelias pažvelgti į kai kurias intelektualias ir moralines problemas. Tie patys klausimai, užduoti 3 ir 4 skirsniuose, gali būti paklausti pakartotinai, norint išsiaiškinti, kiek grobio musulmonai nusiuntė į Arabiją ir kiek daug iš jų sugrįžo namo su laimikiu? Čia neminima, kad šie „plėšikai“ prikėlė ir gražino „plėšiamas“ teritorijas. Nėra minimi ir žiaurūs musulmonų persekiojimai ir dideli praradimai. Reikia kreiptis į šios nuomonės šalininkus su prašymu pažvelgti į reiškinį kur kas atidžiau ir pateikti atsakingesnes išvadas. Tačiau jie turėtų prisiminti, kad tas grobis, kurį musulmonai galėjo susirinkti, buvo žymiai mažesnis už jų patirtus praradimus.

Ar skirtingų požiūrių šalininkai priims ar atmes šios apžvalgos idėjas? Faktas, jog Islamas yra taikos religija, tikraja to žodžio prasme, išliks nepakitęs: juk Islamas niekada nemokė neteisingo karo; netoleravo agresijos; skleidžiant Islamą, niekada nebuvo naudota jėga; Islamo plitimas nebuvo tapatus prievartai ir priespaudai; Jis neteigė, kad neteisėtas pasisavinimas yra atleistinas ir priimtinas. Be to, Islamo iškraipymai atneš daugiau

žalos Islamo mokymui ir asociacijoms nei kad pačiam Islamui. Kadangi tai yra Dievo religija ir Tiesus Kelias į Jį, jis išliko net ir sunkiausiomis sąlygomis ir toliau išliks saugiu tiltu į laimę ir pomirtinį gyvenimą. Abejojantys kritikai turėtų būti išmintingi ir studijuoti Islamą, iš naujo skaityti Šv. Koraną ir atnaujinti istorijos prisiminimus.

Faktas, jog ekonominė gerovė ir kultūrinis renesansas sekė Islamo plitimą „užkariautuose“ regionuose, dar nereiškia, kad musulmonai nesiekė ekonominės naudos ir karinio grobio. Net jei tariamoji nauda ir grobis tapo stimulu vėlesniais Islamo istorijos laikais, tai dar nereiškia, kad Islamas teikia pirmenybę karui ir kad musulmonus traukia karo grobis. Yra geresnių paaiškinimų. Vienas iš jų būtų itin aiškus tiems, kurie yra pažįstami su klasikinėmis diskusijomis apie „protestantiškąją etiką“ ir „kapitalizmo dvasią“, kur kalbama, kad protestantizmas, kartu su kitais faktoriais, darė įtaką modernaus kapitalizmo atsiradimui. Nė vienas rimtas mokslininkas netvirtintų, kad protestantai išvystė etiką siekti ekonominio klestėjimo ar kad modernus kapitalizmas vis dar priklauso nuo protestantiškosios etikos.

Jėzus, Marijos sūnus

Vienas iš labiausiai prieštaringų problemų žmonių istorijoje yra Jėzaus klausimas. Ar jis buvo visai dieviškas ar visiškai žmogiškas, o gal pusiau dievas, pusiau žmogus tuo pačiu metu? Ar jis buvo tikras, ar dar vienas apsimetėlis? Ar jis gimė įprastu būdu tėvui ir motinai kaip ir kiti vaikai? Ar jis gimė vasarą, ar žiemą? Tiek krikščionys, tiek ir nekrikščionys vis dar kelia panašius klausimus. Ginčai ir argumentai apie šiuos dalykus tęsiasi nuo Jėzaus laikų iki pat šių dienų²⁸. Daugelis krikščionių denominacijų (sektų) panašiai interpretuoja šiuos klausimus. Tai yra aišku ir patiems krikščionims, ir nekrikščionims. Bet kokią poziciją užima Islamas? Ar jis gali pasiūlyti interpretaciją, kuri padėtų atsakyti į šiuos gluminančius klausimus? Prieš ką nors pasakant, turi būti išaiškinti trys dalykai. Pirmą, musulmonas jaučiasi nevaržomas, kiek tik klausimas apie Jėzų yra svarstomas, jo nuomonė yra nusistovėjusi, jo sąžinė švari, o tikėjimas sklandus. Antra, musulmono turimos Dievo, religijos, pranašų, prisikėlimo ir žmogaus prigimties sampratos leidžia jam priimti Jėzų ne tik kaip istorinį faktą, bet ir kaip vieną iš labiausiai išskirtinių Dievo Pasiuntinių. Reikėtų priminti, kad musulmonų turimas Jėzaus pripažinimas yra esminė Islamo tikėjimo taisyklė ir musulmonas niekada nežemins Jėzaus. Musulmonas neigia laisvę šmeižti Jėzų ar kurį kitą Dievo pranašą.

Trečia, viskas kas bus čia pateikiama, yra Šv. Korano teiginiai ir mokymai. Nors ir nepopuliarūs tarp krikščionių, Islamo tikėjimai apie Jėzų nemėgina sumažinti Jėzaus vaidmens

²⁸ Biblijos teologai nesutaria dėl reikšmingų Jėzaus gyvenimo faktų: kaip, kada ir kur jis gimė, gyveno, gavo savo misiją, mirė ir buvo palaidotas, ar jis kada nors darė stebuklus ir kokie jie buvo, ar kada ir kaip prisikėlė po mirties. Vietos trūkumas ir šventvagiško, šmeižikiško pobūdžio argumentai priverčia sutrumpinti šią mūsų diskusiją apie šiuos provokuojančius klausimus. Dėl kritinės apžvalgos puikios bibliografijos žiūrėti Qazi Muhammad Barakatullah, *Jesus Son of Mary: Fallacy and Factuality* (Philadelphia: Dorrance&Co.), 1973.

ar neįvertinti jo charakterio bei sumenkinti jo asmenybės. Priešingai, musulmonų įsitikinimai aprašo Jėzų pačiu garbingiausiu būdu ir suteikia jam tokį aukštą statusą, kokį jam yra skyres Dievas. Faktiškai musulmonai gerbia Jėzų labiau nei kad kai kurie krikščionys. Tačiau Islamo požiūris gali būti neteisingai suprastas. Jis neturėtų būti interpretuojamas kaip nuraminantis ar meilikuojantis ar kompromituojantis. Jį reikėtų vertinti kaip tiesą, kuria musulmonai nepalaužiamai tiki ir tikės. Tai yra vakardienos tiesa, šiandienos tiesa ir rytdienos tiesa.

Aplinka, kurioje gimė ir užaugo Jėzus, nusipelno dėmesio. Žmonės, kuriems jis buvo siųstas, pasižymėjo savitomis savybėmis, tarp jų ir šios: a) jie įterpė savus aiškinimus ir klaidingai aiškino Dievo Šventraščio reikšmes ir žodžius; b) atmetė kai kuriuos iš savo pranašų, įskaitant ir Jėzų, kad kai kuriuos iš jų net nužudė; c) jie tiesmukiški ir neatsakingi savo gerovės prasme. Šv. Koranas teigia:

“-Kiekvieną kartą, kai pas jus (Izraelio vaikai) ateis pranašas ir atneš žinią, kurios jūs nepageidaujate, išdidžiai pasipūsdavote ir kai kuriuos iš jų jūs vadinote melagiais, kitus jūs žūdėte!” (Šv. Koranas, 2:87)

“-Dievas girdėjo pašaipas tu, kurie sako: „Taigi Dievas yra skurstantis, o mes esame turtingi!“ Mes tikrai užfiksuosime jų žodžius ir (jų veiksmus) nukreiptus prieš pranašus, tada sakysime: „Pajuskite savo kaltę Kaitriose Liepsnose!“” (Šv. Koranas, 3:181)

“-Tačiau dėl (Izraelio sūnų) susitarimo nesilaikymo, Mes juos prakeikėme ir užrūstinome jų širdis: Jie sukeitė žodžius vietomis Rašte...” (Šv. Koranas, 5:13)

Tai buvo antroji žmonių, kuriems buvo siųstas Jėzus, prigimtis. Krikščionys negalėjo sutarti dėl tikrosios Jėzaus gimimo datos. „Astronomai vis dar nepateikė mokslinio Betliejaus žvaigždės paaiškinimo... Nei Kristaus gimimo metai, nei metų laikas, kada pasirodė Betliejaus žvaigždė, nėra tiksliai

žinomi“... Istorikai teigia, kad anksčiausiai tai galėjo nutikti 11 metais prieš Kristų, o vėliausiai-4 metais pr. Kr. ...“Taip pat,“...“kol nėra galutinai nustatytas metų laikas, kada gimė Jėzus, yra labiau tikėtina, kad tai įvyko pavasarį, o ne gruodžio mėnesį...“ (ponas Simone Daro Gossner, JAV Karinė Observatorija, cituota iš *The Edmonton Journal*, 12 psl.,1960 12 23).

Labiausiai musulmonus domina, kaip Jėzus gimė. Nuo Jėzaus laikų buvo žinomi trijų rūšių Dievo kūriniai, kurie aiškiai atspindėjo Dievo Kūrėjo galią, išmintį ir žinias. Pirma, be jokio fizinio įsikišimo ir žmogiškųjų tėvų nebuvimo buvo sukurta žmogiška būtybė-Adomas. Antra, nesant motinai, ar kokiai kitai žinomai protėvei, atsirado kita žmogiška būtybė-Ieva. Ji sekė po Adomo, kurį galima vadinti simboliniu arba metaforiniu žmonijos tėvu. Trečia, milijonai žmonių atsirado iš normalių tėvų ir motinų artimumo. Smalsūs protai galėjo numatyti ketvirtos rūšies kūrinį, žmogišką būtybę, sukurtą be fizinio žmogiško tėvo įsikišimo. Šią galimybę Dievas perkėlė į realybę, sukurdamas Jėzų, turbūt dėl to, kad pademonstruotų Kūrėjo galią sukurti visų įmanomų rūšių kūrinius. Jėzaus gimimas dievobaimingajai Marijai buvo stebuklas, Dievo valios išraiška. Sprendimas sukurti šios rūšies kūrinį tam tikru metu gali atrodyti lygiai tiek pat suprantamas, kiek ir įdomus. Atrodo, kad medicina buvo vienu ar kitu būdu populiaru įvairiuose regionuose. Jėzaus amžininkai buvo užsispyrę ir nutolę nuo Dievo Kelio. Dievas jiems parodė Savo galią per naujos formos kūrinį. Jis parodė, kad Jo galia yra begalinė, kad jų išgelbėjimas grįstas paklusimu ir tikėjimu. Tą iliustravo Jėzaus sukūrimas. Taip pat galbūt buvo nekantriai laukiama stebuklų, kuriuos, padedant Dievui, vėliau atliko Jėzus, stebuklų, kurie buvo daugiau ar mažiau gydomojo pobūdžio.

Reikėtų pastebėti, kad ši hipotetinė Jėzaus gimimo interpretacija nėra Šv. Korano ar Muhammedo Tradicijų kompetencijos sferose. Šios keturios logiškai galimos kūrinių formos ir išvada, kad Jėzaus gimimas atitinka paskutiniąją ketvirtąją formą, yra asmeninė autoriaus nuomonė ir jo paties

hipotezė. Šis asmeninis požiūris nesiremia nei Šv. Koranu, nei Muhammedo tradicijomis. Nepaisant to, ar ši hipotezė apie keturias kūrinių formas yra pagrįsta ar ne, ji neturėtų paveikti musulmonų tikėjimo Šv. Korano tiesa ir jo teiginių apie Jėzaus gimimą kaip stebuklingą Dievo valią ir veiklą. Bet kuriuo atveju visas klausimas yra vertas dėmesio.

Jei kas nors dabar nori vadinti Jėzų Dievo sūnumi arba Dievu, kadangi jis buvo sukurtas be žmogiško tėvo ir pats Dievas jį įsisūnijo ar elgėsi kaip jo tėvas (jei tai yra tiesa), tas pats galėtų tikti ir Adomui, kuris neturėjo nei tėvo, nei motinos. Jei Dievo tėvystė yra interpretuojama perkeltine prasme, tai ji turėtų būti taikoma visai žmonijai, ir ypač tiems, kurie išskiria save kaip tarnaujantys Aukščiausiam Viešpačiui. Žmonės yra nuostabūs Dievo kūriniai, Jo vaikai. Dievo suvokimas tiek tiesiogine, tiek perkeltine prasmėmis turėtų būti taikytinas tik vieninteliam Jėzui, Adomo atveju Dievą būtų galima vadinti tėvu tiesiogine prasme, o likusiai žmonijos daliai jis būtų tėvas perkeltine prasme. Štai taip Šv. Koranas atskleidžia Jėzaus gimimą:

„-(Muhammadai T.J.T) primink Knygoje (Šv. Korane) Mariam (Marija), kada ji pasitraukė nuo savo artimųjų į vietą rytuose.

Ji persitvėrė uždanga nuo jų, tad atsiuntėme pas ją Mūsų Dvasią (Angelą Gabrielių T.J.T). Apsireiškė jis jai žmogumi (su pilna pagarba jai).

Ji pasakė:-Iš tiesų! Aš prašau prieglobsčio pas Maloningąjį (Visagalį Allahą) nuo tavęs, jei tu esi dievobaimingas. (Gabrielius) pasakė:-Iš tiesų, aš tavo Viešpaties (Gailestingojo Allaho) Pasiuntinys, (kad praneščiau) tau apie dovanojamą sūnų teisinguolį tau.

(Marija pasakė):-iš tiesų, kaip ir iš kur aš turėsiu sūnų, jei manęs nė vienas vyras niekada nelietė ir niekados aš nebuvau nedora.

(Pasakė Gabrielius):-Štai pasakė tavo Viešpats (Visagalis Allahas):-tai lengva Man-Mes padarysime tai,

kad jis (vaikas-Jėzus) būtų ženklų žmonėms ir palaima nuo Mūsų. Taip buvo reikalas nuspręstas (Visagalis Allahu).

Tad taip ji tapo nėščia ir pasitraukė su juo į atokesnę vietą.

Gimdymo skausmai atvedė ją prie palmės kamieno. Ji pasakė: O, kad aš būčiau prieš tai mirusi ir būčiau užmiršta.

(Gimęs vaikas-Jėzus) pakvietė ją iš po jos. (Jėzus pasakė): Neliūdėk, tavo Viešpats (Gailestingasis Allahas) padarė po tavimi upelį.

Papurtyk palmės kamieną, nukris tau šviežios datulės.

Tad valgyk ir gerk, duok ramybę savo akims, o jeigu pamatysi ką nors iš žmonių, pasakyk: iš tiesų pažadėjau aš Gailestingajam (Maloningajam Allahui) pasninką ir nesikalbėsiu šiandien nė su vienu žmogumi.

Štai atėjo ji nešdama jį (vaiką Jėzų) pas savo tautą. Jie pasakė: -O Marija! Iš tiesų tu padarei neįtikėtiną dalyką.

O Arono seserie! (Šis Aronas tai ne Mozės brolis) Tavo tėvas nebuvo negarbingu žmogumi ir tavo motina nebuvo pasileidėle!

Tada ji parodė jį jį. Jie pasakė:-Kaip mes kalbinsime vaiką lopšyje?

(vaikas-Jėzus) pasakė:-Iš tiesų! Aš Allahu tarnas. Jis davė man Knygą ir padarė mane Pranašu.

-Padarė mane palaimintu kur bebūčiau, įsakė man maldą bei Zakiat (labdarą) kol būsiu gyvas.

-(Įsakė) man paklusnumą savo motinai (Marijai) ir nesukūrė manęs pasipūtėliu ar nelaimingu.

Tad ramybė ir taika man tą dieną, kai aš gimiau, ir tą dieną, kai mirsiu, ir tą dieną, kai būsiu vėl atsiųstas gyvu.

Toks buvo Jėzus, Marijos sūnus, tiesos kalba, dėl kurios jie ginčydami abejoja. Netinka (Visagaliui ir

Garbingajam) Allahui paimti Sau sūnų ir niekada Jis jo neėmė. Šlovė ir Garbė Jam Vienam (Allahui Šlovingam). Jei jis nusprendė reikalą, iš tiesų Jis sako: Būk! Ir tai būna. (Jėzus pasakė): Iš tiesų Allahas yra mano Viešpats ir jūsų Viešpats, tad (melskitės) garbinkite tik Jį (Vieną). Toks yra (tiesos) tiesus kelias (Allaho religija, Islamo monoteizmas, kurį skelbė visi Allaho Pranašai).“ (Šv. Koranas 19:16-36; 3:42-64; 4:171-172; 5:17,72-75; 25:2; 43:57-65)

Misija, kurią Dievas patikėjo Jėzui, nebuvo išgelbėjimas per visišką atpirkimą ar kruviną auką, tai buvo išgelbėjimas per dorybes bei savęs drausminimą, per sustabarėjusių minčių išjudinimą ir užgrūdintų sielų sušvelninimą. Jis buvo reikalingas įtvirtinti tikrąją Dievo religiją ir sugražinti Jo apsireiškimus, kurie buvo neteisingai suprantami ir koneveikiami. Kreipdamasis į tuos sustabarėjusius protus ir nutolusias sielas, Jėzus ne tik skelbė pasauliui Dievo žodį, bet ir paliko akivaizdžius ženklus ir atliko misiją patvirtinančius stebuklus. Per Jėzų Dievas pateikė tiek loginius ir dvasinius, tiek antgamtinius įrodymus tam, kad parodytų tiems kietaširdžiams žmonėms tikrąjį Dievo kelią. Susiedamas Jėzaus misiją su stebuklinga įrodymų prigimtimi, Šv. Koranas sako:

“Žiūrėk! Pasakė angelai: “O Marija! Dievas tau siunčia džiugią žinią nuo Savęs: jo vardas yra Mesijas Jėzus, Marijos sūnus, kuris bus šlovinamas šiame pasaulyje ir po mirties, esantis tarp tų, kurie yra arčiausiai Dievo; jis galės kalbėti žmonėms ir lopšyje, ir brandoje. Ir jis bus vienu iš teisingųjų... Dievas supažindins su Knyga, mokys Išminties ir Evangelijos bei Toros ir skirs jį pasiuntiniu Izraelio sūnums, (su šia žinia): Aš atėjau pas jus Dievo siųstas su Jo Ženkla, aš nulipdysiu jums iš molio paukštį, ipūsių su Dievo valia į jį gyvybę: aš išgydysiu tą, kuris gimė be akių, ir raupsuotuosius ir, Dievui valia, prikelsiu mirusiuosius; ir paskelbsiu, ką jūs valgote ir turite savo namuose. Iš tikrųjų tai yra ženklas jums, jei

jūs tikite Dievu; (Aš atėjau pas jus) tam kad patvirtinčiau Įstatymus (Torą), kurie buvo jums apreikšti prieš mane ir leisčiau tai, kas jums buvo uždrausta. Aš atėjau pas jus su žinia nuo jūsų Valdovo. Taigi baiminkitės Dievo ir manęs klausykite. Dievas yra mano ir Jūsų Viešpats, garbinkite Jį. Tai yra tiesiausias Kelias.““ (Šv. Koranas, 3:45-51)

“Tada Dievas pasakys: „O Jėzau, Marijos sūnau! Prisimink Mano dovanas tau ir tavo motinai. Kai Aš sustiprinau tavo šventąją dvasią, taigi tu kalbėjai žmonėms ir ankstyvoje vaikystėje, ir brandos metais. Aš supažindinau tave su Knyga, išmokiau Išminties, Įstatymų ir Evangelijos. Tu padarei iš molio paukščio figūrėlę, pūstelėjai į ją ir ji, Mano valia, atgijo; tu gydei aklius iš prigimties ir raupsuotuosius. Man leidus, tu prikėlei mirusiuosius. Aš suvaržiau Izraelio vaikus, kad jie nesmurtautų prieš tave, kai tu jiems parodei aiškius ženklus ir kai netikintieji iš jų pasakė: „Tai yra ne kas kita, kaip akivaizdi magija“. ...Dievas pasakys: „O Jėzau, Marijos sūnau! Ar tu pasakei žmonėms: „Garbinkite mane ir mano motiną tarsi dievus sumenkindami Dievą?“. Jis atsakys: „Šlovė tau! Aš niekada negalėčiau pasakyti to, ko neturiu teisės (sakyti)... Visada jiems sakiau tik tą, ką Tu man pavedei sakyti, būtent: „Garbinkite Dievą, mano ir jūsų Viešpatį, aš liudijau jiems, kol gyvenau tarp jų; kai Tu mane paėmei, juk Tu esi visko Liudytojas.“ (Šv. Koranas, 5:110, 116-117).

Šios eilutės panašios į daugybę Šv. Korano eilučių. Jos pabrėžia faktą, kad Jėzus niekada nesiskelbė dievu ar dievo sūnumi ir buvo vien tik Dievo tarnas ar pasiuntinys kaip ir visi kiti iki jo. Šv. Koranas pabrėžia šį faktą:

“Ir jų (pranašų) pėdsakais atsiuntėme Jėzų, Marijos sūnų, kad jis patvirtintų iki jo buvusį Įstatymą: mes

siunčiame jam Evangeliją, joje yra pamokymai ir šviesa ir prieš jį buvusio Įstatymo patvirtinimas: vadovavimasis ir perspėjimas tiems, kurie baiminasi Dievo.”(Šv. Koranas,5:46)

“Netikintieji yra tie, kurie sako: „Dievas yra Mesijas, Marijos sūnus“. Bet Mesijas pasakė: „Izraelio sūnūs! Garbinkite Dievą, mano ir jūsų Valdovą. Kiekvienam, kuris priskiria Jam bendrininkus, Dievas uždraus eiti į Rojų ir Ugnis bus jo amžina buveinė. Nebus jiems išgelbėjimo“.Netikintieji yra tie, kurie sako: „Dievas yra vienas iš trijų“. Kai nėra kito dievo, išskyrus Vienintelį Dievą. Jei jie nesiliaus piktžodžiavę, iš tikrųjų bus sunkiai nubausti. Kodėl gi jiems neatsigręžus į Dievą ir nesiekus Jo atleidimo? Nes Dievas yra Atlaidžiausias, Gailestingiausias. Mesijas, Marijos sūnus, buvo tik pranašas, prieš kurį buvo daug pranašų. Ir jo motina buvo teisingoji. Jie abu valgė savo (kasdieninį) maistą. Pažiūrėk, kaip aiškiai Mes paaiškiname jiems savo ženklus; ir pažiūrėk, kaip jie vis tiek nusigręžia!... O Knygos Žmonės! Savo religijoje neperženkite ribų.”(Šv. Koranas 5:72-75; 4:171)

Jėzaus pradėjimas buvo kontraversiškas, tokia pat buvo ir jo mirtis. Jis atkakliai vykdė savo misiją, sustiprintą Dievo Knygos, išminties, aiškių ženklų ir Šventosios Dvasios. Tik nedaugelis jį priėmė visa širdimi. Net ir būdamas tolerantiškas ir taikus, Jėzus negalėjo toleruoti Izraelio vaikų veidmainiavimo ir jų atsidavimo raštų įstatymui jo sielos kaina. Jis buvo atmestas ir pastatytas priešpriešiais, ir jo smurtinė mirtis buvo faktiškai sąmokslas. Jiems buvo įprasta atstumti kai kuriuos iš pranašų ir juos nužudyti. Jėzus nebuvo išimtis. Dažniausiai juos žudydavo ant kryžiaus. Iš tikrųjų jie tikėjo, kad jį nukryžiuojo. Šis įvykis buvo padarytas dramatišku istorijos kulminacijos tašku ir religinis gedulas tapo šventas krikščionims, kaip raudos žydams.

Buvo įvykdytas sąmokslas, kad būtų nukryžiuotas Jėzus, įvyko egzekucija ant kryžiaus, kažkas iš tikrųjų buvo

nukryžiuotas, bet tai buvo ne Jėzus, kažkas kitas buvo nukryžiuotas vietoje jo.

Dievas išgelbėjo Jėzų nuo priešų. Dievas vainikavo jo misiją žemėje išgelbėdamas jį nuo žiaurios mirties ir pakeldamas jį į Rojų. Islamas neskiria daug dėmesio svarstymams, ar jis buvo pakeltas atsižvelgiant į tobulumo kriterijus, ar buvo pakeltas gyvas su siela ir kūnu, ar su siela tik po savo natūralios mirties. Nėra tikėjimo dogmos, nes musulmonams yra svarbiausia tai, kad Dievas atskleidžia paslaptį. Štai ką sako Šv. Koranas apie Jėzaus mirtį:

“Knygos Žmonės prašo tavęs, (Muhammedai), nuleisti jiems iš dangaus knygą, tačiau Mozės jie paprašė dar daugiau, jie sakė: „Parodyk mums Dievą“. Tačiau jie buvo apstulbinti, dėl savo perdėto pasitikėjimo perkūnais ir žaibais. Jie tebegarbino aukso veršį net ir tada, kai išvydo aiškius ženklus. Dėl to Mes jiems atleidome; ir davėme Mozei aiškius valdžios įrodymus. Susitarimo metu Mes iškėlėme virš jų Sinajaus kalną; ir (kita proga) Mes pasakėme: „Ženkite pro vartus su nuolankumu“, ir (dar kartą) Mes jiems įsakėme: „Nepažeiskite šventadienio principų“. Ir Mes išgavome iš jų rimtą atsakymą. Jie prisišaukė Dievo nemalonę tuo, kad sulaužė savo pažadus, kad atmetė Dievo ženklus, kad žudė pranašus, kad sakė: „Uždarytos aklinai mūsų širdys (saugodamos tai, kas buvo apreikšta vien tik mums)“; Dievas užantspaudavo jų širdis dėl jų netikėjimo ir šventvagystės, kaip mažai jie tiki. Už tai, atmetė tikėjimą; ir žiauriai apšmeižę Mariją; sakė (girdamiesi ir išjuokdami): „Mes nužudėme Jėzų, Marijos sūnų, Dievo Pasiuntinį“. Bet jie jo nenužudė, nukryžiuojo, jiems tik atrodė, kad jie tą padarė. Tie, kurie dėl to ginčijasi, yra pilni abejonių, neturi jokių tikrų žinių, išskyrus spėjimus, nes iš tiesų nužudytas jis nebuvo. Dievas pakėlė jį pas Save; ir Dievas yra Galingas ir Išmintingas.” (Šv. Koranas 4:153-158)

Islamas atmeta doktriną, kad Jėzų nukryžiuojo Dievo priešai. Atmeta ir pačius doktrinos pagrindus. Šis atmetimas grindžiamas Paties Dievo valdžia, kaip yra atskleidžiama Šv. Korane, bei dar gilesniu kraujo aukos atmetimu ir netiesioginiu nuodėmių atpirkimu. Islamas moko, kad pirmoji Adomo nuodėmė buvo atleista jam pačiam po to, kai jis išpirko savo kalbę, kad kiekvienas nusidėjėlis, jei jam Dievas dar neatleido, bus asmeniškai atsakingas už savo nuodėmes ir kad niekas negali atpirkti svetimų nuodėmių. Tai nepalieka vietos kraujo aukos doktrinai ar kito žmogaus elgesio išpirkimui. Kai kurie iš ankstyvųjų krikščionių sektų netikėjo, kad Jėzus buvo nužudytas ant kryžiaus. Baziliečiai (Basilideans) tikėjo, kad kažkas kitas buvo nukryžiuotas vietoje jo. Docetiečiai (Docetae) tikėjo, kad Jėzus niekada neturėjo realaus fizinio ar tikro kūno, bet tik tariamą kūną, tad ir jo nukryžiuavimas buvo tariamas, o ne tikras. Marčionitai evangelikai (Marcionite Gospel) (apie 138 m. po Kr.) neigė Jėzaus gimimą ir paprasčiausiai sakė, kad jis pasirodė žmogiškuoju pavidalu. Švento Barnabo Evangelija (The Gospel of Saint Barnabas), kurios angliška versija yra Valstybinėje Vienos bibliotekoje, o arabiška-Arabų pasaulyje, palaiko pakeitimo ant kryžiaus teoriją.

Apie Jėzaus mirtį musulmonai kalba taip pat nevaržomai kaip ir apie jo gimimą. Jie tiki, kad Jėzus nebuvo nei nužudytas, nei nukryžiuotas, bet kad Dievas pasiėmė jį pas Save šlovėje ir malonėje. Musulmonų idėja yra aiški tiek, kiek susijusi su visu klausimu. Šv. Koranas numalšino ginčus vieną kartą visiems laikams. Tikėjimas, kad Jėzus buvo nukryžiuotas, iškelia daugybę neišvengiamų tyrinėjimų. Kai kurie iš jų pristatomi dabar:

1. Ar Jėzaus nukryžiuavimas pagal tai, kaip jį supranta Krikščionių Bažnyčia, atitinka Dievo Teisingumą, Gailestingumą, Galią ir Išmintį?
2. Ar yra teisinga iš Dievo ar kieno nors kito pusės, kad kažkas atgailautų už svetimas nuodėmes, kurių nepadarė?

3. Ar atitinka Dievo Gailestingumą ir Išmintį įsitikinimas, kad Jėzus buvo pažemintas ir nužudytas tuo būdu, kaip yra nusakyta?
4. Ar tai, kad Jėzus buvo taip apleistas, kad net tapo Dievo priešų grobiu, yra Dievo pažadų išpildymas (apginti sąjungininkus ir apsaugoti mylimuosius)? Ar tą galima laikyti išipareigojimų įvykdymo būdu?
5. Ar pateisinama ir derama, kad Atlaidžiausias Dievas negalėjo atleisti Adomui ir jo vaikams pirmosios nuodėmės ir kad jis laikė juos nežinioje ar sumaištyje tol, kol Jėzus atėjo išpirkti jų kaltę savo krauju?
6. Ar tikėjimas nukryžiovimu ir kraujo auka yra kokioje nors religijoje, išskyrus pagoniškus ankstyvųjų Graikų, Romėnų, Indų, Persų tikėjimus?
7. Ar yra daugiau Jėzaus prototipų žmonijos istorijoje šalia mitinių Bacho, Apolono, Adonio, Horo figūrų ir kitų nekaltais gimusių dievų?
8. Ar Jėzaus žodžių palyginimas su Bacho žodžiais neleidžia naujai pažvelgti į reiškinį? Bachas pasakė, kad jis yra pasaulio Alpha ir Omega ir kad jis atėjo atpirkti žmonijos savo krauju. Ar gali šių žodžių panašumas skatinti naujas tiesos paieškas?
9. Kiek daug yra žinoma apie Romos valdytoją Pilotą? Ar jis gerai sutarė su žydais, kurie apskundė jį Romai? Ar valdant Judėją nepasireiškė jo neapykanta ir panieka žydams? Ar tik jis nebuvo greitai paperkamas? Kodėl tada jis skubėjo išpildyti jų norą ir vykdyti jų užsakymą? Kodėl gi jis nepriėmė kyšio iš turtingo Jėzaus šalininko, tokio kaip Juozapas ar Armathaea? Juozapas, anot Luko, buvo pasiturintis ir labai susidomėjęs Jėzumi ir buvo patarėjas, nepritaręs sprendimui nukryžiuoti Jėzų? Ar, papirkdamas korumpuotą valdžią, jis tikrai nebandė išvaduoti Jėzų nuo nukryžiovimo po to, kai jam nepasisekė to padaryti tarybos rūmuose.

10. Kiek mokinių iš tikrųjų liudijo Jėzaus nukryžiuvimą ir kokios buvo jų reakcijos? Ar gali būti tiesa, ką sako Matas (26:56), kad visi mokiniai Jo atsisakė ir vengė? Ar gali būti toks didžiojo mokytojo didžiųjų mokinių integralumo ir asmenybės kriterijus? Tik mylimas Jonas dalyvavo scenoje, bet kaip ilgai jis dalyvavo ir kaip ilgai reikėjo laukti pasmerktojo mirties ant kryžiaus tais laikais? Anot patikimų istorinių šaltinių, mirtis ant kryžiaus įvykdavo po kelių dienų. Bet kodėl Jėzus mirė po kelių valandų, kai tuo tarpu kiti du jo kompanionai išgyveno ilgiau? Ką galima pasakyti apie tamsą, kuri apgaubė žemę per tris nukryžiuavimo valandas? (Matas, 27:45; Morkus, 15:33; Lukas, 23:44). Ar galėjo įvykti pakeitimas, esant violetinei šviesai tamsos ir sumaišties metu?
11. Kaip buvo susipažinę su Jėzumi Romos kareiviai, kurie atėjo jo nuimti nuo kryžiaus? Kiek jie buvo tikri, kad tai buvo būtent tas žmogus? Ar jie tikrai jį atpažino arešto metu? Ar jie buvo susidomėję, ar priversti identifikuoti Jėzų tuo metu, kai vyko viešos iškilmės ir publikos šauksmai buvo grasinantys?
12. Ar gali tikintysis įsivaizduoti, kad Jėzus (kuris buvo vienas iš penkių labiausiai ryžtingų ir ištvermingų Dievo Pasiuntinių) galėtų kalbėti su Dievu priekaištaudamas ir su nerimu? Ar pridera tokiam išskirtiniam pranašui kaip Jėzus išbandymų laikotarpiu sakyti, kad Dievas jo atsisakė? Ar tai turėtų būti suprantama kaip kreipimosi į Dievą pavyzdys, ar precedentas, ar kaip reakcija į išbandymus?
13. Ar Gailestingiausias ir labiausiai atleidžiantis Aukščiausiasis Dievas negalėjo atleisti žmogaus nuodėmių be šio žiauraus ir labiausiai žeminančio vieno žmogaus, kuris ne tik buvo nekaltas, bet dar ir turėjo atlikti jam pavestą tariamo nukryžiuavimo misiją? Ar tai

yra Dievo malonės ir atlaidumo pritaikymas, Jo teisingumo ir meilės atspindys?

Laikmečio aplinkybių studijavimas, to meto valdžios elgesys, publikos reakcijos, Dievo samprata, žmogaus statusas, religijos ir gyvenimo tikslas-visų šių dalykų ištyrimas gali išprovokuoti įdomias mintis, panašias į tas, kurias minėjau aš. Kol nėra tenkinančios išvados, krikščionys negali visiškai džiaugtis bet kuria teisinga mintimi. Patartina, kad visos grupės pasinertų į galias dalyko studijas ir imtųsi gilesnių tyrinėjimų.

Tačiau tai, kuo rūpinasi musulmonai, niekada nesukelia minėtų problemų ir išvengia keblumų. Islamas tvirtai teigia, kad Jėzus nebuvo nukryžiuotas ar nužudytas, bet pašlovintas ir pakeltas pas Patį Dievą. Krikščionių rankraščiuose aptinkama, kad jis pasirodė po nukryžiovimo kai kuriems mokiniam. Jo pasirodymas yra pakankamai tikėtinas ir konfliktuoja su Islamo įsitikinimais. Jei tai yra tiesa, musulmonai turėtų tikėti, kad jis pasirodė ne po mirties ant kryžiaus, bet po pabėgimo, kuris įvyko Dievo valia pagal planą išgelbėti Jėzų ir pasipriešinti jo priešų pagiežingai konspiracijai. Užuoat buvęs nukryžiuotas ir pažemintas, kaip buvo suplanuota priešų, jis buvo dar labiau pakylėtas, kaip buvo planuota Dievo.

Jėzaus didingumas ir jo vaidmens išskirtinumas, anot musulmonų, nekyla iš krikščionių tikėjimo, kad jis buvo šaltakraujiškai nukryžiuotas dėl savo mokymo ir tam, kad atpirktų žmonijos nuodėmes. Jei šis populiarus įsitikinimas yra pagrįstas, galima teigti, kad Jėzaus auka dėl atpirkimo buvo tuščia, kadangi nuodėmė nebuvo eliminuota. Galima netgi sakyti, kad buvo tūkstančiai tokių pat herojų kaip Jėzus, kurie garbingai mirė dėl savo motyvų. Jų galima surasti visur: tarp germanų, sąjungininkų, komunistų, JTO pareigūnų, religinių karių, kovotojų už laisvę ir pan.. Jei ši žiauri mirtis gali sudievinėti mirusįjį, žmonija turėtų turėti nesuskaičiuojamą dievų ir dievybių skaičių. Būtų šališka tokį dieviškumą priskirti vienam Jėzui, nekreipiant dėmesio į kitus herojus, kurie mirė panašiomis aplinkybėmis.

Musulmonas nesusiduria su tokiu paradoksu. Jis tiki, kad Jėzaus didingumas kyla iš fakto, jog jis buvo pasirinktas Dievo ir pašlovintas Jo Žodžio, kad jam buvo patikėti Dievo apreiškimai ir įsakyta skleisti Jo Žinią, kad jis buvo pranašas pagal savo charakterį ir asmenybę; kad jis buvo nuoširdus vidumi ir išore, kad jis kovojo su veidmainyste ir šventvagiškumu, kad jis buvo pasirinktas nuo pat savo gimimo iki žengimo į dangų ir kad jis buvo ženklas žmonėms ir Dievo malonė. Taika bus su juo ir jo bendražygiais pranašais.

Šio tyrimo pobūdis neleidžia visapusiškai remtis Šv. Korano teiginiais apie Jėzų ir jo misiją. Tai, kas buvo pateikta, susiję su pačia pagrindine esme. Tolesnėms studijoms ir tyrimams skaitytojui siūloma gilintis į Šv. Koraną savarankiškai. Palengvinimui pateikiamos nuorodos: atitinkamų skyrių sąrašas ir Šv. Korano eilutės:

Skyrius	Eilutė	Skyrius	Eilutė
2	87, 136, 253	23	50
3	42-59, 84	33	7
4	156-9, 171-2	42	13
5	17,46,72,75,78,110 -118	43	57-65
6	85	57	27
9	30-1	61	6,14
19	1-40		

Poligamija (daug žmonių)

Kalbant iš esmės, poligamija reiškia partnerių gausumą. Tiksliau tariant, reiškinys, kai vyras turi daugiau nei vieną žmoną tuo pačiu metu, yra vadinamas poligamija. Bet kadangi vidutinis skaitytojas nemato skirtumo tarp dviejų terminų, mes vartosime poligamijos sąvoką kalbėdami apie poliginiją (daugpatystę). Jei moteris turi daugiau nei vieną partnerį tuo pačiu metu, šis reiškinys yra vadinamas poliandrija. Jei keletas vyrų ir moterų gyvena kartu, šis reiškinys yra vadinamas kolektyvine santuoka.

Trys pagrindiniai pliuralistinės santuokos tipai įvairiu laiku buvo daugiau ar mažiau populiarūs įvairiose visuomenėse, esant skirtingoms aplinkybėms. Labiausiai paplitęs yra poliginijos atvejis, dar ir dabar dėl įvairių priežasčių jis yra neišvengiamai paplitęs nedidėleje kiekvienos visuomenės dalyje. Tai yra vienintelis Islamo pripažintas pliuralistinės santuokos tipas. Kiti du, keletas vyrų (poliandrija) ir grupinė santuoka, Islamo yra visiškai uždraustos.

Nėra teisinga, kad judaizmas ir krikščionybė visada pritarė monogamijai ir kategoriškai priešinosi poliginijai, netgi šiandien. Kai kurie garsūs žydų klasikai, pavyzdžiui, Goiten (pp.184-5), teigia, kad poliginiją praktikuojantys žydų imigrantai sukėlė Izraelio valdžiai daug problemų ir sumaištis dėl apgyvendinimo. Gerai žinoma ir krikščionių mormonų pozicija. Afrikos-Azijos vyskupai teikia pirmenybę poliginijai, o ne neištikimybei, nesantuokiniam ryšiams ar pasikeitimui partneriais. Jau vien JAV keitimosi partneriais atvejų yra priskaičiuojama šimtai tūkstančių.

Įdomu atskleisti glaudų ryšį tarp griežtos formalios monogamijos ir prostitucijos, homoseksualumo, neteisėtumo, neištikimybės ir visuotinio seksualinio palaidumo. Istoriniai graikų-romėnų ir žydų-krikščionių civilizacijų įrašai atskleidžia

kur kas daugiau, nei kad gali parodyti bet kokia įprastinė sociologinė šeimos istorija²⁹.

Grįžtant prie Islamo, galima atrasti, kad dauguma žmonių Vakarų pasaulyje mano, jog musulmonas yra fizinių aistrų apsėstas žmogus, turintis ribotą ar netgi neribotą žmonių ar sugulovių skaičių. Dauguma tų žmonių stebisi sutikdami nevedusį ar turintį tik vieną žmoną musulmoną. Jie tiki, kad musulmonui laisvai leidžiama pakeisti vieną ar kelias žmonas kitomis ir kad tą padaryti lygiai taip paprasta, kaip persikraustyti iš vieno buto į kitą ar paprasčiausiai persirengti kostiumą. Ši požiūrį formuoja stulbinantys filmai ir pigios knygos minkštais viršeliais bei neatsakingas kai kurių musulmonų elgesys. Iš situacijos išplaukia neišvengiamas rezultatas-barjerai, kurie atkerta milijonus žmonių nuo ryškios Islamo šviesos bei jo socialinės filosofijos. Dėl tokių žmonių bus stengiamasi aptarti šį klausimą žvelgiant musulmonų akimis ir paliekant teisę skaitytojui padaryti savas išvadas.

Poligamija buvo praktikuojama per žmonijos istoriją. Ją rinkosi tokie pranašai kaip Abraomas, Jokūbas, Dovydas, Saliamonas ir kiti; rinkosi karaliai ir valdytojai; paprasti žmonės Rytuose ir Vakaruose tiek senaisiais, tiek ir moderniais laikais. Netgi šiandien įvairiomis formomis (kurių vienos yra legalios, o kitos nelegalios ir veidmainiškos, kai kurios slaptos ar viešos) ją praktikuoja ir musulmonai, ir nemusulmonai Rytuose ir Vakaruose. Nereikia daug ieškoti, kad išsiaiškintume, kur koks vedusių žmonių skaičius turi asmenines meilužes ar mylimąsias, ar paprasčiausiai prasideda su kitomis moterimis. Nepaisant moralistų norų, poligamija yra praktikuojama bei gali būti aptinkama visur visais istorijos tarpsniais.

Biblinių apreiškimų metu poligamija buvo paprastai priimtina ir praktikuojama. Ji buvo priimtina religiniu, socialiniu

²⁹ S.D. Goiten, *Jews and Arabs: Their Contacts Through the Ages* (New York: Schocken Books), 1964; L.T. Hobhouse, *Morals in Evolution: a Study of Comparative Ethics* (London: Chapman and Hall), 1951; E.A. Westermarck, *A Short History of Marriage* (New York: The Macmillan Co.), 1926.

ir moraliniu aspektais ir niekas prieš ją neprotestavo. Štai dėl ko biblija nekalba šiuo klausimu, kadangi jis tada buvo reali tikrovė, savaime aiškus dalykas. Biblija jo nei draudė, nei reguliavo, nei varžė. Kai kurie žmonės interpretavo Biblinę dešimties skaisčių mergelių istoriją kaip pritarimą turėti dešimt žmonių vienu metu. Biblijos pranašų, karalių ir patriarchų istorijos šiuo klausimu yra gana neįtikėtinos.

Kai Muhammedas atstovavo Islamui, poligamijos praktikavimas buvo įprastas ir giliai įsišaknijęs laikmečio socialiniame gyvenime. Šv. Koranas šios praktikos nei nenutraukė, nei sustabdė, tačiau ir neleido jai tęstis nevaldomai ir neribotai. Šv. Koranas negalėjo būti abejingas šiam klausimui ar tiesiog toleruoti su poligamija susijusį chaosą ir neatsakingumą. Reguliavimas vyko socialinių papročių ir praktikų pagalba, todėl Šv. Korano išpažintojai ėmėsi kurti instituciją ir tobulinti ją tradicinių blogybių panaikinimo ir pranašumų sustiprinimo būdu. Šv. Koranas įsikišo dėl to, kad šeimos institucija turi būti tikroviška ir šeimos struktūroje negali būti chaoso, kadangi ji yra kiekvienos visuomenės pamatas. Dėl šių priežasčių Šv. Korane pateiktos šios taisyklės:

1. Tam tikromis sąlygomis poligamija yra leistina. Ji yra sąlyginis leidimas, o ne tikėjimo dogma ar įsipareigojimas.
2. Galima turėti daugiausia keturias žmonas, tarp kurių negali būtų pirmu ir antru kraujo giminystės laipsniu su vyru susijusių moterų: seserų, tetų ar seserėčių (duktėričių) iš tėvo ar motinos pusės.
3. Antroji arba trečioji žmona turi tas pačias teises ir privilegijas kaip ir pirmoji. Jai suteikiama visa, ką turi ir pirmoji žmona. Kiekvienas, kuris turi daugiau nei vieną žmoną, turi su jomis vienodai geranoriškai elgtis ir vienodai jas aprūpinti-tai yra būtina poligamijos sąlyga. Ši lygybė paprastai priklauso nuo individo sąžinės.
4. Bendrai paėmus, Musulmonų visuomenėje poligamijos praktikavimas yra išimtis iš įprasto elgesio. Ji yra

naudojama sprendžiant kai kurias socialines ir moralines problemas ir kovojant su neišvengiamais sunkumais. Trumpai tariant, tai yra kraštutinė priemonė.

Atitinkamoje Šv. Korano ištraukoje sakoma:

“Jeigu bijot, kad nesugebėsit teisingai elgtis su našlaitėmis (kurias ketini imti sau į žmonas), pasirinkit ir veskit vieną, dvi, tris ar keturias moteris; bet jei bijot, kad negalėsit su jomis teisingai elgtis, tada veskit tik vieną arba (belaisvę), kurią laikote savo dešinėje rankoje. Tai bus labiau priderama ir apsaugos nuo neteisingumo.” (Šv. Koranas, 4:3)

Ištrauka buvo atskleista po Uhud mūšio, kuriame žuvo daugelis musulmonų, palikdami daugybę našlių ir našlaičių, o jais privalėjo pasirūpinti gyvieji. Santuoka buvo vienintelis būdas toms našlėms ir našlaičiams apginti. Šv. Koranas įspėjo ir suteikė šį pasirinkimą tam, kad apgintų našlaičių teises ir užkirstų kelią neteisingam globėjų elgesiui su tomis, kurios nuo jų priklausė.

Įvertinus šį faktą paaiškėja, kad Islamas nesukūrė poligamijos ir kad pristatydamas išvardintas taisykles jo paties nepadarė taisykle. Jis jos nepanaikino, nes jei ji būtų buvusi panaikinta, tai egzistuoję tik teoriškai, o žmonės būtų elgęsi taip, kaip šiandien yra priimtina tarp tų kitų žmonių, kurių nuostatos ir socialiniai papročiai formaliai nepritaria poligamijai. Islamas atėjo tam, kad būtų vykdomas, kad gyvuotų, būtų praktikuojamas, o ne tam, kad būtų suspenduotas ir laikomas paprasčiausia teorija. Jis yra tikroviškas ir jo požiūris į gyvenimą yra labai naudingas. Štai dėl to jis pritaria sąlyginei ir apribotai poligamijai. Jei visa žmonija būtų buvusi suinteresuota apsieiti be jos, Dievas būtų turėjęs lemti jos baigtį. Tačiau kas žino geriau už Jį?

Islamą leidžia poligamiją dėl daugelio priežasčių. Nereikia įsivaizduoti šių priežasčių ar kelti hipotezių. Jos yra realios ir gali būti visur matomos kiekvieną dieną. Į kelias iš jų atkreipkime dėmesį.

1. Moterys skaičiumi viršija vyrus

Kai kuriose visuomenėse moterų skaičius viršija vyrų skaičių. Tai ypač pasakytina apie industrinius ar komercinius regionus ir šalis, kurios išitraukė į karus. Jeigu musulmonų visuomenė priklauso šiai kategorijai ir, jei Islamas būtų uždraudęs poligamiją ir įteisinęs monogaminę santuoką, ką tada darytų netekėjusios moterys? Kur ir kaip jos rastų kompaniją, kurios trokšta jų prigimtis? Kur ir kaip jos rastų simpatiją, supratimą, aprūpinimą ir gynybą? Problemos prasmės nėra vien tik fizinės, jos taip pat yra ir moralinės, jausminės, socialinės, emocinės ir natūralios. Kiekviena normali moteris, nesvarbu, ar ji yra verslo ar užsienio tarnyboje, ar mokslo (žinių) skyriuje, ilgisi namų, savo pačios šeimos. Jai reikia kažkuo rūpintis ir kad kažkas rūpintųsi ja. Ji trokšta priklausyti socialiai ir šeimyniškai. Net vien tik fizinės prasmės atžvilgiu, reikšmė yra labai svarbi ir negali būti ignoruojama, antraip neišspręsta problema lems psichologinių kompleksų, nervinių priepuolių, socialinių sutrikimų ir protinio nestabilumo atsiradimą. Yra daugybė klinikinių įrodymų.

Šie prigimtiniai troškimai ir sentimentalios aspiracijos turi būti įgyvendinti. Tokie poreikiai, kaip kažkam priklausyti, rūpintis ir sulaukti kitų rūpesčio, turi būti patenkinti. Moterys tokioje situacijoje nebūtinai nepaiso savo prigimties ir gyvena angelišką gyvenimą. Jei jos negali jo turėti legaliu ir padoriu būdu, randa kitus, dažnai rizikingus ir laikinus, būdus. Tik nedaugelis moterų gali išgyventi be užtikrintos ir nuolatinės vyrų draugijos. Didžioji netekėjusių moterų dalis randa būdų susitikti su vyrais. Jos finansuoja prabangius vakarėlius, organizuoja visuomeninius kokteilius, lanko verslo suvažiavimus, praktikuoja aktyvų gyvenimo stilių ir t.t.. Šios desperatiškos medžioklės rezultatai nebūtinai yra moralūs ar padorūs. Tam tikras vedęs vyras gali susidomėti tam tikra moterimi, kuri mėgins jį prisivilioti teisėtai arba ne. Taip pat kai kurios moterys gali pritraukti dėl tam tikrų priežasčių amoralius ar smukusius vyrus.

Tokie vyrai stengsis turėti su ja atvirą ar paslėptą artimų ryšių, kurie taip pat gali būti ir padorūs, ir ne, atsižvelgiant į tam tikras įstatymų formas ar papročių teisę. Vedusių vyrų santykiai su kitomis moterimis gali rimtai paveikti šeimos gyvenimą ir sugriauti jų moralę bei visuomenės moralumą. Žmonos gali būti paliktos ir apleistos, vaikai-atsižadėti, namai sugriauti ir panašiai.

Moterys, kurios randa kompanioną vyrą tokiomis aplinkybėmis, neįgyja saugumo ir garbingumo ar kokių kitokių teisių. Jos kompanionas vyras ar profesionalus meilužis gali būti su ja, ją išlaikyti ir skaidrinti jos gyvenimą dovanomis ir sąmoju bei apipilti kitomis aistringo romano išraiškomis. Tačiau kokias garantijas ji gauna? Kaip ji gali jį sulaikyti nuo išėjimo pačiomis reikalingiausiomis akimirkomis? Kas jį sulaikys nutraukti slaptą romaną? Moralė? Sąžinė? Įstatymas? Niekas nepadės: moralė žuvo, kai jis pradėjo šio pobūdžio artimus santykius, sąžinė buvo paralyžuota, kai jis išitraukė į Dievo ir žmogaus taisyklėms nepriimtinius santykius; visuomenės įstatymai nepripažįsta jokių kitų artimų santykių, išskyrus ryšius su teisėta žmona. Taigi vyras gali džiaugtis savo lengva draugija tol, kol nori, o jausmams atšalus, gali susirasti kitą moterį ir pakartoti tą pačią tragediją be jokios atsakomybės ir išipareigojimų iš jo pusės.

Aptartą patirtį turinti moteris ir toliau gali būti viliojanti ir patraukli ar trokštanti, ji gali ieškoti kito vyro ir bandyti antrąkart. Bet ar tai suteiks jai saugumo ir garantuos garbingumą ar teisės? Ji pakliūs į tą patį ydingą ratą, visą laiką medžios ir tikėsis būti sumedžiota. Jos našta didės ir didės, ypač tada, jei ji turi vaikų. Galiausiai ji bus užmiršta. Tai neatitinka žmogiškojo orumo ar moteriško jautrumo. Kiekviena moteris šioje situacijoje gali būti palaužta ar tapti maištinga keršytoja ir moralės griovėja.

Kita vertus, niekas negali įsivaizduoti, kad visi vedę vyrai yra laimingi, klestintys ir patenkinti savo santuokomis. Nesvarbu, ar dėl savo paties, ar dėl žmonos kaltės, nelaimingi vyrai ieškos kitos rūšies draugijos ir paguodos pas kažką kitą. Tai

yra lengva, kai moterų skaičius viršija vyrų skaičių. Jei jis negali gauti to priimtinais būdais, gaus kitomis priemonėmis, pradėdamas amoralius ir nederamus artimus santykius, kurie gali apimti neteisėtumą, abortus ir kitus begalinius rūpesčius. Pastarieji gali būti nemalonūs ir piktinantys faktai-tikros ir svarbios problemos. Jos turi būti išspėstos saugiu individui (vyriui ar moteriai) būdu, kuris apsaugotų ir visuomenę.

Sprendimas, kurį Islamas siūlo šiuo atveju, yra leidimas nelaimingam ir nepatenkintam vyrui vesti antrą žmoną, gyventi su ja atvirai ir atsakingai, vykdant visus įsipareigojimus tiek pirmajai žmonai, tiek ir antrajai žmonai. Panašiai jis padeda netekėjusioms merginoms patenkinti jų poreikius, realizuoti jų troškimus ir įgyvendinti teisingas aspiracijas ir prigimtines aistras. Tai joms leidžia susisieti su vyrais per santuokos instituciją ir džiaugtis teisėtų žmonių teisėmis ir privilegijomis. Šiuo atveju Islamas nesistengia apeiti klausimo ir ignoruoti problemos. Jis yra realistiškas ir atviras, tiesus ir praktinis. Islamo pateikiamas sprendimas yra teisėtas, padorus ir geranoriškas. Islamas siūlo savo sprendimą dėl to, kad negali toleruoti veidmainiavimo žmonių santykiuose. Jis negali pateisinti teisinio ir moralinio požiūrio tokio žmogaus, kuris pagal įstatymą yra vedęs vieną žmoną, bet realiai palaiko daugybę slaptų santykių. Kita vertus, jis visiškai prieštarauja svetimavimui ir negali jo toleruoti. Svetimautojams skirta bausmė griežtumu prilygsta mirties bausmei. Turintiems nesantuokinių santykių skirta bausmė skausmingumu prilygsta šimtams rykštės kirčių. Uždraudus veidmainiavimą, neištikimybę, svetimavimą, vienintele tinkama alternatyva išlieka poligamija. Ji ir yra tai, ką, susiklosčius minėtoms sąlygoms, pasiūlė Islamas.

Jei kai kurie žmonės mano, kad ji yra netoleruotina, jie turi rinktis kitas alternatyvas, kurios yra nepriimtinos Islamui. Ir jei kai kurie žmonės gali kiekvienoje situacijoje kontroliuoti save, jiems poligamija nereikalinga. Pagrindinis Islamo rūpestis- užtikrinti žmogaus orumą ir saugumą, apginti integralumą ir visuomenės moralę.

Dabar kiekvienas gali savęs paklausti, kas visuomenei yra geriau. Ar pagirtina leisti chaotiškam ir neatsakingam elgesiui sugriauti visuomenės pagrindus, ar panaudoti paskutiniąją Islamo sprendimo priemonę (poligamiją)? Ar visuomenė suinteresuota ignoruoti akį rėžiančias problemas, toleruoti veidmainystę ir nusižengimą moralei, atleisti už svetimavimą ir slaptus artimus santykius? Ar yra sveika numalšinti dorus ir prigimtinius vyro ir moters troškimus būti kartu. Šis nuslopinimas negali būti efektyvus tikrovėje ir tegali turėti neteisėtas ir nepadorias pasekmes. Svarstant šio klausimo socialinę, moralinę, žmogiškąją, dvasinę ar kurią nors kitą prasmę suvokiama, kad visuomenei kur kas geriau leisti žmonėms atsakingai jungtis legaliais būdais, kurie yra neatsiejami nuo teisinės apsaugos ir kontroliuojami kompetetingų autoritetų.

Atsižvelgdamas į moterų problemas, šiuo sprendimu Islamas užtikrina moteriai pagarbą, apsaugo jos teises ir integralumą, pripažįsta ir įteisina padorios partnerystės troškimą, suteikia jai vietą visuomenėje, kuriai ji priklauso, suteikia progą rūpintis jai brangiais žmonėmis ir leidžia, kad ja pačia būtų pasirūpinta. Tai gali skambėti atstumiančiai moteriai, kuri jau turi vyrą ir įtaria, kad kita moteris gali įsijungti į jos vyro draugiją, pareikalauti jo apsaugos, kad gali tektis su ja dalintis vyro parama ir švelnumu. Tačiau kokie yra vyrų ar patikimų partnerių neturinčių moterų jausmai? Ar mes turime ignoruoti jų buvimą ir manyti, kad jos neturi teisės į saugumą ir pasitenkinimą? Ar ignoravimas padės išspręsti jų problemą ir suteiks pasitenkinimo? Kaip jaustūsi ir elgtūsi žmona, atsidūrusi moterų be vyrų padėtyje? Ar ji nenorėtų priklausyti ir būti gerbiama bei pripažinta? Ar ji nenorėtų gauti pusės puodelio ar pusės vyro, jei negalėtų gauti viso? Ar ji nebūtų laimingesnė įgydama truputį apsaugos ir saugumo, užuot buvusi visiškai atskirtai? Kas atsitiktų jai ir jos vaikams, jei brangus vyras susidomėtų kuria nors iš tų „perteklinių“ moterų kokiam nors vakarėlyje? Kas jai nutiktų, jei jis paliktų šeimą ir apleistų savo įsipareigojimus, norėdamas turėti daugiau laiko išteklių savo naujai pramogai? Kaip ji turėtų jaustis

žinodama, kad vienintelis vyras jos gyvenime slaptai susitikinėja su kita moterimi? Toks vyras yra ne tik praradimas, bet dar ir pavojus. Jis yra žemas ir nedoras. Ar šis būdas gali padėti visiems, atsidūrusiems aptariamoje situacijoje? Jis naudingas moteriai, teisėtai žmonai ir neteisėtai kompanionei, kurios kenčia nuo aptariamų problemų. Bet ar ne geriau abiem moterims pasidalinti vyro rūpestį ir paramą, turėti vienodą priėjimą prie jo draugijos ir būti vienodai ginamoms įstatymo? Toks vyras realybėje daugiau nebėra vienos žmonos vyras. Jis yra žemas veidmainis, žala padaryta, siela sužeista. Reikia apginti visus, įveikti nedorybę, apsaugoti nuo žalos, išsaugoti sielas nuo traumų, tad Islamas geranoriškai įsikiša ir leidžia vedusiems vyrams dėl pateisinamų priežasčių bei aplinkybių vesti dar kartą.

2. Žmonos negalėjimas turėti vaikų

Kai kuriose šeimose moteris dėl vieno ar kitų priežasčių negali turėti vaikų. Vaikų buvimas būtinas pilnaverčiam šeimos gyvenimo ir žmonijos išlikimui. Be to, tai yra vienas iš pagrindinių santuokos tikslų ir vyras trokšta vaikų, kad išsaugotų savo vardą ir sustiprintų šeimos ryšius. Tokioje situacijoje vyras galėtų rinktis viena iš trijų įprastų alternatyvų:

1. Nuslopinti natūralų troškimą turėti vaikų.
2. Išsiskirti su bevaikė moterimi dėl atsiskyrimo, svetimavimo ar dėl ko nors kito.
3. Įsivaikinti vaiką ir duoti jam savo vardą.

Nė viena iš šių alternatyvų neatitinka esminio Islamo požiūrio į gyvenimą ir prigimtį. Islamas neskatina nuslopinti troškimų ir prigimtinių aspiracijų. Jis padeda įgyvendinti tuos siekimus ir troškimus padoriu ir teisėtu būdu, kadangi tokiu atveju nuslopinimas neatitinka Islamo sistemos. Esant tokioms aplinkybėms, skyrybos nėra leistinos, kadangi negalėjimą turėti vaikų negalima laikyti moters kalte. Dar daugiau, skyrybos Dievo požiūriu yra labiausiai neapkenčiamas dalykas, kurį galima leisti

tik tuo atveju, kai nebelieka kitos išeities. Kita vertus, žmonai gali reikėti vyro paramos ir draugijos. Būtų žiauru leisti jai išeiti, kai ji yra nusivylusi, kai niekas ja nesidomi, žinodami, kad ji negali turėti vaikų.

Įvaikinimas taip pat svarstytinas klausimas, kadangi Islamas nustato, kad kiekvienas vaikas turi būti šaukiamas tikrojo tėvo vardu, o jei šis yra nežinomas, turi būti vadinamas tikėjimo broliu (Šv. Koranas, 33:4-5). Tai dar nereiškia, kad vaikas, kuris neturi žinomo tėvo ar aprūpintojo, turi kentėti nuo atskirties ir globos trūkumo. Šiandien praktikuojamas įvaikinimas nėra būdas suteikti vaikui saugų ir pasiturintį gyvenimą. Niekas negali visiškai pakeisti tikrojo tėvo ir motinos. Kasdieniniai gyvenimo pavyzdžiai, komplikotos procedūros ir bylos teismuose, ginčai tarp šeimų įrodo, kad įvaikinimas niekada neišsprendžia problemos. Kiek šiandien teismuose pasitaiko bylų, kai tikri tėvai reikalauja sugrąžinti vaikus, kuriuos įvaikino svetimos šeimos. Kiek ilgai normalūs tėvai ir motinos gali matyti savo vaikus svetimuose namuose? Kaip jie gali pasitikėti, kad įtėviai tinkamai išauklės jų vaikus ir jais deramai rūpinsis? Kaip jausis patys vaikai, kai užaugs ir sužinos, kad tikrai tėvai atidavė juos įvaikinti. Kaip jie reaguos, kai išsiaiškins, kad jų tėvai yra nežinomi, kad jų motinos atidavė juos iš skurdo, gėdos ar baimės. Kaip labai įvaikintuosius mėgsta kiti įtėvių šeimos nariai? Ar jie nori, kad svetimi vaikai gautų jų vardą ir teisę paveldėti jiems priklausantį palikimą? Kaip jausis įtėviai, kai tikrieji tėvai pareikalaus grąžinti vaikus ar patys vaikai užsimanys išeiti pas tikruosius tėvus? Atsiranda daugybė komplikacijų. Institucija nėra ideali ir gali traumuoti vaikus, tėvus, įtėvius ir iškreipti kitus tarpusavio santykius įtėvių šeimoje bei visoje visuomenėje. Įvaikinimas yra viena iš priežasčių, skatinančių žmones įsitraukti į neatsakingus artimus santykius. Šiandien jis yra paverčiamas pelno šaltiniu. Anot žiniasklaidos, kai kurie žmonės pardavinėja savo vaikus ir tai vyksta ne Afrikos ar Azijos džiunglėse, o Kanadoje ir Amerikoje. Dėl to Islamas atmeta įvaikinimą ir

netoleruoja jo kaip praktikos tarp musulmonų (Šv. Koranas, 33:4-6)

Be šių atmetinų alternatyvų, Islamas siūlo savo sprendimą. Jis leidžia vyrui tokioje situacijoje vesti dar kartą, patenkinti savo dorus troškimus ir tuo pačiu metu aprūpinti savo bevaikę žmoną, kuriai jo tuo metu labiausiai ir reikia. Tai yra būdas, kurį gali pasirinkti nusivylusieji vietoje įvaikinimo, skyrybų ar dirbtinio aspiracijų nuslopinimo. Antroji santuokalabiausiai galimas pasirinkimas, dar vienas būdas, padedantis išsivaduoti iš sunkios padėties ir gyventi visais aspektais normalų ir užtikrintą gyvenimą.

3. Žmonos negalėjimas vykdyti santuokinių įsipareigojimų

Kai kuriais atvejais žmona negali vykdyti savo santuokinių įsipareigojimų. Ji gali nustoti būti tokia maloni partnerė, kokia turėtų ar norėtų būti. Ji gali negalėti skirti vyrui visos savo meilės, pasitenkinimo ir dėmesio, kurio jam reikia. Taip gali atsitikti ir atsitinka. Ir nebūtinai dėl žmonos kaltės, o dėl ilgos ligos, įkalinimo ar reguliaraus ciklo. Ne visiems vyrams yra įmanoma savikontrolė ir angeliškų manierų elgesys. Kai kurie iš jų gali patekti į amoralumo pinkles, imti apgaudinėti, svetimauti ir pasinerti į neištikimybę. Galima rasti pavyzdžių, kai vyrai išmyli savo svainės, vaikų aukles ar namų šeimininkes, kurios ateina prižiūrėti namų žmonai sergant ar būnant uždarytai. Dažnai, kai žmonoms atliekamos sudėtingos chirurginės operacijos, vyrai išgyvena naujus romanus su kitomis moterimis. Sergančios ponios sesuo ar draugė yra dažniausiai tokios dramos dalyvė. Turėdama kilnų tikslą, ji ateina padėti sergančiai seseriai, o tada situacija komplikuojasi. Kai žmona serga namuose ar ligoninėje, vyras jaučiasi vienišas ir nusivylęs. Kita moteris namuose, nesvarbu, žmonos sesuo ar draugė, padeda vyrui, parodo jam nuoširdžią (ir ne tik) simpatiją ir supratimą. Kai kurie vyrai ir moterys išnaudoja šią kilnią simpatiją ir piktnaudžiauja ja iki galo. Rezultatas-sudaužyta širdis su suardyta šeima.

Tokio pobūdžio problemos nėra išgalvotos ar netikros. Žmonių tarpe jos dažnos. Laikas nuo laiko apie tokias problemas rašoma laikraščiuose. Faktą patvirtina ir teismų bylos. Tokiu atveju vyro elgesys gali būti laikomas amoraliu, žemu, neprideramu, ydingu ir t.t.. Bet ar tai padeda? Ar pakeičia žmogiškąją prigimtį? Poelgis jau įvyko, skriauda kartojama ir didelė problema reikalauja praktiško ir gero sprendimo. Ar įstatymų leidėjus turėtų tenkinti visiškas tokio vyro ir jo elgesio pasmerkimas? Ar galima leisti, kad jis pražudytų savo dorumą ir sugriautų moralinius visuomenės pamatus? Ar galima leisti, kad veidmainystė ir amoralumas pakeistų sąžiningumą ir ištikimybę? Visiškas draudimas ir pasmerkimas nuo pažeidimo nesulaiko. Priešingai, palieka vietos veidmainystei, slaptai neištikimybei ir neatsakingumui, prieš kuriuos įstatymas bei jo leidėjai yra bejėgiai.

Islamas negali būti bejėgis. Jis nekalba apie kompromisus moralinių normų atveju ir netoleruoja veidmainiavimo ir neištikimybės. Jis negali apgautinėti savęs bei žmogaus apsimestiniu pasitenkinimu. Taip pat Islamas negali neigti egzistuojančios problemos ar paprasčiausiai pasirinkti draudimą, kuris nesumažina žalos. Gelbėdamas žmogų nuo jo paties prigimties, gindamas moteris (žmonas ir slaptas drauges), palaikydamas dorą ir moralę, minimizuodamas blogį, Islamas leidžia poligamiją. Ji turi būti taikoma kaip kraštutinė priemonė ir laikoma geresne už formalią monogamiją ir neįpareigojančius vyrų bei moterų santykius. Sunkioje padėtyje atsidūrę vyrai ir moterys gali pasinaudoti šia priemone. Bet, jei kuri nors pusė baiminasi neteisingumo ar žalos, turi būti pasirenkama monogamija.

4. Vyro poreikiai

Prigimtis reikalauja iš vyro tam tikrų dalykų ir elgesio. Vyras daug keliauja verslo reikalais ir apsistoja toli nuo namų savo paties ar užsienio šalyje. Niekas negali užtikrinti, kad

tokiais atvejais vyrai lieka ištikimi. Gyvenimas iliustruoja, kad dauguma vyrų, mėnesius ar net metus praleisdami toli nuo namų, amoraliai nusižengia su svetimomis moterimis. Kai kurie žmonės yra silpni ir negali atsispirti net mažiausioms pagundoms, dėl to puola į nuodėmę ir gali pakenkti šeimai. Tai dar viena priežastis, dėl kurios gali būti pritaikoma apribota poligamija. Keliaujančiam vyrui yra kur kas geriau turėti antrą žmoną ir antrus namus ir taip išsilaisvinti iš amoralaus ir neatsakingo elgesio. Žmonai taip pat geriau, kai ji žino, kad vyras yra susaistytas teisėtais ryšiais ir moraliniais principais su kita moterimi: ji mažiau erzina. Natūralu, kad moteris su niekuo nenori dalintis savo vyru. Bet kai ji susiduria su situacija, kur vyras gali pasirinkti tarp teisėtai atsakingo ir moralaus bei neteisėto ir amoralaus elgesio, ji akivaizdžiai teikia pirmenybę pirmajai alternatyvai. Kita vertus, jei ji yra žalojama ar yra pažeidžiamos jos teisės, ji gali pasinaudoti įstatymu ir paprašyti skyrybų.

Šiuo atveju pritaikant poligamiją, apsaugomas vyro padarumas, antros žmonos orumas ir visuomenės moralinės vertybės. Šių atvejų nedetalizuosime. Jie akivaizdžiai pasireiškia realiame gyvenime, nors gali būti reti, tačiau dar retesnė poligamijos praktika tarp musulmonų. Tokių musulmonų, kurie taiko poligamiją kaip paskutinę priemonę, tikrovėje yra mažiau nei neištikimų vyrų ir žmonių, kurie gyvena monogaminėse visuomenėse.

Nors ir rizikinga bei priklausanti nuo daugybės prielaidų, poligamija yra pranašesnė už nerūpestingumą ir neištikimybę, veidmainiavimą ir nesaugumą, amoralumą ir nusižengimą dorovei. Ji padeda vyrams ir moterims tikroviškai ir atsakingai išspręsti sunkias problemas. Ji sumažina daugelį psichologinių, prigimtinių ir emocinių žmogaus gyvenimo problemų. Ji taikytina kaip prevencinė priemonė. Poligamija nėra nei Islamo tikėjimo dogma, nei įsakymas: tai tik Dievo leidimas, būdas išspręsti kai kurias sunkiausias žmonių santykių problemas. Musulmonai teigia, kad teisėta ir sąlyginė poligamija yra tinkamesnė už kitus elgesio modelius, kuriuos pasirenka žmonės,

besididžiuojantys savo formalia santuoka ir paviršine monogamija. Musulmonai pasisako už poligamiją esant tam tikroms sąlygoms, tačiau, atsižvelgiant į kiekvieną individualų atvejį, ji gali būti vertinama kaip nemėgstama ar draudžiama.

Baigiant diskusiją, reikėtų ištirti pranašo Muhammedo santuokas. Šios santuokos nėra problema musulmonui, kuris supranta idealų Pranašo būdą ir jo santuokų aplinkybes, tačiau apsunkina nemusulmonų supratimą apie Pranašą ir leidžia jiems daryti neatsakingas benreišbaigtas išvadas, kurios teršia Pranašo bei Islamo gerą vardą. Mes nepateiksime nei savo pačių, nei svetimų išvadų, o leisime skaitytojui susipažinti su tam tikrais faktais pačiam.

1. Santuokos institucija Islame turi labai aukštą statusą, kuris yra labai pagirtinas ir būtinas, kad visuomenė sklandžiai funkcionuotų.
2. Muhammedas niekada nesakė, kas jis buvo nemirtingas ar dieviškas. Laikas nuo laiko jis pabrėždavo faktą, kad jis buvo mirtingas ir pasirinktas Dievo perduoti Jo žinią žmonijai. Nors unikalus ir išskirtinis savo gyvenimu, jis gyveno ir mirė kaip žmogus. Jam santuoka buvo natūrali, o ne erezija ar praeikimas.
3. Jis gyveno ypač karšto klimato šalyje, kur fiziniai troškimai spaudžia žmogų, kur žmonės anksti subręsta ir kur lengvas pasitenkinimas paplitęs tarp įvairių klasių atstovų. Tačiau Muhammedas niekada nepalietė moters, kol jam nesuėjo dvidešimt penkeri metai ir kol jis pirmąkart vedė. Visoje Arabijoje jis buvo žinomas dėl savo nepriekaištingo būdo ir vadinamas *al Amin*, vardu, kuris reiškė aukščiausią moralinio gyvenimo standartą.
4. Jo pirmoji santuoka buvo su ponia Khadijah, du kartus našle tapusia moterimi, kuri buvo penkiolika metų už jį vyresnė ir tai įvyko (tam regionui) ypač vėlyvame amžiuje. Ji pati pasiūlė užmegzti santykius ir jis sutiko su pasiūlymu, nepaisydamas didelio amžiaus skirtumo ir jos našlės statuso. Tuo metu jis būtų galėjęs lengvai rasti

jaunesnę ir gražesnę merginą, jei tik būtų viską vertinęs pagal fizinius kriterijus.

5. Vien tik su šia moterimi jis gyveno tol, kol sulaukė daugiau nei penkiasdešimties metų ir susilaukė su ja visų savo vaikų, išskyrus Abraomą. Ji gyveno su juo tol, kol sulaukė šešiasdešimt penkerių metų amžiaus. Gyvendamas su ja, Muhammedas neturėjo jokių artimų santykių su kitomis moterimis.
6. Tada jis skelbė Dievo Žinią ir buvo vyresnis nei penkiasdešimties metų amžiaus, o ji buvo šešiasdešimt penkerių. Jis ir jo pasekėjai ir toliau buvo persekiojami. Be visų problemų, mirė žmona. Po jos mirties jis kurį laiką neturėjo jokios žmonos. Vėliau vedė Sawdah, kuri emigravo su savo vyru į Abisiniją ankstyvuju persekiojimų laikotarpiu. Grįžtant atgal, jos vyras mirė ir ji ieškojo prieglobsčio. Natūralu, kad dėl to ji kreipėsi į patį Pranašą, kurio misijos metu mirė jos vyras. Pranašas ją vedė. Ji nebuvo nei ypatingai graži, nei jauna ar miela. Kaip ir visos našlės, ji buvo linkusi greitai prarasti kantrybę. Vėliau tais pačiais metais Muhammedui pasiūlė septynerių metų mergaitę A'īshah, jo bendražygio Abu Bakr dukterį. Santuoka nebuvo išbaigta iki tam tikro laiko po migracijos į Mediną. Šių dviejų santuokų motyvais negalima laikyti aistros ar fizinio potraukio. Tačiau jis gyveno su abiem žmonomis nuo penkerių iki šešerių metų, kol sulaukė penkiasdešimt šešerių.
7. Nuo savo penkiasdešimt šešerių iki šešiasdešimties metų Pranašas sudarė dar devynias santuokas. Trejais paskutiniaisiais savo gyvenimo metais nevedė nė karto. Daugumą savo santuokų jis sudarė tuo metu, kai maždaug penkerius metus jo misija išgyveno krizę. Tai buvo tuo metu, kai musulmonai buvo išitraukę į žūtbutinius mūšius ir išipainioję į nesuskaičiuojamus vidinius ir išorinius sunkumus. Tai įvyko tada, kai buvo leidžiami Islamo įstatymai ir buvo dedami Islamiškos

visuomenės pamatai. Faktas yra tas, kad kaip dominuojanti figūra Muhammedas sukosi įvykių centre ir labai įdomu, jog daugelis jo santuokų įvyko būtent tuo metu. Tai pritraukia rimtų istorikų, sociologų, įstatymų leidėjų ir psichologų dėmesį. Tai negalima interpretuoti kaip fizinio potraukio ir geidulingų aistrų.

8. Muhammedas gyveno paprastą, asketišką ir kuklų gyvenimą. Dienos metu jis buvo labiausiai užsiėmęs to laikmečio žmogus, valstybės galva, vyriausiasis teisėjas ir t.t.. Naktimis jis buvo labiausiai ištikimas Dievo tarnas. Vieną arba du trečdalius nakties jis praleisdavo nemiegodamas ir meldamasis bei medituodamas (Šv. Koranas, 73:20). Jis turėjo tik kilimėlių, asočių, antklodžių ir kitų paprastų daiktų, nors ir buvo Arabijos karalius ir suverenas. Jo gyvenimas buvo toks griežtas ir asketiškas, kad jo žmonos jį versdavo gyventi patogiau, bet niekada neįstengė to pasiekti (Šv. Koranas, 33:48). Aišku, kad tai nebuvo ištvirkusio ir aistringo žmogaus gyvenimas.
9. Visos jo žmonos, išskyrus A'īshah, buvo našlės arba išsiskyrusios. Mažiausiai viena buvo už jį vyresnė amžiumi, o kitos siekė jo globos ir prieglobsčio.

Tai yra pagrindiniai Pranašo santuokų momentai, kurie nekelia įspūdžio, kad šios santuokos buvo atsakas į fizinius poreikius ar biologinį spaudimą. Neįmanoma manyti, kad jis išlaikė tiek daug žmonių dėl savo asmeninių ketinimų ar fizinių norų. Kiekvienas draugas ar priešas, kuris, vertindamas Muhammedo santuokas, abejoja moraliniu Muhammedo padorumu, turi rasti tenkinantį atsakymą į klausimus: kodėl jis pirmą kartą tuokėsi būdamas 25 metų, prieš tai neturėjęs jokių ryšių su moterimi? Kodėl jis pasirinko 15 metų vyresnę ir du kartus našle tapusią moterį? Kodėl jis išgyveno su ja iki pat jos mirties, nors buvo dar tik 50 metų amžiaus? Kodėl jis priėmė visas bejėges našles ir išsiskyrusias moteris, kurios neturėjo jokių

didelių pranašumų? Kodėl jis gyveno tokį asketišką ir sunkų gyvenimą, kai galėjo gyventi patogiai ir lengvai? Kodėl jis sudarė didžiąją dalį savo santuokų labiausiai užimtu gyvenimo ir karjeros bei misijos atžvilgiu rizikingiausiu gyvenimo metu? Kaip būtų galėję išlikti tuo, kuo buvo, jei būtų pasirinkęs „haremo gyvenimą“? Galima paminėti ir daugiau įvairių aspektų. Nėra paprasta interpretuoti vyro troškimą ir meilę moteriai. Tai reikalauja išsamių ir sąžiningų apmąstymų.

Apžvelgus Muhammedo santuokų ypatumus, reikia atrasti teisingas šių santuokų priežastis. Štai taip jas galima klasifikuoti:

1. Pranašas atėjo į pasaulį kaip idealus pavyzdys žmonijai ir toks jis išliko visose gyvenimo srityse. Santuoka laikytina itin ryškia iliustracija. Jis buvo švelniausias vyras, labiausiai mylintis ir emocionalus partneris. Jis turėjo įgyti visą žmogiškąją patirtį ir išlaikyti moralinius testus. Jis gyveno ir su viena, ir su daugiau nei viena žmona, su jauna ir su sena, su našle ir su išsiskyrusia, su ramia ir temperamentinga, garsia ir kuklia; tačiau visais atvejais buvo švelnumo ir paguodos pavyzdys. Jam buvo lemta atsidurti visose žmogiškose aplinkybėse. Jam tai nebuvo fizinis malonumas, o labiau moralinis išbandymas ir sunki žmogiška užduotis. Būdamas pavyzdingas lyderis, jis turėjo atskleisti pasekėjams savo kaip tėvo ir vyro gyvenimą, o tai lengviausia buvo padaryti turint žmonas, kurios buvo artimai įsitraukusios į jo asmeninį gyvenimą.
2. Pranašas atėjo įtvirtinti moralės ir užtikrinti kiekvieno musulmono saugumo, moralinio padorumo ir tvarkingo gyvenimo. Jo misija nebuvo teorinė, bet patikrinta gyvenime. Jis prisiėmė pačią sunkiausią dalį ir atliko ją pačiu sudėtingiausiu būdu. Karai ir persekiojimai lėmė daugybės našlių, našlaičių ir išsiskyrusių moterų atsiradimą. Jomis pasirūpinti turėjo likę gyvi musulmonai vyrai. Muhammedas stengėsi padėti šioms moterims prašydamas savo bendražygių jas vesti. Kai kuriomis

moterimis bendražygiai nepasirūpino, kitos pačios kreipėsi į Muhammedą pagalbos. Per Islamo prizmę įvertindamas jų padėtį ir kančias, Muhammedas turėjo kažkaip joms padėti. Vienas iš sprendimų-vesti šias moteris ir priimti sunkų atsakomybės iššūkį. Nors ir nebuvo lengva, jis išlaikė ne vieną žmoną. Jis privalėjo padėti našlėms, našlaičiams ir išsiskyrusioms moterims, nes kitaip nebūtų galėjęs prašyti to paties savo bendražygių. Tos moterys musulmonės ir turėjo būti laikomos kartu. Jis pasidalino atsakomybe ir jo dalis buvo pati didžiausia ir sunkiausia, štai dėl ko jis turėjo ne vieną žmoną ir daugiau žmonių nei jo bendražygiai.

3. Musulmonai sugavo daug karo belaisvių, bet jų nežudė ir nepažeidė jų teisių, nepavertė sugulovėmis ar paprastomis meilužėmis. Priešingai, joms buvo pagelbėta įsikurti ir leista ištekėti už musulmonų. Norėdami pakelti šią našlą, musulmonai turėjo suvienyti savo jėgas. Ir vėl Muhammedas prisiėmė dalį atsakomybės, veddamas dvi belaisves.
4. Pranašas Muhammedas sudarė kelias santuokas dėl sociopolitinių priežasčių. Jis buvo susirūpinęs dėl Islamo ateities ir labiausiai siekė sustiprinti musulmonus, todėl vedė jaunesniąją Abu Bakr, jo Pirmojo Pasekėjo dukterį, ir Umar, jo Antrojo Pasekėjo dukterį. Santuokos su Juwayriah dėka jis gavo viso Bani ir Mustaliq klanų ir jam priklausančių genčių palankumą. Santuoka su Safiyah neutralizavo priešiška nusiteikusius Arabijos žydus. Abisinijos karalius Negus parodė savo prielankumą, padovanodamas vestuvinę dovaną Muhammedo žmonai Zaynab, kurią Pranašas ketino vesti, kai ji kartu su kitais ankstyvaisiais musulmonais bėgo į Abisiniją. Taip pat Pranašas užmezgė gerus santykius (ir ne tik vestuvių lygmens) su dar vienu kaimynu, kai priėmė Mariją iš Egipto karaliaus.

5. Sudarydamas didžiąją dalį savo santuokų, Pranašas tikėjosi panaikinti socialinę, gentinę ir rasinę diskriminaciją. Jam nepakako vien pamokslauti, viską, apie ką kalbėjo, jis stengėsi įgyvendinti praktiškai.
6. Kai kurios Pranašo santuokos buvo sudarytos dėl įstatyminių priežasčių, kad būtų panaikintos tam tikros iškraipytos tradicijos. Tokia buvo santuoka su Zaynab, moterimi, išsiskyrusia su išlaisvintu vergu Zayd, kurį Muhammedas įsivaikino ir vadino savo sūnumi, kaip tai buvo įprasta tarp arabų iki Islamo atėjimo. Islamas panaikino šį paprotį ir nepritarė įvaikinimo praktikai. Muhammedas buvo pirmasis žmogus, kuris praktiškai išreiškė šį nepritarimą. Jis vedė moterį, kuri buvo išsiskyrusi su jo išūniu, norėdamas parodyti, kad įvaikinimas nepadaro išūnyto vaiko tikru tėvio sūnumi (Šv. Koranas, 33:36-37, 40).

Štai tokiomis aplinkybėmis vedė Pranašas. Musulmonai neabejoja, ar Muhammedas laikėsi aukščiausių moralės standartų ir buvo idealus pavyzdys žmonėms visose situacijose. Nemusulmonams mes pateikiame rimtą kreipimąsi. Tada jie galės padaryti logišką išvadą.

Santuoka ir skyrybos

Tikroji santuokos prasmė-viena iš labiausiai iškraipytų Islamo sąvokų. Papildant trumpus esminius teiginius, bus pasakyta keletas naudingų pastabų. Islame santuoka nėra nei verslo susitarimas tarp dviejų derybininkų, nei pasaulietiška sutartis, kuria įvertinama materialinė nauda ir išipareigojimai. Tai kažkas didingo, švento ir būtų klaidinga ją apibrėžti vien paprastais fiziniaisiais, materialiaisiais ar pasaulietiniais terminais.

Geraširdiškumas, dvasinis pakylėjimas, socialinė integracija, žmogiškasis stabilumas, taika ir atlaidumas yra esminiai santuokos elementai. Santuoka-tai sutartis, kai Dievas yra

Pirmasis Liudytojas, ji sudaroma Jo Vardu, Jam paklūstant ir atsižvelgiant į Jo potvarkius. Santuoka yra tinkama žmogiškos partnerystės forma, kurią reguliuoja ir prižiūri Dievas. Tai Dievo palaimos ir gausių malonių ženklas, ką Jis aiškiai išsako (Šv. Koranas,30:21).

Aišku, kad santuoka Islame yra priemonė, užtikrinanti nuolatinę partnerystę ir besitęsiančią harmoniją ne tik tarp vyro bei moters, bet ir tarp jų bei Dievo. Taip pat yra aišku, kad susituokdami du musulmonai turi ketinimus būti kartu ir džiaugsme, ir varge.

Norint užtikrinti santuokos stabilumą, Islame pateiktos tam tikros taisyklės:

1. Abi pusės turi gerai pažinti viena kitą tuo būdu, kuris neįtraukia jokio amoralaus, apgaulingo ir išnaudojančio elgesio.
2. Vyras yra raginamas pasirinkti savo partnerę moterį, įvertindamas ilgalaikes vertybes (dievobaimingumą, dorumą, charakterį ir t.t.), o ne šeimos gerovę ir prestižą ar tik fizinį patrauklumą.
3. Moteriai yra suteikta teisė įsitikinti, ar būsimas vyras yra tinkama partija, verta jos pagarbos ir meilės ir galinti padaryti ją laimingą. Tuo pasiremdama, ji gali atmesti jos nevertą vyro pasiūlymą, kadangi tai gali trukdyti vykdyti žmonos įsipareigojimus ir sugriauti planuojamą santuoką.
4. Atsižvelgdama į savo standartus ir vyro išteklius, moteris turi teisę reikalauti mahr (vestuvinės dovanos) iš savo mergintojo. Jei tik nori, ji gali pasirinkti vyrą be mahr. Mahr reikalavimas iš vyro reikalingas tam, kad moteris įsitikintų, jog ji yra geidžiama, reikalinga ir kad vyras yra pasiruošęs ir norintis prisiimti finansinę ir kitokio pobūdžio atsakomybę. Mahr yra simbolinis gestas, įrodantis, jog moteris bus saugi, o vyras neieško materialinės naudos ją vesdamas. Ji nubrėžia aiškias ribas tarp to, ko viena pusė turi tikėtis arba nesitikėti iš kitos.

5. Santuoka turi būti sudaroma viešai ir džiaugsmingai atšvenčiama. Laisvas abiejų pusių sutikimas yra būtina sąlyga, be kurios santuoka negalioja.
6. Tam, kad būtų legali, kiekviena santuoka turi būti paliudijama dviejų vyrų arba vieno vyro ir dviejų moterų. Rekomenduotina laikytis krašto taisyklių, paskelbti apie santuoką vietinėje bendruomenėje ir mečetėje ir pakviesti žmones į vestuvines vaišes.
7. Vyro pareiga-visiškai moterį aprūpinti. Šią teisę jai suteikia santuoka. Jei ji turi kokią nuosavybę dar iki santuokos, ji jai lieka ir po vestuvių: vyras neturi teisės į jokią žmonos nuosavybės dalį. Taip sutvarkyta norint sutvirtinti kilnų santuokos tikslą ir apsaugoti ją nuo negarbingų siekių.

Atsižvelgiant į išvardintas taisykles galima teigti, kad Islamas suteikia visas įmanomas garantijas, kad santuoka būtų tikrai laiminga partnerystės forma ir stabilus pagrindas, palaikantis harmoniją ir nuolatinę taiką. Įvertindamas žmonių elgesio kintamumą ir nenusipėjamumą, Islamas laikosi realistinio požiūrio į gyvenimą ir palieka vietos netikėtumams. Santuoka, kaip jau buvo sakyta, yra doras ir kilnus tikslas, kuris turi būti įgyvendintas. Islamas nepripažįsta nefunkcionalių ir neefektyvių santuokų. Negali būti fiktyvių ar tuščių santuokų. Yra arba sėkminga santuoka, arba nėra jokios. Santuoka yra pernelyg svarbi sutartis, kad galėtų būti neefektyvi. Taigi, jeigu santuoka neatitinka savo paskirties, ji turi būti nutraukta skyrybomis, išsaugant abiejų suinteresuotų pusių teises. Nėra prasmės laikytis fiktyvaus ir beverčio susitarimo. Reikia apsaugoti žmoniją nuo beprasmiškos susisaistymo.

Jei minėtomis taisyklėmis besiremianti ir minėtomis atsargumo priemonėmis reguliuojama santuoka nustoja deramai funkcionuoti ir kai atsiranda labai rimtos kliūtys, kurių neįmanoma panaikinti susitaikant, taikytinos skyrybos, bet prieš žengiant šį paskutinį desperatišką žingsnį, reikia dėti tam tikras pastangas:

1. Abi pusės turi stengtis išspręsti savo ginčus ir problemas.
2. Jei to negalima padaryti, du arbitrai-vienas iš vyro, o kitas iš žmonos pusės-turi pasistengti sutaukyti sutuoktinius ir suderinti jų skirtumus.
3. Jei šios pastangos neduoda rezultato, galima išsiskirti.

Pagal Islamo Teisę, skyrybų prašyti gali bet kuris sutuoktinis. Skyrybų teisė neapsiriboja vien tik vyrais ar vien tik moterimis. Abu gali pasinaudoti šia teise. Jei viena iš dviejų pusių nesijaučia saugi ar laiminga su kita, kuri kaprizingai atsisako skirtis, ir jei skyrybų reikalavimas yra pateisinamas, teismas gali įsikišti ir padėti nuskriaustajai pusei išsiskirti. Teisės administratoriai turi stebėti, kad visos teisės yra išsaugomos, o žala minimizuota. Pagal Šafi‘i mokyklą ir sunitų praktiką, galima glaustai išskirti teisėtų skyrybų sąlygas: vyras, esantis santuokoje su moterimi, kuri vis dar turi mėnesinį ciklą, skiriasi su ja švarumo laikotarpiu (po menstruacijų), kai su ja neturėjo santykių. Taip pat jis neturėtų būti turėjęs su ja santykių ankstesnių menstruacijų metu, jei ji nebuvo nėščia.

Po skyrybų seka laukimo periodas, paprastai nuo trijų iki dvylikos mėnesių, kurio metu išsiskyrusią moterį visiškai aprūpina buvęs vyras. Nesibaigus šiam laikotarpiui, ji negali ištekti už kito vyro. Laukimo periodas yra dar viena galimybė apmąstyti savo požiūrius ir skyrybų išpūdžius. Panorėjęs galima atnaujinti santuoką. Faktiškai jie yra skatinami susijungti, nes skyrybos padeda vienam kitą labiau vertinti. Kai laukimo laikas baigiasi, išsiskyrusiai moteriai leidžiama ištekti už kito vyro. Ji jau neįsipareigojusi savo sutuoktiniui.

Kai išsiskyrusi moteris pakartotinai teka už savo buvusio vyro, jų santuoka laikoma nauja. Jei jų santykiai nepagerėja, galima išsiskirti, o paskui, labai norint, dar kartą susituokti, bet jei antrasis susijungimas nepasiseka, įvyksta finalinės skyrybos.

Iškeldamas skyrybas į pirmąjį planą, Islamas teigia, kad negalima toleruoti nelaimingos, šaltos ir inertiškos santuokos, kurios yra kur kas žalingesnės už skyrybas. Leidžiant du kartus išsiskirti (su galimybe vėl susijungti), paliekama galimybė padaryti santuoką efektyvią ir tikslingą. Islamas yra apsirengęs paliesti visų rūšių problemas ir susidoroti visose situacijose. Toleruodamas skyrybas, jis nepastato santuokos į pavojingą padėtį. Priešingai, jis ją užtikrina, nes darantis bloga žino, kad skriaudžiamasis gali išlaisvinti save nuo neteisybės ir žalos skyrybomis. Suprasdamos, kad santuoka saisto tik tol, kol yra funkcionali ir sėkminga, abi pusės turi stengtis, kad jų santuoka tęstųsi, o nesužlugtų. Dėl to kiekviena pusė turi atidžiai rinktis sutuoktinį ir paskui gerai su juo elgtis.

Islamą, padarydamas skyrybas prieinamas abipusiu susitarimu ar teismo įsikišimu, stengiasi prižiūrėti moralę ir žmogiškąjį orumą. Jis neverčia žmogaus kentėti neteisybės ir žalos, kurią daro neištikimas partneris. Jis neveda žmonių į amoralumą ir nepadorumą. Jis jiems sako: arba jūs gyvenate kartu teisėtai ir laimingai, arba skiriatės garbingu būdu. Nuostabiausia, kad Islamas nė vieno žmogaus neverčia nusizeminti ir moraliai degraduoti, dėl to yra galimybė išsiskirti. Musulmonui nėra būtina „atsiskirti“ nuo savo partnerio prieš kelis metus iki skyrybų. „Atsiskyrimas“, kaip teigiama daugelyje sistemų, gali paskatinti amoralius ir veidmainiškus veiksmus. „Atsiskyrimo“ atveju sutuoktiniai negali nei džiaugtis santuokos teisėmis, nei vykdyti įsipareigojimų. Jie yra oficialiai susituokę, bet kaip jie patiria santuokinį gyvenimą? Jie yra stipriai susieti, tačiau gali būti susiję taip silpnai, kad suvaržymai nustos būti veiksmingi. Jie negali išsiskirti ir susituokti pakartotinai, bet ar yra teisiniai apribojimai nesantuokiniam ryšiams? Jie gali nevaržomai ir nekontroliuojamai susidėti su kuo tik nori. Tokie dalykai vyksta kasdien ir nereikalauja detalizavimo. Tokios rūšies „atsiskyrimas“ gali kažkam padėti galutinai išsiskirti, bet kaip smarkiai jis pažeidžia moralę ir kokią didelę kainą turi mokėti visuomenė!

Islamas to niekada nepripažins, kadangi „atsiskyrimas“ pažeidžia taip labai puoselėjamą moralinių vertybių sistemą.

Įvertindami, kad kai kuriose visuomenėse neištikimybė yra vertinama kaip pagrindas skyryboms, mes galime pasakyti tik tiek: tai, kad žmogus turi būti neištikimas dėl to, kad galėtų išsiskirti, labai žemina žmogiškąjį orumą ir žaloja moralę. Islamo požiūris į neištikimybę jau buvo išdėstytas. Daugeliu atvejų atsitinka štai kas: žmonės išsiskiria ne dėl to, kad jie buvo neištikimi ar ketino tą daryti, jie būna neištikimi ar tą imituoja, kad galėtų išsiskirti, ko kitaip nebūtų galima padaryti. Koks ydingas ir negarbingas žmonių elgesys!

Islamo požiūris: jei skyrybos yra paskutinė taikytina priemonė, jos turi įvykti su oriai ir pagarbiai. Kai Islamas yra taikomas vedybiniame gyvenime, negali likti vietos „atsiskyrimui“ ar „neištikimybei“ kaip skyrybų pagrindui. Taip pat negali būti lengvų Holivudo tipo skyrybų, kurios plinta kaip kraštutinė reakcija į kraštutinį nelankstumą. Kiekviena su žmogiška prigimtimi susidurianti sistema turi būti tikroviška ir nuosaiki ir bet kuriuo atveju pasiruošusi susidoroti su sunkumais- antraip ji bus save griauianti ir nepagrįsta, o tai visiškai priešinga Islamui (Šv. Koranas, 2:224-232; 4:34-5; 4:127-130).

Diskusiją užbaigs galutinė pastaba. Faktiškai kiekvienoje žinomoje visuomenėje ir religijoje yra santuokos nutraukimo būdų. Skyrybų rodikliai industrinėse šalyse neišvengiamai auga, skyrybų įstatymai yra liberalizuojami. Islamo šalyse skyrybos išlieka reikšmingu moraliniu aktu. Dievas įsako partneriams būti švelniems ir kantriems. Jis jiems primena, kad vienas gali labai nekęsti ko nors kitame, tačiau privalo įvertinti jame esantį Dievo duotą gėrį bei dorybes. Jiems yra užtikrinama Dievo pagalba, jei tik liks kartu. Bet jei jie išsiskirs, tai turi būti padaryta be žalos ir skriaudos. Jei jie išsiskiria garbingai ir šlovingai, Dievas užtikrina savo visus pasiekiančias dovanas. Visas santuokos kontekstas nuo pat pradžios iki pabaigos, yra organizuojamas ir orientuojamas į tikėjimą Dievu. Apie skyrybas kalbančios eilutės nėra sausos teisinės išlygos: jos prasideda ir pasibaigia moraliniais raginimais

apie aukščiausiąją tvarką. Moraliniai sutuoktinių įsipareigojimai tesiași ir po skyrybų datos, taigi dalykas įtraukiamas į moralinę sistemą taip, kad skyrybos yra laikomos moraliniu poelgiu.

Moters padėtis Islame

Moters padėtis tikrame originaliame Islame nesukelia problemų: Šv. Korano ir pirmųjų musulmonų požiūriu moteris yra mažų mažiausiai lygiai tokia pat svarbi kaip ir vyras, nėra už jį žemesnė (jam pavaldi) ar žemesnės prigimties. Jei ne svetimų kultūrų ar svetimšalių įtaka, tarp musulmonų šis klausimas taip ir nebūtų iškilęs. Moters statusas buvo laikomas lygiaverčiu vyro statusui. Tai buvo faktas ir niekas to nelaikė problema.

Norint suprasti, ką Islamas skyrė moterims, nereikia gailėti jos sunkios būklės laikais iki Islamo atėjimo ar moderniaame šiandieniniame pasaulyje. Islamas suteikė moteriai teises ir privilegijas, kurių ji neturėjo jokioje kitoje religinėje ar konstitucinėje sistemoje. Tą galima suprasti atlikus išsamias lyginamąsias studijas. Moterų teisė ir atsakomybė yra lygios toms, kurias turi vyras, tačiau neidentiškos. Lygybė ir identiškumas yra du skirtingi dalykai. Skirtumas yra suprantamas, kadangi vyras ir moteris nėra identiški, nors ir buvo sukurti lygūs. Atsižvelgiant į šį skirtumą, problemų nelieka. Beveik neįmanoma rasti dviejų identiškų vyrų ar moterų.

Skirtumas tarp lygybės ir identiškumo yra labai svarbus. Lygybė yra siektina, teisinga, tačiau identiškumas-ne. Žmonės nebuvo sukurti identiški, tik lygūs. Atkreipiant dėmesį į šį skirtumą, nelieka prasmės įsivaizduoti, kad moters padėtis yra žemesnė nei vyro. Nėra pagrindo manyti, kad ji yra mažiau svarbi dėl to, kad jos teisės yra kitokios negu vyro. Jei jos teisės būtų vienodos kaip ir jo, ji būtų paprasčiausia vyro kopija, kuo ji nėra. Faktas, kad Islamas jai suteikia lygias, bet nevienodas teises

įrodo, kad jis skiria jai dėmesio, pripažįsta ją ir jos nepriklausomą asmenybę.

Islamas neįspaudė moteriai ženklą, kad ji yra velnio kūrinys ar velnio sėkla. Šv. Koranas nepadarė vyro moters valdovu. Islamas nekėlė klausimo, ar moteris turi sielą. Islamo istorijoje nei vienas musulmonas neabejojo žmogišku moters statusu ar tuo, kad ji turi sielą ir kitus dvasinius bruožus. Skirtingai nei kiti populiarūs tikėjimai, Islamas nekaltino vien Ievos dėl pirmosios nuodėmės. Šv. Koranas labai aiškiai pasako, kad abu, Adomas ir Ieva, padarė pirmąją nuodėmę ir kad Dievas jiems atleido po atgailos ir kreipėsi į juos abu. (Šv. Koranas, 2:35-36; 7:19,27; 20:117-123). Faktiškai Šv. Koranas sudaro įspūdį, kad Adomas buvo labiau kaltas dėl pirmosios nuodėmės, dėl kurios kilo išankstinis nusistatymas prieš moteris ir įtarimas dėl jos veiksmų. Tačiau Islamas nepateisina šio išankstinio nusistatymo ar įtarimo, kadangi tiek Adomas, tiek Ieva suklydo vienodai ir kaltindami Ievą lygiai taip pat ar netgi labiau turime kaltinti Adomą (žiūrėti diskusiją „Nuodėmės sąvoka“).

Moters statusas Islame yra unikalus, naujas, nepanašus į jos statusą kitose sistemose. Jei pažvelgsime į Rytų komunistinį pasaulį ar demokratines valstybes, pamatysime, kad moteris užima anaipol ne pačią dėkingiausią poziciją. Jos statusas nėra pavydėtinas. Ji turi dirbti, kad išgyventų, o kartais atlieka tą patį darbą kaip ir vyras, bet gauna mažesnę atlyginimą. Ji džiaugiasi laisve, kuri tam tikrais atvejais pasireiškia kaip tam tikras laisvamaniškumas. Tam, kad gautų tai, ką turi dabar, moteris kovojo dešimtmečius ir šimtmečius. Tam, kad gautų teisę mokytis ir laisvę dirbti ir uždirbti, ji turėjo skaudžiai kentėti ir atsisakyti daugelio savo prigimtinių teisių. Ji turėjo brangiai sumokėti dėl to, kad įtvirtintų savo, kaip sielą turinčio žmogaus, statusą. Net ir per minėtas kančias ji neįgijo to, ką Islamas davė musulmonų moteriai, remdamasis Dieviškuoju įsaku.

Moderniais laikais moterų teisės nebuvo dalinamos be atlygio ar geranoriškai nusiteikus moterų atžvilgiu. Moderni moteris iškovojo savo poziciją jėga, o ne per abipusį susitarimą ar

Dievo mokymus. Padedant įvairioms aplinkybėms, ji turėjo prasiskinti kelią pati. Vyro darbo jėgos trūkumas karo metu, ekonominis spaudimas ir industrinės gamybos plėtra vertė moteris išeiti iš namų dirbti, mokytis ir kovoti už savo gyvenimą, atrodyti lygiaverte vyrui ir lenktyniauti su juo. Verčiama aplinkybių ji įgavo naują statusą. Kitas klausimas, ar moterys buvo patenkintos tomis aplinkybėmis ir ar jos yra patenkintos jų rezultatais. Faktas, kad teisės, kuriomis naudojasi modernios moterys, neprilygsta musulmonių teisėms. Tai, ką įtvirtino Islamas, visiškai atitinka jos prigimtį, suteikia jai visišką saugumą ir gina ją nuo nepalankių gyvenimo aplinkybių bei gyvenimo netikėtumų. Nereikia detalizuoti modernios moters statuso ir tų rizikų, su kuriomis ji susiduria, kad sukurtų sau gyvenimą. Neprivalome ieškoti nesėkmių, kurios ją apsupa kaip taip vadinamų moters teisių rezultatas. Taip pat nebūtina manipuliuoti situacija daugelyje nelaimingų namų, suardomų tos laisvės bei teisių, kuriomis taip didžiuojasi moderni moteris. Skriausdamos savo šeimas, daugelis moterų naudojasi teise laisvai išeiti iš namų, dirbti ir uždirbti bei prilygti vyrui. Tai aišku ir žinoma. Nežinomas moters statusas Islame, tad pasistengsime jį kuo aiškiau nusakyti.

1. *Islamą pripažįsta moterį kaip pilnateisę vyro partnerę žmonijos dauginimesi.* Jis yra tėvas, ji yra motina: abu yra būtini gyvybei. Jos vaidmuo nėra mažiau svarbus nei jo. Dėl savo partnerystės kiekvienu atveju ji gauna vienodą dalį: ji turi lygias teises, prisiima lygią atsakomybę, joje yra tiek pat kokybės ir žmogiškumo kaip ir jos partneryje. Apie šį vienodą dalyvavimą žmonijos dauginimesi Dievas sako:

“O žmonės! Iš tikrųjų Mes sukūrėme jus iš vyro ir moters ir padarėme iš jūsų gentis, kad galėtumėte pažinti vieni kitus...” (Šv. Koranas, 49:13)

2. *Ji yra lygi vyrui savo individualumo puoselėjimu, atsakomybe ir atlyginimu už poelgius.* Ji pripažįstama kaip nepriklausoma asmenybė, turinti žmogiškų ypatybių ir vertingų dvasinių siekių. Jos žmogiška prigimtis nėra nei žemesnė, nei skirtinga nuo vyro. Jie yra vienas iš kito. Dievas sako:

“Ir jų Dievas priėmė (jų maldas) ir kreipėsi į juos (sakydamas): „Aš niekada neapleisiu nei vieno iš jūsų darbo, vyro ir moters; Jūs esate vienas iš kito.“”(Šv. Koranas, 3:195)

3. Ji prilygsta vyrui išsilavinimo siekimu ir žiniomis.

Kai Islamas įsako musulmonams siekti žinių, jis nedaro skirtumo tarp vyrų ir moterų. Beveik prieš keturiolika amžių Muhammedas teigė, kad žinių siekimas būdingas kiekvienam musulmonui, vyrui ir moteriai. Šis pareiškimas buvo labai aiškus ir, laikui bėgant, musulmonai jį vykdė.

4. Ji turi vienodą išraiškos laisvę kaip vyras. Yra

paisoma jos nuomonės, kuri negali būti ignoruojama dėl to, kad ji yra moteris. Šv. Koranas ir Istorija teigia, kad moteris ne tik laisvai reiškė savo nuomonę, bet ir dalyvavo rimtose diskusijose su pačiu Pranašu ir kitais musulmonų lyderiais (Šv. Koranas, 58:1-4; 60:10-12). Retkarčiais, prieštaraudamos kalifams, musulmonų moterys išreikšdavo savo požiūrius apie įstatymų leidybą ir jų argumentai būdavo išklusomi. Ypatingą pavyzdį galima rasti Umar Ibn al Khattab kalifato laikais.

5. Istoriniai įrašai atskleidžia, kad moterys

dalyvaudavo viešajame gyvenime su pirmaisiais musulmonais, o ypač pavojų metu. Moterys lydėdavo musulmonų kariuomenes į mūšius, slaugydavo sužeistuosius ir t.t.. Jos nebuvo uždarytos už geležinių grotų ir laikomos beverčiais sutvėrimais ar skurdžiomis sielomis.

6. Islamas suteikia moteriai lygias teises sudarant

sutartis, pradedant verslą, uždirbant ir nepriklausomai valdant nuosavybę. Jos gyvenimas, jos nuosavybė, garbė yra tokie patys neliečiami kaip ir vyro. Jei ji įvykdo nusikaltimą, baudžiama ne mažiau ir ne daugiau nei vyras panašiu atveju. Jei ji pati yra skriaudžiama ar žalojama, gauna tokias pat kompensacijas, kokias gautų vyras jos situacijoje (Šv. Koranas 2:178; 4:45, 92-93)

7. Islamas, nustatęs šias teises įstatimų forma,

neatsipalaiduoja.. Imamasi įvairių apsaugos priemonių, kad tikrovėje jos būtų praktikuojamos kaip būtinos Tikėjimo dogmos.

Jis netoleruoja tų, kurie yra iš anksto nusistatę prieš moteris ar jas diskriminuoja vyrų atžvilgiu. Laikas nuo laiko Šv. Koranas priekaištauja tiems, kurie laikė moterį žemesne už vyrą (Šv. Koranas, 16:57-59;62; 42:47-50; 43:15-19; 53:21-23).

8. Natsižvelgianti į moters pripažinimą savarankišku žmogumi, turinčiu vienodą svarbą žmonijos išlikimui, Islamas jai suteikė palikimo teisę. Iki Islamo ji buvo ne tik atskirta nuo palikimo, bet ir pati laikyta nuosavybe, kurią paveldi vyras. Padarydamas moterį ipėdine, Islamas pripažino igimtas moters žmogiškąsias savybes. Būdamą žmona ar motina, seserimi ar dukra, ji gauna atitinkamą velionio palikimo dalį, kurios dydis priklauso nuo giminystės laipsnio ir paveldėtojų skaičiaus. Ta dalis yra jos ir niekas negali atimti jos ar pačios paveldėjimo teisės. Net jei velionis nori ją išskirti, sudarydamas testamentą kitų giminaičių naudai, to daryti neleidžia įstatymas. Kiekvienam savininkui leidžiama sudaryti testamentą trečdaliui savo nuosavybės, taigi jis negali paveikti paveldėtojų vyrų ir moterų teisių. Įpėdinystės atveju, lygybės ir tapatybės klausimas yra visiškai pritaikomas. Iš principo vyrams ir moterims yra suteikiamos lygios teisės paveldėti velionių giminaičių nuosavybę, tačiau jų gaunamos dalys gali skirtis. Kai kuriais (tačiau ne visais) atvejais vyrai gauna dvi dalis, o moteris-vieną. Tai nėra ženklas, kad vyras laikytinas pranašesniu už moterį. Priežastys, kodėl tam tikrais atvejais vyras paveldi daugiau, gali būti klasifikuojamos taip:

Pirma, vyras (sutuoktinis) yra atsakingas už visišką savo žmonos, vaikų bei kitų giminaičių išlaikymą. Įstatymas numato jo pareigą prisiimti finansinę atsakomybę ir adekvačiai aprūpinti išlaikytinius.

Antra, moteris neturi kitos finansinės atsakomybės, išskyrus savo pačios išlaidas, prabangos dalykus, kuriuos pasirenka turėti. Ji finansiškai saugi ir aprūpinta. Jei ji yra žmona, jos aprūpintojas yra vyras, jei motina-sūnus, jei dukra-tėvas, jei sesuo-brolis ir t.t.. Jei ji neturi giminaičių, kuriais galėtų pasikliauti, nekeliamas ir paveldėjimo klausimas, nes nėra ko

paveldėti ir niekas testamentu jai nieko neperduoda. Tačiau ji nėra paliekama badauti, tokių moterų išlaikymas yra visos visuomenės ir valstybės pareiga. Jai gali būti suteikiama parama ar darbas ir visi pinigai, kuriuos ji uždirbs, bus jos. Ji nėra atsakinga už niekieno kito išlaikymą. Jos vietoje atsidūręs vyras vis tiek būtų atsakingas už savo šeimą ir giminaičius, kuriems reikia jo pagalbos. Taigi sunkiausioje situacijoje moters finansinė atsakomybė yra ribota, o vyro neribota.

Trečia, kai moteris gauna mažiau nei vyras, ji faktiškai nėra atskiriama nuo visko, ką uždirbo. Paveldėta nuosavybė yra jos uždarbio ar pastangų rezultatas. Palikimas ateina pas įpėdinį kaip kažkas papildomo, dėl jo nei vyras, nei moteris nekovoja. Palikimas-tam tikros rūšies pagalba, o bet kuri pagalba turi būti paskirstyta būtiniems poreikiams ir pareigoms, ypač tada, kai paskirstymą reguliuoja Dievo įstatymas.

Mes matome paveldėtoją vyrą su visomis jo finansinėmis pareigomis ir prievolėmis ir moterį, kuri viso to neturi, ir turime padalinti palikimą. Būtų neteisinga visiškai atskirti moterį, kadangi ji yra susijusi su velioniu. Kita vertus, jeigu jai skirtume tokią pačią dalį kaip vyrui, būtų neteisinga vyro atžvilgiu. Užuot kūręs neteisybę, Islamas atiduoda didesniąją palikimo dalį vyrui, jog šis galėtų patenkinti savo šeimos poreikius atliktų socialines pareigas. Tuo pačiu metu jis nepalieka nuošalyje ir moters, nes skiria jai dalį, leidžiančią patenkinti jos asmeninius poreikius. Taigi galime sakyti, kad išlaikomos lygios, nors ir ne identiškos vyrų ir moterų teisės (Šv. Koranas, 4:11-14;176).

9. Sudarant civilines sutartis, tam tikrais atvejais reikalingi du vyrai arba vienas vyras ir dvi moterys. Šis pastebėjimas nereiškia, kad moters padėtis žemesnė nei vyro, o yra sutartį sudarančių pusių teisių matas, kadangi moteris yra ne taip patyrusi praktiniame gyvenime kaip vyras. Patirties stoka gali sukelti nuostolius kuriai nors sudarant sutartį dalyvaujančiai pusei. Taigi įstatymai reikalauja, kad kartu su vienu vyru liudytų dvi moterys. Jei viena iš dviejų liudytojų ką nors pamiršta, kita jai

gali priminti. Jei dėl patirties stokos ji padaro klaidą, kita gali padėti ją ištaisyti. Tai yra atsargumo priemonė, užtikrinti sąžiningus sandorius ir tinkamą žmonių elgesį. Moterų liudijimas sudarant civilinius sutartis suteikia moteriai teisę dalyvauti civiliniame gyvenime ir padeda įtvirtinti teisingumą. Patirties stoka civiliniame gyvenime dar nereiškia, kad moters statusas yra žemesnis nei vyro. Kiekvienas žmogus gali ko nors stokoti vienoje ar kitoje srityje, tačiau dėl to jo statuso klausimas nekeliamas (Šv. Koranas, 2:282).³⁰

10. Moteris turi tam tikras privilegijas, kurių neturi vyras. Ji atleidžiama nuo tam tikrų religinių pareigų: maldų ir pasninkavimo reguliaraus ciklo bei pogimdyviniu laikotarpiu. Ji atleidžiama nuo privalomų susirinkimų penktadieniais. Ji yra atleidžiama nuo finansinės pareigos aprūpinti šeimą. Kaip motina ji turi daugiau pripažinimo ir didesnę pagarbą Dievo akyse (Šv. Koranas, 31:14-15; 46:15). Pranašas pripažino šią pagarbą, kai skelbė, kad Rojus yra po motinos kojomis. Kaip žmonai jai duota teisė reikalauti iš savo būsimo vyro jai vienai atiteksiančio pakankamo Mahr (vestuvinės dovanos). Ji turi teisę iš savo vyro gauti visišką aprūpinimą ir visišką išlaikymą. Ji neturi dirbti ar dalintis su vyru šeimos išlaidomis. Ji laisva išlaikyti po santuokos viską, ką turėjo, ir vyras negali kėsintis į jai priklausantį turtą. Kaip dukrai ar seseriai jau suteikiama teisė būti aprūpintai tėvo ir brolio. Tai jos privilegija. Jei ji nori dirbti, apsirūpinti ir dalintis atsakomybe šeimai, yra laisva tą daryti.

11. Moterų stovėjimas už vyrų pamaldų metu nereiškia, kad ji yra žemesnė už jį. Kaip jau buvo minėta, moteris yra atleidžiama nuo pamaldų, kurios yra privalomos vyrui, lankymo, tačiau jei ji ateina, stovi atskiroje moterų eilėje, kaip

³⁰ Įdomu, kad moters liudijimas t.t. atvejais yra išimtinis ir jos kompetencija įtinama. Tokiais atvejais vyro liudijimas netinka ir pakanka tik vienos moters. Liudijimas sudarant kontraktus ir verslo sandorius nėra privilegija, o pareiga (Šv. Koranas, 2:228-3), kurią reikia atlikti. Jei moters pareiga yra padalijama per pusę, tai vargiai gali būti vadinama jos teisių neigimu; jei ką, tai yra malonė ar lengvata.

nepilnamečiai vaikai stovi atskirose eilėse už suaugusių vyrų. Tokie tvarkos pamaldose nurodymai, o ne klasifikacija pagal svarbą. Vyrų eilėse valstybės galva stovi kartu su vargšais. Aukštesnių ir žemesnių rangų vyrai stovi kartu. Eilių pamaldose tvarka reikalinga tam, kad kiekvienam padėtų susikcentruoti meditacijai, kas labai svarbu, nes musulmonų pamaldos nėra paprastas monotoniškas kalbėjimas ar giedojimas. Jis apima veiksmus, judesius, nusilenkimą, klūpojamą kniūbsčiomis ir t.t.. Jei vyrai maišytusi su moterimis tose pačiose eilėse, tikėtina, kad galėtų atsirasti trukdymų. Protą užimtų kiti dalykai nei malda ir aiški meditacija, to rezultatas-maldos tikslo praradimas ir nusižengimas ištikimybei, nes žiūrint į draudžiamus dalykus, lygiai tai pat galima būti neištikimu. Musulmonams vyrams ir moterims pamaldų metu draudžiama liesti priešingos lyties žmogaus kūną. Jei moterys ir vyrai stovėtų šalia, jie negalėtų išvengti prisilietimų. Jei moteris stovėtų prieš vyrus, yra tikėtina, kad bet kuri jos aprengeto kūno dalis galėtų atsidengti atliekant tam tikrus judesius. Vyro akis galėtų tą pamatyti, o tai sukeltų moters sutrikimą ir galimas vyro blogas mintis. Taigi, siekdamas išvengti tokių blaškančių keblumų, norėdamas išlaikyti harmoniją tarp besimeldžiančiųjų ir išpildyti tikrąją maldos paskirtį, Islamas iš anksto nusako eilių tvarką, kur vyrai stovi priekinėse eilėse, vaikai-už jų, o moterys-už vaikų. Kiekvienas, kuris turi žinių apie prigimtį ir musulmonų maldos paskirtį, lengvai supras tokį pamaldų organizavimą.

12. Musulmonų moteris visada asocijuojasi su sena tradicija, žinoma kaip „šydas“. Pagal musulmonų suvokimą, moterį turi puošti geras vardas, garbingumas, tyrumas, paprastumas ir dorumas. Ji turėtų susilaikyti nuo tokių poelgių ir judesių, kurie sukelia aistrą kažkam, išskyrus jos vyrą, ir verčia abejoti jos pačios morale. Ji yra perspėta nedemonstruoti savo žavesio ir fizinio patrauklumo svetimiems. Šydas, kurią ji turi dėvėti, gali apsaugoti jos sielą nuo silpnybių, jos mintis nuo piktnaudžiavimo, jo akis nuo geidulingų žvilgsnių ir jos asmenybę nuo demoralizacijos. Islamas labiausiai rūpinasi moters dorove,

moko ją, apsaugo jos moralę, reputaciją ir asmenybę (Šv. Koranas, 24:30-1).

13. Nuo dabar yra aišku, kad moters statusas Islame yra itin aukštas ir realistiškai atitinkantis jos prigimtį. Jos teisės ir pareigos yra lygios vyro teisėms ir pareigoms, bet nebūtinai ar absoliučiai identiškos. Vienų dalykų draudimas yra visiškai kompensuojama kitais dalykais. Faktas, kad ji priklauso moterų giminei, neturi ryšio su žmogaus statusu ir savarankiška asmenybe ir nėra pagrindas pasiteisinimui ar išankstiniam nusistatymui prieš ją bei neteisybei jos atžvilgiu. Islamas suteikia moteriai visko tiek, kiek jai reikia. Jos teisės nuostabiai atitinka jos pareigas. Balansas tarp teisių ir pareigų išlaikomas ir nė viena pusė nenusveria kitos. Visas moters statusas yra aiškiai apibrėžtas Šv. Korano eilutėje, kurią galima išversti štai taip:

“Ir moteris turi teises į vyrą, kaip ir vyras turi teises į moterį, pagal tai, kas yra teisinga; tačiau vyras jų turi laipsniu daugiau.” (Šv. Koranas 2:228).

Šis laipsnis nėra pranašumo titulas ar dominavimo moters atžvilgiu įteisinimas. Jis atitinka papildomas vyro pareigas ir kompensuoja jo neribotą atsakomybę. Minėtoji eilutė visada interpretuojama atsižvelgiant į kitą eilutę (Šv. Koranas, 4:34) (žr. IV skyriaus dalyje „Šeimos gyvenimas“)

Papildomos pareigos suteikia vyrui aukštesnę padėtį, jei vertinama atsižvelgiant į ekonominius aspektus. Tai nėra nei aukštesnis žmogiškumo ar asmenybės laipsnis, nei vieno dominavimas kito atžvilgiu, bet Dievo gausybės paskirstymas pagal prigimtinius poreikius, kurių Kūrėjas yra jis pats. Jis geriausiai žino, kas yra geriausia moteriai ir vyrui ir skelbia savo tiesą šiais žodžiais:

“O jūs žmonės! Baiminkitės jūsų Valdovo, kuris jus sukūrė iš vienos sielos ir iš jos išvedė jai porą. O iš abiejų paskleidė po žemę daugybę vyrų ir moterų.” (Šv. Koranas, 4:1)

Priedai

I priedas. Šv. Koranas ir jo išmintis

Šv. Koranas yra didžiausia Dievo dovana žmonijai ir jo išmintis yra unikali. Trumpai tariant, Knygos tikslas-apsaugoti ankstesnius apsimetimus ir išsaugoti amžinąją Dievo tiesą, orientuoti žmoniją į Tiesųjį Kelią ir sužadinti žmogaus sielą, pažadinant žmogiškąją sąžinę ir palengvinant žmogiškas mintis.

Šv. Koranas yra per Šventąją Dvasią Gabrielių Muhammedui atskleistas Dievo Žodis, o ne žmogaus vaizduotės vaisius. Tarp Muhammedo amžininkų buvo žmonių, skelbiamų didžiais arabų kalbos specialistais, kurie turėjo labiausiai įtikinamų motyvų parašyti konkuruojantį tekstą, tačiau negalėjo sukurti nieko panašaus į Šv. Koraną nei stiliumi, nei turiniu. Muhammedas neturėjo oficialaus išsilavinimo ir to neslėpė. Jis buvo neraštingas žmogus, kilęs iš neraštingųjų, kad visus (raštingus ir ne) mokytų Dievo Žodžio. Tai pirmasis faktas, dėl kurio Šv. Koranas laikytinas Dievo Žodžiu.

Antrasis faktas apie šią unikalią Knygą yra neginčijamas turinio ir pateikimo unikalumas, kuriuo nepasižymėjo nė viena ankstesnė ar vėlesnė knyga. Šv. Korano autentiškumas nepalieka abejonių dėl teksto tyrumo, originalumo ir integralumo. Rimti musulmonų ir nemusulmonų mokslininkai priėjo prie išvadų, kad šiandien naudojamas Šv. Koranas yra ta pati Knyga, kurią gavo Muhammedas, nors jis gyveno prieš keturiolika šimtmečių. Remiantis kai kuriais stebėjimais, galima iliustruoti šį nepriylgstamą Šv. Korano autentiškumą:

Šv. Koranas buvo atskleistas palaipsniui atskiramis dalimis, bet ne be tvarkos ar išdėstymo. Šv. Korano vardas parodo, kad jis buvo Knyga nuo pat pradžių (Šv. Koranas, 2:2; 41:41-42). Šv. Korano išdėstymas ir laipsniškas jo eilučių atskleidimas buvo Dievo planas ir valia, kurios ištikimai laikėsi Muhammedas ir jo bendražygiai (Šv. Koranas 25:32; 75:17).

Arabai buvo išskirti dėl jų nepaprastai rafinuoto literatūrinio skonio, kuris įgalino juos žavėtis šiuo geriausiu literatūros kūriniumi. Šv. Koranas, sprendžiant iš audringo pritarimo, tapo labiausiai išsiskiriančiu literatūros šedevru. Juos išjudino jo didingas tonas ir patraukė ypatingas grožis. Jame jie rado didžiausią pasitenkinimą, giliausią džiaugsmą ir ėmėsi Knygą mokyti mintinai ir deklamuoti. Ja žavisi, ją cituoja ir brangina musulmonai ir daugybė nemusulmonų.

Kiekvienas musulmonas, tiek vyras, tiek moteris, turi deklamuoti dalį Šv. Korano melddamasis kiekvieną dieną ir naktinės neprivalomos maldos metu. Šv. Korano deklamavimas musulmonams yra ypatinga garbinimo forma ir kasdieninė praktika.

Dauguma arabų buvo neraštingi žmonės ir turėjo pasikliauti savo atmintimi, norėdami išsaugoti labiausiai mėgstamas eilutes ir ištraukas. Jie pasižymėjo savo aštria atmintimi, kurioje saugojo tikslų paveldą. Žmonės Šv. Koraną pripažino neprilygstamu ir skubėjo jį įsiminti, bet tik pačiu pagarbiausiu būdu.

Muhammedo gyvenimo metu buvo paskirti profesionalūs apsiareiškimų užrašinėtojai. Kad ir kur jam būdavo atskleidžiama eilutė ar ištrauka, jis iš karto liepdavo raštininkui jas užrašyti jam pačiam kontroliuojant, tad visi įrašai buvo tikrinami paties Pranašo. Kiekvienas žodis buvo peržiūrėtas ir kiekviena pastraipa buvo sudėliota reikiama tvarka.

Iki apreiškimo pabaigos musulmonai turėjo daugybę išbaigtų Šv. Korano įrašų. Jie buvo cituojami, įsimenami, studijuojami ir naudojami kasdieniniams tikslams. Atsiradusius skirtumus peržiūrėdavo pats Pranašas, nesvarbu, ar tai būdavo teksto, ar reikšmės, ar intonacijos problema.

Po Muhammedo mirties Šv. Koranas jau buvo visiškai įsitvirtinęs daugelio musulmonų mintyse ir užrašytas, tačiau net tai netenkino Abu Bakir, pirmojo Kalifo, kuris baiminosi, kad dažnos žinančiųjų Šv. Koraną žūtys mūšiuose sukels rimtą painiavą. Jis pasikonsultavo su valdžios autoritetais ir

pavedė Zayd ibn Thabit, Pranašo vyriausiajam raštininkui, sudaryti išbaigtą standartinę Knygos kopiją (tokia tvarka, kurią nurodė Pranašas). Pastarasis atliko jam pavestą darbą prižiūrimas Pranašo bendražygių. Baigtinė Šv. Korano versija buvo patikrinta ir patvirtinta visų musulmonų, kurie buvo girdėję Šv. Koraną iš Muhammedo ir išsaugojo jį savo atmintyje ir širdyse. Tai buvo padaryta mažiau nei per dvejus metus po Muhammedo mirties. Apreiškimai vis dar buvo švieži ir gyvi raštininkų, išmokusiųjų juos mintinai, bei Pranašo bendražygių musulmonų mintyse.

Osman kalifato metu (penkiolika metų po Muhammedo mirties) buvo sudarytos Šv. Korano kopijos plačiai paplito naujose teritorijose, kurių gyventojai susipažino su Islamu. Daugelis gyventojų Muhammedo nebuvo nei matę, nei girdėję. Priklausomai nuo geografinių regiono veiksnių, jie skaitė Šv. Koraną su nežymiai skirtingais akcentais. Ryškėjo skirtumai deklamavime ir intonacijoje, tad tarp musulmonų kilo ginčai. Siekdamas susitvarkyti su padėtimi, Osman veikė skubiai. Po įvairiapusių konsultacijų su vadovaujančia vyresnybe jis suformavo keturių žmonių komitetą, kad gražinta Šv. Koranui pirminė forma. Visos naudojamos kopijos buvo surinktos ir pakeistos viena standartine kopija, kuri buvo naudojama atsižvelgiant į Qurayš bei paties Muhammedo akcentą ir dialektą. Tas dialektas buvo pritaikytas ir naudojamas kaip standartas, kadangi jis buvo geriausias iš visų ir vienintelis, kuriuo Šv. Koranas buvo atskleistas. Nuo to laiko buvo naudojama ta pati standartinė versija be mažiausių pakeitimų žodžiuose, tvarkoje ir netgi skyryboje.

Atsižvelgdami į šiuos stebėjimus, mokslininkai padarė išvadą, kad Šv. Koranas šiandien yra toks pats, kaip buvo pateiktas, ir toks jis visada išliks. Jis niekada nebuvo papildytas, niekas iš jo nebuvo pašalinta, taip pat jame nepasitaikė jokie iškraipymo. Jo istorija yra aiški kaip dienos šviesa, jo autentiškumas neginčijamas ir jo visiškasis išsaugojimas nekelia abejonių.

Šv. Koranas, įvertinant jo šaltinį, charakteristikas ir dimensijas, yra pilnas neprilygstamos išminties. Šv. Korano išmintis kyla iš Autoriaus, kuris negali būti niekas kitas kaip Pats Dievas, išminties. Ji taip pat kyla iš įtikinamos Knygos, kuri laikytina iššūkiu visiems žmonių raštams ir žinioms, galios. Tikroviškas Šv. Korano požiūris ir praktiški sprendimai, kuriuos jis pateikia žmogiškosioms problemoms spręsti, yra kilnūs tikslai, kuriuos jis perteikia žmogui, pabrėždamas ypatingą savo išminties prigimtį ir ypatingas savybes.

Dinamiškumas

Šv. Korano išminties nepavadinsi statiška ir sausa. Jitam tikros rūšies dinamiška išmintis, kuri provokuoja protą ir pažadina širdį. Ši išmintis pasižymi jaudinančiu dinamiškumu ir išjudinančia jėga, kuriuos patvirtina istorinis aiškumas ir pats Šv. Koranas. Kai Muhammedui buvo pirmą kartą paliepta skelbti Dievo Žodį, jo vienintelė galia buvo Šv. Koranas ir jo vienintelė išmintis buvo Šv. Korano išmintis. Persmelkiantis Šv. Korano dinamiškumas yra didžiulis ir nesustabdomas.

Daugelis pavyzdžių įrodo, kad labiausiai dinamiškos asmenybės ir labiausiai įtikinantys argumentai negalėjo pasiekti Šv. Korano išminties dinamiškumo lygio. Dievas kalba apie Šv. Koraną kaip apie *ruh* arba dvasią ir gyvenimą ir kaip apie šviesą, kuri orientuoja Dievo tarnus į Tikrąjį Kelią (Šv. Koranas 42:52). Jis sako:

“Ir jeigu ši Šv. Koraną nuleistumėm ant kalno, sulinktų jis su paklusnumu ir suskiltų iš baimės Dievui. Mes pateikiame žmonėms tokius pavyzdžius, kad jie susimąstytų” (Šv. Koranas 59:21).

Ruh ir *sada 'a* yra raktiniai žodžiai, kurie reiškia, kad Šv. Koranas duoda pradžią gyvenimui, pažadina sielą, spinduliuoja kelrodę šviesą ir išjudina nepajudinamus dalykus. Tai ir yra dvasinio dinamiškumo rūšis, kuria kalba Šv. Koranas.

Praktiškumas

Praktiškumas yra kita reikšminga Šv. Korano savybė. Jis neįtraukia į troškimų apmąstymus. Jo mokymai nereikalauja neįmanomų dalykų ir neorientuoja į nepasiekiamus idealus. Šv. Koranas priima žmogų tokį, koks jis yra, ir ragina jį būti tokiu, koku jis gali būti. Jis nelaiko žmogaus bejėge ir beviltiška būtybe, pasmerkta nuo gimimo iki mirties ir paskandinta nuodėmėje nuo pradėjimo iki kapo, priešingai, jis vaizduoja žmogų kaip kilnų, garbingą ir orų kūrinį.

Šv. Korano mokymų praktiškumas yra įtvirtintas paties Pranašo Muhammedo ir ankstesniųjų musulmonų pavyzdžiu. Išskirtinis Šv. Korano požiūris yra tas, jog nurodymai yra nukreipti į visuotinę žmogaus gerovę ir atitinka jo galimybes.

Nuosaikumas

Trečioji Šv. Korano charakteristika-nuosaikumas arba harmonija tarp Dievo ir žmogaus, tarp dvasios ir materialumo, tarp individualumo ir kolektyviškumo ir t.t.. Šv. Koranas kreipia dėmesį į visas gyvenimo sritis ir žmogaus poreikius ir analizuoja juos tokiu būdu, kuris padeda žmogui įgyvendinti kilnius savo būties tikslus. Būdamas nuosaikus, Islamas vadina musulmonus „vidurine tauta“ (Šv. Koranas, 2:143) ir dėl šios vidurio pozicijos jie yra vadinami geriausia kada nors žmonijos istorijoje susiformavusia bendruomene, nes jie mėgaujasi gėriu, kovoja su blogiu ir tiki į Dievą (Šv. Koranas, 3:110).

Šv. Korano Išmintis funkcionuoja trijose pagrindinėse dimensijose: į vidų, į išorę ir į viršų. Funkcija „Į vidų“ ji skverbiasi į giliausius širdies užkaborius ir pasiekia tolimiausius proto užkaborius. Ji turi tikslą sveikai ugdyti individą iš vidaus. Šis skverbimasis į vidų skiriasi ir yra gilesnis už kiekvieną kitą

teisinę ar etinę sistemą, kadangi Šv. Koranas kalba Dievo vardu ir perduoda visus reikalus Jam.

Šv. Korano funkcija „į išorę“ apima visus gyvenimo žingsnius ir grindžia visų žmogaus reikalų (nuo asmeninių dalykų iki plačiausių tarptautinių santykių) lauką. Šv. Koranas moko dalykų, nežinomų nė vienai pasaulietinei teisės sistemai ar etikos kodeksui ir nepasiekiamų nė vienai populiariai religijos doktrinai. Šiuo atveju pažymėtina tai, kad Šv. Koranas apsprendžia žmogaus veiklą, suteikdamas jai Dieviškojo prieskonio ir moralumo. Jis leidžia pajusti Dievo buvimą kiekvienoje veikloje ir pripažįsta jį pirminiu vadovavimosi ir svarbiausių tikslų šaltiniu. Šv. Koranas yra žmogaus dvasinis vadovas, teisės sistema, etikos kodeksas ir gyvenimo būdas.

Savo funkcija „į viršų“ Šv. Koranas nukreipia į Vieną Aukščiausiąjį Dievą. Viskas, kas buvo yra ar bus, turi būti vertinama žvelgiant per šią prizmę, per aktyvų Dievo buvimą visatoje. Žmogus yra tiktai patikėtinis didelėse Dievo valdose ir pagrindinis jo tikslas, dėl kurio jis buvo sukurtas-garbinti Dievą. Tai nėra pretekstas atsiskirti ir pasyviai atsižadėti gyvenimo. Žmogus atvirai kviečiamas įkūnyti puikius Dievo bruožus žemėje. Nukreipdamas į Dievą, Šv. Koranas atveria žmogui naujus minties horizontus, suteikia jam neprecedentinius aukštos moralės standartus ir supažindina jį su amžinu taikos ir gėrio šaltiniu. Dievo kaip žmogaus galutinio tikslo suvokimas sukelia revoliuciją populiariame mąstyme ir religinėse doktrinos, revoliuciją, kurios tikslas-išlaisvinti protą nuo abejonių, sielą nuo nuodėmės ir sąžinę nuo pavergimo.

Visose šiose dimensijose Šv. Korano išmintis yra galutinė: jis nei smerkia, nei iškraipo kūną, nei apleidžia sielą. Jis nesužmogina Dievo ir nesudievina žmogaus. Viskas yra nuosekliai sudedama į tas vietas, kur ir turi priklausyti visoje sukūrimo schemeje. Poelgiai ir atlygiai, priemonės ir tikslai yra susiejami proporciniais ryšiais. Šv. Korano išmintis nėra neutrali. Ji yra reikalaujanti ir šie reikalavimai yra džiaugsmingai priimami visų tų, kurie palaiminti dėkingumu ir supratimu.

Šv. Korano išmintis skatina tiesą mintyse ir pamaldumą veiksmuose, vieningumą siekiant tikslo ir geranoriškus ketinimus.

“-Tai yra Knyga-neabejotinas kelrodis dievobaimingiesiems...” (Šv. Koranas, 2:2).

“-Tai yra knyga, kurią Mes tau atskleidėme tam, kad tu galėtumei vesti žmoniją iš tamsos į šviesą...” (Šv. Koranas, 14:1).

II priedas.

Muhammedas-paskutinysis pranašas

Musulmonų tikėjimas, kad Muhammedas buvo Paskutinis Dievo Pranašas, yra daugelio žmonių nesuprastas, todėl reikalingas paaiškinimas. Šis įsitikinimas nereiškia, kad Dievas uždarė Savo malonių duris ar pasitraukė. Jis neprimeta suvaržymų didžioms religinėms asmenybėms iškilti ar ryškiems religiniams lyderiams atsirasti ir netrukdo dievobaimingų žmonių raidai. Jis nereiškia, kad Dievas išskyrė arabus, iš kurių pasirinko Muhammedą, taip pareikšdamas Savo Paskutinę Malonę. Dievas nėra šališkas rasės, amžiaus ar kartos atžvilgiu, Jo malonės durys visada atviros ir pasiekiamos tiems, kurie Jo ieško. Jis kalba su žmogumi bet kuriuo iš trijų būdų:

1. Suteikdamas įkvėpimą, kuris pasireiškia kai Dievo pasiūlymai ir idėjos pasiekia žmonių širdis ar mintis.
2. Regėjimais ir vizijomis, kurių metu gavėjas užmiega arba pereina į transo būseną.
3. Per Dieviškąjį Pasiuntinį Gabrielių, kuris yra siunčiamas į žemę perduoti išskirtinių Dievo žodžių iš žmonių pasirinktiems pranašams (Šv. Koranas, 42:51). Šia paskutine, pačia aukščiausia, forma Šv. Koranas buvo perduotas Muhammedui. Ji apsiriboja pranašais, iš kurių Muhammedas buvo Paskutinis ir Išskirtinis.

Pirmais dviem būdais gauti apreiškimai, jei jie skleidžiami bet kokio žmogaus, netgi jei jie ir neprieštarauja Šariatui, negali būti įstatymų pobūdžio arba įpareigojantys kitus žmones. Išskirdamas Muhammedą iš kitų Pranašų tarpo, Dievas nenutraukė sutarties ar susirūpinimo žmogumi ir žmogui neatsirado kliūčių siekti Dievo. Priešingai, išskirdamas Muhammedą kaip pranašysčių kulminaciją ir pateikdamas Šv. Koraną kaip išbaigtą apreiškimo versiją, Dievas sukūrė nuolatinį ryšį tarp Savęs ir žmogaus, tarsi iškėlė visad šviečiantį švyturį.

Kiti specifiniai momentai įrodo, kad Muhammedas yra Paskutinis Dievo Pranašas. Keletą iš jų galima paminėti:

1. Šv. Koranas aiškiai teigia, kad Muhammedas yra siųstas visiems žmonėms kaip Dievo, Kuriam priklauso dangus ir žemė, Pasiuntinys (Šv. Koranas 7: 158). Jis taip teigia, kad Muhammedas buvo siųstas tik kaip malonė iš Dievo visiems jo kūriniais, tiek žmonėms, tiek ir nežmonėms (Šv. Koranas 21: 107), ir kad jis yra Dievo Pranašas ir Pažymėtasis iš Pranašų tarpo (Šv. Koranas 33:40). Šv. Koranas yra Dievo Žodis ir visa, kas juo pasakoma, yra Dievo tiesa, kuriai paklūsta kiekvienas musulmonas ir kuri atsispindi kiekvieno žmogaus sieloje. Muhammedo Žinia nebuvo vien tik tautinis atgimimas ar rasinė monopolija ar laikinas oficialus pareiškimas dėl spaudos ir suvaržymo. Taip pat jis nelėmė staigių istorinių pokyčių. Muhammedo žinia buvo ir vis dar yra universalus atgimimas, bendras palaiminimas, antgamtiškas palikimas ir visada tebesitęsiantis dvasinis viešas pareiškimas. Tai-evoliucinė prieš tai buvusių žinių tąša ir geras ankstesnių atskleidimų inkorporavimas. Ji peržengia rasės, amžiaus ir spalvos ribas bei regioninius bruožus ir yra būtent tai, ko žmogui reikia. Tai gi musulmonas tiki, kad Muhammedas yra Paskutinis Pranašas, kadangi Šv. Koranas tą liudija ir kadangi Muhammedo Žinia turi geriausius tikrai universalios ir baigtinės tiesos bruožus.
2. Muhammedas teigė, kad jis yra Paskutinis Dievo Pranašas. Musulmonas ar kas nors kitas negali abejoti šių žodžių teisingumu. Per savo gyvenimą Muhammedas buvo žinomas kaip teisingiausias, sąžiningiausias ir kukliausias žmogus. Jo dorumas ir patikimumas yra neabejotini ne tik musulmonų, bet ir aršiausių oponentų nuomone. Jo asmenybė, dvasinis rafinuotumas ir pasiektos socialinės bei moralinės reformos yra

neprecedentinės žmonijos istorijoje. Belieka pažiūrėti, ar istorija gali padovanoti į Muhammedą panašų žmogų. Jis teigė esąs Paskutinis Pranašas, nes tai yra Dievo tiesa, o ne dėl to, kad norėjo asmeninės šlovės ir naudos. Pergalė jo nesugadino, triumfas nesusilpnino jo išskirtinių dorybių, o galia neiškreipė charakterio. Jis buvo nepaperkamas, pastovus, nesugadintas asmeninės šlovės ir pasiekimų. Jo žodžiai ir veiksmai atspindėjo akinančią išminties ir tiesos šviesą.

3. Muhammedas buvo vienintelis Pranašas, kuris įvykdė savo misiją ir užbaigė darbus per gyvenimą. Iki jo mirties visas Šv. Koranas buvo perduotas, Dievo religija-išstobulinta, Dievo malonė tikintiesiems-išbaigta, o apreiškimų tiesa-saugiai išsaugota (Šv. Koranas, 5:3; 10:9). Kai jis mirė, Islamo religija buvo pilna, o musulmonų bendruomenė įkurta. Šv. Koranas buvo užrašytas ir išsaugotas savo pilna originalia versija. Visa tai reiškia, kad Dievo religija buvo visiškai perteikta tiek konceptualiai, tiek taikoma gyvenime ir kad Dievo karalystė buvo įkurta žemėje. Muhammedo misija, jo pavyzdys ir atlikti darbai įrodė, kad Dievo karalystė yra ne nepasiekiamas idealas ar kažkas pomirtinio, bet ir tai, kad ją galima sukurti ir žemėje, kad ji atsiranda bet kuriuo laikmečiu, jei tik yra nuoširdžiai tikinčių vyrų bei moterų. Taigi, jeigu kuriam žmogui būtų skirta būti ypatingu Pranašu, kas kitas be Muhammedo galėtų juo būti? Jei kokia nors knyga būtų parašyta Apreiškimui perteikti, kokia ji galėtų būti, jei ne Šv. Koranas? Tikrasis Muhammedo misijos įvykdymas žemėje ir autentiškas viso Šv. Korano užrašymas, bėgant jo gyvenimo, turėtų nepalikti abejonių, kad jis buvo Paskutinis Pranašas.
4. Įsakas, kad Muhammedas buvo Paskutinis Pranašas remiasi originaliu ir grynu Šv. Korano autentiškumu, baigtiniais ir unikaliais Muhammedo laimėjimais, Islamo universalumu ir Šv. Korano mokymo pritaikomumu

kiekvienoje situacijoje, bet kuriuo laikotarpiu ir kiekvienam žmogui. Islamas-visas sienas peržengianti religija, prasiskverbianti per rasės, spalvos, amžiaus, statuso, turto ir prestižo barjerus. Tai religija, kuri visus žmones supažindina su lygybės, brolybės, laisvės ir kilnumo, taikos ir šlovės, vadovavimosi ir išgelbėjimo idėjomis. Tokia yra grynoji Dievo religijos esmė ir pagalba, kurią jis nuo pat istorijos pradžios siuntė žmogui. Kartu su Muhammedu ir Šv. Koranu atėjo religijos raidos kulminacija. Tai dar nereiškia nei istorijos pabaigos, nei to, kad žmogui nustojo reikėti vadovavimosi Dievu. Tai tik naujo požiūrio pradžia, naujos eros inauguracija, kur žmogui suteikiami visi reikalingi Dievo pamokymai ir praktiniai pavyzdžiai. Dievo patarimai susideda iš Šv. Korano, autentiškiausio ir nekintančio Dievo Apsireiškimo, o praktiniai pavyzdžiai yra surandami Muhammedo gyvenime ir asmenybėje. Kaip naujo pranašo atėjimas papildytų pranašystės instituciją ir patį Šv. Koraną? Pastangos išsaugoti Dievo žodį ir prižiūrėti Apreiškimo tiesą yra realizuojamos Šv. Korane. Jei pastarasis yra skirtas tam, kad įrodytų, jog Dievo įstatymai gali būti vykdomi istorijoje ar kad Dievo karalystė gali būti įkurta žemėje, visa tai buvo atskleista Muhammedo. Žmogaus orientavimą į Dievą ir Tikrąjį gyvenimo Kelią nusako Šv. Koranas ir Muhammedas. Žmogui nereikia naujų apreiškimų ar pranašų. Jam reikia tik pabusti, atverti savo protą ir sužadinti širdį bei naudotis jau prieinamu Apreiškimu, sutelkti savo egzistuojančius resursus ir naudoti neišsenkančius Islamo lobius, kurie apėmė, išsaugojo ir išbaigė ankstesniųjų apreiškimų grynumą.

5. Dievas įsakė, kad Muhammedas būtų Paskutinis Pranašas, ir taip atsitiko. Nė vienas pranašas iki Muhammedo nepadarė tiek daug. Nė vienas iš tų, kurie po jo skelbėsi pranašais, nepadarė nieko palyginamo su

tuo, ką padarė jis. Tačiau šis Dievo įsakas numatė būsimus didžius istorijos įvykius. Jis paskelbė žmogui geras naujienas, kad jis įžengs į naują intelektualiojo brandumo ir dvasingumo lygmenį ir kad nuo tada neturės nieko bendra su naujais pranašais ir apreiškimais, bet vadovausis tuo, ką paliko Muhammedas ir buvę prieš jį pranašai. Jis numatė faktą, kad pasaulio kultūros, rasės ir religijos suartės ir žmonijai puikiai pakaks vienos universalios religijos, kurioje Dievas užima savo teisėtą poziciją, o žmogus realizuoja save. Tai buvo didingas liudijimas, kad žinios ir rimtas intelektualus sumanymas atves žmogų pas Dievą. Tiesa, kad žmogus gali suderinti savo žinias ir intelektualų potencialą su dvasiniais ir moraliniais Šv. Korano mokymais ir, neprarasdamas tikėjimo Dievo egzistavimu, pritaikyti save Dievo įstatymams.

Istorinė pranašavimų epocha baigėsi su Muhammedu, kuris įrodė žmogui, kad šis gali subręsti savo paties iniciatyva, suteikė mokslui progą tinkamai funkcionuoti ir tyrinėti plačias Dievo valdas, o protui leido reflektuoti ir skverbtis. Islamo religija iš prigimties yra lanksti, praktiška ir susidorojanti su kiekviena iškilusia situacija. Šv. Koranas savo prigimtimi yra universalus ir visada pamokantis, jo mokymas yra tikras, be abejonių. Muhammedo žinia buvo adresuota visai žmonijai ir visoms kartoms. Muhammedas nebuvo vien tikrai rasinis lyderis ar nacionalinis išlaisvintojas. Jis buvo ir tebėra istorijos žmogus ir geriausias pavyzdys tiems, kurie siekia Dievo. Jame kiekvienas žmogus gali surasti tai, ką būtų galima išmokti, tobulų gėrio pavyzdžių ir sektino pamaldumo. Jame kiekviena karta gali rasti savo viltį.

III priedas.

Islamo kalendorius

Musulmonų era prasidėjo Pranašo Muhammedo ir jo pasekėjų didžiąja Hijrah arba emigracija iš Mekos į Mediną. Šis įvykis buvo paskelbtas musulmonų eros pradžia 'Umar ibn al Khattab, antrojo Kalifo po Muhammedo, laikais. Palyginimui: 1418 metai po Hijrah (1418 po H.) bus tas pats, kas 1997 metai Grigaliaus kalendoriuje.

Musulmonų kalendorius yra mėnulio kalendorius ir jo mėnesiai yra apibrėžiami pagal įvairias mėnulio padėtis. Kiekvienus metus sudaro dvylika mėnesių, kurių kiekvienas turi trisdešimt arba dvidešimt devynias dienas, atsižvelgiant į mėnulio padėtį. Tie mėnesiai yra: Muharram, Safar, Rabi'I, Rabi'II, Džumada I, Džumada II, Radžab, Ša'ban, Ramadan, Šawwal, Dhu al Ka'dah ir Dhu al Hidžah.

Kiekviena savaitė turi vieną ypatingą dieną, kuri yra penktadienis, reikšmingas popietės susirinkimu bendrai maldai, kurią privalo lankyti kiekvienas suaugęs musulmonas, kuris tik gali ateiti. Kitos minėtinos progos yra:

1. Ramadas, pasninkavimo mėnuo, kurį atskleidė Šv. Koranas.
2. Kadr Naktis, kurią reikia minėti per paskutines dešimt Ramadano dienų, ypatingą dėmesį skiriant neporinėms naktims.
3. *'Id al fitr* (aukojimo šventė), kuri būna dešimtąją Dhu al Hidžah dieną.

Taip pat daugelis musulmonų turi paprotį švęsti Hidžrah, kuri būna pirmąją Muharram dieną, ir Pranašo gimtadienį, kuris būna dvyliktosios Rabi' I dienos išvakarėse. Šios dvi šventės negali būti laikomos Islamo dalimi, bet yra vėlesnio musulmonų kultūros raidos padarinys.

Turinys

Redakatoriaus įžanga.....	3
Autoriaus pratarinė.....	4
I skyrius.....	8
Ideologinis islamo pagrindas.....	8
Allahas (Dievas).....	8
Islamo reikšmė.....	15
Islamo pagrindai.....	20
Pastabos.....	33
II skyrius.....	34
Pagrindinės Islamo sąvokos.....	34
Tikėjimo sąvoka (Iman).....	34
Doros sąvoka (birr).....	37
Dievobaimingumo sąvoka (taqwa).....	38
Pranašystės sąvoka.....	39
Gyvenimo sąvoka.....	40
Religijos sąvoka.....	42
Nuodėmės sąvoka.....	44
Laisvės sąvoka.....	47
Lygybės sąvoka.....	49
Teisingumo sąvoka.....	50
Brolybės sąvoka.....	52
Taikos sąvoka.....	52
Bendruomenės sąvoka.....	53
Moralės sąvoka.....	57
Pasaulio sąvoka.....	68
III skyrius.....	75
Tikėjimo taikymas.....	75
Malda (Salah).....	77
Maldos tikslas.....	77
Maldos sąlygos.....	79
Maldos rūšys.....	80
Maldos laikas.....	81

Dalinis apsiplovimas (wudu`)	82
Apsiplovimo panaikinimas	83
Visiškas apsiplovimo pakaitalas (tayammum)	84
Ypatingieji apsiplovimo supaprastinimai (Ypatingosios apsiplovimo lengvatos)	85
Visiškas apsiplovimas arba maudymasis (ghusl)	85
Šaukimas maldai (azan)	86
Sustojimas maldai (ikamah)	87
Kasdieninės maldos	87
1. Ankstyvoji ryto malda (salat al fadžr)	87
2. Vidudienio malda (salat al zuhr)	91
3. Popietės vidurio malda (salat al 'asr)	91
4. Saulėlydžio malda (salat al maghrib)	91
5. Vakaro malda (salat 'iša')	92
Susirinkimo malda (džama'ah)	93
Penktadienio malda (salat al džumu'ah)	95
Ypatingieji penktadieninio susirinkimo požymiai	96
'Id (šventinės) maldos	97
'Id maldų atlikimas (salat al 'Id)	101
Maldos sutrumpinimas	103
Laikas, kai draudžiama malda	103
Praleistų maldų atlyginimas	104
Tarawih maldos	105
Maldų anuliavimas	105
Laidotuvių malda (salat al džanazah)	106
Bendros pastabos apie maldas	108
Fatihah (Ižanga arba al Hamd)	110
Tašahhud	111
Pasninkas (Sawm)	114
Pasninko laikotarpis	117
Kas turi pasninkauti?	118
Atleidimas nuo pasninko	119
Pagrindiniai patarimai	120
Išmalda (Zakah)	122

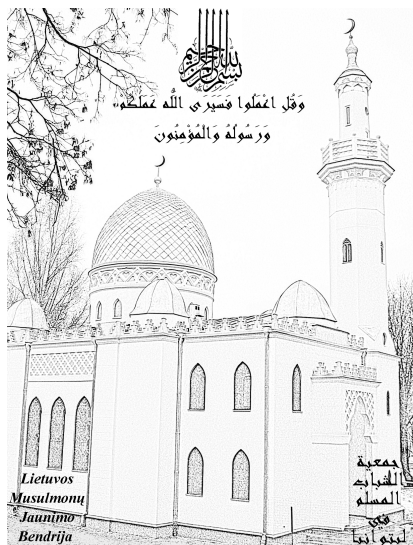
Išmaldos dydis.....	124
Išmaldos gavėjai.....	125
Kelionė į šventąsias vietas (Hadž).....	128
Baigiamosios pastabos.....	132
IV skyrius.....	133
Islamo taikymas kasdieniniame gyvenime.....	133
Vidinė prigimtis.....	134
Dvasinis gyvenimas.....	134
Intelektualusis gyvenimas.....	134
Išorinė prigimtis.....	136
Asmeninis gyvenimas.....	137
Šeimos gyvenimas.....	142
Socialinis gyvenimas.....	153
Ekonominis gyvenimas.....	157
Politinis gyvenimas.....	163
Tarptautiniai santykiai.....	173
V skyrius.....	177
Islamo iškraipymai.....	177
„Šventasis karas“ (Jihad).....	177
Jėzus, Marijos sūnus.....	193
Poligamija (daug žmonių).....	207
Santuoka ir skyrybos.....	225
Moters padėtis Islame.....	231
Priedai.....	240
I priedas. Šv. Koranas ir jo išmintis.....	240
II priedas.....	247
Muhammedas-paskutinysis pranašas.....	247
III priedas.....	252
Islamo kalendorius.....	252

IŠLEISTOS KNYGOS:

1. IŽANGA Į ISLAMĄ „elektroninė versija“
2. ISLAMO MOTERIS.
(Ko dar geresnio ji laukia?)
3. ŠV. KORANAS IR ŠIUOLAIKINIS MOKSLAS
4. KUR YRA ALLAH?!
5. PASNINKAS ISLAME
6. ISLAMO PAGRINDAI
(Garbinimas Ir Malda Islame)
7. KETURIASDEŠIMT HADISŲ
8. PRANAŠO MISIJOS YPATYBĖS
9. TIKĖJIMO KELIAS
10. ŠV. KORANO DALIES "MARIJA"
(Paaiškinimas) „elektroninė versija“
11. PRANAŠŲ ISTORIJS MAŽIAUSIEMS
12. ŠV. KORANAS YRA DIEVO ŽODIS
13. ŽVILGSNIS Į ISLAMĄ
14. KAS LEISTINA IR KAS DRAUDŽIAMA ISLAME
15. MOTERYS ISLAME
(Lyginant Su Moterimis Žydų-Krikščionių
Tradicijoje: Mitai Ir Realybė)
16. ISLAMAS: DIEVO KELIAS
17. MOKSLINIAI FAKTAI, ATSKLEISTI
ŠLOVINGAJAME ŠV. KORANE
18. BENDRAS ĮVADAS Į ISLAMĄ
19. ATRASTI ISLAMĄ
(Yra Tavo Prigimtinė Teisė)
20. ISLAMO FAKTAI
(Paneigiantys Nepagrįstus Teiginius Prieš Islamą)
21. MUHAMMADAS, DIEVO PASIUNTINYS
(Te Dievas paaukština jo paminėjimą)

IŠLEISTI LANKSTINUKAI:

- KAS YRA ISLAMAS? Visuminis vaizdas
- MUHAMMEDAS: Elgesio pavyzdys naujam tūkstantmečiui
- ŠV. KORANAS: Knyga, kuria galite tikėti
- MOTERYS ISLAME

جمعيّة الشّباب المسلم في ليتوانيا

Lietuvos Musulmonų Jaunimo Bendrija

Lithuanian Muslim Youth Society

Totorių g. 6, Kaunas, Lithuania

www.musulmonai.lt

LMYS_1995@yahoo.com

info@musulmonai.lt